AL. DUMAS
Contele de Monte Cristo

AL. DUMAS

Contele de Monte Cristo

CUTEZĂTORII

ALEX. DUMAS

CONTELE DE MONTE-CRISTO

VOLUMUL III

Ediția a II-a

1959

EDITURA TINERETULUI

TRADUCERE DE GELLU NAUM

Coperta de IONESCU DUMITRU

Alexandre Dumas
Le Comte de Monte-Cristo
P a r i s
Calman-Lévy Editeurs

Capitolul I

NI SE SCRIE DIN IANINA

Franz ieşi din camera lui Noirtier clătinîndu-se şi atît de buimăcit încît pînă şi Valentinei i se făcu milă de el.

Villefort, care nu rostise decît vreo cîteva cuvinte fără şir şi fugise în cabinetul său, primi peste două ore următoarea scrisoare :

„După cele destăinuite azi dimineaţă, domnul Noirtier de Villefort nu-şi poate închipui că ar mai putea fi posibilă o căsătorie între familia sa şi aceea a domnului Franz d'Épinay. Domnul Franz d'Épinay se gîndeşte cu groază că domnul de Villefort, care părea să cunoască faptele povestite azi dimineaţă, nu l-a înştiinţat din vreme cu privire la acestea".

Oricine l-ar fi văzut atunci pe magistrat încovoiat sub lovitură, n-ar fi putut crede că o prevăzuse ; într-adevăr, nu-i trecuse niciodată prin gînd că tatăl său va împinge sinceritatea, sau mai bine zis asprimea, pînă la a povesti asemenea fapte. E adevărat că niciodată domnul Noirtier, căruia puţin îi păsa de părerea fiului său, nu se gîndise să lămurească faptele faţă de Villefort şi că acesta din urmă crezuse întotdeauna că generalul de Quesnel, sau baronul d'Épinay, oricum i s-ar fi spus, fie după numele făurit de el, fie după numele ce i se dăduse, murise asasinat şi nu ucis într-un duel cinstit.

O scrisoare atît de tare, venind din partea unui tînăr care pînă atunci îl respectase în mod deosebit, era ucigătoare pentru orgoliul unui om ca Villefort.

De-abia intrase procurorul în cabinet cînd soţia sa veni să-l vadă.

Ieşirea lui Franz, chemat de către domnul Noirtier, îi mirase într-atîta pe toţi, încît situaţia doamnei de Villefort, rămasă singură cu notarul şi cu martorii, devenise din clipă în clipă mai stînjenitoare. Atunci doamna de Villefort se hotărîse şi plecase spunînd că se duce să vadă ce se întîmplă.

Domnul de Villefort se mulţumi să-i spună doar că în urma unei explicaţii între el, domnul Noirtier, şi domnul d'Épinay, căsătoria Valentinei cu Franz nu mai putea avea loc.

Doamnei de Villefort nu-i era uşor să repete ceea ce auzise; de aceea, reîntorcîndu-se, ea se mulţumi să spună că domnul Noirtier avînd, la începutul convorbirii, un fel de atac de apoplexie, semnarea contractului fusese în mod firesc amînată pentru cîteva zile.

Ştirea aceasta, oricît de falsă era ea, părea atît de ciudată în urma celorlalte două nenorociri asemănătoare, încît cei de faţă se priviră miraţi şi plecară fără să spună un cuvînt.

In acest timp Valentine, fericită şi înspăimîntată totodată, după ce îl îmbrăţişase pe bătrîn şi îi mulţumise pentru că sfărîmase astfel — dintr-o singură lovitură — un lanţ pe care ea începuse să-l creadă de nesfărîmat, ceruse voie să se retragă în camera ei ca să se liniştească, iar Noirtier îi făcuse semn din ochi că îi îngăduie să se ducă.

Dar în loc să se urce în camera ei, după ce ieşi, Valentine porni pe coridor şi, deschizînd uşa, alergă în grădină. In mijlocul tuturor întîmplărilor care se îngrămădiseră unele peste altele, o spaimă înăbuşită îi strînsese într-una inima. Ea se aştepta din clipă în clipă să-l vadă apărînd pe Maximilien, palid şi ameninţător, ca Ravenswood la căsătoria Luciei de Lamermoor.

Intr-adevăr, era şi timpul să ajungă la poartă. Maximilien care bănuise ce avea să se petreacă văzîndu-l pe domnul de Villefort, îi urmărise; apoi, după ce-l văzuse pe Franz intrînd, îl văzuse ieşind şi reîntorcîndu-se împreună cu Albert şi cu Château-Renaud. Pen-

tru el nu mai exista aşadar nici un fel de îndoială. Atunci se repezise în ograda cu lucernă, gata pentru orice, şi sigur că, de cum va putea scăpa, Valentine va alerga la el.

Maximilien nu se înşelase. Privind printre scînduri, el o văzu pe Valentine ivindu-se şi alergînd spre poartă fără să se mai ferească aşa cum făcea de obicei. La prima privire pe care i-o aruncă, Maximilien se linişti; la primul ei cuvînt, sări în sus de bucurie.

— Salvaţi! spuse Valentine.

— Salvaţi! repetă Morrel, neputînd să creadă într-o asemenea fericire; dar cine ne-a salvat?

— Bunicul. Iubeşte-l din toată inima, Maximilien!...

Morrel se jură că-l va iubi din toată inima pe bătrîn, şi nu-i veni greu de loc s-o facă: în clipa aceea el nu numai că îl iubea cum se iubeşte un prieten sau un tată, ci îl adora ca pe un Dumnezeu.

— Dar cum s-a întîmplat? întrebă Morrel; ce mijloc a folosit?

Valentine era cît p-aci să-i povestească tot; dar gîndindu-se că în adîncul acestor întîmplări există o taină cumplită, care poate nu e numai a bunicului, îi răspunse:

— Iţi voi povesti mai tîrziu.

— Cînd?

— Cînd voi fi soţia ta.

O astfel de făgăduială era în stare să-l facă pe Maximilien cum nu se poate mai înţelegător: de aceea el înţelese că trebuie să se mulţumească cu cît ştia şi că era de ajuns pentru o singură zi. Totuşi, nu plecă pînă ce nu obţinu făgăduiala Valentinei că o va vedea în seara următoare.

Valentine îi făgădui ce voia. În ochii ei totul se schimbase şi cu siguranţă că îi era mai uşor să creadă acum că se va mărita cu Maximilien decît i-ar fi fost, cu o oră mai înainte, să creadă că nu se va mărita cu Franz.

Între timp, doamna de Villefort se urcase la Noirtier.

Noirtier se uită la ea cu privirea sumbră și severă cu care avea obiceiul s-o primească.

— Domnule — începu ea — nu mai e nevoie să vă spun că nunta Valentinei nu se va mai face, fiindcă ruptura a avut loc aici.

Noirtier rămase neclintit.

— Dar ce nu știți — continuă doamna de Villefort — este că eu m-am împotrivit din totdeauna la căsătoria asta și că ea urma să se facă în afara voinței mele.

Noirtier își privi nora așteptînd parcă o explicație.

— Acum, cînd căsătoria care știu cît vă era de neplăcută nu va mai avea loc, vin să vă fac o rugăminte pe care n-ar putea să v-o facă nici domnul de Villefort și nici Valentine.

Privirea lui Noirtier întrebă despre ce rugăminte e vorba.

— Vin să vă rog — continuă doamna de Villefort — fiindcă numai eu am dreptul să fac asta, fiind singura care nu va primi nimic; vin să vă rog să-i redați Valentinei, n-am să zic bunăvoința, fiindcă a avut-o întotdeauna, ci averea dumneavoastră.

Privirea lui Noirtier rămase o clipă nehotărîtă; se vedea cît de colo că el caută motivele pentru care i se făcuse o astfel de rugăminte și că nu le putea găsi.

— Pot nădăjdui oare că intențiile dumneavoastră se potrivesc cu rugămintea mea?

— Da, făcu Noirtier.

— În cazul acesta plec, recunoscătoare și fericită totodată, spuse doamna de Villefort.

Și, salutîndu-l pe Noirtier, ea plecă.

Într-adevăr, Noirtier trimise chiar a doua zi după notar: primul testament fu rupt și se întocmi unul nou, în care el îi lăsa toată averea Valentinei, cu condiția să nu-l părăsească niciodată.

Unii socotiră atunci că domnișoara de Villefort — moștenitoarea marchizului și a marchizei de Saint Méran — recăpătîndu-și bunăvoința bunicului ei, va

avea într-o bună zi un venit de aproape trei sute de mii de livre.

In timp ce în casa lui Villefort se desfăcea căsătoria, contele de Morcerf primise vizita lui Monte-Cristo şi, ca să-şi arate graba sa de a-i răspunde lui Danglars, îşi îmbrăcase uniforma de gală cu epoleţii de locotenent general, se împodobise cu toate decoraţiile şi poruncise să i se pună la trăsură cei mai frumoşi cai. Astfel gătit, el porni spre strada Chaussée d'Antin şi se anunţă lui Danglars, care îşi făcea socotelile de sfîrşit de lună.

De vreo cîtăva vreme, timpul cît îşi făcea socotelile devenise cel mai nepotrivit timp pentru a-l găsi pe bancher bine dispus.

De aceea, la ivirea vechiului său prieten, Danglars luă un aer măreţ şi se propti în fotoliu.

Morcerf, atît de bătos de obicei, avea acum dimpotrivă, o înfăţişare veselă şi binevoitoare. Şi fiind aproape sigur că introducerea avea să-i fie bine primită, el nu vorbi pe ocolite, ci începu de-a dreptul:

— Iartă-mă, baroane. Ne învîrtim de multă vreme în jurul celor discutate de mult...

Rostind cuvintele acestea, Morcerf se aştepta să vadă înseninîndu-se chipul bancherului a cărui mohorîre credea că se datoreşte tăcerii sale; dar, lucru aproape de necrezut, chipul lui Danglars deveni, dimpotrivă, şi mai nepăsător, şi mai rece.

Iată de ce se oprise Morcerf în mijlocul frazei începute.

— Despre ce am discutat, domnule conte? întrebă Danglars ca şi cum ar fi căutat zădarnic să înţeleagă ce voia să spună generalul.

— Ei, dar văd că eşti formalist, nu glumă, dragul meu, şi-mi aminteşti că trebuie să fac ceremonialul după toate regulile, răspunse Morcerf. Foarte bine! Iartă-mă; cum n-am decît un fiu şi cum e pentru prima dată că mă gîndesc să-l însor, abia îmi fac ucenicia: iată că mă execut.

Şi Morcerf, cu un zîmbet silit, se ridică, făcu o plecăciune adîncă în faţa lui Danglars şi-i spuse:

— Domnule baron, am onoarea să vă cer mîna domnişoarei Eugénie Danglars, fiica dumneavoastră, pentru fiul meu, vicontele Albert de Morcerf.

Dar în loc să-i primească cererea cu bucuria la care Morcerf se aştepta, Danglars se încruntă şi fără să-l poftească să ia loc pe contele care rămăsese în picioare, îi răspunse:

— Domnule conte, înainte de a da un răspuns, trebuie să chibzuiesc.

— Să chibzuieşti! glăsui Morcerf din ce în ce mai mirat. N-ai avut destul timp să chibzuieşti de acum opt ani, de cînd am vorbit pentru prima dată despre căsătoria asta?

— Domnule conte — răspunse Danglars — se ivesc în fiecare zi lucruri noi, şi ele te împing să-ţi revizuieşti hotărîrile pe care le credeai luate.

— Cum asta? întrebă Morcerf. Nu te mai înţeleg, baroane.

— Vreau să spun că de vreo două săptămîni, nişte împrejurări noi...

— Dă-mi voie — îl întrerupse Morcerf — e sau nu e o comedie asta pe care o jucăm?

— Cum o comedie?

— Da. Să vorbim deschis.

— Nici eu nu vreau altceva.

— L-ai văzut pe domnul de Monte-Cristo?

— Îl văd foarte des, răspunse Danglars clătinîndu-şi guşa. Îmi e prieten.

— Ei bine; ultima dată cînd l-ai văzut, i-ai spus că par uituc şi nehotărît în privinţa căsătoriei?

— Da.

— Iată-mă. Nu sînt nici uituc şi nici nehotărît, după cum vezi, din moment ce vin să te somez să-ţi ţii făgăduiala.

Danglars nu răspunse.

— Ţi-aĭ schimbat cumva părerea ? adăugă Morcerf — sau nu m-ai făcut să-ţi cer fata decît pentru plăcerea de a mă umili ?

Danglars îşi dădu seama că dacă va continua discuţia pe tonul de pînă acum, lucrurile puteau lua o întorsătură neplăcută pentru el.

— Domnule conte — răspunse el — trebuie să fii pe drept cuvînt mirat de rezerva mea, şi te înţeleg : de aceea, crede-mă că mie însumi îmi pare rău, dar abţinerea îmi e poruncită de unele împrejurări deosebit de serioase.

— Astea sînt vorbe în vînt — dragă domnule — îi zise contele. Cu ele s-ar putea mulţumi primul venit ; dar contele de Morcerf nu este primul venit. Şi cînd un om ca el vine la un alt om să-i amintească de cuvîntul dat, şi cînd omul acesta îşi calcă făgăduiala, el are dreptul să ceară să i se arate pe loc un motiv ca lumea.

Danglars era laş, dar nu voia să lase să se vadă : tonul lui Morcerf îl înţepase.

— Va să zică motivul pe care ţi l-am dat, nu ţi se pare ca lumea ? — întrebă el.

— Ce vrei să spui ?

— Că am eu un motiv ca lumea, dar îmi vine greu să-l arăt.

— Iţi dai seama, totuşi, că nu mă pot mulţumi cu abţinerile dumitale — spuse Morcerf. Un singur lucru mi se pare limpede, în orice caz : refuzi să ne înrudim.

— Nu, domnule — răspunse Danglars — îmi amîn hotărîrea şi atîta tot.

— Imi închipui că n-o să ai pretenţia să mă supun toanelor dumitale într-atîta încît să aştept liniştit şi umil să-ţi revină iar bunăvoinţa !

— Atunci — domnule conte — dacă nu mai poţi aştepta, ia planurile noastre drept nevalabile.

Contele îşi muşcă buzele pînă la sînge ca să-şi împiedice izbucnirea la care îl îmboldea firea lui trufaşă şi iritabilă. Înţelegînd, totuşi, că într-o asemenea

situație ar putea lesne deveni caraghios, se îndreptă spre ușa salonului dar, răzgîndindu-se, se reîntoarse.

Un nor îi umbrise fruntea, lăsîndu-i în locul trufiei jignite, urma unei frămîntări nedesluşite.

— Ia ascultă, dragă Danglars — spuse el — ne cunoaştem de atîta amar de vreme şi prin urmare ar trebui să avem grijă unul de altul. Îmi datorezi o explicație; ar fi bine măcar să ştiu prin ce întîmplare nenorocită fiul meu şi-a pierdut dreptul la intențiile bune pe care le aveai față de el.

— Nu pot să-ți spun decît că n-am nimic personal cu vicontele — răspunse Danglars redevenind obraznic pe măsură ce Morcerf se îmblînzea.

— Dar cu cine ai ceva personal? — întrebă cu glas răguşit Morcerf, a cărui frunte pălise.

Danglars, care nu scăpa nici unul dintre semnele acestea, aținti asupra lui o privire mai sigură decît de obicei.

— Mulțumeşte-mi că nu-ți spun mai mult.

Un tremur nervos, datorit fără îndoială mîniei reținute, îl străbătu pe Morcerf.

— Am dreptul — răspunse el, căznindu-se cu greu să-şi oprească mînia — şi am de gînd să-ți cer să-mi vorbeşti pe şleau; ai ceva împotriva doamnei de Morcerf? Ți se pare că nu sînt îndeajuns de bogat? Oare ai ceva împotriva părerilor mele, care sînt potrivnice părerilor dumitale?...

— Nu-i nimic din tot ce-mi spui — răspunse Danglars. Dacă ar fi aşa, aş fi de neiertat, fiindcă atunci cînd mi-am dat cuvîntul le cunoşteam foarte bine. Nu, nu mai căuta degeaba. Zău, îmi e ruşine că trebuie să te fac să-ți întrebi conştiința. Crede-mă, să ne oprim aici. Să ne mulțumim cu o amînare, adică nici cu o ruptură şi nici cu un angajament. Nu ne grăbeşte nimic, ce naiba! Fata mea are şaptesprezece ani, iar fiul dumitale douăzeci şi unu. În timpul ăsta, vremea n-o să stea pe loc, o să aducă fapte. Unele lucruri care par întunecate acum, pot fi mîine pe deplin luminate; ba,

cîteodată, chiar cele mai cumplite calomnii se pot spulbera într-un ceas.

— Ai spus calomnii, domnule! — strigă Morcerf învineţindu-se de mînie. Aşadar, sînt calomniat, eu!

— Domnule conte, ţi-am spus că e mai bine să isprăvim.

— Aşadar, va trebui să-ţi rabd liniştit refuzul?

— Mie, mai ales, îmi vine foarte greu. Da, mie îmi vine mai greu decît dumitale, fiindcă eu puneam temei pe onoarea de a ne înrudi, iar o logodnă desfăcută îi face mult mai mult rău logodnicei decît logodnicului.

— Foarte bine! Atunci să nu mai vorbim, spuse Morcerf.

Şi mototolindu-şi mînios mînuşile, Morcerf plecă.

Danglars observă că Morcerf nu îndrăznise să întrebe măcar o dată dacă din pricina lui, a lui Morcerf, el, Danglars, îşi luase cuvîntul înapoi.

Seara, bancherul avu o lungă discuţie cu mai mulţi prieteni, iar Andrea Cavalcanti, care stătuse tot timpul în salon împreună cu doamnele, plecă cel din urmă din locuinţa lui.

A doua zi, cînd se deşteptă, Danglars ceru ziarele şi îi fură aduse îndată: el dădu la o parte trei sau patru dintre ele şi luă *l'Impartial*.

La ziarul acesta era redactor responsabil Beauchamp.

Danglars rupse grăbit banderola, deschise cu înfrigurare nervoasă ziarul, trecu dispreţuitor peste rubrica pariziană şi, ajungînd la faptele diverse, se opri zîmbind răutăcios la o notiţă care începea cu aceste cuvinte: *Ni se scrie din Janina*.

— Bun! — spuse el după ce citi, iată un articolaş despre colonelul Fernand care, după cîte se pare, mă va scuti să-i mai dau explicaţii domnului conte de Morcerf.

În acelaşi timp — adică pe la orele nouă dimineaţa — Albert de Morcerf, îmbrăcat în negru, încheiat cu

grijă, păşind grăbit şi vorbind repezit, sosi la casa din Champs Elysées.

— Domnul conte a ieşit acum aproape o jumătate de ceas, îi răspunse portarul.

— L-a luat cu el şi pe Baptistin? — întrebă Morcerf.

— Nu, domnule viconte.

— Atunci, cheamă-l pe Baptistin. Vreau să-i spun ceva.

Portarul porni după Baptistin şi după o clipă se reîntoarseră împreună.

— Dragul meu — spuse Albert — te rog să-mi ierţi indiscreţia, dar vreau să te întreb chiar pe dumneata dacă stăpînul nu e într-adevăr acasă.

— Nu este, domnule, răspunse Baptistin.

— Nici pentru mine?

— Ştiu cu cîtă plăcere vă primeşte domnul conte şi m-aş feri să vă confund pe dumneavoastră cu ceilalţi oameni.

— Ai dreptate, fiindcă am să-i vorbesc despre o afacere foarte serioasă. Crezi că o să zăbovească mult?

— Nu, fiindcă şi-a poruncit dejunul pentru orele zece.

— Bine. Am să dau o raită prin Champs Elysées şi la zece mă întorc. Dacă domnul conte se reîntoarce înaintea mea, spune-i că îl rog să mă aştepte.

— N-am să uit, puteţi fi sigur de asta.

Albert îşi lăsă trăsurica la poarta contelui şi porni să se plimbe pe jos.

Trecînd pe dinaintea aleii Văduvelor, i se păru că recunoaşte caii contelui aşteptînd dinaintea poligonului de tragere al lui Gosset. Se apropie deci, şi, după ce îşi dădu seama că nu se înşeală, îl recunoscu şi pe vizitiu.

— Domnul conte e la tragere? — întrebă Morcerf.

— Da, domnule, răspunse vizitiul.

Într-adevăr, de cînd se apropiase de poligon, Morcerf auzise mai multe împuşcături.

El intră.

În grădiniță se afla un paznic.

— Iertați-mă — îi spuse paznicul — dar domnul viconte va binevoi să mai aștepte o clipă?

— De ce să aștept, Filip? — întrebă Albert care, fiind un obișnuit al poligonului, se miră de oprelistea aceasta de neînțeles.

— Fiindcă persoanei care trage în clipa de față îi place să fie singur și nu trage niciodată de față cu cineva.

— Nici chiar de față cu dumneata, Filip?

— După cîte vedeți, domnule, am ieșit din cabină.

— Și cine îi încarcă pistoalele?

— Servitorul său.

— Un nubian?

— Un negru.

— Tot una e.

— Îl cunoașteți pe boierul care trage acum?

— Chiar după el am venit; îmi e prieten.

— Atunci se schimbă lucrurile. Am să intru să-l anunț.

Și Filip, împins de curiozitate, intră în cabina de scînduri. După o clipă, Monte-Cristo se ivi în prag.

— Iertați-mă că v-am urmărit pînă aici, dragul meu conte, îi spuse Albert; dar vreau să vă spun mai întîi că nu e vina servitorilor dumneavoastră, și că numai eu sînt indiscretul. Am fost la dumneavoastră acasă: mi s-a spus că ați ieșit la plimbare, dar că vă veți reîntoarce la orele zece pentru dejun. M-am gîndit să mă plimb și eu, așteptînd să se facă ora zece, și, plimbîndu-mă, v-am zărit caii și trăsura.

— Cuvintele dumitale mă fac să nădăjduiesc că vom dejuna împreună.

— Nu, mulțumesc, nici nu poate fi vorba de un dejun la ora asta. Poate că voi lua masa ceva mai tîrziu... Din nefericire însă, nu cu oameni plăcuți.

— Ce naiba tot vorbești?

— Dragă conte, astăzi mă bat în duel.

— Dumneata? Și de ce?

— Ca să mă bat, se înțelege!

— Da, înțeleg eu, dar din ce pricină ? Fiindcă, îți dai seama, te poți bate pentru tot felul de lucruri.

— Ca să-mi apăr onoarea.

— Atunci e serios...

— Atît de serios încît vin să vă rog să-mi faceți un serviciu.

— Care anume ?

— Să-mi fiți martor.

— Atunci e grav de tot. Să nu mai vorbim aici. Hai la mine acasă. Ali, toarnă-mi apă !

Contele își suflecă mînecile și trecu în cămăruța din față unde trăgătorii au obiceiul să se spele pe mîini.

— Ia intrați puțin, domnule viconte — șopti Filip. O să vedeți ceva nostim.

Morcerf intră. În loc de ținte, pe panou erau prinse cărți de joc.

De departe lui Morcerf i se păru că e un joc întreg ; se aflau acolo cărți de la as și pînă la zece.

— Erați pe cale de a juca un pichet ? — întrebă Albert.

— Nu — îi răspunse contele — eram pe cale să fac un rînd de cărți.

— Cum așa ?

— Da. Aici nu se aflau decît așa și doi ; numai că gloanțele mele au făcut din ele treiuri, cinciuri, șeptari, optari și decari.

Albert se apropie.

Într-adevăr, gloanțele, în linie perfectă și la distanțe cu desăvîrșire egale, înlocuiseră semnele lipsă și găuriseră cartoanele în locurile unde ar fi trebuit să fie desenate punctele. Mergînd spre țintă, Morcerf culese de pe drum cîteva rîndunele care avuseseră neprevederea să treacă în bătaia pistolului contelui și pe care contele le doborîse.

— Drace ! — făcu Morcerf.

— Ce să-i faci, dragă viconte — răspunse Monte-Cristo ștergîndu-și mîinile cu ștergarul adus de Ali — trebuie să-mi folosesc clipele de trîndăvie. Dar hai să mergem, te aștept.

Se urcară amîndoi în cupeul lui Monte-Cristo și în cîteva clipe ajunseră la poarta cu numărul 30.

Monte-Cristo îl conduse pe Morcerf în cabinetul său și îi arătă un scaun. Se așezară amîndoi.

— Acum să stăm de vorbă liniștiți, spuse Monte-Cristo.

— Vedeți bine că eu sînt pe deplin liniștit.

— Cu cine vrei să te bați?

— Cu Beauchamp.

— Cu un prieten?

— Totdeauna te bați cu prietenii.

— Cel puțin trebuie să ai un motiv.

— Îl am.

— Ce ți-a făcut?

— În jurnalul de ieri seară... Dar mai bine citiți!

Albert îi întinse lui Monte-Cristo un ziar în care acesta citi următoarele:

NI SE SCRIE DIN IANINA

„Ni s-a adus la cunoștință un fapt pînă acum necunoscut sau cel puțin nepublicat; fortărețele care apărau orașul au fost predate turcilor de către un ofițer francez în care vizirul Ali Tebelin își pusese toată încrederea. Ofițerul se numea Fernand".

— Ei și? — întrebă Monte-Cristo. Ce te supără?

— Cum ce mă supără?

— Da. Ce-ți pasă dumitale că la Ianina fortărețele au fost predate de un ofițer numit Fernand?

— Îmi pasă pentru că pe tatăl meu, contele de Morcerf, îl cheamă Fernand după numele de botez.

— Tatăl dumitale a servit sub Ali Pașa?

— Adică a luptat pentru independența grecilor; iată unde este calomnia.

— Ia stai, dragă conte, hai să chibzuim puțin.

— Nici eu nu vreau altceva.

— Ia gîndește-te: cine naiba știe în Franța că ofițerul Fernand este una și aceeași persoană cu domnul conte de Morcerf, și cine se mai ocupă la ora asta de

Ianina, care — după cîte cred — a fost luată prin 1822 sau 1823 ?

— Păi tocmai în aceasta constă perfidia : au lăsat să se scurgă timpul şi s-au reîntors astăzi la întîmplări uitate, ca să stîrnească un scandal care poate duce departe. Eu, moştenitorul tatălui meu, nu vreau să plutească nici măcar o umbră de bănuială asupra numelui său. Şi am să-i trimit lui Beauchamp, al cărui ziar a publicat nota, doi martori, iar el o va desminţi.

— Beauchamp n-o să desmintă nimic.

— Atunci o să ne batem în duel.

— Nu, n-o să vă bateţi, fiindcă el o să-ţi răspundă că în armata grecească se găseau poate vreo cincizeci de ofiţeri pe care-i chema Fernand.

— O să ne batem şi dacă-mi va răspunde aşa. Nu vreau să las lucrurile să treacă astfel... Tata, un ostaş atît de nobil, care a făcut o carieră atît de strălucită...

— Sau o să scrie : „Sîntem îndreptăţiţi să credem că Fernand nu are nimic comun cu domnul conte de Morcerf, al cărui nume de botez este de asemeni Fernand".

— Îmi trebuie o dezminţire deplină şi întreagă ; n-am să mă mulţumesc numai cu atîta.

— Şi-i vei trimite martori ?

— Da.

— Nu faci bine.

— Asta înseamnă că îmi refuzaţi serviciul pe care venisem să vi-l cer.

— Îmi cunoşti teoria cu privire la duel ; ţi-am mai spus ce cred, la Roma. Îţi aduci aminte ?

— Totuşi, dragă conte, v-am găsit în dimineaţa asta, mai adineaori chiar, făcînd un lucru oarecum nepotrivit cu teoria dumneavoastră.

— Fiindcă, înţelegi, dragul meu, nu trebuie să fii niciodată exclusivist. Cînd trăieşti laolaltă cu nebunii, trebuie să-ţi faci şi tu ucenicia nebuniei. Dintr-o clipă într-alta, vre-un zăpăcit care n-ar avea mai mult motiv să-mi caute ceartă decît dumneata să-i cauţi ceartă lui

Beauchamp ar putea să mă caute pentru prima nerozie care i-ar trăzni prin minte, mi-ar trimite martori, sau m-ar insulta într-un local public; ei bine, pe zăpăcitul acela aș fi nevoit să-l ucid.

— Așadar, admiteți că și dumneavoastră v-ați bate!

— Pe naiba!

— Atunci eu de ce vreți să nu mă bat?

— N-am spus că dumneata nu trebuie să te bați; am spus doar că un duel e un lucru serios, la care trebuie să chibzuiești bine.

— Dar el a chibzuit bine cînd mi-a insultat părintele?

— Dacă n-a chibzuit și-ți mărturisește asta, n-ai de ce să-i porți pică.

— Dragă conte, prea sînteți îngăduitor!

— Iar dumneata ești mult prea neîngăduitor. Ia să vedem, să zicem că... Ascultă bine ce-ți spun: să zicem că... n-ai să te superi de ce am să-ți spun!

— Ascult.

— Să zicem că faptele arătate ar fi reale...

— Un fiu nu trebuie să îngăduie asemenea presupuneri cu privire la onoarea tatălui său.

— Ei, doamne! Trăim într-o vreme cînd sînt admise toate!

— Tocmai ăsta este răul epocii noastre!

— Și ai pretenția să-l schimbi?

— Da, atunci cînd e vorba de mine.

— Doamne, ce neînduplecat pari, dragul meu.

— Așa și sînt.

— Și nu-ți place să primești sfaturi bune?

— Ba da, cînd mi le dă un prieten.

— Pe mine mă crezi prietenul dumitale?

— Da.

— Ei bine, înainte de a-i trimite martori lui Beauchamp, informează-te.

— La cine?

— Ei, pe naiba, la Haydée, de pildă.

— La ce poate să ducă amestecul unei femei în toate acestea?

— Ea ţi-ar putea declara, de pildă, că tatăl dumitale n-are nimic a face cu înfrîngerea sau cu uciderea tatălui ei, sau te-ar putea lumina în privinţa asta, dacă din întîmplare tatăl dumitale ar fi avut nefericirea...

— V-am mai spus o dată, dragă conte, că nu pot admite o asemenea presupunere.

— Aşadar refuzi mijlocul pe care ţi l-am arătat?

— Îl refuz.

— Pe deplin?

— Pe deplin!

— Atunci să-ţi mai dau un ultim sfat.

— Fie! Numai să fie ultimul...

— Nu-l vrei de loc?

— Dimpotrivă. Chiar vi-l cer.

— Nu-i trimite martori lui Beauchamp.

— Cum?

— Du-te dumneata la el.

— Ar fi împotriva tuturor obiceiurilor.

— Şi afacerea e cu totul neobişnuită.

— De ce, mă rog, m-aş duce eu însumi?

— Fiindcă aşa, afacerea ar rămîne între dumneata şi Beauchamp.

— Vorbiţi mai lămurit.

— Fără îndoială; dacă Beauchamp e dispus să desmintă, trebuie să-i laşi meritul de a fi binevoitor: desminţirea tot va fi făcută. Dacă, dimpotrivă, refuză, o să ai timp să mai amesteci doi străini în taina voastră.

— Nu vor fi doi străini, ci doi prieteni.

— Prietenii de astăzi sînt duşmanii de mîine.

— Asta-i bună!

— Îl ai ca dovadă pe Beauchamp.

— Aşadar...

— Aşadar te sfătuiesc să fii prudent.

— Aşadar credeţi că ar trebui să mă duc eu însumi la Beauchamp?

— Da.

— Singur ?

— Singur. Cînd vrei să capeți ceva de la amorul propriu al unui om, trebuie să-i oruți amorului propriu al acestuia pînă și umbra suferinței.

— Cred că aveți dreptate.

— Imi pare foarte bine !

— Mă voi duce singur.

— Du-te. Dar ai face și mai bine dacă nu te-ai duce de loc.

— E cu neputință.

— Atunci fă așa. Tot e mai bine decît ceea ce voiai să faci.

— Și dacă, după toate precauțiile mele, după toate mijloacele folosite, voi avea un duel, îmi veți fi martor ?

— Dragă viconte — răspunse Monte-Cristo cît putu mai serios — ți-ai putut da seama că ți-am fost prieten credincios oricînd și oriunde ; dar serviciul pe care mi-l ceri este dintre acelea pe care nu ți le pot face.

— De ce ?

— Poate că vei afla într-o bună zi.

— Și pînă atunci ?

— Îți cer îngăduința să-mi păstrez taina.

— Bine. Îi voi lua pe Franz și pe Château-Renaud.

— Ia-i pe Franz și pe Château-Renaud. Așa va fi minunat.

— Dar, în sfîrșit, dacă mă voi bate, îmi veți da o mică lecție de spadă sau de pistol ?

— Nu. Și asta îmi e cu neputință.

— Ciudat om mai sînteți ! Atunci nu vreți să vă amestecați de loc ?

— Absolut de loc.

— Fie. Să nu mai vorbim de asta. Adio, conte.

— Adio, viconte.

Morcerf își luă pălăria și plecă.

La poartă își regăsi trăsurica și, stăpînindu-și pe cît putea mînia, se duse acasă la Beauchamp. Beauchamp plecase la ziar.

Albert ceru să fie dus la ziar.

Beauchamp se afla într-un cabinet întunecos și prăfuit, cum sînt toate birourile ziarelor.

Cînd îi fu anunțat Albert de Morcerf, Beauchamp întrebă de două ori cine îl caută, apoi, neconvins încă pe deplin, strigă :

— Intră !

Albert intră. Beauchamp se miră grozav văzîndu-și prietenul pășind peste vrafurile de hîrtie și călcînd cu stîngăcie peste ziarele de toate mărimile care acopereau nu numai parchetul, dar chiar și fața pătată a biroului său.

— Pe aici, pe aici, dragul meu Albert, îi spuse el, întinzîndu-i mîna ; ce vînt te aduce ? Te-ai rătăcit ca Degețel, sau ai venit pur și simplu să mă iei la masă ? Incearcă să-ți găsești un scaun. Iată, colo, lîngă mușcată, singura din tot ce e aici care îmi amintește că mai există foi pe lume care nu sînt foi de hîrtie.

— Beauchamp — spuse Albert — am venit să-ți vorbesc despre ziarul dumitale.

— Dumneata, Morcerf ? Și ce dorești ?

— Doresc o desmințire.

— Dumneata, o desmințire ? In legătură cu ce, Albert ? Dar ia loc, te rog !

— Mulțumesc, răspunse Albert pentru a doua oară, făcînd un semn ușor cu capul.

— Explică-mi.

— O desmințire a unui fapt care atinge onoarea unui membru al familiei mele.

— Ce vorbești ? se miră Beauchamp. Care fapt ? Asta nu se poate !

— Faptul care v-a fost scris din Ianina.

— Din Ianina ?

— Da, din Ianina. Cu adevărat nu știi ce mă aduce aici ?

— Pe onoarea mea... Baptiste, dă-mi ziarul de ieri, strigă Beauchamp.

— Lasă că ți-l dau pe al meu.

Beauchamp citi îngînînd : „Ni se scrie din Ianina, etc, etc."

— Îţi dai seama că e un lucru grav, spuse Morcerf, după ce Beauchamp sfîrşi de citit.

— Ofiţerul îţi e cumva rudă ? întrebă ziaristul.

— Da, răspunse Albert roşindu-se.

— Atunci, spune-mi ce să fac să-ţi fiu pe plac ? întrebă Beauchamp cu blîndeţe.

— Aş vrea, dragul meu Beauchamp, să dezminţi cele scrise.

Beauchamp îl privi pe Albert cu o atenţie care vădea, fără îndoială, foarte multă bunăvoinţă.

— Să ştii că asta o să ne tîrască într-o discuţie nesfîrşită. O dezmintire e un lucru foarte serios. Ia loc : am să mai citesc încă o dată cele trei sau patru rînduri.

Albert se aşeză, iar Beauchamp reciti cu şi mai multă atenţie decît prima oară rîndurile care-i supăraseră prietenul.

— Vezi — spuse Albert cu hotărîre şi chiar cu asprime — ziarul dumitale a insultat pe cineva din familia mea, şi vreau o dezmintire.

— Dumneata... vrei...

— Da, eu vreau !

— Dă-mi voie să-ţi spun că nu eşti de loc curtenitor, dragă viconte.

— Nici nu vreau să fiu — răspunse tînărul, ridicîndu-se. Cer dezmintirea unui fapt pe care l-aţi tipărit ieri, şi o voi obţine. Apoi, văzînd că Beauchamp ridicase capul, disprefuitor, Albert continuă să vorbească, strîngînd din dinţi : Imi eşti destul de prieten şi, ca atare, nădăjduiesc că mă cunoşti îndeajuns de bine ca să-mi înţelegi dîrzenia în astfel de împrejurări.

— Îţi sînt prieten, Morcerf, dar ai să mă faci s-o uit dacă îmi mai vorbeşti aşa cum mi-ai vorbit adineauri... Hai, să nu ne supărăm, sau măcar să nu ne supărăm încă... Eşti tulburat, atîtat, necăjit... Ia spune-mi, care dintre rudele dumitale se numeşte Fernand ?

— Tata! — răspunse Albert. Domnul Fernand Mondego, conte de Morcerf, un militar bătrîn care a văzut douăzeci de cîmpuri de luptă şi căruia unii ar voi să-i acopere nobilele urme ale rănilor cu noroi spurcat, adunat din băltoace.

— Tatăl dumitale? făcu Beauchamp; atunci se schimbă lucrurile. Îţi înţeleg indignarea, dragă Albert. Să mai citim o dată...

Şi Beauchamp citi din nou nota, stăruind de data aceasta asupra fiecărui cuvînt.

— Dar ce-ţi spune că Fernand din ziar ar fi tatăl dumitale? întrebă el.

— Nimic, ştiu bine. Dar alţii aşa vor înţelege. De asta vreau să dai o desmințire.

La cuvîntul *vreau,* Beauchamp ridică ochii spre Morcerf şi-i plecă aproape îndată. Apoi rămase o clipă pe gînduri.

— Ai să dai desmințirea, nu-i aşa, Beauchamp? repetă Morcerf tot mai mînios, deşi se stăpînea cît putea.

— Da, răspunse Beauchamp.

— Atunci e-n regulă.

— Am s-o dau, dar numai cînd mă voi convinge că ştirea e falsă

— Cum?

— Da. Lucrul merită osteneala de a fi lămurit şi eu îl voi lămuri.

— Dar ce vezi că ar avea nevoie să fie lămurit în asta, domnule? întrebă Albert, ieşindu-şi din fire. Dacă nu crezi că ar putea fi vorba de tata, spune-o numaidecît; iar dacă-ţi închipui că ar putea fi el, arată-mi motivul bănuielii.

Beauchamp îl privi pe Albert cu zîmbetul său deosebit, căruia ştia să-i dea nuanţele tuturor simţămintelor.

— Da, domnule — spuse el — fiindcă unui domn îi vorbesc; dacă aţi venit aici să-mi cereţi socoteală, trebuie mai întîi să nu-mi vorbiţi despre prietenie şi despre alte asemenea lucruri uşuratice pe care am

avut răbdare să le ascult de o jumătate de oră încoace. Şi pe calea asta vom merge de-acum; luaţi seama!

— Da, dacă nu desminţiţi mîrşava calomnie!

— O clipă. Fără ameninţări, vă rog, domnule Albert Mondego, viconte de Morcerf. Nu le rabd nici de la duşmani, şi cu atît mai mult nu le rabd de la prieteni. Doriţi, aşadar, să desmint faptul cu privire la colonelul Fernand, la a cărui tipărire pe onoarea mea că nu am nici un amestec?

— Da, asta vreau! — spuse Albert care începuse să-şi piardă capul.

— Iar dacă nu, vreţi să ne batem? continuă Beauchamp cu aceeaşi linişte.

— Da! — răspunse Albert ridicînd glasul.

— Atunci iată ce am să vă răspund, scumpul meu domn, continuă Beauchamp: nota n-a fost scrisă de mine şi eu n-o cunoşteam. Dar dumneavoastră, prin demersul făcut, mi-aţi atras atenţia asupra unui fapt şi ea a rămas aţintită acolo; şi va rămîne astfel, pînă cînd va fi desminţită sau confirmată de cine trebuie.

— Domnule — spuse Albert ridicîndu-se — voi avea deci onoarea să vă trimit martori. Veţi discuta cu ei locul şi armele.

— N-am nimic împotrivă, dragă domnule.

— Şi astă seară, dacă doriţi, sau cel mai tîrziu mîine, ne vom întîlni.

— Ba nu! Voi fi pe teren atunci cînd va trebui şi, după părerea mea, (am dreptul s-o spun, fiindcă eu am primit provocarea) n-a sosit încă ceasul. Ştiu că mînuiţi foarte bine spada şi că eu o mînuiesc aşa şi aşa. Ştiu că ochiţi trei ţinte din şase, adică tot cam cîte ochesc şi eu. Ştiu că un duel între noi va fi un duel serios, fiindcă sînteţi curajos şi fiindcă... şi eu sînt la fel. N-aş vrea deci să mă expun la a vă ucide sau la a fi eu însumi ucis de dumneavoastră, fără motiv. De data asta eu vă pun întrebarea, şi într-un mod ca-te-go-ric: Ţineţi la desmînţirea asta pînă într-atîta încît m-aţi ucide dacă n-o dau, deşi v-am spus, vă repet, vă afirm pe onoarea mea că nu cunoşteam

știrea: deși vă declar, în sfîrșit, că i-ar fi cu neputință oricui, în afară de unul don Japhet ca dumneavoastră, să ghicească despre cine ar fi vorba sub numele de Fernand?

— Țin neapărat.

— Atunci, dragă domnule, primesc să ne tăiem gîtlejurile, dar vă cer trei săptămîni. Peste trei săptămîni vă voi regăsi ca să vă spun: da, știrea este falsă și o desmint; sau da, știrea era adevărată și îmi scot spada din teacă, sau pistoalele din cutie, după cum veți dori.

— Trei săptămîni! strigă Albert. Dar trei săptămîni înseamnă trei secole, în timpul cărora voi fi dezonorat.

— Dacă mi-ați fi rămas prieten, v-aș fi spus: răbdare, prietene. Dar mi-ați devenit dușman și am să vă spun: ce-mi pasă mie, domnule?

— Atunci, fie! Peste trei săptămîni! se învoi Morcerf. Dar gîndiți-vă că peste trei săptămîni n-o să mai existe nici amînare, nici tertipuri care v-ar putea scăpa...

— Domnule Albert de Morcerf — răspunse Beauchamp ridicîndu-se la rîndul său — nu vă pot zvîrli pe fereastră decît peste trei săptămîni, adică peste douăzeci și una de zile, iar dumneavoastră n-aveți dreptul să mă spintecați decît atunci. Astăzi sîntem în douăzeci și nouă august. Așadar, la douăzeci și unu septembrie! Pînă atunci, credeți-mă — și e un sfat de gentilom acesta pe care vi-l dau — să ne cruțăm și să nu lătrăm ca doi dulăi legați la distanță unul de altul.

Spunînd acestea, Beauchamp îl salută cu seriozitate pe Albert, apoi îi întoarse spatele și trecu în tipografie.

Albert se răzbună pe un vraf de ziare pe care le împrăștie izbindu-le cu bastonul. Apoi plecă, întorcîndu-se însă din drum de două sau trei ori și uitîndu-se spre ușa tipografiei.

Pe cînd Albert își biciuia înaintașul de la trăsurică, după ce biciuise nevinovatele hîrtii înnegrite cărora puțin le păsa de pățania lui, îl zări, străbătînd bulevardul, pe Morrel, care, cu nasul în vînt, cu privirea trează și cu brațele în voie, trecea pe dinaintea băilor chinezești, venind dinspre poarta Saint Martin, și îndreptîndu-se spre Madeleine.

— Iată un om fericit! — oftă el.

Din întîmplare, Albert nu se înșela de loc.

Capitolul II

LIMONADA

Intr-adevăr, Morrel era pe deplin fericit.

Domnul Noirtier trimisese să-l cheme şi el era atît de nerăbdător să afle pentru ce, încît nu voise să ia o birjă, încrezîndu-se mai mult în picioarele lui decît în picioarele unui cal de piaţă. Aşadar, pornise în goană pe strada Meslay şi se îndrepta spre foburgul Saint-Honoré.

Morrel înainta cu paşi atletici, iar bietul Barrois îşi dădea toată silinţa să-l urmeze. Morrel avea treizeci şi unu de ani, iar Barrois şaizeci; Morrel era ameţit de dragoste, Barrois turtit de zăpuşeală. Cei doi oameni, cu vîrstă şi cu interese atît de deosebite, semănau cu două linii drepte formînd un triunghi: despărţite la bază, ele se întîlneau în vîrf.

Vîrful era Noirtier, care trimisese după Morrel, sfătuindu-l să se grăbească, sfat pe care tînărul îl urma cuvînt cu cuvînt, spre marea deznădejde a lui Barrois.

Cînd ajunse, Morrel nici nu gîfîia măcar; dragostea dă aripi; dar Barrois, care de multă vreme nu mai fusese îndrăgostit, era leoarcă de sudoare.

Bătrînul servitor deschise uşiţa dosnică, închise uşa cabinetului şi, peste cîteva clipe, un foşnet de rochie anunţă sosirea Valentinei.

Valentine era nespus de frumoasă în veşmintele ei de doliu.

Visul devenea atît de plăcut, încît Maximilien aproape că s-ar fi lipsit să mai stea de vorbă cu Noirtier; dar fotoliul bătrînului se apropie curînd şi Noirtier intră.

Bătrînul primi cu o privire binevoitoare mulţumirile aduse din belşug de Maximilien pentru miraculo-

sul lui amestec care-i salvase, pe Valentine și pe el, din ghearele deznădejdii. Apoi, privirea lui Maximilien se îndreptă întrebătoare spre Valentine, dorind să afle motivul noii bucurii care-i fusese făcută. Ea, stînd sfioasă și destul de departe de el, aștepta să fie silită să vorbească.

Noirtier o privi și el, la rîndul său.

— Trebuie deci să spun ce mi-ai cerut? — întrebă ea.

— Da! — făcut Noirtier.

— Maximilien — îi spuse atunci Valentine tînărului care o sorbea din ochi — bunicul Noirtier avea să-ți spună o mie de lucruri pe care de trei zile mi le-a spus mie. Astăzi a trimis după dumneata, ca să ți le repete. Îți voi repeta, așadar, spusele lui, fără să schimb nimic din ele fiindcă m-a ales drept tîlmaci.

— Ascult cu nerăbdare, îi răspunse tînărul. Vorbește, vorbește.

Valentine plecă privirile, și asta i se păru lui Maximilien o prevestire plăcută. Ea nu se arăta sfioasă decît cînd era vorba de fericire.

— Bunicul vrea să plece de aici, îi spuse ea. Barrois îi caută o locuință convenabilă.

— Dar dumneata? — întrebă Morrel. Dumneata, care-i ești atît de dragă și de necesară domnului Noirtier?...

— Eu — continuă fata — nu-l voi părăsi de loc pe bunicul, asupra lucrului acestuia ne-am înțeles. Locuința mea va fi lîngă a sa, fie că voi primi îngăduința domnului de Villefort de a locui cu bunicul, fie că n-o voi primi: în primul caz, plec de îndată; în cel de al doilea, îmi aștept majoratul pe care-l voi împlini peste zece luni. Atunci voi fi liberă, voi avea o avere independentă, și...

— Și? — întrebă Maximilien.

— Și, cu învoirea bunicului, îmi voi ține făgăduiala pe care ți-am făcut-o.

Valentine rosti aceste cuvinte atît de încet, încît Maximilien nu le-ar fi putut auzi dacă n-ar fi avut interesul să le soarbă.

— Nu-i aşa că spun întocmai ce vrei tu, bunicule? adăugă Valentine adresîndu-i-se lui Noirtier.

— Da, făcu bătrînul.

— Odată ce voi fi la bunicul — adăugă Valentine — Maximilien va putea să vină şi să mă vadă de faţă cu bunul şi demnul meu ocrotitor. Dacă legătura pe care inimile noastre, poate neştiutoare şi pline de toane, au început s-o săvîrşească, îi va fi pe plac, şi i se va părea că asigură destule garanţii pentru un viitor strălucit al încercării noastre, (vai! se spune că inimile înflăcărate în nenorocire se răcesc atunci cînd dau de bine!), Maximilien va putea să mă ceară, iar eu îl voi aştepta.

— Ce fapte bune am făcut în viaţa mea ca să merit atîta fericire? — strigă Morrel simţindu-se ispitit să îngenunche înaintea bătrînului ca în faţa lui Dumnezeu şi înaintea Valentinei ca înaintea unui înger.

— Pînă atunci — continuă tînăra cu glasul ei curat şi serios — vom respecta buna cuviinţă, şi chiar voinţa părinţilor noştri, dacă ei nu vor tinde să ne despartă pentru totdeauna. Într-un cuvînt, şi repet cuvîntul pentru că el spune tot, vom aştepta.

— Iar jertfele pe care cuvîntul acesta le impune, domnule — spuse Morrel — jur că le voi îndeplini nu numai cu resemnare, dar chiar cu fericire.

— Astfel — continuă Valentine, privindu-şi iubitul cu nespusă dragoste — fii mai prevăzător, dragul meu. Să n-o compromiţi pe aceea care, de astăzi înainte, se crede hărăzită să-ţi poarte, cu toată curăţenia şi demnitatea, numele.

Maximilien îşi apăsă mîna pe inimă.

Pe cînd vorbeau, Noirtier îi privea cu duioşie, iar Barrois, rămas acolo, ca unul căruia n-aveau ce să-i ascundă, zîmbea, ştergîndu-şi stropii mari ce-i picau de pe fruntea pleşuvă.

— Doamne, cît îi e de cald lui Barrois, spuse Valentine.

— Ei, domnişoară, fiindcă am alergat pînă n-am mai putut, răspunse Barrois. Dar trebuie să recunosc că domnul Morrel aleargă mult mai repede decît mine.

Noirtier arătă cu privirea o tavă pe care se găseau o sticlă cu limonadă şi un pahar. Parte din limonadă o băuse Noirtier cu jumătate de ceas mai înainte.

— Haide, Barrois — îl îndemnă Valentine — bea. Văd că sorbi din ochi sticla începută.

— Adevărul e că mor de sete, domnişoară, şi că aş bea cu plăcere un pahar de limonadă, în sănătatea dumneavoastră.

— Atunci bea — spuse Valentine — şi reîntoarce-te cît mai curînd.

Barrois luă tava. Abia ajunse în coridor cînd îl şi văzură, prin uşa deschisă, cum îşi lasă capul pe spate ca să golească paharul umplut de Valentine.

Valentine şi Morrel îşi luau rămas bun de faţă cu Noirtier, cînd auziră soneria răsunînd pe scara lui Villefort.

Era semn că sosesc oaspeţi.

Valentine privi ceasornicul.

— E amiază, spuse ea. Astăzi, sîmbătă, fără îndoială că vine doctorul să te vadă, bunicule.

Noirtier făcu un semn, încuviinţînd că într-adevăr, doctorul trebuie să fie.

— O să vină aici. Trebuie ca Maximilien să plece, nu-i aşa, bunicule?

— Da, făcu bătrînul.

— Barrois! chemă Valentine; vino încoace, Barrois.

Cei trei auziră glasul bătrînului servitor care răspundea:

— Vin îndată, domnişoară.

— Barrois te va conduce pînă la poartă, îi spuse Valentine lui Maximilien. Şi acum nu uita un lucru pe care bunicul ţi-l spune: să nu încerci nimic ce ne-ar putea zdruncina fericirea.

— Am făgăduit să aştept — răspunse Morrel — şi voi aştepta.

In clipa aceea Barrois intră.

— Cine a sunat? întrebă Valentine.

— Domnul doctor d'Avrigny, răspunse Barrois clătinîndu-se pe picioare.

— Ce ai, Barrois? — îl întrebă Valentine.

Bătrînul nu răspunse. Işi privi doar stăpînul, cu ochi îngroziţi, în timp ce mîinile lui crispate căutau un sprijin ca să nu se prăbuşească.

— O să cadă! — strigă Maximilien.

Intr-adevăr, tremurul care îl cuprinse pe Barrois sporea din ce în ce. Trăsăturile feţii, urîţite de mişcările convulsive ale muşchilor obrazului, vesteau un atac nervos din ce în ce mai puternic.

Văzîndu-l pe Barrois atît de tulburat, Noirtier îşi aţinti şi mai stăruitor privirile care zugrăveau, lesne de înţeles, toate simţămintele ce-i frămîntau inima.

Barrois făcu cîţiva paşi spre stăpînul său.

— Dumnezeule! Dumnezeule! Doamne, dar ce am... mi-e rău! Nu mai văd. Imi trec prin ţeastă mii de puncte de foc. Nu mă atingeţi! Nu mă atingeţi!

Intr-adevăr, ochii îi ieşeau tot mai mult din orbite şi păreau tot mai rătăciţi. Barrois îşi răsturnase capul pe spate, în timp ce restul corpului i se înţepenea.

Valentine, înspăimîntată, ţipă. Maximilien o prinse în braţe ca şi cum ar fi vrut s-o apere împotriva vreunei primejdii necunoscute.

— Domnule d'Avrigny! Domnule d'Avrigny! — strigă Valentine cu voce înăbuşită. Vino aici! Ajutor!

Barrois se învîrti în loc, făcu trei paşi înapoi, se clătină şi se prăbuşi la picioarele lui Noirtier pe al cărui genunchi îşi sprijini mîna strigînd:

— Stăpîne! Stăpînul meu bun!

In aceeaşi clipă, domnul de Villefort, atras de strigăte, apăru în pragul camerii.

Maximilien îi dădu drumul Valentinei pe jumătate leşinată, se trase repede înapoi, se afundă într-un ungher al camerii şi dispăru aproape, după o draperie.

Palid, ca şi cum ar fi văzut un şarpe înălţîndu-i-se în faţă, el îşi aţinti privirile îngheţate pe nefericitul care îşi dădea sufletul.

Noirtier fierbea de nerăbdare şi de groază. Sufletul lui zbura în ajutorul bietului bătrîn, mai mult prieten decît servitor. Lupta cumplită dintre viaţă şi moarte se vedea ivindu-i-se pe frunte, în umflătura vinelor şi în contractarea celor cîţiva muşchi rămaşi încă vii în jurul ochilor.

Barrois, cu faţa agitată, cu ochii injectaţi de sînge, cu gîtul lăsat pe spate, zăcea, lovind podeaua cu braţele, în timp ce, dimpotrivă, picioarele lui ţepene păreau mai curînd că vor să se frîngă decît să se îndoaie.

O spumă uşoară îi umpluse buzele şi el gîfîia dureros.

Buimăcit, Villefort rămase o clipă cu ochii aţintiţi asupra scenei acesteia care-i atrase privirile de cum intră în cameră.

El nu-l văzuse pe Maximilien.

După o clipă de contemplare mută în timpul căreia obrajii îi păliră iar părul i se zburli pe cap, procurorul strigă, repezindu-se spre uşă :

— Doctore, doctore, vino, vino !

— Mamă ! Mamă ! — strigă Valentine, chemîndu-şi mama vitregă şi ciocnindu-se de marginea scării, vino, vino repede ! Şi adu un flacon de săruri.

— Ce s-a întîmplat ? — întrebă doamna de Villefort cu voce metalică şi reţinută.

— Vino, vino !

— Unde e doctorul ? — strigă Villefort — unde e ?

Doamna de Villefort coborî încet. Se auzeau scîndurile trosnindu-i sub paşi. Într-o mînă ea ţinea batista cu care-şi ştergea faţa, iar în cealaltă, flaconul cu săruri englezeşti.

Ajungînd la uşă, ea se uită mai întîi la Noirtier al cărui chip, în afara emoţiei firesti într-o astfel de împrejurare, vădea o sănătate neschimbată. Apoi privirea i se îndreptă spre muribund.

Doamna de Villefort păli şi privirea îi sări — dacă putem spune aşa — de la servitor la stăpîn.

— În numele cerului, draga mea, unde e doctorul? A intrat la dumneata. Barrois are o apoplexie, după cum vezi, şi dacă îi ia sînge poate să-l scape.

— A mîncat de curînd? — întrebă doamna de Villefort, ocolind răspunsul.

— N-a mîncat, dar a alergat mult azi dimineaţă, ca să se ducă undeva, unde-l trimisese bunicul, spuse Valentine. La întoarcere a băut doar un pahar de limonadă.

— Ah! De ce n-a băut vin? — făcu doamna de Villefort. Limonada e foarte rea.

— Limonada era la îndemînă, în carafa bunicului. Bietului Barrois i-a fost sete şi a băut ce a găsit.

Doamna de Villefort tresări. Noirtier o învălui într-o privire adîncă.

— Are gîtul atît de scurt! — spuse ea.

— Draga mea — repetă Villefort — te întreb unde e domnul d' Avrigny? În numele cerului, răspunde!

— E în camera lui Edouard. Copilul nu se simte tocmai bine — răspunse doamna de Villefort, nemaiputînd ocoli întrebarea.

Villefort se repezi pe scară ca să-l caute el însuşi pe doctor.

— Ţine, spuse doamna de Villefort dîndu-i Valentinei flaconul. Fără îndoială că i se va lua sînge. Mă urc la mine, fiindcă nu pot suferi să văd sînge.

Şi ea plecă după soţul ei.

Maximilien ieşi din ungherul întunecos unde se retrăsese şi unde nu-l văzuse nimeni, într-atîta erau cu toţii de îngrijoraţi.

— Pleacă repede, Maximilien, îi şopti Valentine. Aşteaptă să te chem... Du-te!

Maximilien îl întrebă printr-un gest pe Noirtier. Acesta își păstrase tot sîngele rece și-i făcu semn că poate pleca.

Maximilien își apăsă pe inimă mîna Valentinei și ieși prin coridorul dosnic.

În același timp doctorul și Villefort intrau prin ușa opusă.

Barrois începuse să-și revină în fire; criza îi trecuse, glasul îi revenea, gemător, și bietul bătrîn se ridicase într-un genunchi.

D'Avrigny și Villefort îl duseră într-un jilț.

— Ce poruncești, doctore? — întrebă Villefort.

— Să mi se aducă apă și eter. Aveți în casă, nu?

— Da.

— Să dea cineva fuga și să-mi caute ulei de terebentină și leacuri pentru vărsături.

— Haide, spuse Villefort unui servitor.

— Și acum, să plece toată lumea.

— Și eu? — întrebă Valentine sfioasă.

— Da, domnișoară, mai ales dumneata! — răspunse doctorul cu asprime.

Valentine se uită mirată la domnul d'Avrigny, își sărută bunicul pe frunte și ieși.

În urma ei, doctorul închise ușa, cu o înfățișare întunecată.

— Doctore, doctore, iată că-și revine; n-a avut decît o criză ușoară.

Domnul d'Avrigny zîmbi, la fel de întunecat.

— Cum te mai simți, Barrois? întrebă el.

— Ceva mai bine, domnule.

— Ai putea să bei paharul ăsta cu apă eterată?

— Am să încerc, numai să nu mă atingeți!

— De ce?

— Pentru că mi se pare că dacă m-ați atinge măcar cu vîrful degetului, m-ar apuca iar criza.

— Bea!

Barrois luă paharul, îl apropie de buzele învinețite și-l goli aproape pe jumătate.

— Unde te doare? întrebă doctorul.

— Peste tot. Simt niște dureri îngrozitoare.
— Ai ameteli ?
— Da.
— Îți țiuie urechile ?
— Groaznic.
— Cînd te-a apucat ?
— Adineaori.
— Dintr-o dată ?
— Fulgerător.
— Ieri, alaltăieri, n-ai avut nimic ?
— Nimic.
— N-ai simțit un fel de somnolență și o greutate ?
— Nu.
— Ce ai mîncat astăzi ?
— N-am mîncat nimic. Am băut doar un pahar din limonada domnului, și atîta.

Barrois făcu un semn din cap ca să arate spre Noirtier, care, neclintit în fotoliul său, privea scena aceasta îngrozitoare, fără să piardă nici o mișcare, fără să scape nici un cuvînt.

— Unde e limonada ? — întrebă repede doctorul.
— În carafă, jos.
— Unde jos ?
— În bucătărie.
— Vrei să mă duc eu s-o caut, doctore ? — întrebă Villefort.
— Nu. Rămîi aici și încearcă să-i dai bolnavului să bea ce a mai rămas în paharul cu apă.
— Dar limonada...
— Mă duc s-o caut eu însumi.

D'Avrigny făcu un salt, deschise ușa, se repezi pe scara de serviciu, și era cît pe-aci s-o răstoarne pe doamna de Villefort, care cobora și ea spre bucătărie.

Doamna de Villefort scoase un strigăt.

D'Avrigny nu-i dădu însă nici o atenție. Împins de tăria unui singur gînd, el sări cîte trei sau patru trepte deodată, se năpusti în bucătărie și zări carafa, pe trei sferturi goală, așezată pe o tavă.

Doctorul se repezi la ea, așa cum se repede vulturul la pradă.

Gîfîind, urcă apoi din nou treptele și reintră în cameră.

Doamna de Villefort urcă încet scara care ducea spre apartamentul ei.

— Asta e carafa care a fost aici? — întrebă d'Avrigny.

— Da, domnule doctor.

— Din limonada asta ai băut?

— Așa cred.

— Ce gust ți s-a părut că are?

— Un gust amărui.

Doctorul își turnă cîteva picături de limonadă în palmă, le sorbi, și după ce își clăti gura, așa cum se face cu vinul cînd vrei să-l guști, scuipă lichidul în cămin.

— E aceeași, spuse el. Ați băut și dumneavoastră din ea, domnule Noirtier?

— Da, făcu bătrînul.

— Și ați simțit același gust?

— Da.

— Domnule doctor! — strigă Barrois — iar mă apucă! Doamne, Dumnezeule, fie-ți milă de mine!

Doctorul dădu fuga la bolnav.

— Villefort, vezi dacă au adus leacul pentru vărsături.

Villefort se repezi afară strigînd:

— Au sosit doctoriile?

Nu-i răspunse nimeni. Groaza cea mai adîncă stăpînea întreaga casă.

— Dacă aș avea cu ce să-i insuflu aer în plămîni, poate că aș putea să-l scap de asfixie — spuse d'Avrigny uitîndu-se în preajmă. Dar nu, nu-i nimic, nimic, la îndemînă.

— Domnule — strigă Barrois — mă lăsați să mor așa, fără nici un ajutor? Doamne, mor, mor!

— O pană, o pană! — ceru doctorul.

Și, căutînd din nou, văzu o pană pe masă.

D'Avrigny încercă s-o vîre în gura bolnavului, care, zvircolindu-se într-una, încerca zadarnic să vomiteze. Dar fălcile bolnavului erau atît de încleştate, încît pana nu putu să pătrundă printre ele.

Barrois fu prins de un atac nervos şi mai puternic decît cel dintîi. El alunecă de pe scaun şi se înţepeni pe podele.

Doctorul îl lăsă în prada crizei acesteia, căreia nu putea să-i aducă nici un fel de uşurare, şi se îndreptă spre Noirtier.

— Dumneavoastră cum vă simţiţi? — şopti el grăbit. Bine?

— Da.

— Stomacul vă e încărcat? Vă e uşor?

— Da.

— Vă simţiţi ca atunci cînd luaţi pilula pe care v-am prescris să o luaţi în fiecare duminică?

— Da.

— Limonada v-a pregătit-o Barrois?

— Da.

— Dumneavoastră l-aţi îndemnat s-o bea?

— Nu.

— Domnul de Villefort?

— Nu.

— Doamna de Villefort?

— Nu.

— Atunci, Valentine l-a îndemnat?

— Da.

Un geamăt al lui Barrois, o căscătură care făcu să-i trosnească oasele fălcilor îi atraseră atenţia lui d'Avrigny. El îl lăsă pe Noirtier şi dădu fuga spre Barrois.

— Barrois — spuse doctorul — poţi să vorbeşti?

Barrois bolborosi cîteva cuvinte din care nu se înţelegea nimic.

— Fă o sforţare, prietene.

Barrois îşi deschise ochii înroşiţi.

— Cine a făcut limonada?

— Eu.

— Ai adus-o aici de îndată ce ai făcut-o ?
— Nu.
— Atunci ai lăsat-o undeva ?
— În cămară, fiindcă fusesem chemat.
— Cine a adus-o aici ?
— Domnişoara Valentine.
D'Avrigny se lovi peste frunte.
— Doamne, doamne ! — şopti el.
— Domnule doctor ! — strigă Barrois care simţea că se apropie o a treia criză.
— Nu mai soseşte odată doctoria ? — întrebă doctorul.
— Iată un pahar gata pregătit, răspunse Villefort, intrînd pe uşă.
— Cine l-a pregătit ?
— Ajutorul farmacistului. A venit cu mine.
— Bea !
— Nu pot, domnule doctor. E prea tîrziu... Mi se strînge gîtul ! Mă înăbuş ! Ah, inima ! Capul !... Ce iad !... O să mai sufăr mult ?
— Nu, nu, dragul meu — spuse doctorul. Vei scăpa curînd de suferinţe.
— Vă înţeleg, strigă nefericitul Barrois. Doamne, fie-ţi milă de mine !
Şi, scoţînd un strigăt, el se prăbuşi pe spate, ca şi cum ar fi fost lovit de trăsnet.
D'Avrigny îi puse mîna pe inimă şi îi apropie o oglinjoară de buze.
— Cum îi e ? întrebă Villefort.
— Du-te la bucătărie şi spune să mi se aducă imediat sirop de violete.
Villefort coborî îndată.
— Nu vă temeţi, domnule Noirtier, spuse d'Avrigny. Îl duc pe bolnav în altă cameră, ca să-i iau sînge. Într-adevăr, sînt groaznice crizele astea cînd stai să le priveşti.
Şi apucîndu-l pe Barrois pe sub braţe, doctorul îl trîrî într-o cameră alăturată. Dar se reîntoarse aproape imediat la Noirtier ca să ia restul de limonadă.

Noirtier închise ochiul drept.

— Valentine, nu-i așa ? Vreți s-o chem pe Valentine ? Am să spun să vi-o trimită.

Villefort se reîntorcea. D'Avrigny îl întîlni în coridor.

— Cum îi mai merge ? — întrebă el.

— Vino cu mine, răspunse d'Avrigny.

Și îl duse în cameră.

— E leșinat ? — întrebă procurorul regal.

— E mort !

Villefort se dădu cîțiva pași înapoi, își prinse fruntea în palme și spuse cu o milă neprefăcută, privind cadavrul :

— Mort atît de repede !

— Da, destul de repede, nu-i așa ? spuse d'Avrigny. Dar asta nu trebuie să te mire : domnul și doamna de Saint Méran au murit la fel de repede. Repede se mai moare în casa dumneavoastră, domnule de Villefort !

— Cum ! — strigă magistratul îngrozit și deznădăjduit. Iar te reîntorci la ideea aceea înspăimîntătoare ?

— Da, domnule, da ! — răspunse d'Avrigny solemn. N-am uitat-o nici o clipă. Și ca să mă încredințez pe deplin că nu mă înșel de data asta, ascultă-mă bine, domnule de Villefort :

Villefort tremura din toate încheieturile.

— Există o otravă care ucide aproape fără să lase urme. Otrava aceasta, eu o cunosc : am studiat-o în toate nenorocirile pe care le aduce și în toate fenomenele pe care le produce. Și am recunoscut-o adineaori, la bietul Barrois, așa cum o recunoscusem și la doamna de Saint Méran. Fiindcă există un mijloc de a-i recunoaște prezența : ea redă culoarea albastră hîrtiei de turnesol înroșită de un acid și colorează în verde siropul de violete. Hîrtie de turnesol n-avem. Dar iată că mi s-a adus siropul de violete pe care l-am cerut.

Într-adevăr, pe coridor se auzeau pași. Doctorul întredeschise ușa, luă din mîinile cameristei un vas pe

fundul căruia se găseau două sau trei linguriţe de sirop, apoi închise din nou uşa.

— Priveşte, îi spuse el procurorului regal, a cărei inimă bătea atît de tare încît i se puteau auzi zvîcnirile. Iată, în ceaşca aceasta e siropul de violete, iar în carafă e restul limonadei din care domnul Noirtier şi Barrois au băut o parte. Dacă limonada e curată şi nevătămătoare, siropul îşi va păstra culoarea ; dacă limonada e otrăvită, siropul va deveni verde. Priveşte !

Doctorul turnă încet cîteva picături de limonadă din carafă în ceaşcă şi în aceeaşi clipă se formă în fundul ceştii un fel de abur. Aburul se coloră mai întîi în albastru ; apoi, de la culoarea safirului trecu la acea a opalului şi de la a opalului la a smaraldului.

Ajuns la această ultimă culoare, aburul se fixă, ca să spunem aşa ; experienţa nu mai lăsa nici o urmă de îndoială.

— Nefericitul Barrois a fost otrăvit cu angustură falsă şi cu nuca sfîntului Ignaţiu, spuse d'Avrigny. Acum pot garanta în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor.

Villefort nu răspunse nimic, dar îşi înălţă braţele spre cer, deschise ochii rătăciţi şi căzu, ca fulgerat, într-un fotoliu.

Capitolul III

INVINUIREA

Doctorul d'Avrigny îl făcu lesne să-şi vină în fire pe magistratul care părea un al doilea cadavru în camera aceasta funebră.

— Moartea e în casa mea! — strigă Villefort.

— Mai bine ai spune crima! — răspunse doctorul.

— Domnule d'Avrigny! — strigă Villefort. Nu pot să-ţi arăt tot ce se petrece acum în mine. Sînt înspăimîntat, îngrozit, înnebunit!

— Da — glăsui D'Avrigny cu un calm impunător — dar cred că e timpul să facem ceva. Cred că e timpul să zăgăzuim iureşul acesta al morţii. Cît despre mine, nu mă simt de loc în stare să mai păstrez asemenea taine, fără nădejdea că voi face în curînd ca răzbunarea societăţii şi a victimelor să cadă pe capul vinovatului.

Villefort se uită de jur împrejur cu o privire întunecată.

— În casa mea! — şopti el. În casa mea!...

— Haide, procurorule, continuă d'Avrigny. Fii bărbat. Tîlmăcitor al legii, cinsteşte-te printr-o jertfire deplină.

— Mă faci să mă cutremur, doctore. O jertfire!

— Întocmai.

— Aşadar, bănuieşti pe cineva?

— Nu bănuiesc pe nimeni. Moartea îţi bate la uşă, intră şi umblă, nu orbeşte, ci cu chibzuinţă, din odaie în odaie. Eu sînt pe urmele ei, îi recunosc trecerea şi-mi însuşesc înţelepciunea celor vechi: dibui; căci prietenia pentru familia dumitale şi respectul pentru dumneata îmi acoperă ochii. Şi totuşi...

— Vorbeşte, vorbeşte, doctore. Voi fi curajos.

— Şi totuşi, la dumneata în casă, poate chiar în familia dumitale, există un monstru din cei pe care îi zămisleşte fiecare veac. Locust şi Agrippina, trăind în aceeaşi vreme, au fost o excepţie care dovedeşte cu cîtă furie voia Soarta să ducă la pieire imperiul roman murdărit de atîtea crime. Brunehaut şi Frédégonde sînt urmările penibile ale unei societăţi la începuturile ei, cînd omul abia învaţă să-şi stăpînească spiritul, măcar şi de la trimisul iadului. Toate femeile acestea fuseseră, sau mai erau încă, tinere şi frumoase. Pe fruntea lor înflorise, sau mai înflorea încă, aceeaşi floare a nevinovăţiei pe care o regăsim de asemeni şi pe fruntea vinovatei aflate în casa dumitale.

Villefort scoase un strigăt, îşi împreună mîinile şi se uită rugător spre doctor.

Dar acesta urmă, fără milă :

— Caută-l pe acel căruia îi foloseşte crima, ne învaţă o axiomă juridică...

— Doctore ! — strigă Villefort, vai ! Doctore ! De cîte ori nu s-a înşelat justiţia omenească din pricina cuvintelor acestora nefericite ! Nu ştiu, dar mi se pare că crima asta...

— Recunoşti, în sfîrşit, că e vorba de crimă ?

— Da, recunosc. Ce vrei ? Sînt silit s-o fac : dar lasă-mă să continui. Crima asta, spuneam, mi se pare că mă loveşte numai pe mine şi nu loveşte victimele. Dedesubtul tuturor acestor dezastre ciudate, bănuiesc o mare nenorocire care mă ameninţă direct.

— Iată omul ! — şopti d'Avrigny. Cel mai egoist dintre animale, cel mai pentru sine dintre toate fiinţele, crezînd totdeauna că pămîntul se învîrteşte, că soarele străluceşte, că moartea seceră, numai pentru el ; furnică blestemînd dumnezeirea de la înălţimea unui fir de iarbă ! Cei ce şi-au pierdut viaţa, n-au pierdut oare nimic ? domnul de Saint Méran, doamna de Saint Méran, domnul Noirtier...

— Cum ? Domnul Noirtier ?!

— Da ! Nu cumva îţi închipui că au vrut să-i facă rău nefericitului de servitor ? Nu, nu ! ei a murit la fel ca Polonius al lui Shakespeare. Noirtier trebuia să bea limonada. După logica faptelor, Noirtier a băut-o ; la celălalt n-a fost decît o întîmplare ; şi, deşi a murit Barrois, trebuia să moară Noirtier.

— Atunci, cum de n-a murit tata ?

— Ţi-am mai spus-o, într-o seară, în grădină, după moartea doamnei de Saint Méran ; fiindcă trupul lui e obişnuit cu otrava asta, fiindcă doza, neînsemnată pentru el, e mortală pentru oricare altul ; fiindcă, în sfîrşit, nimeni nu ştie, nici chiar ucigaşul, că de un an de zile tratez cu brucină paralizia domnului Noirtier, dar ucigaşul ştie, şi s-a încredinţat din experienţă, că brucina e o otravă puternică.

— Doamne, doamne ! — îngăimă Villefort, frîngîndu-şi mîinile.

— Urmăreşte calea ucigaşului : el îl ucide pe domnul de Saint Méran...

— Doctore !

— Aş putea să jur... Ceea ce mi s-a spus despre simptome se potriveşte prea bine cu ceea ce am văzut eu însumi.

Villefort nu se mai împotrivi şi gemu din greu.

— El îl ucide pe domnul de Saint Méran — repetă doctorul — şi o ucide pe doamna de Saint Méran : îi rămîne să culeagă o dublă moştenire de pe urma lor.

Villefort îşi şterse sudoarea care-i şiroia pe frunte.

— Ascultă-mă bine !

— Vai ! — îngăimă Villefort — nu scap nici un cuvînt, nici unul măcar.

— Domnul Noirtier — urmă fără milă d'Avrigny — domnul Noirtier îşi lăsase averea la săraci, împotriva voinţei dumitale şi a familiei dumitale. Domnul Noirtier a fost cruţat, fiindcă nu se mai aştepta nimic din partea lui. Dar de-abia şi-a distrus primul testament, de-abia şi l-a făcut pe al doilea, că, de teamă să nu mai facă încă unul, a şi fost lovit ; mi se pare

că testamentul a fost făcut alaltăieri. După cum vezi, nu era timp de pierdut...

— Îndurare, d'Avrigny!

— Nu poate fi vorba de îndurare, domnule. Medicul are o misiune sacră pe pămînt şi, ca s-o îndeplinească, s-a înălţat pînă la izvoarele vieţii şi s-a coborît în misterioasele întunecimi ale morţii. Cînd crima a fost săvîrşită, şi cînd Dumnezeu, îngrozit, fără îndoială, îşi întoarce privirile de la ucigaş, atunci se cade ca medicul să spună: iată-l!

— Fie-ţi milă de fiica mea, domnule! — şopti Villefort.

— Vezi? Chiar dumneata, tatăl ei, ai numit-o!

— Fie-ţi milă de Valentine! Ascultă, e cu neputinţă! Mai curînd m-aş învinovăţi pe mine însumi! Valentine, o inimă atît de curată, o floare a nevinovăţiei!

— Nu poate fi vorba despre milă, domnule procuror regal. Crima e vădită; domnişoara de Villefort a împachetat ea însăşi medicamentele trimise domnului de Saint Méran, şi domnul de Saint Méran e mort! Domnişoara de Villefort a pregătit ceaiul de muşeţel pentru doamna de Saint Méran, şi doamna de Saint Méran e moartă! Domnişoara de Villefort a luat din mîinile lui Barrois, pe care l-a trimis afară, carafa de limonadă din care bătrînul bea de obicei dimineaţa, şi bătrînul n-a scăpat decît printr-o minune. Domnişoara de Villefort este vinovata! Ea este otrăvitoarea! Domnule procuror regal, v-o denunţ pe domnişoara de Villefort. Făceţi-vă datoria!

— Doctore, nu mai pot, nu mai mă apăr, te cred! Dar fie-ţi milă, cruţă-mi viaţa, onoarea!

— Domnule de Villefort — urmă doctorul cu o tărie din ce în ce mai mare — sînt împrejurări în care trec peste toate limitele neghiobei prevederi omeneşti. Dacă fiica dumitale ar fi săvîrşit numai prima crimă, şi dacă aş fi văzut-o gîndindu-se la încă una, ţi-aş fi spus: „atrage-i atenţia, pedepseşte-o, să-şi petreacă restul vieţii în vreun schit, în vreo mănăstire, plîn-

gînd şi rugîndu-se. Dacă ar fi săvîrşit cea de a doua crimă, ţi-aş fi spus: iată, domnule de Villefort, o otravă al cărui antidot nu se cunoaşte şi care ucide ca gîndul, ca fulgerul de repede. Dă-i otrava asta, rugîndu-te lui Dumnezeu pentru sufletul Valentinei şi salvează-ţi astfel onoarea şi viaţa, fiindcă ucigaşa te caută acum pe dumneata. O văd apropiindu-se de căpătîiul dumitale cu zîmbetele ei făţarnice şi cu îndemnurile ei blînde! Va fi vai de dumneata, domnule de Villefort, dacă nu te vei grăbi să loveşti cel dintîi!" Iată ce ţi-aş fi spus dacă ea n-ar fi ucis decît două persoane. Dar a văzut trei agonii, a avut sub ochi trei muribunzi, a îngenunchiat lîngă trei cadavre. Trebuie dată pe mîna călăului, otrăvitoarea! Pe mîna călăului! Îmi vorbeşti despre onoarea dumitale? Fă ce-ţi spun şi te aşteaptă nemurirea!

Villefort căzu în genunchi.

— Ascultă — spuse el — n-am puterea asta pe care dumneata o ai şi pe care n-ai avea-o dacă în locul fiicei mele Valentine ar fi vorba de fiica dumitale, Madeleine.

Doctorul păli.

— Doctore, orice om născut dintr-o mamă e sortit suferinţii şi morţii. Voi suferi şi îmi voi aştepta moartea.

— Ia seama — spuse d'Avrigny — moartea îţi va fi... înceată. Ai s-o vezi apropiindu-se după ce-ţi va lovi tatăl, soţia şi poate chiar fiul.

Villefort, simţind că se înăbuşă, strînse braţul doctorului.

— Ascultă-mă — strigă el — plînge-mă, ajută-mă!... Nu, fiica mea nu e vinovată... Chiar dacă ne vei tîrî în faţa tribunalului, tot am să spun: „Nu, fiica mea nu e vinovată... In casa mea nu s-a săvîrşit nici o crimă"... Nu vreau, înţelegi? Nu vreau să fie vreo crimă în casa mea. Fiindcă atunci cînd pătrunde crima undeva, e la fel ca moartea, nu vine singură. Ascultă! Ce-ţi pasă dacă am să mor asasinat?... Îmi eşti prieten? Eşti om? Ai inimă?... Nu, eşti medic!...

Ei bine ! Îţi spun : nu, fiica mea nu va fi tîrîtă de mine în mîinile călăului !... Numai gîndul ăsta mă roade, mă îndeamnă să-mi sfîşii pieptul cu unghiile, ca un smintit !... Dar dacă te înşeli, doctore ? Dacă e altcineva decît fiica mea ? Dacă voi veni într-o zi palid ca un spectru, şi-ţi voi spune : „ucigaşule ! Tu mi-ai ucis fiica !"... Iată, îţi spun că dacă s-ar întîmpla aşa, deşi sînt creştin, domnule d'Avrigny, mi-aş lua zilele.

— Bine — spuse doctorul după o clipă de tăcere — voi aştepta.

Villefort îl privi ca şi cum nu i-ar fi venit să creadă.

— Numai că — urmă domnul d'Avrigny cu un glas solemn şi apăsînd pe fiecare cuvînt — dacă se va mai îmbolnăvi cineva în casa dumitale, dacă dumneata însuţi te vei simţi lovit, să nu mă chemi, căci nu voi mai veni. Primesc să-ţi împărtăşesc taina groaznică, dar nu vreau ca ruşinea şi remuşcările să-mi intre în suflet, dînd roade şi crescînd în conştiinţa mea, aşa cum crima şi nenorocirea au să crească şi au să dea roade în casa dumitale.

— Aşadar mă părăseşti, doctore ?

— Da, fiindcă nu te pot urma mai departe şi nu mă opresc decît la picioarele eşafodului. Se va ivi altceva şi va pune capăt tragediei acesteia înfricoşătoare. Adio !

— Doctore, te rog !

— Toate grozăviile care-mi murdăresc gîndirea îmi arată casa dumitale ca pe un loc odios şi fatal. Adio, domnule !

— Numai un cuvînt să-ţi spun, doctore ! Pleci, lăsînd pe umerii mei toată oroarea faptelor, oroare pe care ai sporit-o şi mai mult prin ce mi-ai destăinuit. Dar despre moartea neaşteptată, subită, a bietului servitor bătrîn, ce să spunem ?

— Adevărat ! — făcu domnul d'Avrigny. Hai cu mine !

Doctorul ieşi primul şi Villefort îl urmă. Pe coridoarele şi pe scările pe unde trebuia să treacă medicul, stăteau servitorii neliniştiţi.

— Domnule — îi spuse d'Avrigny lui Villefort, vorbind cu glas tare şi aşa fel încît să-l poată auzi toată lumea — bietul Barrois s-a mişcat prea puţin în ultimii ani; el, căruia îi plăcea atît de mult să alerge în goana calului împreună cu stăpînul său, sau în trăsură de-a lungul Europei, s-a omorît făcînd slujba asta monotonă în jurul unui fotoliu. Sîngele i s-a îngreunat. Se îngrăşase prea mult, avea gîtul gros şi scurt şi l-a lovit o apoplexie fulgerătoare. M-aţi chemat prea tîrziu... Şi, fiindcă veni vorba — adăugă el pe şoptite — ai grijă să arunci în foc siropul de violete din ceaşcă.

Apoi, fără să-i atingă mîna lui Villefort, păstrîndu-şi pînă la capăt hotărîrea luată mai înainte, doctorul ieşi însoţit de lacrimile şi de jalea tuturor celor din casă.

În aceeaşi seară, toţi servitorii lui Villefort, după ce se adunaseră în bucătărie şi stătuseră multă vreme de vorbă împreună, veniră să-i ceară doamnei de Villefort voia de a pleca. Nici o stăruinţă, nici o propunere de mărire a salariului nu-i putu opri; la orice li se spunea, ei răspundeau:

— Vrem să plecăm, fiindcă a intrat moartea în casă.

Şi, cu toate rugăminţile, ei plecară mărturisind că le părea foarte rău să părăsească stăpîni atît de buni şi mai ales s-o părăsească pe domnişoara Valentine, atît de bună, de binefăcătoare şi de blîndă.

Auzind cuvintele acestea, Villefort se uită la Valentîne.

Ea plîngea.

Şi, lucru ciudat, cu toată emoţia pe care i-o stîrniseră lacrimile acestea, el o privi de asemeni şi pe doamna de Villefort, şi i se păru că un zîmbet fugar şi întunecat trecuse peste buzele ei subţiri, aşa cum trec meteorii, alunecînd sinistri, printre nori, în fundul unui cer furtunos.

Capitolul IV

LOCUINȚA BRUTARULUI RETRAS DIN AFACERI

În seara cînd contele de Morcerf ieșise de la Danglars în prada furiei și a rușinii stîrnite de primirea rece a bancherului, domnul Andrea Cavalcanti, cu părul frezat și pomădat, cu mustățile în furculiță, cu mănuși albe prin care i se cunoșteau unghiile, întrase, aproape stînd în picioare pe capra trăsuricii sale, în curtea bancherului din Chaussée d'Antin.

După zece minute de discuție în salon, el găsi putința de a-l trage pe Danglars lîngă o fereastră, și acolo, după o introducere iscusită, îi povesti frămîntările vieții sale de cînd plecase nobilul său tată. De la plecarea acestuia, spunea el, găsise în familia bancherului, în bunăvoința lor de a-l îmbrățișa ca pe un fiu, întreaga chezășie a fericirii pe care un bărbat trebuie să o caute înaintea toanelor și a pasiunilor. Iar cît privește pasiunea însăși, el avusese fericirea s-o întîlnească în frumoșii ochi ai domnișoarei Danglars.

Danglars îl ascultă cu cea mai mare atenție. De vreo două sau trei zile bancherul tot aștepta declarația asta și acum, cînd ea sosise, în sfîrșit, privirea i se lumină, tot pe atîta pe cît i se întunecase cînd îl ascultase pe Morcerf.

Și totuși, nu putea să primească propunerile tînărului fără să-i facă unele observații, ca să-și simtă conștiința împăcată.

— Domnule Andrea, nu ți se pare că ești prea tînăr ca să te gîndești la căsătorie?

— Da de unde, domnule, răspunse Cavalcanti. Nu mi se pare de loc; în Italia marii seniori se însoară, de obicei, foarte tineri. E un obicei sănătos. Viața e atît de schimbătoare, încît trebuie să prinzi norocul de îndată ce-l ai la îndemînă.

— Acum, domnule — continuă Danglars — admiţînd că propunerile dumitale, care-mi fac cinste, ar fi bine primite de nevasta şi de fiica mea, cu cine să discutăm partea materială? Cred că asta e o afacere importantă pe care numai părinţii ştiu s-o ducă la capăt cum trebuie, pentru fericirea copiilor lor.

— Domnule, tata e un om înţelept, plin de bunăcuviinţă şi de judecată. El a prevăzut că s-ar putea să mă cuprindă dorinţa de a mă stabili în Franţa; mi-a lăsat la plecare, odată cu toate actele care-mi dovedesc identitatea, o scrisoare, prin care îmi asigura o sută cincizeci de livre venit începînd din ziua căsătoriei mele, în cazul cînd voi face o alegere care-i va fi pe plac. După cît îmi dau seama, e cam un sfert din venitul tatii.

— Eu — spuse Danglars — am avut totdeauna intenţia de a-i da fiicei mele cinci sute de mii de franci cînd se va mărita. De altfel e şi singura mea moştenitoare...

— Atunci, toate vor fi cum nu se poate mai bune dacă cererea nu-mi va fi respinsă de către doamna baroană Danglars şi de către domnişoara Eugénie. Iată-ne cu un venit de o sută şaptezeci şi cinci de mii de livre. Să ne închipuim că aş obţine ca marchizul, în loc să-mi plătească venitul, să-mi dea capitalul (şi asta n-o să fie uşor de loc, ştiu bine, dar, în sfîrşit, s-ar putea). Dumneata o să ne asiguri cîştigul de pe urma celor două sau trei milioane, şi două sau trei milioane în mîinile unui om iscusit pot oricînd să aducă o dobîndă de zece la sută.

— Eu nu iau niciodată decît patru, sau trei şi jumătate la sută, spuse bancherul. Dar pentru ginerele meu, am să iau cinci şi o să ne împărţim cîştigurile.

— Atunci e grozav, tată-socrule! — spuse Cavalcanti, lăsîndu-se mînat de firea lui oarecum grosolană care, din cînd în cînd, cu toate sforţările făcute, spărgea lustrul de aristocraţie cu care încerca s-o acopere.

Dar îşi veni în fire îndată:

— Iertați-mă, domnule. Vedeți, a fost de-ajuns numai speranța ca aproape să mă înnebunească. Ce-ar fi fost dacă era realitate!

— Fără îndoială că există o parte din averea dumitale pe care marchizul Cavalcanti nu ți-o poate refuza, continuă Danglars, care, la rîndul lui, nu-și dădea seama cît aluneca discuția, la început dezinteresată, spre învoiala bănească.

— Care parte? — întrebă tînărul.

— Moștenirea mamei dumitale.

— Sigur, vreți să spuneți a mamei, Eleonora Corsinari?

— La cît se poate ridica partea asta din avere?

— Pe cinstea mea — răspunse Andrea — vă asigur domnule că nu m-am gîndit niciodată la ea, dar o socotesc de cel puțin două milioane.

Danglars simți că se înăbușă de fericire, așa cum simt fie avarul cînd și-a regăsit o comoară pierdută, fie omul gata să se înnece, cînd întîlnește sub tălpi pămîntul tare în locul golului în care era să se cufunde.

— Atunci, domnule — spuse Andrea, salutîndu-l pe bancher cu un respect drăgostos — pot nădăjdui...

— Domnule Andrea — răspunse Danglars, — nădăjduiește și crede că dacă nici o piedică din partea dumitale nu ne va sta în cale, afacerea e ca și încheiată. Dar cum se face că domnul conte de Monte-Cristo, ocrotitorul dumitale în lumea pariziană, n-a venit odată cu dumneata să facă cererea asta? adăugă Danglars gînditor.

Andrea roși, neobservat.

— Chiar acum vin de la conte, răspunse el. Fără îndoială că e un om încîntător, dar e neînchipuit de original. M-a aprobat din toată inima, mi-a spus chiar că n-ar crede ca tata să șovăie măcar o clipă să-mi dea capitalul în locul venitului. Mi-a făgăduit sprijinul lui ca să-l obțin. Dar mi-a declarat că el, personal, nu și-a luat niciodată și nici nu-și va lua răspunderea de a face o cerere în căsătorie. Trebuie recu-

noscut însă că a binevoit să adauge că dacă i-a părut vreodată rău pentru sila lui față de cererile în căsătorie, apoi tocmai acum i s-a întîmplat; e sigur că legătura plănuită va fi fericită și potrivită. De altfel, deși în mod oficial nu vrea să facă nimic, mi-a spus că vă va răspunde, atunci cînd îl veți întreba.

— Foarte bine.

— Acum — adăugă Andrea zîmbind cît putea mai fermecător — am terminat de vorbit cu socrul și mă adresez bancherului.

— Ia să vedem, ce vrei de la el, adăugă Danglars, rîzînd și el.

— Poimîine aș avea vreo patru mii de franci de ridicat de la dumneavoastră. Dar contele a înțeles că luna ce începe îmi va cere poate un surplus de cheltuieli la care micul meu venit de flăcău n-ar putea face față, și iată un bon de douăzeci de mii de franci pe care, n-am să spun că mi l-a dăruit, ci mi l-a oferit. După cum vedeți, e semnat de mîna lui. Ați avea ceva împotrivă?

— Adu-mi bonuri din astea pentru un milion și le primesc, spuse Danglars punînd hîrtia în buzunar. Spune-mi ce oră-ți convine mîine, și casierul meu va trece pe la dumneata cu o chitanță de douăzeci și patru de mii de franci.

— La zece dimineață, dacă vreți. Cu cît mai devreme, cu atît mai bine: mîine, am de gînd să plec la țară.

— Fie. Atunci, la zece. Tot la Hotel des Princes locuiești?

— Da.

Și a doua zi, cu o exactitate care făcea cinste punctualității bancherului, cele douăzeci și patru de mii de franci se aflau în buzunarele tînărului. Andrea plecă într-adevăr, lăsînd însă două sute de franci pentru Caderousse.

Plecarea aceasta avea mai ales scopul de a-l feri pe tînăr de primejdiosul său prieten. De aceea, se reîntoarse cît putu mai tîrziu, seara.

Dar abia păşise pe pavajul curţii, cînd se pomeni cu portarul hotelului care-l aştepta cu şapca în mînă.

— Domnule — îi spuse portarul — a venit omul acela.

— Care om? întrebă Andrea nepăsător ca şi cum l-ar fi uitat pe cel despre care, dimpotrivă, îşi amintea prea bine.

— Omul căruia excelenţa voastră i-a făcut un mic venit.

— Aha! — făcu Andrea. Vorbeşti de fostul servitor al tatălui meu. Cred că i-ai dat cele două sute de franci, lăsate pentru el.

— Sigur că da, excelenţă.

Andrea cerea să i se spună excelenţă.

— Dar n-a vrut să le ia, — continuă portarul.

Andrea păli. Dar fiindcă se înnoptase, nu-l văzu nimeni pălind.

— Cum n-a vrut să le ia? — întrebă el cu o voce puţin tremurătoare.

— Nu! Voia să-i vorbească excelenţei voastre. I-am răspuns că sînteţi plecat. El a stăruit, dar pînă la urmă a părut că se lasă convins şi mi-a dat scrisoarea asta pe care o adusese gata sigilată.

— Dă-o încoace! — spuse Andrea.

Şi citi, la lumina felinarului trăsurii:

„Ştii unde stau. Te aştept mîine, la nouă dimineaţa."

Andrea cercetă plicul, ca să vadă dacă fusese cumva desfăcut şi dacă nu cumva vreo privire curioasă pătrunsese înăuntrul lui. Dar scrisoarea fusese îndoită în aşa fel şi cu atît de multe romburi şi unghiuri, încît pentru a o citi ar fi trebuit rupt plicul iar plicul era cu desăvîrşire neatins.

— Foarte bine — spuse Andrea. Bietul om! E o fiinţă cum nu se poate mai cumsecade.

Şi îl lăsă pe portar lămurit prin cuvintele acestea şi neştiind dacă să-l admire mai mult pe tînărul stăpîn, sau pe bătrînul servitor.

— Deshamă repede și urcă la mine, îi porunci Andrea groomului.

Din cîteva salturi, tînărul ajunse în cameră și arse scrisoarea lui Caderousse, făcînd să-i dispară pînă și cenușa.

Tocmai sfîrșea operația cînd intră servitorul.

— Ești de aceeași statură cu mine, Pierre, îi spuse Andrea.

— Am cinstea asta, excelență, răspunse valetul.

— Ai cumva livreaua cea nouă, care ți-a fost adusă ieri?

— Da, domnule.

— Am niște treburi cu o fetișcană căreia nu vreau să-i spun cine sînt și nici ce sînt. Împrumută-mi livreaua și adu-mi actele tale, ca să pot — dacă o fi nevoie — să mă culc în vreun han.

Pierre se supuse.

Peste cinci minute Andrea, pe deplin deghizat, ieșea din hotel fără să fie recunoscut și luă o birjă, cerînd să fie dus la hanul „Calul Roșu", în Picpus.

A doua zi, el ieși din hanul „Calul Roșu", tot așa cum ieșise și de la hotelul des Princes, adică pe nevăzute, coborînd în foburgul Saint-Antoine, merse pe bulevard pînă în strada Ménilmontant și, oprindu-se la poartă celei de a treia case pe mîna stîngă, căută pe cineva ca să ceară informații, în lipsa portarului.

— Pe cine cauți, flăcăule? — îl întrebă fructăreasa din față.

— Nu știi cumva unde stă domnul Pailletin, mătușico? îi răspunse Andrea.

— Un brutar retras din afaceri? — întrebă fructăreasa.

— Tocmai. Pe el îl caut.

— În fundul curții, la stînga, etajul trei.

Andrea porni pe drumul arătat și, la al treilea etaj, găsi o labă de iepure și o zgîlții cu un simțămînt de ciudă care se resimți în mișcarea repezită a soneriei.

O clipă mai tîrziu, chipul lui Caderousse apăru la ferestruica făcută în ușă.

— Da' știu că ești exact! — îl întîmpină el.

Și trase zăvoarele.

— Pe naiba! — răspunse Andrea, intrînd.

Și își zvîrli șapca de slugă care, nimerind alături de scaun, căzu pe jos și făcu ocolul camerei, rostogolindu-se.

— Haide, haide, — spuse Caderouse — nu te supăra, băiețaș! Iată, eu m-am gîndit la tine. Vezi ce masă bună ți-am pregătit? Numai ce știu că-ți place, pe toți dracii!

Într-adevăr, Andrea, respirînd, simți un miros de bucătărie ale cărei arome grosolane nu erau lipsite de oarecare farmec pentru un stomac flămînd; plutea mirosul de grăsime proaspătă și de usturoi care vestește bucătăria provensală mai săracă. Și se mai simțea, printre altele, o aromă de pește prăjit și, pe deasupra, mai plutea o mireasmă strașnică de nucșoară și de cuișoare. Toate acestea se înălțau din două cratițe adînci și acoperite, puse pe două ochiuri de plită și dintr-o tigaie care sfîrîia în cuptorul unei sobe de tuci.

In camera de alături, Andrea văzu, printre altele, o masă destul de curată, gătită cu două tacîmuri și cu două sticle de vin sigilate, una cu verde și alta cu galben, o dușcă bună de rachiu într-o stacană și un ghiveci de fructe într-o frunză de varză pusă cu artă pe-o farfurie de faianță.

— Ce părere ai, băiețaș? miroase bine, ai? — întrebă Caderousse. Pe toți dracii, știi că acolo eram bucătar pe cinste! Îți aduci aminte cum își mai lingeau degetele, după mîncărurile făcute de mine? Și tu, cel dintîi, mi-ai gustat sosurile și mi se pare că îți plăceau al naibii!

Spunînd acestea, Caderousse începu să mai curățe un rînd de ceapă.

— Bine, bine — făcu Andrea ciudos. La naiba, dacă m-ai deranjat numai ca să tau masa cu tine, atunci să te ia dracu'!

— Fiule — răspunse grozav de serios Caderousse — cînd mănînci, discuți; și apoi, ascultă, afurisitule, nu-ți mai place de loc să-ți mai vezi un piculeț prietenii? Mie-mi vine să plîng de bucurie cînd te întîlnesc.

Și într-adevăr, Caderousse plîngea, numai că ar fi fost greu de spus dacă bucuria sau ceapa își făcea efectul asupra glandei lacrimare a fostului hangiu de la Pont du Gard.

— Lasă gura, fățarnicule! — se răsti Andrea; adică vrei să spui că mă iubești?

— Da, să fiu al dracului dacă nu te iubesc. Știu bine că e o slăbiciune, dar nu mă pot stăpîni.

— Numai că asta nu te împiedică să mă chemi aici, cu cine știe ce gînduri viclene.

— Haida-de! — făcu Caderousse ștergîndu-și cuțitul pe șorț. Dacă nu te-aș iubi, crezi că aș îndura viața nenorocită la care mă supui? Ia te uită! Ți-ai pus pe tine țoalele servitorului. Va să zică ai un servitor! Pe cînd eu n-am și sînt silit să-mi curăț singur zarzavaturile; nu-ți place bucătăria mea, fiindcă iei masa la Hôtel des Princes sau la Café de Paris. Nu te bate gîndul că și eu aș putea să am servitor, că și eu aș putea să am o brișcă, și că aș putea să mănînc unde-mi place? Și de ce mă lipsesc de toate astea? Ca să nu-l necăjesc pe puișorul de Benedetto! Haide, recunoaște măcar că aș putea să le am și eu, nu-i așa?

Și privirea limpede a lui Caderousse sfîrși înțelesul frazei.

— Fie! — spuse Andrea. Să zicem că mă iubești: atunci de ce-mi ceri să viu să iau masa cu tine?

— Păi ca să te văd, puișorule.

— Și la ce bun să mă vezi? Doar am stabilit dinainte toate condițiile.

— Ei, dragă prietene — răspunse Caderousse — există oare testamente fără adăugiri? Dar, la urma urmei, ai venit mai întîi de toate să mănînci, nu-i așa? Așa că, haide, așează-te și începe cu sardelele și cu untul ăsta proaspăt pe care l-am pus pe foi de viță

anume pentru tine, răutăciosule. Aha! Te uiți în odaia mea, la cele patru scaune de paie, la pozele mele de trei franci bucata. Drace! Doar nu e Hôtel des Princes aici, ce vrei!

— Aha, acum ți-e silă? Nu mai ești fericit, tu care nu voiai altceva decît să pari un brutar retras din afaceri!

Caderousse oftă.

— Ei, ce mai ai de zis? Ți-ai văzut visul cu ochii.

— Am de spus că e un vis; un brutar retras din afaceri, dragă Benedetto, e bogat, are venituri.

— Pe toți dracii, și tu ai venituri.

— Eu?

— Da, tu, fiindcă ți-aduc cei două sute de franci ai tăi.

Caderousse înălță din umeri.

— E umilitor să primești bani așa, dați în silă, bani nesiguri, pe care poți să nu-i mai ai de pe o zi pe alta. Îți dai seama că sînt silit să fac economii pentru ziua cînd tu n-ai mai duce-o bine? Ehei, prietene, averea e nestatornică, cum spunea popa... la armată. Știu că tu ai avere multă, ticălosule; ai să te însori cu fata lui Danglars.

— Cum! a lui Danglars?

— Sigur că a lui Danglars! Nu cumva ai vrea să spun a baronului Danglars? E ca și cum aș spune: a contelui Benedetto. Danglars mi-era prieten, și dacă n-ar avea o ținere de minte atît de proastă, ar trebui să mă poftească la nuntă... fiindcă și el a venit la a mea... Da, da! La a mea! Drace! Pe vremea aia nu se ținea așa de mîndru. Era un biet funcționăraș la domnul Morrel. Am mîncat de mai multe ori împreună cu el și cu contele de Morcerf... Ei, vezi că am cunoștințe înalte și că dacă aș vrea să mă țin un pic după ele, ne-am întîlni în aceleași saloane?

— Haide, haide, Caderousse; invidia te face să vezi caii verzi pe pereți.

— Da' de unde, Benedetto mio. Știu ce vorbesc. Poate că într-o bună zi o să-mi pui și eu toale de

duminică şi am să mă duc să spun în faţa vreunei cogeamite porţi : „Deschideţi, vă rog !“ Pînă atunci stai jos şi mănîncă.

Caderousse dădu el însuşi pildă, aşezîndu-se, mîncînd cu poftă şi lăudîndu-şi toate felurile de mîncare pe care i le servea oaspetelui său.

Acesta păru că se hotărăşte şi el, destupă plin de curaj sticlele şi înfulecă ciorba de peşte şi morunul prăjit în usturoi şi ulei.

— Aha, cumetre — spuse Caderousse — mi se pare că ai început să te împaci cu vechiul tău bucătar.

— Pe cinstea mea că da, răspunse Andrea, căruia, fiind tînăr şi viguros, pofta de mîncare i-o lua înaintea tuturor celorlalte lucruri.

— Şi îţi place mîncarea, puşlama ?

— Îmi place aşa de mult, încît nu înţeleg cum poate un om care risipeşte şi mănîncă lucruri atît de bune să spună că-i viaţa rea.

— Păi vezi — oftă Caderousse — toată fericirea mea e întunecată de un singur gînd.

— Care ?

— Mă gîndesc că trăiesc pe spinarea unui prieten, tocmai eu, care mi-am cîştigat totdeauna destul de bine cu ce să-mi duc zilele.

— Lasă, lasă — făcu Andrea. Am eu destul pentru amîndoi, nu te mai gîndi la asta.

— Zău că nu mint. Poţi să nu mă crezi dacă vrei, dar la sfîrşitul fiecărei luni am remuşcări.

— Serios, Caderousse ?

— E atît de serios încît ieri n-am vrut să iau cele două sute de franci.

— Da, ai vrut să-mi spui ceva. Dar chiar despre remuşcări era vorba ?

— Despre remuşcări adevărate. Şi apoi, îmi venise o idee.

Andrea se înfioră. Totdeauna îl înfiorau ideile lui Caderousse.

— Ştii, e al dracului de prost să aştepţi mereu sfîrşitul lunii — continuă fostul hangiu.

— Eh! — filozofa Andrea, hotărît să vadă unde vrea să ajungă prietenul. Parcă viaţa nu se trece aşteptînd? Eu, de pildă, parcă fac altceva? Am răbdare şi atît, nu-i aşa?

— Da, aşa e, fiindcă în loc să aştepţi nişte nenorocite de două sute de franci, tu aştepţi cinci sau şase mii, ba poate chiar zece sau douăsprezece; fiindcă mereu ai cîte ceva de tăinuit; acolo — ştii tu unde — cînd te vedea omul încercai să ascunzi de bietul Caderousse vreo pungulliţă sau vreo puşculiţă. Noroc că avea mirosul fin Caderousse ăsta!

— Haide! Văd că ai început s-o iei razna — spuse Andrea. Ai început să dai mereu zor cu trecutul! La ce-ţi foloseşte să sporovăieşti aşa, într-una?

— Vezi ce înseamnă să ai douăzeci de ani, ca tine, şi să poţi uita trecutul? Eu am cincizeci de ani şi sînt nevoit să-mi aduc aminte, dar n-are a face! Să ne întoarcem la afaceri.

— Foarte bine.

— Voiam să-ţi spun că dacă aş fi în locul tău...

— Atunci?

— M-aş procopsi...

— Cum te-ai procopsi?...

— Da, aş cere gologanii pe şase luni înainte, spunînd că aş vrea să intru în politică şi că ar trebui să-mi cumpăr o moşie; apoi, aş lua-o din loc cu ei.

— Ia te uită! — făcu Andrea. Poate că nu e tocmai rea ideea ta!

— Dragă prietene — urmă Caderousse — mănîncă din cratiţa mea şi urmează-mi sfaturile. Şi n-o s-o duci mai prost, nici trupeşte şi nici sufleteşte.

— Ia ascultă — întrebă Andrea — de ce nu aplici tu însuţi sfatul pe care-l dai? De ce nu ceri tu însuţi banii înainte pe şase luni, sau chiar pe un an şi nu te retragi după aia la Bruxelles? In loc să pari un brutar retras din afaceri, ai părea un falit în exerciţiul funcţiunii: oamenii ăştia sînt la modă.

— Dar cum naiba vrei să mă retrag cu o mie două sute de franci?

— Ei, Caderousse, mofturos mai eşti! Acum două luni crăpai de foame.

— Foita vine mîncînd — răspunse Caderousse arătîndu-şi dinţii, ca o maimuţă care rîde sau ca un tigru care mîrîie. De-aia mi-am făcut un plan, adăugă el tăind şi muşcînd dintr-un codru de pîine cu aceiaşi dinţi, atît de albi şi de ascuţiţi, în ciuda vîrstei.

Planurile lui Caderousse îl înspăimîntau pe Andrea şi mai mult decît ideile lui; ideile erau numai germenii, planurile însemnau realizarea lor.

— Ia să-ţi vedem planul. Trebuie să fie drăguţ!

— De ce n-ar fi? Planul datorită căruia am şters-o amîndoi din aşezămîntul bine păzit al domnului Cutărică, cine l-a făcut, ai? Îmi închipui că eu. Şi mi se pare că nu era prost de loc, fiindcă astăzi, uite, sîntem aici.

— Nu zic — răspunse Andrea — ai şi tu uneori cîte ceva bun. Dar, în sfîrşit, hai să-ţi vedem planul.

— Ia ascultă — urmă Caderousse — poţi tu, fără să scoţi un gologan din pungă, să mă pricopseşti cu cincisprezece mii de franci?... Nu, adică nu-i de-ajuns cincisprezece mii, n-aş vrea să mă fac om cinstit cu mai puţin de treizeci de mii de franci...

— Nu — răspunse Andrea sec — nu pot.

— Mi se pare că nu m-ai înţeles, continuă Caderousse rece, cu un ton liniştit. Am spus: fără să scoţi un gologan din pungă.

— N-oi fi vrînd cumva să fur şi să-mi dau de rîpă toată afacerea mea, şi pe a ta împreună cu ea, apoi să fim duşi, din nou, ştii tu unde?

— Mie mi-e tot una dacă au să mă prindă iar, răspunse Caderousse. Eu ştii că sînt poznaş: cîte odată mi-e dor de băieţi. Nu sînt ca tine, care n-ai inimă şi n-ai mai vrea să-i mai vezi niciodată!

De data asta, Andrea făcu mai mult decît să se înfioare: păli de-a binelea.

— Lasă prostiile, Caderousse.

— Nu, nu, fii liniştit, Benedetto, puiule. Arată-mi tu vreun mijloc să cîştig cele treizeci de mii de franci

fără să ai nici un amestec. Lasă-mă pe mine să lucrez și atîta tot!

— Am să văd, am să caut, făgădui Andrea.

— Pînă atunci însă, mărește-mi venitul la cinci-sute de franci; am și eu o manie: vreau să-mi iau servitoare.

— Bine, o să ai cinci sute de franci, spuse Andrea; dar să știi că mi-e greu, dragă Caderousse... Ceri prea mult...

— Ei, aș! — spuse Caderousse. Știu că scoți din cufere fără fund...

S-ar fi zis că Andrea asta aștepta de la prietenul său, căci în ochi îi trecu o licărire repede ca fulgerul, care, ce-i drept, se stinse îndată.

— Asta așa e, făcu el. Ocrotitorul meu e cum nu se poate mai bun față de mine.

— Dragul de el! Și cît îți dă pe lună?...

— Cinci mii de franci.

— Tot atîtea mii, cîte sute îmi dai tu mie, urmă Caderousse. E adevărat că numai copiii din flori pot să aibă atîta baftă. Cinci mii pe lună!... Pe ce dracu poți cheltui atîția bani?!

— Banii se duc repede; și eu sînt ca tine, mi-ar plăcea mai mult să am un capital.

— Un capital... da... te înțeleg... Oricui i-ar plăcea să aibă un capital.

— Eu o să am unul.

— Și cine o să ți-l facă? Prințul tău?

— Da, prințul meu. Din nenorocire însă, trebuie să aștept.

— Ce să aștepți? întrebă Caderousse.

— Să-i aștept moartea.

— Moartea prințului?

— Da.

— De ce?

— Păi fiindcă m-a trecut în testament.

— Adevărat?

— Pe cinstea mea!

— Cu cît?

— Cu cinci sute de mii.
— Numai atîta ? Ia te uită !...
— Cum îţi spun...
— Fugi de aici, nu se poate !
— Caderousse, îmi eşti prieten ?
— Ce mai întrebi ? Pe viaţă şi pe moarte !
— Atunci să-ţi spun un secret.
— Dă-i drumul...
— Dar să ştii...
— Pe naiba ! Am să fiu mut ca un peşte.
— Ei bine, cred că...
Andrea se opri şi privi în jur.
— Ce crezi ?... Nu-ţi fie teamă, ce dracu, doar sîntem singuri !
— Cred că l-am regăsit pe tata.
— Pe cel adevărat ?
— Da.
— Nu pe Cavalcanti ?
— Nu, fiindcă ăsta e plecat ; pe cel adevărat, cum îi spui tu...
— Şi tatăl ăsta adevărat este...
— Află, Caderousse, că e contele de Monte-Cristo.
— Ei, aş !
— Da. Înţelegi ? Aşa se explică tot. Nu poate să-mi spună de-a dreptul, după cîte se pare, dar a făcut să fiu recunoscut de către domnul Cavalcanti, căruia i-a dat cincizeci de mii de franci pentru asta.
— Cincizeci de mii de franci ca să-ţi fie tată ! Eu aş fi primit şi jumătate preţ, douăzeci de mii, cincisprezece mii. Cum nu te-ai gîndit la mine, nerecunoscătorule !
— De unde puteam eu să ştiu, dacă totul s-a pus la cale cînd noi eram, ştii tu unde ?...
— Adevărat ! Şi zici că prin testament ?...
— Îmi lasă cinci sute de mii de livre.
— Eşti sigur ?
— Mi l-a arătat. Şi asta nu-i încă tot.
— Te pomeneşti că mai e o adăugire, cum îi spuneam adineaori !

— Pesemne că da.
— Şi ce spune în ea ?...
— Mă recunoaşte...
— Cumsecade tată ! De treabă tată ! Prea cinstit tată ! spuse Caderousse, rotind prin aer o farfurie pe care o ţinea în mîini.
— Ei, să mai zici că am secrete faţă de tine !
— Nu mai zic, şi încrederea ta te cinsteşte în ochii mei. Dar prinţul de taică-tău înseamnă că e bogat, că are comori !
— Cred şi eu. Nici nu-şi poate număra averea.
— Nu vorbi !
— Zău ! Eu, care sînt primit oricînd în casa lui, pot să-mi dau seama. Mai alaltăieri, un funcţionar de la o bancă i-a adus cincizeci de mii de franci într-un portofel gros cît geanta ta ; ieri un bancher i-a adus o sută de mii de franci în aur.
Caderousse asculta năucit ; i se părea că vorbele tînărului au sunetul metalului şi că aude rostogolindu-se cascada de aur.
— Şi tu intri în casa asta ? strigă el naiv.
— Intru cînd vreau.
Caderousse căzu o clipă pe gînduri. Era lesne de văzut că îl muncea un gînd adînc.
Apoi, deodată :
— Ce mi-ar mai plăcea să văd şi eu toate astea ! striga el. Şi ce frumos trebuie să fie totul !
— Adevărul e că e nemaipomenit de frumos ! făcu Andrea.
— Şi nu cumva locuieşte în Avenue des Champs Elysées ?
— Ba da. La numărul treizeci.
— La numărul treizeci ! repetă Caderousse.
— Da, într-o casă frumoasă şi izolată aşezată între curte şi grădină. Grădina o ştii şi tu.
— Se prea poate. Dar nu mă interesează ce-i pe dinafară, ci lucrurile dinăuntru : ce mai mobile ! Hei, ce mai trebuie să fie înăuntru !
— Ai fost vreodată la Tuileries ?

— N-am fost.

— Află că e şi mai frumos.

— Ia spune, Andrea, pare că se cade să te pleci cînd bunul Monte-Cristo lasă să-i scape punga !...

— Nu face să aştepţi pînă atunci, răspunse Andrea ; în casa asta zac banii ca fructele într-o livadă.

— Ia ascultă, ar trebui să mă iei şi pe mine într-o bună zi pe acolo.

— Parcă se poate ! Cine să spun că eşti ?

— Ai dreptate ! Dar m-ai făcut să-mi lase gura apă... trebuie neapărat să văd şi eu ce-i pe acolo. Şi am să găsesc vreun mijloc.

— Lasă prostiile, Caderousse.

— Am să mă dau drept lustruitorul de podele.

— Păi sînt covoare peste tot.

— Păcat ! Atunci o să trebuiască să mă mulţumesc să le văd toate numai cu gîndul.

— E cel mai bun lucru, crede-mă.

— Măcar încearcă să mă faci să înţeleg cam cum e pe acolo.

— Cum vrei să... ?

— Nimic mai lesne. Clădirea e mare ?

— Nici prea mare, nici prea mică.

— Şi cum e împărţită ?

— Drace ! Mi-ar trebui cerneală şi hîrtie ca să-ţi fac o schiţă.

— Iată-le, spuse repede Caderousse.

Şi luă de pe un birou vechi o foaie de hîrtie albă, cerneală şi o pană.

— Ţine — spuse Caderousse — înseamnă-mi-le toate pe hîrtie, fiule.

Andrea luă pana, zîmbind într-ascuns, şi începu :

— După cum ţi-am spus, casa e aşezată între curte şi grădină ; uite aşa, vezi ?

Şi Andrea desenă grădina, curtea şi casa.

— Zidurile sînt înalte ?

— Nu. Să tot aibă cel mult opt sau zece picioare.

— Nu-i prevăzător, cugetă Caderousse.

— În curte, se găsesc vase cu portocali, brazde de iarbă și desișuri de flori?

— Capcane pentru lupi nu sînt?

— Nu.

— Și grajdurile?

— Sînt de o parte și de alta a porții zăbrelite, aici unde ți le arăt.

Și Andrea continuă să deseneze.

— Ia să vedem cum e parterul, ceru Caderousse.

— La parter se află sufrageria, două saloane, sala de biliard, scara din vestibul și scărița dosnică.

— Dar ferestrele?...

— Ferestrele sînt măreție, atît de frumoase și de largi încît, pe cinstea mea, da, cred că un om de statura ta ar putea trece prin fiecare ochi.

— De ce naiba au mai făcut scări cînd au asemenea ferestre?

— Ei, ce vrei! Luxul!

— Obloane sînt?

— Sînt și obloane, dar nu le folosesc niciodată. Contele ăsta de Monte-Cristo e un om ciudat; îi place să vadă cerul pînă și în timpul nopții.

— Dar servitorii unde dorm?

— Își au casa lor. Închipuie-ți un șopron frumos, cum intri, pe mîna dreaptă, unde sînt strînse scările. Ei bine, deasupra șopronului ăstuia, sînt înșiruite camerele servitorilor, cu sonerii pentru fiecare încăpere.

— Drace! Sonerii!!

— Ce-ai spus?...

— N-am spus nimic, atîta doar că trebuie să coste foarte mult pusul soneriilor. Și, te întreb: la ce sînt bune?

— Mai înainte era un cîine care se plimba noaptea prin curte dar l-au dus la casa din Auteuil, știi, acolo unde ai fost.

— Da.

— Eu îi spuneam chiar ieri: „domnule conte, nu prea sînteți prevăzător, fiindcă atunci cînd vă duceți la Auteuil și vă luați servitorii cu dumneavoastră, casa

rămîne singură". — Şi ce-i cu asta? — m-a întrebat el.

— Într-o bună zi s-ar putea să vă fure.

— Şi ce ţi-a răspuns?

— Ce mi-a răspuns?

— Da.

— Mi-a răspuns: „Şi ce-mi pasă dacă o să mă fure?"

— Andrea, o fi avînd vreun birou cu maşinărie?

— Cum vine asta?

— Da, unul care-l prinde pe hoţ, între zăbrele şi-i cîntă un cîntecel. Am auzit că la ultima expoziţie era o drăcie de asta...

— Ba n-are decît un birou de mahon, a cărui cheie am văzut-o mereu.

— Şi nu-l fură nimeni?

— Nu. Servitorii îi sînt credincioşi pînă la unul...

— Ce de gologani trebuie să fie în biroul ăsta, ai?

— Trebuie să aibă vreo... parcă poţi să ştii cîţi are?

— Şi unde se află?

— La primul etaj.

— Ia fă-mi puţin planul etajului întîi, puişorule, aşa cum mi l-ai făcut şi pe al parterului.

— Nu-i greu de loc.

Şi Andrea luă din nou pana.

— Uite, vezi, aici, la primul etaj, e o anticameră cu un salon; la dreapta salonului se află biblioteca şi camera de lucru; în stînga salonului e dormitorul şi camera de toaletă; în camera asta de toaletă se află faimosul birou.

— E vreo fereastră pe acolo?

— Sînt două, una aici şi alta dincoace.

Şi Andrea desenă cele două ferestre acolo unde, pe schiţă, încăperea făcea un unghi şi arăta ca un pătrat mai mic adăugat la pătratul mai mare al dormitorului.

Caderousse căzu pe gînduri.

— Şi se duce des la Auteuil? întrebă el.

— De două sau de trei ori pe săptămînă. De pildă, mîine, se duce să-şi petreacă acolo şi ziua şi noaptea.

— Eşti sigur?

— M-a poftit la masă.

— Bravo! Asta zic şi eu viaţă! — spuse Caderousse — casă în oraş, casă la ţară!

— Iată ce înseamnă să fii bogat.

— Şi ai să te duci la masă?

— Cred că da.

— Şi cînd mănînci, te şi culci acolo?

— Dacă îmi face plăcere, mă culc. La conte sînt ca la mine acasă.

Caderousse îl privi ca şi cum ar fi vrut să-i zmulgă adevărul din fundul inimii, dar Andrea scoase din buzunar o cutie de ţigări, luă o havană, o aprinse liniştit şi începu s-o fumeze netulburat.

— Cînd vrei să-ţi dau cei cinci sute de franci? îl întrebă el pe Caderousse.

— Chiar acum, dacă îi ai la tine.

Andrea scoase douăzeci şi cinci de ludovici din buzunar.

— Gălbiori? spuse Caderousse. Nu, mulţumesc!

— Nu cumva ţi-e silă de ei?

— Ba dimpotrivă, le dau toată cinstirea. Dar nu-i vreau...

— Ai să cîştigi la schimb, dobitocule: aurul preţuieşte şi el ceva.

— Păi tocmai asta e. Şi apoi zaraful îl va pune în urmărire pe prietenul Caderousse, şi apoi o să-i pună mîna în gît, şi apoi o să trebuiască să spună cine sînt fermierii care-i plătesc parte din cîştig în aur. Lasă-te de prostii, băieţaş: dă gologani simpli, monezi rotunde, cu chipul vreunui rege oarecare. O piesă de cinci franci poate să aibă oricine.

— Îţi dai seama că nu pot să am cincisute de franci la mine: mi-ar fi trebuit un hamal să mi-i aducă.

— Atunci lasă-le acasă, la portar. E un om de treabă, şi am să trec să-i iau.

— Astăzi?

— Nu. Mîine. Astăzi n-am timp.

— Bine, fie. Mîine, cînd am să plec la Auteuil, ți-l las.

— Nu cumva să uiți!

— Nici o grijă.

— Știi, îți spun asta fiindcă vreau să-i plătesc înainte servitoarei.

— S-a făcut. Dar cu asta, basta! N-o să mai mă bați la cap niciodată, nu-i așa?

— Niciodată!

Caderousse devenise atît de întunecat, încît Andrea se temu să nu fie silit să-și dea seama de schimbarea lui. De aceea se arătă și mai vesel, și mai nepăsător.

— Tare mai ești zîmbăreț, spuse Caderousse. Parcă ți-ai fi și căpătat moștenirea.

— Din nefericire n-am căpătat-o încă!... Dar în ziua cînd am s-o am...

— Ce-o să faci?

— O să-mi aduc aminte de prieteni, atîta-ți spun...

— Da. Și cum ai memorie bună!...

— Ce vrei? Îmi închipuiam că ai de gînd să mă jupoi!

— Ce idee! Tocmai eu care, dimpotrivă, am de gînd să-ți mai dau încă un sfat.

— Care?

— Să-ți lași aici diamantul de la deget. Ce naiba! Doar n-oi fi avînd de gînd să ne dai în gît pe amîndoi! Vrei să ne pierzi de faci asemenea neghiobii?

— Cum neghiobii? întrebă Andrea.

— Păi da! Te gătești într-o livrea, te deghizezi în servitor și păstrezi în deget un diamant de patru sau cinci mii de franci!

— Drace! Văd că te pricepi la prețuit! De ce nu te faci prețuitor?

— Mă pricep la diamante. Am avut și eu...

— Te sfătuiesc să te fălești cu asta, spuse Andrea, care fără să se mînie, cum se temea Caderousse, fiindcă fusese iar jumulit, îi dădu inelul cu multă bunăvoință.

Caderousse îl cercetă cu atîta atenție, încît Andrea își dădu seama limpede că încerca să cerceteze după tăieturi, dacă giuvaierul era veritabil.

— E un diamant fals, spuse Caderousse.

— Haida-de! făcu Andrea. Glumești?

— Nu te supăra, putem să facem proba.

Și Caderousse se îndreptă spre fereastră, unde încercă diamantul pe un colț de geam. Se auzi geamul scrîșnind.

— *Confiteor!* spuse Caderousse punîndu-și inelul în degetul mic. Mă înșelam. Hoții ăștia de giuvaiergii imită atît de bine pietrele prețioase, încît nu mai are nimeni curajul să le spargă prăvăliile. Și așa, s-a prăpădit încă o ramură a meseriei...

— Acum ai terminat? — întrebă Andrea — sau mai ai să mă întrebi ceva? Haina mea nu-ți trebuie? Nu vrei și șapca? Nu te sfii. Dacă ai pornit pe calea asta...

— Nu. La urma urmei ești băiat de treabă. Nu te mai reții, și am să încerc să mă lecuiesc de ambițiile mele.

— Bagă de seamă cînd vinzi diamantul, să nu pățești ce-ți era teamă că poți păți cu aurul...

— N-avea nici o grijă, n-am să-l vînd.

„N-o să-l vinzi, măcar pînă poimîine,", gîndi Andrea.

— Fericit pungaș! spuse Caderousse. Te duci să-ți găsești slugile, caii, trăsura și logodnica.

— Sigur că da, răspunse Andrea.

— Ia ascultă, cred că o să-mi faci un dar de nuntă frumos în ziua cînd o să te însori cu fata prietenului meu Danglars.

— Ți-am mai spus că e o năzbîtie pe care ți-ai băgat-o în cap.

— Cîtă zestre are?

— Ți-am spus...

— Un milion?

Andrea înălță din umeri.

— Fie şi un milion, urmă Caderousse. N-o să ai niciodată atîta cît îţi doresc eu.

— Mulţumesc, răspunse Andrea.

— Ţi-am spus-o din toată inima, adăugă Caderousse, rizînd cu rîsul lui gros. Aşteaptă să te conduc.

— Nu-i nevoie.

— Ba da.

— De ce?

— Fiindcă am un mic secret la uşă. E o măsură de prevedere pe care am socotit că trebuie s-o iau; broască Huret şi Fichet, revăzută şi corectată de Gaspard Caderousse. Cînd o să fii capitalist, am să-ţi fac şi ţie una la fel.

— Mulţumesc, răspunse Andrea. Am să te anunţ cu opt zile înainte.

Apoi se despărţiră. Caderousse rămase lîngă scară pînă ce-l văzu pe Andrea, nu numai coborînd cele trei etaje, dar şi traversînd curtea. Atunci reintră grăbit, încuie uşa cu grijă şi începu să studieze ca un arhitect priceput schiţa lăsată de Andrea.

— Drăguţul de Benedetto! făcu el. Cred că n-o să-i pară de loc rău să moştenească. Iar acela care va grăbi ziua cînd va putea să-şi pipăie cele cinci sute de mii de franci, n-o să-i fie cel mai rău prieten...

Capitolul V

SPARGEREA

A doua zi după discuţia de mai sus, contele de Monte-Cristo plecă într-adevăr la Auteuil împreună cu Ali, şi cu mai mulţi servitori, luînd acolo caii pe care voia să-i încerce. Ceea ce-l hotărîse mai ales la plecarea asta, la care nici nu se gîndise măcar în ajun, şi la care Andrea nu se gîndise nici atîta, fusese sosirea lui Bertuccio. Reîntors din Normandia, Bertuccio îi adusese veşti despre casă şi despre corvetă. Casa era gata, iar corveta, sosită de opt zile şi ancorată într-un golfuleţ, după îndeplinirea tuturor formalităţilor cerute, împreună cu echipajul ei compus din şase oameni, era pregătită să pornească iar în larg.

Contele lăudă zelul lui Bertuccio şi îl pofti să se gătească pentru o plecare pe curînd, rămînerea lui în Franţa netrebuind să se prelungească mai mult de încă o lună.

— Acum, îi spuse el, aş putea fi nevoit să merg într-o noapte de la Paris la Tréport. Aş vrea opt schimburi de cai la popasurile înşirate pe drum, care să-mi îngăduie să fac cincizeci de leghe în zece ore.

— Excelenţa voastră şi-a mai arătat dorinţa aceasta — răspunse Bertuccio — şi caii sînt pregătiţi. I-am cumpărat şi i-am adăpostit eu însumi în locurile cele mai prielnice, adică în sate unde nu se opreşte nimeni de obicei.

— Bine, îi spuse Monte-Cristo. Eu mai rămîn aici o zi sau două, aşa că fă cum e mai bine.

Pe cînd Bertuccio ieşea ca să dea poruncile în legătură cu rămînerea aici, Baptistin deschise uşa. El aducea o scrisoare pe o tavă de argint aurit.

— Ce cauţi ? — îl întrebă contele văzîndu-l plin de praf. Mi se pare că nu te-am chemat.

Fără să răspundă, Baptistin se apropie de conte şi îi întinse scrisoarea.

— E importantă şi grabnică, spuse el.

Contele deschise scrisoarea şi citi:

„Domnul conte de Monte-Cristo e anunţat că, în noaptea asta chiar, un om se va strecura în locuinţa sa din Champs Elysées, ca să fure nişte documente pe care le crede închise în biroul din camera de toaletă: se ştie că domnul conte de Monte-Cristo e destul de curajos ca să nu ceară ajutorul poliţiei, ajutor care ar putea primejdui din plin interesele celui ce trimite această scrisoare. Domnul conte ar putea să-şi facă singur dreptate, fie printr-o intrare care ar duce din dormitor în camera de toaletă, fie pîndind chiar în această cameră. Oameni mulţi şi măsuri vădite de prevedere l-ar îndepărta cu siguranţă pe răufăcător şi l-ar face pe domnul de Monte-Cristo să piardă prilejul de a-şi cunoaşte un duşman pe care întîmplarea i l-a scos la iveală aceluia ce îi trimite ştirea de faţă, ştire pe care poate că nu va mai avea prilejul s-o reînnoiască dacă, neizbutind în prima lui încercare, răufăcătorul va încerca să facă încă una".

La început, contele se gîndi că ar putea să fie la mijloc o înşelătorie de a tîlharilor, o capcană grosolană prin care i se arăta o primejdie nu prea mare ca să îl atragă într-o primejdie cît se poate de serioasă. De aceea, fu cît pe-aci să trimită scrisoarea unui comisar de poliţie, cu toate că i se scrisese să nu facă asta, ba poate chiar din cauza sfatului dat de prietenul necunoscut. Cînd, deodată, îi dădu prin minte că s-ar putea să fie, într-adevăr, vreun duşman de-al lui, deosebit, pe care numai el l-ar fi putut recunoaşte şi de la care, în acest caz, numai el ar fi putut trage foloase, aşa cum trăsese Fiesco de la Maurul care încercase să-l ucidă. Îl cunoaştem pe conte; nu-i nevoie să mai spunem că era îndrăzneţ şi puternic şi că înfrunta imposibilul cu energia pe care numai oamenii superiori o au. Viaţa dusă mai înainte, hotărîrea luată

și ținută, de a nu da înapoi în fața nimănui, îl făcuse pe conte să simtă bucuria de a gusta plăceri necunoscute în luptele duse uneori împotriva naturii, care e Dumnezeu, și împotriva lumii, care poate fi luată drept diavolul.

„Nu hîrtiile vor ei să mi le fure, își spuse Monte-Cristo, ci vor să mă ucidă. Nu sînt hoți, ci ucigași. Nu vreau ca prefectul poliției să se amestece în treburile mele personale. Pe cinstea mea, sînt destul de bogat ca să-i scutesc bugetul de cheltuiala asta."

Contele îl chemă înapoi pe Baptistin, care ieșise din cameră după ce adusese scrisoarea.

— Ai să te reîntorci la Paris — îi spuse el — și ai să aduci aici toți servitorii care au mai rămas. Am nevoie de toți la Auteuil.

— Să nu rămînă nimeni în casă, domnule conte? întrebă Baptistin.

— Ba da, să rămînă portarul.

— Domnul conte să se gîndească că e departe de la căsuța portarului și pînă la locuință.

— Ei și?

— S-ar putea jefui întreaga clădire fără ca portarul să audă vreun zgomot.

— Cine ar putea face asta?

— Hoții.

— Ești un nerod, Baptistin. Chiar dacă hoții ar jefui toată casa, tot nu mi-ar pricinui atîta neplăcere cît îmi pricinuiește un serviciu neîndeplinit ca lumea.

Baptistin se înclină.

— M-ai înțeles? — adăugă contele. Adu-ți toți camarazii de la primul și pînă la ultimul, dar totul să rămînă ca de obicei. Închideți doar obloanele de la parter, și atît.

— Dar pe cele de la etajul întîi?

— Știi că nu le închid niciodată. Pleacă.

Contele porunci să i se aducă masa în apartamentul lui și să nu fie servit decît de Ali.

Mîncă, la fel de liniștit și de cumpătat ca de obicei, iar după masă îi făcu semn lui Ali să-l urmeze, apoi

ieşi prin portiţă, ajunse în Bois de Boulogne ca şi cum s-ar fi plimbat, porni în mod firesc pe drumul spre Paris şi amurgul îl găsi în faţa casei din Champs Elysées.

Întreaga clădire era cufundată în întuneric. Doar o lumină slabă pîlpîia în căsuţa portarului, la vreo patruzeci de paşi de clădire, după cum spusese Baptistin.

Monte-Cristo se rezemă de un copac şi, cu privirea lui care arareori se înşela, cercetă aleea dublă, se uită cu luare-aminte la trecători, apoi privi de-a lungul străzilor vecine, ca să vadă dacă nu pîndea cineva pe acolo. Peste zece minute se convinse că nu-l pîndea nimeni. Atunci porni în grabă spre portiţă urmat de Ali, intră repede şi, prin scara de serviciu a cărei cheie o avea la el, pătrunse în dormitor fără să deschidă sau să mişte o singură perdea măcar şi fără ca portarul însuşi să fi bănuit că locuinţa, pe care o credea goală, îşi regăsise stăpînul.

Ajuns în dormitor, contele îi făcu semn lui Ali să se oprească, apoi trecu în camera de toaletă şi o cercetă. Totul era neschimbat: preţiosul birou se afla la locul lui, cu cheia în broască. Monte-Cristo îl încuie de două ori, luă cheia, se reîntoarse la uşa dormitorului, scoase veriga dublă a zăvorului, şi reintră.

În acest timp, Ali punea pe masă armele cerute de conte, adică o carabină scurtă şi o pereche de pistoale cu două ţevi una peste alta, la fel de bune pentru ochit ca şi cele de tras la ţintă. Astfel înarmat, contele ţinea în mîini viaţa a cinci oameni.

Se făcuse aproape nouă şi jumătate. Contele şi Ali mîncară în grabă o bucată de pîine şi băură un pahar cu vin de Spania. Apoi Monte-Cristo dădu la o parte unul dintre pereţii mobili care îi îngăduiau să vadă dintr-o odaie într-alta. El îşi ţinea la îndemînă pistoalele şi carabina, iar Ali, stînd în picioare alături, ţinea în mînă una dintre acele securi arabe care nu şi-au mai schimbat forma încă de pe vremea cruciadelor.

Printr-o fereastră a dormitorului, paralelă cu fereastra camerei de toaletă, Monte-Cristo putea privi în stradă.

Trecură astfel două ore. Se lăsase un întuneric de nepătruns şi totuşi, Ali, datorită naturii sale sălbatice, şi contele, datorită fără îndoială unei însuşiri dobîndite, desluşeau în beznă pînă şi cele mai slabe clătinări ale arborilor din curte.

Lumina din căsuţa portarului se stinsese de mult.

Se putea bănui că atacul, dacă într-adevăr fusese plănuit un atac, avea să aibă loc prin scara parterului şi nu prin vreo fereastră. După părerea lui Monte-Cristo, răufăcătorii voiau să-i ia viaţa şi nu banii. De aceea, ei aveau să atace dormitorul, iar în dormitor aveau să ajungă fie prin scara dosnică, fie prin fereastra camerei de toaletă.

Monte-Cristo îl puse pe Ali de pază la uşa scării, iar el rămase să supravegheze camera.

Orologiul de la Domul Invalizilor bătu ora douăsprezece fără un sfert. Vîntul de apus aducea odată cu răbufnirile lui umede sunetele lugubre ale celor trei bătăi.

Cînd ultima bătaie se stinse, lui Monte-Cristo i se păru că aude un zgomot uşor, venind dinspre camera de toaletă. Acest prim zgomot, sau mai bine zis această scîrţîitură, fu urmată de o a doua, de o a treia. La cea de a patra, contele ştiu la ce trebuie să se aştepte. O mînă sigură şi pricepută tăia cu un diamant cele patru laturi ale geamului.

Monte-Cristo simţi cum îi zvîcneşte inima din ce în ce mai tare. Oricît de obişnuiţi cu primejdiile ar fi oamenii, oricît de bine ar şti ce pericole îi ameninţă, ei înţeleg totdeauna, după zvîcniturile inimii sau după fiorii care-i străbat, deosebirea uriaşă ce există între vis şi realitate, între lucrul plănuit şi lucrul înfăptuit.

Cu toate acestea, Monte-Cristo nu făcu decît un semn ca să-i atragă atenţia lui Ali. Ali, înţelegînd că primejdia venea dinspre camera de toaletă, se apropie cu un pas de stăpînul său.

Monte-Cristo abia aştepta să ştie cu ce duşman şi cu cîţi anume avea a face.

Fereastra la care se lucra era tocmai în faţa deschizăturii prin care contele privea în camera de toaletă. De aceea el îşi aţinti ochii pe fereastră şi văzu o umbră profilîndu-se, mai întunecală decît întunericul. Apoi, unul dintre carourile geamului deveni cu totul opac, ca şi cum cineva ar fi lipit o coală de hîrtie deasupra şi caroul se sparse fără să cadă. Prin deschizătura făcută se strecură un braţ care căuta zăvorul. Peste o clipă fereastra se învîrti în balamale şi un om intră.

Omul era singur.

— Îndrăzneţ pungaş, gîndi Monte-Cristo.

In clipa aceea, el simţi cum Ali îi atingea uşor umărul. Monte-Cristo se întoarse spre el : Ali îi arăta fereastra camerei în care se găseau şi care dădea spre stradă.

Monte-Cristo făcu trei paşi spre fereastră ; el cunoştea nemaipomenita fineţe a simţurilor credincioşului său servitor. Şi, într-adevăr, văzu încă un om desprinzîndu-se din dreptul unei porţi şi urcîndu-se pe un stîlp. Omul părea că vrea să vadă ce se petrecea în casă.

— Bun ! — îşi spuse Monte-Cristo. Sînt doi : unul lucrează, celălalt stă la pîndă.

El îi făcu semn lui Ali să nu-l piardă din ochi pe omul din stradă şi se reîntoarse la cel din camera de toaletă.

Tăietorul de geamuri întrase şi dibuia, cu braţele întinse înainte.

In cele din urmă păru că-şi dă seama de tot ce se afla în preajmă ; camera de toaletă avea două uşi : spărgătorul încercă să tragă zăvoarele.

Cînd se apropie de uşa dormitorului, Monte-Cristo crezu că are de gînd să intre şi-şi pregăti un pistol. Dar nu auzi altceva decît zgomotul zăvoarelor alunecînd în inelele lor de aramă. Vizitatorul nocturn luase o măsură de prevedere, şi atîta tot. Neştiind ni-

mic despre grija lui Monte-Cristo de a înlătura verigile zăvorului, putea să se creadă acum ca la el acasă și să lucreze în liniște.

Singur și nestingherit în mișcări, omul scoase din fundul buzunarului un obiect pe care contele îl zări. După ce puse obiectul pe o mescioară, spărgătorul se îndreptă spre birou, pipăi în dreptul broaștei și observă că, împotriva așteptării sale, cheia lipsea.

Dar tăietorul de geamuri era un om prevăzător și luase dinainte măsuri pentru asemenea cazuri. Contele auzi curînd clinchetul fierului care se lovește de alt fier, iscat atunci cînd e mișcată legătura de chei fără formă adusă de lăcătușii chemați să deschidă o ușă. Șperaclelor acestora, spărgătorii le spun „privighetori", fără îndoială din pricina plăcerii de a le asculta cîntecul nocturn, cînd cheile se lovesc de broască.

— Nu-i decît un hoț, zîmbi dezamăgit Monte-Cristo.

Dar omul, aflîndu-se în întuneric, nu-și putea alege unealta potrivită. Atunci el folosi obiectul pus pe măsuță, învîrti un șurub și o lumină palidă și totuși de ajuns ca să se poată vedea, își îndreptă razele aurite pe mîinile și pe fața spărgătorului.

— Ia te uită! — făcu deodată Monte-Cristo, dîndu-se înapoi surprins. Este...

Ali își ridică securea.

— Nu mișca! — îi șopti încet de tot Monte-Cristo. Lasă securea. N-am nevoie de arme, aici.

Apoi mai adăugă cîteva cuvinte vorbind și mai încet, căci oricît de slabă fusese exclamația sa de mirare, ea îl făcuse să tresară pe spărgătorul care rămăsese neclintit ca o statuie. Monte-Cristo dădu o poruncă, iar Ali porni îndată, pășind pe vîrfurile picioarelor, și aduse dintr-un cuier un veșmînt negru și o pălărie triunghiulară. In acest timp, Monte-Cristo își lepădă repede redingota, vesta și cămașa. La fîșia de lumină ce străbătea prin crăpătura peretului se putu vedea că poartă o tunică mlădioasă și fină din zale de oțel, de acelea dintre care, pe ultima, o purtase

poate în Franța — unde nu se mai teme nimeni de pumnale — regele Ludovic al XVI-lea, care își ferise pieptul de cuțit, dar își pierduse capul sub secure.

Tunica de zale dispăru curînd sub o sutană lungă, iar părul contelui fu acoperit de o perucă tunsă popește. Pălăria triunghiulară pusă peste perucă desăvîrși transformarea contelui în abate.

Între timp, spărgătorul, nemaiauzind nimic, se ridicase. Și, pe cînd Monte-Cristo își înfăptuia transformarea, el se îndreptă spre biroul, a cărui broască începu să scîrțîie sub *privighetoare.*

— Bun! Mai ai cîteva minute — șopti Monte-Cristo, care fără îndoială că se bizuia pe vreun secret al biroului, necunoscut de spărgător, oricît de iscusit ar fi fost el. De aceea se îndreptă spre fereastră.

Omul din stradă, pe care-l văzuse cățărîndu-se pe un stîlp, se coborîse și se plimba mereu de-a lungul străzii. Dar, lucru ciudat, în loc să se neliniștească din pricina celor ce ar fi putut veni fie dinspre Champs Elysées, fie din foburgul Saint-Honoré, el nu părea preocupat decît de ce se petrecea la conte, și toate mișcările lui n-aveau alt scop decît să-i ajute să vadă ce se petrecea în camera de toaletă.

Deodată Monte-Cristo își dădu o palmă peste frunte și lăsă să-i rătăcească pe buze un zîmbet tăcut.

Apoi, apropiindu-se de Ali, îi șopti:

— Stai aici. Stai ascuns în întuneric. Și orice zgomot vei auzi, orice s-ar întîmpla, nu veni decît dacă te strig pe nume.

Ali dădu din cap în semn că a înțeles și că se va supune.

Atunci Monte-Cristo scoase dintr-un dulap o lumînare aprinsă și, în clipa cînd spărgătorul era pe dea-ntregul ocupat cu descuiatul broaștei, el deschise încetișor ușa, avînd grijă ca lumina pe care o purta în mînă să-i cadă în întregime pe față.

Ușa se deschise atît de încet, încît spărgătorul nu auzi zgomotul. Dar, spre marea sa uimire, el văzu deodată camera luminîndu-se.

Spărgătorul se întoarse.

— Ei! Bună seara, dragă domnule Caderousse — spuse Monte-Cristo. Ce naiba cauți aici, la ora asta?

— Abatele Busoni! strigă Caderousse.

Și neștiind cum de ajunsese pînă la el apariția aceasta ciudată, fiindcă încuiase ușile, Caderousse lăsă să-i cadă legătura de chei false și rămase încremenit și năucit.

Monte-Cristo se așeză între Caderousse și fereastră, tăindu-i astfel spărgătorului îngrozit singura cale de fugă.

— Abatele Busoni! — repetă Caderousse, ațintindu-și ochii buimăciți asupra contelui.

— Fără îndoială că abatele Busoni, — spuse Monte-Cristo. Abatele Busoni în persoană, și-mi face plăcere că mă recunoști, dragă domnule Caderousse. Asta dovedește că ai memorie bună, fiindcă de nu mă înșel, în curînd se vor împlini zece ani de cînd nu ne-am mai văzut.

Calmul, ironia, puterea aceasta îl îngroziră peste măsură pe Caderousse.

— Abatele! Abatele! — șopti el, strîngînd din pumni și clănțănind din dinți.

— Ai vrut, așadar, să-l jefuiești pe contele de Monte-Cristo? continuă pretinsul abate.

— Părinte — șopti Caderousse, căutînd să ajungă la fereastra pe care contele i-o acoperea fără milă — părinte, nu știu... Vă rog să credeți... Vă jur...

— Un geam tăiat — continuă contele — o lanternă oarbă, o legătură de chei false, un birou pe jumătate forțat... E limpede ce căutai aici.

Caderousse se sugruma cu cravata, căuta un colț unde să se ascundă, o gaură pe unde să dispară.

— Haide — spuse Monte-Cristo. Văd că nu te-ai schimbat de loc, domnule ucigaș.

— Părinte, fiindcă știți totul, atunci trebuie să știți că nu eu, ci Carconta... asta a fost recunoscut la proces, fiindcă nu m-au osîndit decît la galere.

— Şi ţi-ai făcut toată osînda de te găsesc acum gata să începi alta ?

— Nu, părinte. Am fost eliberat de cineva.

— Eliberatorul tău a făcut un bun serviciu omenirii !

— Îi făgăduisem, totuşi..., spuse Caderousse.

— Aşadar, iar ai pornit pe vechiul drum ? îl întrerupse Monte-Cristo.

— Vai, da ! suspină Caderousse foarte neliniştit.

— Rău faci că reîncepi... Dacă nu mă înşel, din pricina asta ai să fii dat pe mîna călăului. Atîta pagubă, diavole ! cum spun ştrengarii din ţara mea.

— Părinte, am fost împins de ceva...

— Toţi criminalii spun asta.

— Nevoia...

— Ia lasă — continuă Busoni disprețuitor. Nevoia te poate împinge să ceri de pomană, să furi o pîine de la un brutar, dar nu să spargi un birou într-o casă pe care o crezi nelocuită. Şi tot din nevoie l-ai ucis — ca să ai şi banii şi diamantul — pe giuvaergiul Joannès, atunci cînd ţi-a numărat patruzeci şi cinci de mii de franci în schimbul diamantului pe care ţi-l dădusem ?

— Iertare, părinte ! gemu Caderousse. M-aţi mai salvat o dată. Salvaţi-mă şi a doua oară.

— Nu prea îmi vine.

— Sînteţi singur, părinte ? întrebă Caderousse împreunîndu-şi mîinile, sau aţi adus jandarmii să mă ia ?

— Sînt singur, răspunse abatele. Şi tot mi-e milă de tine, şi te-aş lăsa, chiar cu riscul noilor nenorociri pe care le-ar putea aduce slăbiciunea mea, dacă mi-ai spune adevărul.

— Părinte, — strigă Caderousse împreunîndu-şi mîinile şi apropiindu-se cu un pas de Monte-Cristo, — pot să spun cu adevărat că sînteţi salvatorul meu.

— Susţii că te-a eliberat cineva de la ocnă ?

— Pe cinstea mea că da, părinte.

— Cine ?

— Un englez.
— Cum îl chema ?
— Lordul Wilmore.
— Îl cunosc. Am să-mi pot da seama dacă minți.
— Părinte, vă spun adevărul curat.
— Englezul acela te ocrotea, așadar ?
— Nu pe mine, ci pe un tînăr corsican, legat în același lanț cu mine.
— Cum se numea tînărul corsican ?
— Benedetto.
— Asta e un nume de botez.
— N-avea altul. Era copil găsit.
— Așadar tînărul a evadat împreună cu tine ?
— Da.
— Cum ați făcut ?
— Lucram la Saint Mandrier, lîngă Toulon. Cunoașteți Saint Mandrier ?
— Îl cunosc.
— Ei bine, în timp ce toată lumea dormea de la amiază pînă la unu...
— Ocnași care-și fac siesta ! Să mai zică cineva că o duc rău flăcăii ăștia !
— Ce să-i faci — răspunse Caderousse. Nu poți munci într-una. Doar nu sîntem cîini !
— Norocul cîinilor ! spuse Monte-Cristo.
— Așadar, pe cînd ceilalți se odihneau, noi ne-am depărtat un pic, ne-am tăiat cătușele cu o pilă trimisă de englez și am scăpat înotînd.
— Ce s-a întîmplat cu Benedetto ?
— Nu mai știu.
— Ar trebui să știi, totuși...
— Zău că nu mai știu. Ne-am despărțit la Hyères.
Și ca să dea și mai multă greutate cuvintelor sale, Caderousse se mai apropie cu un pas de abatele care stătea nemișcat, mereu calm și întrebător.
— Minți ! spuse abatele Busoni cu un ton nespus de autoritar.
— Părinte !...

— Minți! Benedetto ți-e încă prieten și poate că te servești de el ca de-un complice

— Părinte!

— Cum ai trăit de cînd ai părăsit Toulonul? Răspunde!

— Cum am putut...

— Minți! spuse a treia oara abatele, cu un accent și mai poruncitor.

Caderousse îl privi îngrozit.

— Ai trăit cu banii pe care ți i-a dat el!

— Așa e! — mărturisi Caderousse. Benedetto a ajuns fiul unui mare senior.

— Cum putea să ajungă fiul unui mare senior?

— Copil din flori...

— Și cum îl cheamă pe senior?

— Contele de Monte-Cristo. E chiar acela în a cărui locuință ne găsim.

— Benedetto, fiul contelui? întrebă Monte-Cristo, mișcat la rîndul său.

— Drace! Trebuie să cred așa, din moment ce contele i-a găsit un tată fals, i-a făcut un venit de patru mii de franci pe lună și îi lasă cinci sute de mii de franci prin testament.

— Așa! — făcu abatele care începea să înțeleagă. Și pînă una, alta, ce nume poartă tînărul?

— Se numește Andrea Cavalcanti.

— Va să zică e tînărul pe care prietenul meu, contele de Monte-Cristo, îl primește în casă și care se va însura cu domnișoara Danglars?

— Întocmai.

— Și tu înduri asta, ticălosule! Tu care-i cunoști viața și mîrșăviile?

— Păi de ce ați vrea să-l împiedic să ajungă cineva? se miră Caderousse.

— Adevărat! Nu trebuie să îl previi tu pe domnul Danglars. Am să-l previn eu.

— Să nu faceți asta, părinte!...

— De ce nu?

— Fiindcă o să ne pierdem pîinea.

— Şi, crezi că pentru a păstra pîinea unor ticăloşi ca voi am să mă fac tăinuitorul vicleniei voastre, complicele crimelor voastre?

— Părinte! spuse Caderousse, apropiindu-se şi mai mult.

— Am să-i spun totul.

— Cui?

— Domnului Danglars.

— Pe toţi dracii! — strigă Caderousse scoţînd un pumnal de sub haină şi lovindu-l pe conte în plin piept — n-ai să spui nimic, popă!

Spre marea uimire a lui Caderousse, pumnalul, în loc să pătrundă în pieptul contelui, alunecă de parcă s-ar fi tocit.

Şi în acelaşi timp contele prinse cu mîna stîngă încheietura ucigaşului şi o răsuci cu atîta putere încît cuţitul scăpă din degetele înţepenite, iar Caderousse scoase un strigăt de durere.

Dar Monte-Cristo, fără să se oprească la auzul strigătului, răsuci şi mai departe încheietura banditului, pînă ce, cu braţul scrîntit, acesta se prăbuşi mai întîi în genunchi, apoi cu faţa la pămînt.

Monte-Cristo îi apăsă piciorul pe cap şi-i spuse:

— Nu ştiu ce mă opreşte să-ţi sfărîm ţeasta, ticălosule!

— Iertare! Iertare! strigă Caderousse.

Monte-Cristo îşi retrase piciorul.

— Ridică-te! porunci el.

Caderousse se ridică.

— Drace! Ce mai pumni aveţi, părinte! — făcu el frecîndu-şi braţul amorţit de cleştele de fier care-l strînsese. Drace! Aveţi nişte pumni!

— Tăcere! Dumnezeu mi-a dat puterea să îmblînzesc o fiară crudă ca tine. Eu lucrez în numele Domnului. Aminteşte-ţi asta, ticălosule, şi află că dacă te cruţ în clipa de faţă, e tot ca să fac voia Domnului.

— Uf! gemu Caderousse, îndurerat.

— Ia pana şi hîrtia, şi scrie ce-am să-ţi dictez.

— Nu ştiu să scriu, părinte!

— Minți! Ia pana și hîrtia!

Caderousse, stăpînit de puterea aceasta superioară, se așează și scrise:

„Domnule, omul pe care-l primiți în casa dumneavoastră și căruia i-ați hărăzit-o pe fiica dumneavoastră e un fost ocnaș, scăpat odată cu mine din ocna de la Toulon. Acolo el avea numărul 59, iar eu aveam numărul 58.

Numele lui era Benedetto. Dar nici el nu știe cum îl cheamă cu adevărat, fiindcă nu și-a cunoscut niciodată părinții."

— Semnează, continuă contele.

— Așadar, îmi vreți pieirea?

— Dacă ți-aș dori pieirea, dobitocule, te-aș tîrî pînă la primul post de poliție. De altfel, atunci cînd răvașul tău va ajunge la adresă, pe semne că tu nu vei mai avea de ce te teme. Semnează, deci!

Caderousse semnă.

— Și acum, adresa: *Domnului Baron Danglars. — bancher, strada Chaussée d'Antin.*

Caderousse scrise adresa.

Abatele luă scrisoarea.

— Acum e gata — spuse el — pleacă!

— Pe unde?

— Pe unde ai venit.

— Vreți să ies tot prin fereastra asta?

— Ai știut să intri prin ea.

— Vă gîndiți să-mi faceți vreun rău, părinte?

— Dobitocule, la ce vrei să mă gîndesc?

— De ce nu-mi deschideți ușa?

— La ce bun să-l trezim pe portar?

— Părinte, spuneți-mi măcar că nu-mi doriți moartea.

— Nu vreau decît ce vrea Dumnezeu.

— Jurați-mi că n-o să mă loviți cînd am să cobor.

— Neghiobule, lașule!

— Ce aveți de gînd să faceți cu mine?

— Asta te întreb și eu. Am încercat să fac din tine un om fericit și n-am făcut decît un ucigaș.

— Părinte! — se rugă Caderousse. Mai încercați odată!

— Fie, răspunse Monte-Cristo. Ascultă: știi că eu îmi țin cuvîntul!

— Da, răspunse Caderousse.

— Dacă ajungi acasă nevătămat...

— În afară de dumneavoastră, de ce m-aș mai teme?

— Dacă ajungi acasă nevătămat, părăsește Parisul, pleacă din Franța și, oriunde te vei afla, cît timp te vei purta cinstit, am să-ți trimit o pensioară. Căci dacă ajungi acasă nevătămat, atunci...

— Atunci?... întrebă Caderousse, înfiorîndu-se.

— Atunci am să cred că Dumnezeu te-a iertat și am să te iert și eu.

— Pe cît e de adevărat că sînt creștin — bîigui Caderousse, dîndu-se înapoi — pe atîta mă faceți să mor de frică!

— Hai, pleacă, îi spuse Monte-Cristo arătîndu-i cu degetul fereastra.

Caderousse, necrezînd încă pe deplin în făgăduiala dată, trecu prin fereastră și puse piciorul pe scară. Acolo se opri tremurînd.

— Acum coboară, îi spuse abatele încrucișîndu-și brațele.

Caderousse începu să înțeleagă că n-avea de ce se teme din partea abatelui și coborî.

Atunci contele se apropie cu lumînarea, în așa fel încît se putea zări dinspre Champs-Elysées cum un om cobora fereastra, luminat de un alt om.

— Ce faceți, părinte? — întrebă Caderousse. Dacă trece o patrulă?...

Și suflă în lumînare. Apoi continuă să coboare. Dar numai cînd simți pămîntul grădinii sub tălpi se liniști pe deplin.

Monte-Cristo se reîntoarse în dormitor și, aruncînd o privire grăbită dinspre curte spre stradă, îl văzu

mai întîi pe Caderousse care, după ce coborîse, făcea ocolul grădinii şi se ducea să-şi proptească scara de marginea zidului, ca să iasă printr-un alt loc decît acela pe unde intrase.

Apoi, uitîndu-se în stradă, îl văzu pe omul care părea că aşteaptă, alergînd de-a lungul străzii şi aşezîndu-se chiar sub locul pe unde avea să coboare Caderousse.

Caderousse urca scara încet. Ajuns pe ultimele trepte, îşi trecu capul pe deasupra zidului ca să se încredinţeze că strada era cu desăvîrşire pustie.

Nu se vedea nici un om, nu se auzea nici un zgomot...

Orologiul Domului bătu ora unu.

Atunci Caderousse încălecă pe coama zidului şi trăgînd scara o trecu de partea cealaltă, apoi începu să coboare, sau mai degrabă să alunece de-a lungul treptelor, manevră îndeplinită cu atîta iscusinţă încît se vedea cît de colo că era deprins cu ea.

Dar, odată pornit să coboare, nu se mai putu opri. Zadarnic văzu un om repezindu-se din umbră în clipa cînd ajunsese la jumătatea drumului; zadarnic văzu un braţ ridicîndu-se în clipa cînd atingea pămîntul; înainte de a se putea apăra, braţul ridicat îl lovi în spate cu atîta furie, încît el dădu drumul scării strigînd:

— Ajutor!

O a doua lovitură îi pătrunse aproape imediat în pîntece şi Caderousse se prăbuşi, strigînd:

— Săriţi! Mă omoară!

Şi, în sfîrşit, pe cînd se zvîrcolea în ţărînă, ucigaşul îl apucă de păr şi îi mai dădu o lovitură de cuţit, în piept.

Caderousse voi să strige şi de data aceasta, dar nu izbuti decît să geamă şi, gemînd, lăsă să curgă trei şuvoaie de sînge, izvorîte din cele trei răni.

Văzîndu-l că nu mai strigă, ucigaşul îi răsuci capul, ţinîndu-l de păr. Caderousse avea ochii închişi şi

gura strîmbată. Ucigaşul îl crezu mort; îi dădu drumul şi dispăru.

Atunci Caderousse, simţindu-l că se depărtează, se ridică într-un cot şi, cu o voce sfîrşită, strigă, făcînd un ultim efort:

— Ucigaşul! Mor! Săriţi, părinte! Ajutor!

Strigătul lui înfricoşător străpunse întunericul nopţii. Uşa scării dosnice se deschise, apoi se deschise portiţa grădinii, şi Ali împreună cu stăpînul său, purtînd torţe aprinse, veniră în fugă spre muribund.

Capitolul VI

MINA LUI DUMNEZEU

Caderousse continua să strige cu voce jalnică:

— Părinte! Ajutor! Ajutor!

— Ce s-a întîmplat? întrebă Monte-Cristo.

— Ajutor! — repetă Caderousse. M-a ucis!

— Iată-ne! Curaj!

— S-a sfîrşit!! Aţi sosit prea tîrziu. Aţi sosit ca să mă vedeţi dîndu-mi sufletul. Ce lovituri! Cît sînge!....

Şi Caderousse leşină.

Ali şi stăpînul său îl ridicară şi îl duseră într-o odaie. Acolo, Monte-Cristo îi făcu semn lui Ali să-l dezbrace pe rănit şi cercetă cele trei răni cumplite ale nenorocitului.

— Doamne! — spuse el — răzbunarea ta se lasă uneori aşteptată; dar cred că atunci coboară şi mai deplină din cer.

Ali îşi privi stăpînul ca şi cum ar fi vrut să-l întrebe ce trebuia să facă.

— Du-te şi caută-l pe domnul procuror regal Villefort care locuieşte în foburgul Saint-Honoré. Adu-l aici. In drum, trezeşte-l pe portar şi trimite-l după un medic.

Ali se supuse şi-l lăsă pe falsul abate singur, la căpătîiul lui Caderousse, care încă nu se trezise din leşin. Cînd nefericitul deschise ochii, contele, aşezat la cîţiva paşi de el, îl privea cu o expresie de pioşenie înunecată, în timp ce buzele i se mişcau părînd că murmură o rugăciune.

— Un medic, părinte, un medic! gemu Caderousse.

— Am trimis să aducă unul, răspunse abatele.

— Știu că e zadarnic și că n-o să mai scap cu viață, dar poate că va putea să-mi dea puteri și voi avea timp să fac o declarație.

— În legătură cu ce?

— Cu ucigașul meu.

— Îl cunoști așadar?

— Cum să nu-l cunosc! Da, îl cunosc: e Benedetto!

— Tînărul corsican?

— El însuși!

— Prietenul tău?

— Da. După ce mi-a dat planul casei contelui, nădăjduind, fără îndoială, că-l voi ucide și că va rămîne astfel moștenitorul lui, sau că voi fi ucis și va scăpa de mine, m-a așteptat în stradă și m-a asasinat.

— Cînd am trimis după medic, am trimis și după procurorul regal.

— Are să vină prea tîrziu, prea tîrziu! — gemu Caderousse. Simt că mă părăsesc puterile.

— Așteaptă, îi spuse Monte-Cristo.

Contele ieși și se reîntoarse după cinci minute, aducînd o sticluță.

Ochii muribundului, îngrozitor de ficși, nu părăsiseră nici o clipă, tot timpul cît lipsise Monte-Cristo, ușa prin care simțea din instinct că-i va veni ajutor.

— Grăbiți-vă, părinte! Grăbiți-vă! Simt cum mă cuprinde iar leșinul.

Monte-Cristo se apropie și turnă pe buzele învinețite ale rănitului trei sau patru picături din licoarea aflată în sticluță.

Caderousse oftă.

— Mi-ați turnat viață, spuse el. Mai dați-mi... Mai dați-mi...

— Două picături mai mult te-ar ucide, îi răspunse abatele.

— De-ar veni odată cineva să-l pot denunța pe ticălos!

— Vrei să-ți scriu eu declarația? Tu ai să semnezi.

— Da... da.... răspunse Caderousse, ai cărui ochi luceau la ideea acestei răzbunări îndeplinite după moarte.

Monte-Cristo scrise:

„Mor, ucis de corsicanul Benedetto, care a stat în lanțuri împreună cu mine la Toulon și avea numărul 59".

— Grăbiți-vă! Grăbiți-vă! strigă Caderousse — altfel n-am să mai pot semna.

Monte-Cristo îi întinse pana. Rănitul își adună ultimele puteri, semnă și recăzu pe pat, îngăimînd:

— Restul îl veți povesti dumneavoastră, părinte. Veți spune că și-a luat numele Andrea Cavalcanti, că locuiește la Hotel des Princes, că,... Ah! Doamne! Doamne! Mor!

Și Caderousse leșină pentru a doua oară.

Abatele îi dădu să respire mirosul licoarei. Rănitul deschise iar ochii.

Dorința de răzbunare nu-l părăsise nici în timpul leșinului.

— O să spuneți toate, nu-i așa, părinte?

— Toate, și încă ceva în plus.

— Ce o să spuneți?

— Am să spun că ți-a dat, fără îndoială, planul casei acesteia nădăjduind că vei fi ucis de conte. Am să spun că l-a prevenit pe conte printr-o scrisoare. Am să spun că, deoarece contele lipsea, am primit eu scrisoarea și am vegheat, așteptîndu-te.

— Și o să fie ghilotinat, nu-i așa? — întrebă Caderousse. Imi făgăduiți că o să fie ghilotinat? Mor cu nădejdea asta, ea mă ajută să mor.

— Am să spun că a venit după tine — continuă contele — că te-a pîndit tot timpul, că atunci cînd te-a văzut ieșind a dat fuga în locul unde aveai să cobori și s-a ascuns acolo.

— L-ați văzut dumneavoastră?

— Adu-ţi aminte cuvintele mele: „Dacă te întorci acasă nevătămat, am să cred că te-a iertat Dumnezeu şi te voi ierta şi eu".

— Şi nu m-aţi prevenit? — strigă Caderousse încercînd să se ridice în coate. Ştiaţi că am să fiu ucis cînd voi ieşi de aici şi nu m-aţi prevenit!

— Nu, fiindcă în mîna lui Benedetto vedeam dreptatea lui Dumnezeu şi aş fi săvîrşit o nelegiuire împotrivindu-mă intenţiilor providenţei.

— Dreptatea lui Dumnezeu! Nu mai îmi vorbiţi de ea, părinte. Dacă ar exista o dreptate a lui Dumnezeu, ştiţi mai bine ca oricine că există oameni care ar trebui pedepsiţi şi nu sînt.

— Răbdare — spuse abatele cu un glas care îl înfioră pe muribund — răbdare!

Caderousse îl privi mirat.

— Şi apoi — urmă abatele — Dumnezeu e milostiv pentru toţi, aşa cum a fost şi pentru tine: înainte de a fi judecător, el este tată.

— Va să zică dumneavoastră credeţi în Dumnezeu? întrebă Caderousse.

— Dacă aş fi avut nenorocirea să nu cred pînă acum, răspunse Monte-Cristo, aş crede acum, uitîndu-mă la tine!

Caderousse îşi ridică pumnii crispaţi spre cer.

— Ascultă — îi spuse abatele întinzîndu-şi mîna spre rănit ca şi cum ar fi vrut să-i poruncească credinţa —: iată ce a făcut pentru tine. Dumnezeu acesta pe care refuzi să-l recunoşti în clipa cea de pe urmă a vieţii tale: ţi-a dat sănătate, putere, o muncă sigură, şi chiar prieteni, în sfîrşit, ţi-a dat viaţă aşa cum trebuie să o aibă omul ca să fie blînd, cu liniştea şi conştiinţa îndeplinirii dorinţelor lui firesti. In loc să foloseşti darurile Domnului, atît de rar hărăzite de el pe deplin, tu iată ce ai făcut: te-ai lăsat pradă trîndăviei, beţiei, şi în beţie ţi-ai trădat unul dintre cei mai buni prieteni.

— Ajutor! — strigă Caderousse. N-am nevoie de popă, ci de medic. Poate că nu sînt rănit de moarte.

poate că n-am să mor încă, poate că mai e vreo nădejde de scăpare!

— Ești atît de grav rănit, încît fără cele trei picături de licoare pe care ți le-am turnat adineauri, ți-ai fi dat sufletul pînă acum. Deci, ascultă-mă!

— Ce preot ciudat sînteți dumneavoastră, care-i deznădăjduiți pe muribunzi în loc să-i consolați!

— Ascultă — continuă abatele — cînd ți-ai trădat prietenul, Dumnezeu a început, nu să te lovească, ci să te prevină. Ai sărăcit și ai flămînzit; ți-ai petrecut, invidiind pe alții, o jumătate din viață, pe care ți-o puteai petrece dobîndind și te și gîndeai la crimă dîndu-ți ție însuți scuza necesității, cînd Dumnezeu a făcut o minune cu tine, cînd Dumnezeu, prin mîinile mele, ți-a trimis în sărăcia ta o avere, strălucită pentru tine, nefericitule, care nu avuseseși niciodată nimic. Dar bogăția neașteptată, nesperată, uluitoare, nu ți-a mai ajuns din clipa cînd a fost a ta. Ai vrut s-o dublezi; prin ce mijloace? Printr-o crimă. Și ai dublat-o. Atunci Dumnezeu ți-a smuls-o, dîndu-te pe mîna dreptății oamenilor.

— Nu eu am vrut că-l ucid pe evreu — gemu Caderousse. Carconta e de vină!

— Da — spuse Monte-Cristo — și tot Dumnezeu, mereu milostiv, de data asta n-am să spun drept, căci dreptatea lui le-ar fi ucis — tot Dumnezeu, mereu milostiv, a îngăduit ca judecătorii să fie mișcați auzindu-ți cuvintele și să-ți lase viața.

— Pe naiba! Ca să mă trimită la ocnă pe viață; frumoasă milostenie!

— Milostenia asta, ticălosule, ai privit-o ca atare, atunci cînd ți-a fost făcută. Inima ta lașă, care tremura în fața morții, a zvîcnit de bucurie cînd ți s-a anunțat rușinea pe viață, fiindcă și tu ți-ai spus ca toți ocnașii: „ocna are o poartă, pe cît vreme mormîntul n-are nici una". Și aveai dreptate, căci poarta asta a ocnei ți s-a deschis într-un fel cu totul neașteptat: un englez vizitează Toulonul; el jurase să scoată doi oameni din ticăloșie: alegerea lui cade asupra ta și a

celul de lîngă tine. O a doua bogăție coboară din ceruri asupra ta și îți regăsești totodată și banii și liniștea, poți să reîncepi să trăiești viața tuturor oamenilor, tu care fuseseși osîndit să trăiești viața ocnașilor. Și atunci, nelegiuitule, atunci începi să-l mînii pe Dumnezeu pentru a treia oară. N-am destul, îți spuneai, cînd aveai mai mult decît avuseseși vreodată, și săvîrșești o a treia nelegiuire, fără rost, fără scuză. Dumnezeu nu te-a mai răbdat și te-a pedepsit.

Caderousse își pierdea puterile văzînd cu ochiî.

— Apă — ceru el — mi-e sete... Mă arde!

Monte-Cristo îi dădu un pahar cu apă.

— Ticălosul de Benedetto — gemu Caderousse înapoind paharul — el o să scape, totuși!

— N-o să scape nimeni, îți-o spun eu, Caderousse... Benedetto își va primi pedeapsa!

— Atunci, veți fi pedepsit și dumneavoastră, spuse Caderousse. Fiindcă nu v-ați făcut datoria de preot... Trebuia să-l împiedicați pe Benedetto să mă ucidă.

— Eu? spuse Monte-Cristo cu un zîmbet care îl îngrozi pe muribund. Eu să-l împiedic pe Benedetto să te ucidă, în clipa cînd tu îți frînseseși cuțitul în zalele care-mi acopereau pieptul?

...Da, poate că dacă te-aș fi găsit umil și pocăit, nu l-aș fi lăsat pe Benedetto să te ucidă, dar te-am văzut trufaș și sîngeros, și am lăsat să se împlinească voia Domnului!

— Nu cred în Dumnezeu! — urlă Caderousse. Și nici tu nu crezi... Minți... Minți!...

— Taci din gură — spuse abatele — fiindcă îți zvîrli afară din trup ultimele picături de sînge... Nu crezi în Dumnezeu și mori de mîna Lui!... Nu crezi în Dumnezeu și El nu-ți cere, totuși, decît o rugăciune, un cuvînt, o lacrimă, ca să te ierte... El care putea îndrepta pumnalul ucigașului așa fel încît să-ți dai sufletul pe loc... El ți-a mai dat un sfert de oră, ca să te pocăiești... Regăsește-te pe tine însuți, nefericitule, și căiește-te!

— Nu! — răspunse Caderousse. Nu, nu mă păcălesc. Nu există Dumnezeu, nu există providență, nu există decît întîmplare.

— Există o providență, există un Dumnezeu, spuse Monte-Cristo. Și dovada e că tu te afli aici, zăcînd deznădăjduit, renegîndu-L, pe cîtă vreme eu mă aflu în picioare dinaintea ta, bogat, fericit, nevătămat și împreunîndu-mi mîinile în fața Dumnezeului acestuia în care tu încerci să nu crezi, crezînd totuși, în fundul sufletului tău.

— Dar cine ești? întrebă Caderousse ațintindu-și ochii aproape stinși, pe chipul lui Monte-Cristo.

— Privește-mă bine, spuse Monte-Cristo luînd lumînarea și apropiindu-și-o de obraz.

— Abatele... Abatele Busoni...

Monte-Cristo își scoase peruca și lăsă liber frumosul lui păr negru care îi încadra atît de plăcut obrazul palid.

— Oh! — gemu Caderousse îngrozit. Dacă n-ai avea părul ăsta negru, aș spune că ești englezul, aș spune că ești lordul Wilmore.

— Nu sînt nici abatele Busoni, nici lordul Wilmore, răspunse Monte-Cristo. Uită-te mai bine, uită-te mai adînc, uită-te în primele tale amintiri.

In cuvintele acestea ale contelui răsună o vibrare care însufleți pentru ultima oară simțurile nefericitului muribund.

— Intr-adevăr — îngînă el — mi se pare că te-am mai văzut, că te-am cunosut, pe vremuri...

— Da, Caderousse, da. M-ai văzut, m-ai cunosut!

— Atunci cine ești? Și dacă m-ai mai văzut, dacă m-ai mai cunoscut, de ce mă lași să mor?

— Fiindcă nimic nu te mai poate salva, Caderousse, fiindcă ești rănit de moarte. Dacă ai fi putut fi salvat, aș fi văzut în asta o ultimă milostivire a Domnului, și, îți jur pe mormîntul tatălui meu că tot aș mai fi încercat să-ți redau viața și căința.

— Pe mormîntul tatălui tău! — șopti Caderousse, reînsuflețit de o ultimă scînteie și ridicîndu-se ca să-l

privească mai de aproape pe cel ce-i făcuse jurămîntul acesta, sfînt pentru toți oamenii: Atunci cine ești?

Monte-Cristo nu încetase să urmărească mersul agoniei. El își dădu seama că însufletirea aceasta era ultima. Se apropie de urechea muribundului și, învăluindu-l într-o privire liniștită și limpede totodată, îi spuse:

— Sînt... sînt...

Iar buzele lui, abia întredeschise, lăsară să treacă un nume, rostit atît de încet, încît Monte-Cristo păru că se teme să-l audă el însuși.

Caderousse, care se ridicase în genunchi, își întinse brațele, făcu o sforțare să se tragă înapoi, pe urmă, închizînd ochii, căzu pe spate, cu un ultim strigăt și cu un ultim geamăt.

Sîngele i se opri de îndată pe marginile căscate ale rănilor.

Era mort.

— *Unu!* rosti Monte-Cristo, misterios, ațintindu-și privirile asupra cadavrului pe care cumplitul sfîrșit îl și desfigurase.

Zece minute mai tîrziu sosiră medicul și procurorul regal, aduși, unul de către portar, celălalt de către Ali, și fură primiți de către abatele Busoni, care se ruga la căpătîiul mortului.

CAPITOLUL VII

BEAUCHAMP

Timp de cincisprezece zile nu se mai vorbi în întregul Paris decît despre încercarea de furt făcută cu atîta îndrăzneală la conte. Muribundul lăsase o declarație prin care arăta că fusese ucis de Benedetto. Poliția fu invitată să-și trimită toți agenții pe urmele ucigașului.

Pumnalul lui Caderousse, lanterna oarbă, legătura cu chei și hainele, în afară de vesta care nu putu fi regăsită, fură depuse la grefă. Cadavrul fu depus la morgă.

Monte-Cristo le spuse tuturor că întîmplarea se petrecuse în timp ce el se afla la locuința din Auteuil și că prin urmare nu știa altceva în afară de ce-i povestise abatele Busoni, care, în seara aceea, printr-o întîmplare fericită, îi ceruse să-și petreacă noaptea la el ca să cerceteze unele cărți prețioase aflate în bibliotecă.

Doar Bertuccio pălea de cîte ori auzea rostindu-se numele lui Benedetto. Dar nimeni n-avea nici un motiv să ia în seamă paloarea lui Bertuccio.

Villefort, chemat să constate crima, ceruse să se ocupe el de întreaga afacere și conducea ancheta cu înflăcărarea pe care o punea în toate procesele criminale de cîte ori era chemat să-și spună cuvîntul.

Se scurseseră însă trei săptămîni fără ca cercetările, deși foarte active, să dea vreun rezultat, iar lumea începuse să uite încercarea de furt săvîrșită la conte și uciderea hoțului de către complicele lui, ocupîndu-se de apropiata căsătorie a domnișoarei Danglars cu contele Andrea Cavalcanti.

Căsătoria fusese aproape declarată, iar tînărul era primit la bancher cu titlul de logodnic.

I se scrisese lui Cavalcanti tatăl, care aprobase din toată inima căsătoria, arătîndu-şi părerea de rău că ocupaţiile îl împiedicau cu desăvîrşire să părăsească Parma, unde se afla, şi declarînd că e de acord să dea capitalul de o sută cincizeci de mii de livre.

Fusese convenit ca milioanele de franci să fie plasate la Danglars, care avea să le valorifice. Cîţiva încercaseră să-i strecoare lui Andrea unele îndoieli cu privire la trăinicia situaţiei viitorului socru, care, de cîtăva vreme, suferea pierderi repetate la bursă. Dar Andrea, cu un dezinteres şi o încredere măreaţă, respinsese toate bîrfelile, avînd delicateţa de a nu-i pomeni nimic despre ele baronului.

Baronul îl iubea din toată inima pe contele Andrea Cavalcanti.

Dar nu acelaşi lucru se întîmpla cu domnişoara Danglars. În ura ei instinctivă împotriva căsătoriei, ea îl îngăduise pe Andrea numai ca pe un mijloc de a-l îndepărta pe Morcerf. Acum însă, cînd Andrea se apropia prea mult, Eugénie începea să simtă pentru el o silă vădită.

Poate că baronul observase asta, dar cum nu lua decît drept o toană sila fiicei sale, se făcea că n-o bagă în seamă.

Între timp, răgazul cerut de Beauchamp aproape că se scursese. De altminteri, Morcerf putuse să preţuiască valoarea sfatului dat de Monte-Cristo cînd îi spusese să lase lucrurile să meargă de la sine; nimeni nu privise nota din ziar ca avînd vreo legătură cu generalul şi nimeni nu încercase să recunoască în ofiţerul care dăduse fortăreaţa din Ianina pe mîna duşmanului, chipul nobil al contelui, membru în Camera Pairilor.

Totuşi, lui Albert nu-i trecuse încă mînia, căci în cele cîteva rînduri care-l jigniseră se vedea bine intenţia de a-l insulta. Printre altele, felul în care Beau-

champ terminase discuţia îi lăsase amărăciune în inimă. El se mîngîia deci cu ideea duelului, al cărui motiv adevărat, chiar dacă Beauchamp primea să se bată, n-avea să fie aflat nici chiar de martori.

Cît despre Beauchamp, nimeni nu-l mai văzuse din ziua vizitei lui Albert. Tuturor acelora care întrebau despre el, li se răspundea că e plecat pentru cîteva zile într-o călătorie.

Unde se afla ? Nu ştia nimeni.

Intr-o dimineaţă, Albert fu trezit de valetul său care îi anunţa vizita lui Beauchamp.

Albert se frecă la ochi, porunci să fie poftit Beauchamp în salonaşul de la parter, se îmbrăcă în grabă şi coborî.

Pe Beauchamp îl găsi plimbîndu-se de colo-colo. Cînd îl zări, Beauchamp se opri.

— Demersul pe care îl încerci venind chiar dumneata la mine, fără să mai aştepţi vizita pe care aveam de gînd să ţi-o fac eu astăzi, mi se pare un semn bun, spuse Albert. Haide, spune repede : trebuie să-ţi întind mîna şi să-ţi spun : Beauchamp, recunoaşte o greşeală şi păstrează un prieten ? Sau trebuie să te întreb doar : ce arme alegi ?

— Albert, — spuse Beauchamp cu o tristeţe care îl uimi pe tînăr — mai întîi să ne aşezăm şi să stăm de vorbă.

— Ba dimpotrivă, mi se pare că înainte de a ne aşeza îmi datorezi un răspuns.

— Albert — continuă ziaristul — sînt împrejurări cînd greutatea constă tocmai în răspuns.

— Atunci am să-ţi înlesnesc eu totul, repetîndu-ţi întrebarea : vrei să dezminţi sau nu ?

— Albert, nimeni nu se mulţumeşte să răspundă da sau nu cînd e vorba despre onoare, despre situaţia socială, despre viaţa unui om ca domnul locotenent general conte de Morcerf, pair al Franţei.

— Şi ce se face atunci ?

— Se face ce am făcut eu, Albert. Se spune : banii, timpul şi osteneala nu înseamnă nimic cînd e vorba

de renumele şi de interesele unei famili întregi. Se spune: nu e nevoie de îndoieli, trebuiesc lucruri sigure ca să primeşti un duel pe viaţă şi pe moarte cu un prieten. Se spune: dacă încrucişez spada sau dacă descarc un pistol asupra unui om căruia timp de trei ani i-am strîns mîna, trebuie să ştiu cel puţin de ce fac un asemenea lucru, ca să mă duc pe teren cu inima împăcată şi cu conştiinţa liniştită, aşa cum are nevoie un om căruia braţul trebuie să-i salveze viaţa.

— Ia ascultă — întrebă Morcerf nerăbdător — ce înseamnă asta?

— Inseamnă că acum am sosit de la Ianina.

— De la Ianina? Dumneata?

— Da, eu.

— Cu neputinţă!

— Dragă Albert, iată-mi paşaportul. Uită-te la vize: Geneva, Milano, Veneţia, Triest, Delvino, Ianina. Ai să crezi oare în poliţia unei republici, a unui regat şi a unui imperiu?

Albert privi paşaportul apoi se uită mirat la Beauchamp.

— Ai fost la Ianina?

— Albert, dacă ai fi fost un străin, un necunoscut, un simplu lord ca englezul care mi-a cerut socoteală acum trei sau patru luni şi pe care l-am ucis ca să scap de el, înţelegi că nu mi-aş fi dat osteneala. Dar am crezut că trebuie să-ţi dau dovada asta de prietenie. Mi-au trebuit opt zile să mă duc şi opt zile să mă întorc, plus patru zile de carantină şi patruzeci şi opt de ore cît am stat la Ianina. In total, deci, trei săptămîni, atît cît am lipsit. Am sosit azi noapte şi iată-mă.

— Doamne! Doamne! Cîte ocoluri faci, Beauchamp, şi cum mai zăbovesti să-mi spui ce aştept de la dumneata!

— Fiindcă, vezi, Albert...

— S-ar spune că şovăi.

— Da, mă tem.

— Te temi să mărturisești că te-a înșelat corespondentul? Lasă amorul propriu, Beauchamp. Mărturisește. Curajul dumitale nu poate fi pus la îndoială.

— Nu e asta, șopti ziaristul, dimpotrivă...

Albert păli îngrozitor: încercă să vorbească, dar cuvintele i se stinseră pe buze.

— Prietene — urmă Beauchamp cît putea mai cu blîndețe — crede-mă că aș fi fericit să-ți cer scuze și că ți le-aș cere din toată inima; dar, vai!...

— Ce?

— Știrea nu mințea, prietene.

— Cum? Ofițerul francez...

— Da.

— Fernand acela?

— Da.

— Trădătorul, care a dat pe mîna dușmanului fortăreața omului în a cărui slujbă se afla?

— Iartă-mă că trebuie să-ți spun, dragă prietene: e tatăl dumitale!

Albert simți îmboldul de a se năpusti asupra lui Beauchamp. Dar acesta îl opri mai mult cu blîndețea privirii decît cu brațul său întins.

— Iată, prietene, îi spuse el întinzîndu-i o foaie de hîrtie, iată dovada.

Albert desfăcu hîrtia. Era o mărturie a patru locuitori fruntași din Ianina, văzînd că Fernand Mondego, colonel instructor în slujba vizirului Ali Tebelin, dăduse pe mîna dușmanului fortăreața din Ianina, în schimbul a două mii de pungi.

Semnăturile erau legalizate de consul.

Albert se clătină și căzu zdrobit într-un fotoliu.

Nu mai încăpea nici o îndoială de data aceasta, numele de familie se afla acolo, scris în întregime.

După o clipă de tăcere mută și dureroasă, inima i se umplu, vinele gîtului i se umflară și un șuvoi de lacrimi îi izbucni din ochi.

Beauchamp, care-l privise cu nespusă milă pe tînărul ajuns în culmea durerii, se apropie de el.

— Albert, acum mă înțelegi, nu-i așa? Am vrut să văd și să judec eu însumi totul, nădăjduind că explicația va fi în folosul tatălui tău, și că voi putea să-i dau toată dreptatea. Dar dimpotrivă, informațiile luate dovedesc că acest ofițer instructor, că Fernand Mondego, înălțat de Ali Pașa la titlul de general comandant, nu e altul decît contele Fernand de Morcerf; atunci m-am reîntors amintindu-mi cinstea pe care mi-ai făcut-o atunci cînd mi-ai dăruit prietenia ta și am alergat să te văd.

Albert, stînd prăbușit în fotoliu, își ținea mîinile la ochi, ca și cum ar fi vrut să împiedice lumina să pătrundă pînă la ei.

— Am dat fuga la dumneata — continuă Beauchamp — ca să-ți spun: Albert, păcatele părinților, în vremurile noastre de acțiune și de reacțiune, nu-i pot atinge pe copii. Albert, puțini au trecut prin revoluțiile în mijlocul cărora ne-am născut, fără ca vreo pată de noroi sau de sînge să nu le mînjească uniforma de soldat sau roba de judecător. Albert, nimeni în lume, acum cînd am toate dovezile, acum cînd sînt stăpînul tainei tale, nu mă poate sili la o luptă pentru care sînt sigur că conștiința ta te-ar mustra ca pentru o crimă. Dar ceea ce tu nu poți să-mi ceri mie, vin să-ți dăruiesc eu. Vrei să nimicesc dovezile acestea, destăinuirile, mărturiile pe care le posed numai eu? Vrei ca taina asta groaznică să rămînă numai între noi doi? Încredințată cuvîntului meu de onoare, ea nu va fi niciodată rostită. Spune-mi, Albert, vrei? Spune-mi, vrei, prietene?

Albert se aruncă la pieptul lui Beauchamp.

— Inimă nobilă! glăsui el.

— Iată! — spuse Beauchamp dîndu-i dovezile.

Albert le luă cu o mînă tremurătoare, le strînse, le mototoli, se gîndi să le rupă. Dar temîndu-se ca vreo părticică dusă de vînt să nu se reîntoarcă într-o zi și să-l lovească în frunte, se îndreptă spre luminarea de aprins țigările, care ardea mereu, și arse hîrtiile pînă la ultima fărîmă.

— Prieten drag, prieten bun! şopti el în timp ce ardea hîrtiile.

— Să uităm toate astea ca pe un vis urît — spuse Beauchamp. Să le lăsăm să se stingă aşa cum se sting ultimele scîntei pe hîrtia înnegrită. Să se împrăştie totul, ca fumul ce se înalţă din cenuşa mută.

— Da, da — încuviinţă Albert. Şi să nu rămînă decît veşnica prietenie închinată salvatorului meu, şi pe care copiii mei o vor purta copiilor tăi, prietenie ce-mi va aminti întotdeauna că sîngele din vine, viaţa din trup, cinstea numelui, ţi le datorez ţie; căci dacă un astfel de lucru ar fi fost cunoscut, vai! Beauchamp, îţi spun că mi-aş zbura creierii; ba nu: m-aş gîndi la biata mama şi, nevoind s-o ucid prin moartea mea, aş pleca pentru totdeauna din ţară.

— Dragă Albert! îl mîngîie Beauchamp.

Dar tînărul îşi reveni curînd din bucuria neprevăzută şi, ca să spunem aşa, falsă, recăzînd într-o tristeţe şi mai adîncă.

— Ia ascultă — îl întrebă Beauchamp — ce ţi s-a mai întîmplat, prietene?

— Mi s-a frînt ceva în inimă — răspunse Albert. Dragă Beauchamp, nu te poţi despărţi aşa, într-o clipă, de respectul, de încrederea, de mîndria pe care o însuflă unui fiu numele fără pată al tatălui său. Beauchamp! Beauchamp! Cum am să-l mai privesc de acum pe al meu? Am să-mi trag înapoi fruntea cînd îşi va apropia buzele de ea, am să-mi retrag mîna cînd îmi va întinde mîna lui?... Iată, Beauchamp, sînt cel mai nefericit dintre oameni. Mamă, biata mea mamă! — urmă Albert privind cu ochii muiaţi în lacrimi portretul mamei sale. Dacă ai fi ştiut tu, cît ai fi suferit!

— Haide — îl îmbărbătă Beauchamp, apucîndu-i mîinile. Ai curaj, prietene!

— Dar cine o fi trimis prima notă publicată în ziar? — se întrebă Albert. Înapoia ei se ascunde o ură necunoscută, un duşman nevăzut.

— Iată un motiv mai mult să fii curajos — spuse Beauchamp. Curaj, Albert! Nu-ţi lăsa nici o urmă de emoţie pe faţă. Poartă-ţi în suflet durerea aşa cum norul poartă în el ruina şi moartea, ca pe o taină pe care n-o înţelegi decît în clipa cînd izbucneşte furtuna; hai, prietene, păstrează-ţi puterile pentru clipa cînd va izbucni totul.

— Crezi oare că n-am ajuns încă la capăt? întrebă Albert înspăimîntat.

— Eu nu cred nimic. Ar fi cu putinţă orice. Şi, fiindcă veni vorba...

— Ce e? întrebă Albert văzînd că Beauchamp şovăie.

— Tot mai ai intenţia să te căsătoreşti cu domnişoara Danglars?

— De ce mă întrebi asta tocmai acum, Beauchamp?

— Fiindcă în mintea mea, ruptura sau înfăptuirea căsătoriei tale se leagă de cele petrecute.

—Cum? — întrebă Albert, a cărei frunte se înfiăcără — crezi cumva că Danglars?...

— Te întreb numai cum stai cu însurătoarea. Ce naiba! Nu vedea în vorbele mele decît ceea ce vreau eu să spun şi nu le da mai mult înţeles decît le dau eu.

— Nu — răspunse Albert — căsătoria nu va mai avea loc.

— Bine, spuse Beauchamp.

Apoi, văzînd că tînărul era gata să cadă din nou în prada tristeţii, îl sfătui:

— Ascultă, Albert, dacă m-ai crede, am ieşi împreună. O plimbare cu trăsura prin pădure o să ne facă să uităm. Apoi vom merge să luăm masa undeva, şi tu te vei duce la treburile tale, iar eu la ale mele.

— Bucuros, răspunse Albert. Dar hai să mergem pe jos; cred că puţină oboseală mi-ar face bine.

— Fie, se învoi Beauchamp.

Şi amîndoi prietenii ieşiră pe jos, pornind de-a lungul bulevardului.

— Știi ce? — spuse Beauchamp — fiindcă tot sîntem pe drum, hai să intrăm puțin să-l vedem pe domnul de Monte-Cristo. O să-ți facă bine. E un om minunat, care înviorează mințile, și nu te întreabă niciodată nimic. După părerea mea, oamenii care nu pun întrebări se pricep cel mai bine să-i mîngîie pe ceilalți.

— Fie, spuse Albert, hai la el. Mie mi-e drag.

Capitolul VIII

CALATORIA

Monte-Cristo se bucură văzîndu-i pe cei doi tineri împreună.

— Sper că totul s-a sfîrşit, s-a lămurit, s-a aranjat ! — spuse el.

— Da — răspunse Beauchamp. Au fost nişte zvonuri nesăbuite care au căzut de la sine şi care acum, dacă se vor reînnoi, mă vor găsi pe mine în primul rînd împotriva lor. Aşadar să nu mai vorbim despre ele...

— Albert îţi va spune că tot aşa l-am sfătuit şi eu să facă, — vorbi Monte-Cristo. Iată — adăugă el — mă găsiţi terminîndu-mi cea mai nesuferită dimineaţă din cîte am petrecut vreodată.

— Dar ce făceaţi ? — întrebă Albert. După cîte se pare, vă puneaţi actele în ordine.

— Nu sînt ale mele, mulţumesc lui Dumnezeu ! Actele mele sînt totdeauna în cea mai perfectă ordine, fiindcă nu le am. Astea sînt ale domnului Cavalcanti.

— Ale domnului Cavalcanti ? — întrebă Beauchamp.

— Sigur ! Nu-l ştiţi pe tînărul scos în lume de conte ? — interveni Morcerf.

— Să ne înţelegem — se împotrivi Monte-Cristo — eu nu scot pe nimeni în lume, iar pe domnul Cavalcanti mai puţin decît pe oricare altul.

— Tînărul care se va căsători cu domnişoara Danglars în locul meu, ceea ce, după cum îţi închipui, dragul meu Beauchamp, mă răneşte cumplit — continuă Albert, încercînd să zîmbească.

— Cum, Cavalcanti se însoară cu domnişoara Danglars ? — întrebă Beauchamp.

— Ei, asta e! Nu cumva ai picat din lună? — întrebă Monte-Cristo. Dumneata, un ziarist, soţ al Faimei! Tot Parisul vorbeşte despre asta!

— Şi căsătoria, aţi pus-o dumneavoastră la cale, domnule conte? întrebă Beauchamp.

— Eu? Tăcere, domnule împărţitor de ştiri! Nu mai spune aşa ceva! Eu să pun la cale o căsătorie? Nu mă cunoşti de loc. Dimpotrivă, m-am împotrivit cît am putut! Am refuzat să fac cererea în căsătorie.

— Înţeleg — spuse Beauchamp: din pricina prietenului meu Albert.

— Nu din pricina mea, te asigur — se amestecă Albert. Contele poate mărturisi că, dimpotrivă, eu l-am rugat mereu să strice planurile de căsătorie care, din fericire, s-au şi stricat. Contele susţine că n-am de ce să-i mulţumesc. Fie! Voi înălţa, aşa cum făceau cei din vechime, un altar pentru *Deo ignoto*.

— Ascultă — glăsui Monte-Cristo — eu n-am nici un amestec. Nu mă am prea bine nici cu socrul, nici cu ginerele. Numai domnişoara Eugénie, care mi se pare că nu prea se simte atrasă de căsătorie, văzînd cît de puţin dispus eram s-o fac să renunţe la draga ei libertate, mi-a păstrat toată simpatia.

— Şi căsătoria credeţi că este aproape făcută?

— Da, în ciuda a tot ce am putut spune. Eu nu-l cunosc pe tînăr; se spune că e bogat şi de familie bună, dar pentru mine toate astea sînt simple, *se spune*. I-am repetat de nenumărate ori domnului Danglars; dar el ţine morţiş la italianul lui. Am ajuns pînă acolo încît i-am împărtăşit un lucru care pentru mine e destul de serios: tînărului acestuia i s-a întîmplat ceva pe cînd era copil: a fost schimbat de doică, a fost răpit de ţigani sau rătăcit de educatorul său, nu prea ştiu bine. Ştiu însă că taică-său l-a pierdut din vedere mai mult de zece ani. Timp de zece ani el a dus o viaţă rătăcitoare şi ce a făcut, singur Dumnezeu ştie. Degeaba însă am spus toate astea. Mi-au cerut să-i scriu maiorului, să-i cer acte;

şi actele, iată-le. Acum le voi trimite, dar ca Pilat, spălîndu-mi mîinile.

— Şi domnişoara d'Armilly cu ce ochi vă priveşte de cînd vreţi s-o lăsaţi fără elevă? întrebă Beauchamp.

— Nu prea ştiu: mi se pare însă că ea va pleca în Italia. Doamna Danglars mi-a vorbit despre ea şi mi-a cerut scrisori de recomandaţie către impresari. I-am dat un cuvînt pentru directorul teatrului Velle, care mi-e întrucîtva obligat. Dar ce ai, Albert? Pari abătut. Nu cumva, fără să bănuieşti, eşti îndrăgostit de domnişoara Danglars?

— După cîte ştiu, nu — răspunse Albert surîzînd cu tristeţe.

Beauchamp începu să se uite la tablouri.

— Oricum — continuă Monte-Cristo — nu eşti ca de obicei. Ia spune, ce ţi s-a întîmplat?

— Mă doare capul, răspunse Albert.

— Atunci, dragă viconte — spuse Monte-Cristo — am să-ţi propun un leac fără greş. L-am încercat şi eu, de cîte ori am simţit nevoia.

— Ce leac? întrebă tînărul.

— Plecarea în altă parte.

— Adevărat?

— Da. Şi iată, pentru că în clipa de faţă nici eu nu sînt în toate apele mele, plec. Vrei să mergem împreună?

— Dumneavoastră aveţi supărări, conte! — se miră Beauchamp. Din ce pricină?

— Pe naiba! Tare îţi e dumitale uşor să vorbeşti. Aş vrea să te văd cu o anchetă în casă...

— O anchetă? Ce anchetă?

— Aceea pe care domnul de Villefort o face în legătură cu stimabilul meu ucigaş, un fel de bandit scăpat din ocnă, după cîte se pare.

— Aşa e — spuse Beauchamp — am citit în ziare. Cine mai e şi Caderousse ăsta?

— Se pare că e un provensal. Domnul de Villefort a auzit vorbindu-se despre el cînd era la Marsilia,

iar domnul Danglars își amintește că l-a mai văzut. Din pricina asta, domnul procuror regal urmărește foarte îndeaproape afacerea. După cîte se pare, ea l-a interesat în cel mai înalt grad pe prefectul poliției. Datorită interesului acestuia — pentru care sînt cum nu se poate mai recunoscător — de două săptămîni de zile mi se trimit aici toți banditii prinși în Paris și prin împrejurimi, sub pretext că ar fi ucigașii lui Caderousse. Iar dacă o să mai țină mult, înseamnă că în trei luni nu va mai exista nici un tîlhar și nici un ucigaș în frumoasa Franță care să nu-mi știe cu ochii închiși planul locuinței. De aceea m-am hotărît să le-o las lor toată și să plec cît oi putea mai repede. Vino cu mine, viconte. Te iau.

— Bucuros.

— Atunci ne-am înțeles ?

— Da, dar unde ?

— Ți-am spus ; acolo unde aerul e curat, unde zgomotul se potolește, unde oricît de trufaș ai fi, te simți umil și neînsemnat. Îmi place renunțarea asta, mie, căruia mi se spune stăpînul universului, ca lui August.

— Dar, la urma urmei, unde mergeți ?

— La mare, viconte, la mare. Vezi, eu sînt marinar. Încă de copil am fost legănat în brațele bătrînului Okeanos și la sînul frumoasei Amfitrite. M-am jucat cu mantia verde a unuia și cu rochia azurie a celeilalte. Iubesc marea cum ai iubi o amantă, și cînd trece multă vreme fără s-o văd, mi se face dor de ea.

— Să mergem conte, să mergem.

— La mare ?

— Da.

— Primești ?

— Primesc.

— Atunci, viconte, să știi că astă-seară, în curtea mea se va afla o trăsură de călătorie în care se poate dormi ca într-un pat. Trăsura va avea patru cai înhămați. Domnule Beauchamp, e loc destul și pentru patru inși. Nu vrei să vii cu noi ? Te iau !

— Mulţumesc, eu tocmai vin de la mare.

— Cum! Vii de la mare?

— Oarecum. Tocmai am făcut o scurtă călătorie în insulele Boromee.

— Ce-are a face. Hai cu noi! îl îndemnă Albert.

— Nu, dragă Morcerf. Ar trebui să înţelegi că odată ce am refuzat înseamnă că-mi e cu neputinţă. De altfel, e foarte important să rămîn în Paris, măcar pentru a supraveghea cutia cu scrisori a ziarului, adăugă Beauchamp coborînd glasul.

— Eşti un prieten cum nu se poate mai bun, răspunse Albert. Da, ai dreptate. Veghează, supraveghează, Beauchamp, şi încearcă să-l descoperi pe duşmanul care a dat la iveală lucrurile.

Albert şi Beauchamp se despărţiră: ultima lor strîngere de mînă cuprindea toate cuvintele pe care buzele nu le puteau rosti în faţa unui străin.

— E un băiat foarte bun Beauchamp, spuse Monte-Cristo după plecarea ziaristului. Nu-i aşa, Albert?

— Da, e grozav de inimos, vă garantez eu. De aceea îl iubesc din toată inima. Dar acum, fiindcă am rămas numai noi, deşi îmi e aproape egal, unde mergem?

— In Normandia, dacă n-ai nimic împotrivă.

— Minunat. Vom trăi cu totul ca la ţară, nu-i aşa? Fără societate, fără vecini.

— Nu vom avea pe lîngă noi decît caii pentru goană, cîinii pentru vînătoare şi o barcă pentru pescuit.

— Nici nu-mi trebuie mai mult. Doar să-i spun mamei şi sînt la ordinele dumnevoastră.

— Dar îţi va îngădui? întrebă Monte-Cristo.

— Ce?

— Să mergi în Normandia?

— Mie? Oare nu sînt liber?

— Ştiu că eşti liber să mergi unde vrei, singur, fiindcă te-am întîlnit hoinărind prin Italia.

— Atunci?

— Dar să mergi cu un om pe care-l cheamă contele de Monte-Cristo?...

— Nu prea aveţi memorie, conte.

— Cum asta?

— Nu v-am spus cîtă simpatie are mama pentru dumneavoastră?

— Francisc I a spus că femeile se schimbă adesea, iar Shakespeare a asemuit femeia cu valul: unul era un rege, celălalt un poet. Şi fiecare dintre ei trebuia să cunoască femeia.

— Da, femeia. Dar mama nu e o femie oarecare. Ea e o femie.

— Îngăduie unui biet străin să nu înţeleagă pe deplin toate subtilităţile limbii franceze.

— Vreau să spun că mama e zgîrcită cu sentimentele ei, dar cînd le-a dăruit o dată, apoi le-a dăruit pentru totdeauna.

— Aşa! suspină Monte-Cristo; şi crezi că îmi face cinstea de a-mi dărui un alt simţămînt decît indiferenţa cea mai deplină?

— Ascultaţi! V-am spus-o şi v-o mai repet, vorbi Morcerf: trebuie că sînteţi într-adevăr un om cu totul ciudat şi cu totul superior.

— De ce?

— Fiindcă mama s-a lăsat prinsă, n-am să spun că de curiozitatea, ci de interesul pe care îl inspiraţi. Cînd rămînem singuri, nu vorbim decît despre dumneavoastră.

— Şi îţi spune să te fereşti de acest Manfred?

— Dimpotrivă, ea îmi spune: „Albert, cred că contele are o fire nobilă. Încearcă să-i devii drag."

Monte-Cristo întoarse privirile şi suspină.

— Adevărat? făcu el.

— Aşa că, înţelegeţi, în loc să se împotrivească la călătoria noastră, ea o va aproba din toată inima, fiindcă se potriveşte cu îndemnul pe care mi-l dă zilnic.

— Atunci, haide — spuse Monte-Cristo. Pe di-

seară deci. Fii aici la ora cinci. Vom sosi acolo la miezul nopții sau la unu.

— Cum ? La Tréport ?...

— La Tréport sau în împrejurimi.

— N-aveți nevoie de cît de opt ore ca să străbateți patruzeci și opt de leghe ?

— Și atîta e prea mult, răspunse Monte-Cristo.

— Hotărît lucru, sînteți omul minunilor și veți ajunge nu numai să depășiți căile ferate, ceea ce nu e greu — în Franța mai ales — dar să alergați chiar mai repede decît telegraful !

— Pînă atunci, viconte, fiindcă avem totuși nevoie de șapte sau opt ore ca să ajungem la țintă, caută să fii exact.

— Fiți liniștit, nu mai am de făcut nimic altceva decît să mă grăbesc.

— Atunci la revedere. Ne întîlnim la ora cinci !

— La revedere !

Albert plecă. Monte-Cristo, după ce îi făcu, zîmbind, un semn cu capul, rămase o clipă pe gînduri ca și cum ar fi cugetat adînc. In sfîrșit, trecîndu-și mîna pe frunte ca pentru a-și îndepărta gîndurile, Monte-Cristo se îndreptă spre gong și lovi de două ori.

Bertuccio intră îndată.

— Maestre Bertuccio, n-am să plec în Normandia nici mîine și nici poimîine, după cum aveam de gînd. Plec chiar în seara asta. Pînă la orele cinci ai timp mai mult decît îți trebuie. Anunță-i pe îngrijitorii cailor de la primul popas. Domnul de Morcerf mă însoțește. Poți să te duci.

Bertuccio se supuse. Un om călare porni în goană spre Pontoise să ducă vestea că diligența va trece la orele șase fix. Rîndașii din Pontoise trimiseră veste către popasul următor, care, la rîndul lui, făcu același lucru. Peste șase ore întregul lanț înșiruit pe drum fusese înștiințat.

Inainte de a porni, Monte-Cristo se urcă la Haydée, îi spuse că va pleca în călătorie, îi numi locul unde mergea și puse întreaga casă sub ordinele ei.

Albert fu exact. Călătoria, mohorîtă la început, se înveseli curînd datorită iuţelii telegarilor. Morcerf nu mai pomenise o asemenea viteză.

— Într-adevăr — spuse Monte-Cristo — cu diligenţele voastre, făcînd două leghe pe oră, cu legea stupidă care-l opreşte pe călător s-o ia înaintea altuia, fără să-i ceară voie şi face ca un călător bolnav sau ramolit să aibă dreptul de a-i lega în urma lui pe călătorii sprinteni şi sănătoşi, nu e chip să călătoreşti ca lumea. Eu mă feresc de toate neplăcerile astea, călătorind cu propria mea diligenţă şi cu proprii mei cai, nu-i aşa, Ali?

Şi contele, scoţînd capul prin fereastra diligenţei, îndemnă caii care porniră ca vîntul. Acum diligenţa nu mai gonea, ci zbura, huruia ca un tunet pe lespezile drumului, iar trecătorii se întorceau să privească meteorul acesta strălucitor. Ali, repetînd îndemnul, zîmbea arătîndu-şi dinţii albi, strîngînd în mîinile lui puternice hăţurile cu zăbalele înspumate, biciuind caii ale căror coame fluturau în vînt; Ali, copilul deşertului, se regăsea în elementul lui şi, cu chipul negru, cu ochii scăpărători şi cu burnusul alb ca zăpada, părea, în mijlocul prafului pe care-l ridica, duhul simunului şi zeul uraganului.

— Iată o beţie pe care n-o cunoşteam, beţia vitezei — spuse Morcerf.

Şi ultimele umbre ale mîhnirii i se risipiră de pe frunte ca şi cum aerul spintecat ar fi luat umbrele cu el.

— Dar unde naiba puteţi găsi asemenea cai? — întrebă Albert. Îi creşteţi cumva singur?

— Da, răspunse contele. Acum şase ani am găsit în Ungaria un armăsar faimos, vestit pentru iuţeala lui. L-am cumpărat cu nu mai ştiu cît: a plătit Bertuccio. În acelaşi an armăsarul a avut treizeci şi doi de mînji. Acum vom trece în revistă toată progenitura asta a unui singur tată. Seamănă unul cu altul ca două picături de apă: sînt negri, fără nici o pată; în afară

de o stea în frunte, căci favoritului hergheliei i-au fost alese iepele, așa cum i se aleg cadînele unui pașă.

— Minunat !... Dar ia spuneți-mi, conte, ce faceți cu toți caii aceștia ?

— După cum vezi, călătoresc.

— Dar n-o să călătoriți totdeauna.

— Cînd n-o să mai am nevoie de ei, Bertuccio îi va vinde. El susține că va cîștiga treizeci sau patruzeci de mii de franci de pe urma lor.

— Dar n-o să se găsească în Europa nici un rege destul de bogat să-i poată cumpăra.

— Atunci îi voi vinde vreunui simplu vizir din Orient care își va goli vistieria ca să-i plătească și și-o va umple din nou trăgînd cu varga la tălpile supușilor săi.

— Conte, vreți să vă împărtășesc un gînd care mi-a venit în minte ?

— Ascult.

— După dumneavoastră, domnul Bertuccio trebuie să fie cel mai bogat om din Europa.

— Ei bine, te înșeli, viconte. Sînt sigur că dacă ai să întorci pe dos buzunarele lui Bertuccio, n-o să găsești nici cinci parale în ele.

— De ce ? — întrebă tînărul. Vreți să spuneți că domnul Bertuccio e un fenomen ? Dragă conte, nu mă împingeți prea departe în domeniul basmului, căci vă previn, nu voi mai crede.

— Cu mine, Albert, n-ai să dai de nici o minunăție ; ai să găsești doar cifre și judecată, atîta tot. Dar să-ți dau o problemă : un intendent fură ; de ce fură însă ?

— Drace ! Fiindcă așa-i e firea, mi se pare, răspunse Albert. Fură pentru a fura.

— Ei bine, te înșeli : fură fiindcă are o nevastă, copii și tot felul de dorințe pentru el și familia lui. Și mai ales fură fiindcă nu-i niciodată sigur că n-o să-și părăsească stăpînul și fiindcă vrea să-și asigure viitorul. Bertuccio e singur pe lume ; el îmi folosește banii fără să-mi dea socoteală și e sigur că n-o să mă părăsească niciodată.

— De ce asta ?

— Fiindcă nu voi găsi niciodată un altul mai bun ca el.

— Vă învîrtiţi într-un cerc vicios, în acela al probabilităţilor.

— Ba de loc ; sînt cum nu se poate mai sigur de ceea ce spun. Pentru mine un servitor bun este cel asupra căruia am dreptul de viaţă şi de moarte.

— Şi aveţi dreptul de viaţă şi de moarte asupra lui Bertuccio ?

— Da, răspunse rece contele.

Există cuvinte care închid convorbirea ca nişte porţi de fier. *Da*-ul rostit de conte făcea parte dintre acestea.

Restul călătoriei fu săvîrşit cu aceeaşi iuţeală. Cei treizeci şi doi de cai, împărţiţi la opt popasuri, făcură patruzeci şi opt de leghe în opt ore.

La mijlocul nopţii ajunseră la poarta unui parc frumos. Portarul era treaz şi aştepta cu porţile deschise. Fusese prevenit de rîndaşul ultimului popas.

Erau ceasurile două şi jumătate dimineaţa. Albert fu condus în apartamentul său. El găsi acolo baia şi masa pregătite. Servitorul venit pe scaunul dinapoia trăsurii îi aştepta poruncile. Baptistin, care călătorise pe scaunul din faţă, îl servea pe conte.

Albert făcu baie, mîncă şi se culcă. Zgomotul melancolic al mării agitate îl legănă toată noaptea. La deşteptare, el se îndreptă spre fereastră, o deschise şi se pomeni pe o terasă, cu marea, deci cu nemărginirea, în faţă. În spate se întindea un parc frumos, dînd într-o pădurice.

Într-un golfuleţ mărişor, se legăna o corvetă cu carenă îngustă, catarge înalte şi purtînd pavilionul lui Monte-Cristo : un munte de aur aşezat peste o mare de azur şi o cruce purpurie în vîrf, ceea ce putea fi o aluzie la numele său, amintind calvarul din care patimile Domnului au făcut un munte mai preţios decît aurul şi crucea infamă pe care sîngele lui divin a sfinţit-o ; dar putea fi la fel de bine şi o aluzie la vreo

amintire personală de suferință și de regenerare învăluită în noaptea trecutului misterios al omului acestuia. In jurul vasului se aflau mai multe luntrii aparținînd pescarilor din satul vecin. Ele păreau niște umili supuși așteptînd ordinele reginei lor.

Și acolo, ca și în toate locurile unde se oprise Monte-Cristo, deși n-aveau să petreacă mai mult de două zile, viața fusese orînduită la cel mai înalt grad de confort, de aceea devenea de îndată, ușoară.

Albert găsi în anticamera sa două pușți și tot ce i-ar fi trebuit unui vînător ; o altă cameră, așezată la parter, cuprindea toate uneltele ingenioase cu care englezii, mari pescari, fiindcă sînt răbdători și trîndavi, nu i-au putut încă obișnui pe tipicarii pescari francezi.

Călătorii își petrecură întreaga zi cu aceste distracții în care de altfel Monte-Cristo era neîntrecut : uciseră în parc o duzină de fazani, pescuiră tot atîția păstrăvi în pîrîu, luară masa într-un chioșc cu fața spre mare și își băură ceaiul în bibliotecă.

In seara celei de a treia zi, Albert, frînt de osteneală din pricina felului de viață care pentru Monte-Cristo părea o jucărie, moțăia într-un fotoliu lîngă fereastră, în timp ce contele făcea împreună cu arhitectul său planul unei sere pe care voia s-o clădească în casă. Deodată, zgomotul făcut de un cal pe prundișul aleii îl făcu pe tînăr să deschidă ochii. El se uită afară și cu o mirare din cele mai neplăcute își zări în curte valetul, pe care nu-l luase în călătorie ca să nu-l stinghereasc pe Monte-Cristo.

— Florentin, aici ? strigă Albert țîșnind din fotoliu ; nu cumva e mama bolnavă ?

Și se repezi spre ușă.

Monte-Cristo îl urmări din ochi și-l văzu apropiindu-se de valetul care, gîfîind încă, scoase din buzunar un pachețel sigilat. Pachețelul cuprindea un ziar și o scrisoare.

— De la cine-i scrisoarea ? — întrebă repede Albert.

— De la domnul Beauchamp, răspunse Florentin.

— Atunci domnul Beauchamp te-a trimis?

— Da, domnule. M-a chemat la el, mi-a dat bani pentru drum, a trimis să mi se aducă un cal de poștă și m-a făcut să-i făgăduiesc că nu mă voi opri pînă ce nu vă voi întîlni: am făcut drumul în cincisprezece ore.

Albert, înfiorîndu-se, deschise scrisoarea. După ce citi primele rînduri, scoase un strigăt și apucă ziarul cu un tremur vădit.

Deodată ochii i se întunecară, picioarele părură că i se înmoaie și, gata să cadă, el se sprijini de Florentin, care întinse brațele să-l susțină.

— Sărman copil! — șopti Monte-Cristo atît de încet încît nici chiar el însuși n-ar fi putut auzi cuvintele de milă pe care le rostise. E scris deci ca păcatul părinților să cadă pe capetele copiilor pînă la a treia sau a patra generație!

Între timp, Albert își venise în fire și, ciilnd mai departe, își clătină capul, cu părul năclăit de sudoare. Apoi, mototolind scrisoarea și jurnalul, spuse:

— Florentin, calul tău mai e în stare să pornească înapoi, spre Paris?

— E un biet căluț de poștă, șontorog.

— Doamne! Și cum era casa cînd ai părăsit-o?

— Destul de liniștită. Dar întorcîndu-mă de la domnul Beauchamp am găsit-o pe doamna plîngînd. Ea m-ar fi trimis să întreb cînd vă veți reîntoarce. Atunci i-am spus că plecam să vă caut, trimis de domnul Beauchamp. La început a întins brațele ca și cum ar fi vrut să mă oprească. Dar după o clipă de gîndire, mi-a spus: „Du-te Florentin, și spune-i să se reîntoarcă".

„Da, mamă, da — gîndi Albert — mă reîntorc, fii liniștită. Și vai de ticălos!... Dar, înainte de toate, trebuie să plec."

Și se reîntoarse în camera unde îl lăsase pe Monte-Cristo.

Albert nu mai era același. Cinci minute fuseseră de ajuns să înfăptuiască asupra lui o tristă schimbare. Ieșise din cameră în starea obișnuită și se reîntorcea cu vocea răgușită, cu obrajii brăzdați de pete roșii, cu ochii sticlind, cu pleoapele învinețite de cearcăne. Mergînd, se clătina ca un om beat.

— Conte — spuse el — vă mulțumesc pentru ospitalitatea de care aș fi vrut să mă bucur mai multă vreme, dar trebuie să mă reîntorc la Paris.

— Ce s-a întîmplat ?

— O mare nenorocire. Dar îngăduiți-mi să plec, e vorba de ceva mai prețios chiar decît viața mea. Vă rog, nu mă întrebați nimic, conte, și dați-mi un cal.

— Grajdurile mele îți stau la dispoziție, viconte, răspunse Monte-Cristo. Dar o să te doboare osteneala făcînd drumul călare. Mai bine ia o caleașcă, o trăsură, un cupeu.

— Nu. Ar dura prea mult... Și apoi, am nevoie de oboseala asta de care vă temeți. Îmi va face bine.

Albert păși, clătinîndu-se ca și cînd l-ar fi lovit un glonte și se prăbuși pe un scaun, lîngă ușă.

Monte-Cristo nu-i văzu noul val de slăbiciune. El se afla la fereastră și striga :

— Ali, un cal pentru domnul de Morcerf. Repede ! E grăbit !

Cuvintele lui îl înviorară pe Albert, care se năpusti afară din cameră, urmat de conte.

— Mulțumesc ! îngăimă tînărul aruncîndu-se în șa. Să te reîntorci cît poți mai repede, Florentin. Am nevoie de ceva ca să mi se schimbe caii pe drum ?

— Numai să-l dați pe cel cu care veniți. Va fi înșeuat altul, într-o clipă.

Albert era cît p-aci să pornească în galop, dar se opri.

— Poate că veți găsi ciudată plecarea mea, sau poate că o veți găsi nesăbuită, spuse el. Nu vă închipuiți cît pot să-l deznădăjduiască pe un om cîteva rînduri scrise într-un ziar. Ei bine — adăugă el zvîrlind

ziarul — citiți asta, dar numai cînd eu voi fi departe, ca să nu mă vedeți roșind.

Și pe cînd contele ridica ziarul, Albert înfipse în pîntecele calului pintenii care îi fuseseră puși la cizme. Calul, mirat că un călăreț își putea închipui că are nevoie de asemenea îmboldiri, țîșni ca o săgeată.

Contele îl urmări din ochi pe tînăr cu un simțămînt de milă nemărginită și abia după ce nu-l mai văzu de loc își îndreptă privirile spre ziar și citi cele ce urmează :

„Ofițerul francez în slujba lui Ali Paşa din Ianina, despre care vorbea acum trei săptămîni ziarul L'Impartial *și care nu numai că a dat pe mîna dușmanului fortărețele din Ianina, dar și-a mai și vîndut turcilor binefăcătorul, se numea într-adevăr, în vremea aceea, Fernand, după cum a scris onorabilul nostru confrate. Dar de atunci, el și-a mai adăugat la numele de botez un titlu de noblețe și un nume de moșie.*

Astăzi, el se numește domnul conte de Morcerf și face parte din Camera Pairilor."

Așadar, taina cumplită pe care Beauchamp o acoperise cu atîta mărinimie se ivise iar, ca un strigoi, și un alt ziar, informat fără pic de milă, publicase a doua zi după plecarea lui Albert în Normandia, cele cîteva rînduri care fuseseră gata să-l înnebunească pe nefericitul tînăr.

Capitolul IX

JUDECATA

La orele opt dimineaţa, Albert sosi ca un fulger la Beauchamp. Valetul, fiind prevenit, îl conduse în camera stăpînului care tocmai făcuse o baie.

— Ce mai e nou? — întrebă Albert.

— Ce să fie, sărmanul meu prieten? — răspunse Beauchamp. Te aşteptam.

— Iată-mă. N-am să-ţi mai spun, Beauchamp, că te cred prea cinstit şi prea bun ca să fi pomenit cuiva despre asta. Nu, prietene. De altfel, vestea pe care mi-ai trimis-o e o dovadă a prieteniei ce-mi porţi. Aşa că să nu ne pierdem vremea cu introduceri: bănuieşti cam de unde ar putea veni lovitura?

— Am să-ţi spun numaidecît vreo două cuvinte.

— Dar mai înainte îmi datorezi povestea acestei ticăloase trădări, în toate amănuntele.

Beauchamp îi povesti tînărului zdrobit de ruşine şi de durere faptele pe care le vom arătă în toată simplitatea lor.

Cu două zile înainte, în timpul dimineţii, articolul apăruse într-un alt ziar decît *L'Impartial* şi — ceea ce dădea încă şi mai multă gravitate afacerii — într-un ziar cunoscut de toţi ca aparţinînd guvernului. Beauchamp tocmai lua masa cînd văzuse nota; el trimisese imediat după o trăsură şi, fără să-şi mai termine masa, dăduse fuga la ziar. Deşi nutrea sentimente politice cu totul opuse directorului ziarului acuzator, aşa cum se întîmplă uneori, ba chiar adeseori, Beauchamp îi era prieten intim.

Cînd ajunse la el, girantul îşi citea propriul ziar şi părea că se delectează cu o ştire asupra zahărului de sfeclă, care pesemne era pe gustul său.

— Ei, odată ce eşti cu ziarul în mînă, nu mai e nevoie să-ţi spun ce mă aduce aici.

— Nu cumva eşti un partizan al trestiilor de zahăr? — întrebă directorul ziarului guvernamental.

— Nu — răspunse Beauchamp — ba nici nu mă pricep de loc la asemenea lucruri. Am venit pentru altceva.

— Pentru ce?

— Pentru articolul cu privire la Morcerf.

— Da, da: nu-i aşa că e curios?

— Atît de curios încît rişti o desmințire, ba chiar mi se pare că rişti un proces foarte nesigur.

— Ba de loc; odată cu nota am primit şi toate dovezile şi sîntem pe deplin convinşi că domnul de Morcerf o să-şi vadă de treabă. De altfel e un serviciu pe care îl aducem ţării, denunţîndu-i pe ticăloşii nedemni de cinstea ce li se face.

Beauchamp rămase uimit.

— Cine v-a informat atît de bine? întrebă el. Ziarul meu, care dăduse ştirea, a fost silit să tacă, din lipsă de dovezi, şi totuşi noi sîntem mai interesaţi decît voi să-l dăm pe faţă pe domnul de Morcerf, pentru că e pair al Franţei iar noi sîntem în opoziţie.

— Doamne, dar e simplu de tot! N-am alergat noi după scandal, ci a venit el la noi. Alaltăieri a sosit un om din Ianina, aducînd întregul dosar. Şi cum şovăiam să pornim pe drumul acuzaţiei, ne-a anunţat că dacă nu-i vom publica articolul, îl va da altui ziar. Pe cinstea mea, doar ştii foarte bine, Beauchamp, ce înseamnă o ştire importantă. Şi n-am vrut să o pierdem. Acum lovitura a fost dată. Ea e grozavă şi va avea răsunet în toată Europa.

Beauchamp îşi dădu seama că n-avea altceva de făcut decît să-şi plece capul şi ieşi deznădăjduit să-i dea de veste lui Morcerf.

Dar ceea ce el nu putuse să-i scrie lui Albert, căci lucrurile pe care le vom povesti se petrecuseră după plecarea curierului, era faptul că, în aceeaşi zi, la Camera Pairilor se manifestase o mare agitaţie care încă

mai domnea în grupurile de obicei atît de calme ale înaltei adunări. Aproape fiecare sosise mai înainte de ora începerii şedinţei şi discutau toţi despre nenorocitul eveniment care avea să dea de vorbit întregii lumi şi să atragă privirile asupra unuia dintre membrii cei mai cunoscuţi ai ilustrei adunări.

Ziarul se citea în şoaptă. Se discuta şi se schimbau păreri şi amintiri care precizau încă şi mai bine faptele. Contele de Morcerf nu era iubit de colegii săi. Ca toţi parveniţii, el fusese silit, pentru a-şi menţine rangul, să ţină toată lumea la distanţă. Nobilii îl batjocoreau; cei talentaţi se lepădau de el; celebrităţile îl disprețuiau din instinct. Contele se găsea în situaţia supărătoare a celui ce trebuia să ispăşească. Odată arătat cu degetul pentru a fi jertfit, fiecare se pregătea să-l huiduiască.

Numai contele de Morcerf nu ştia nimic. El nu primea ziarul în care se găsea ştirea defăimătoare şi-şi petrecuse dimineaţa scriind scrisori şi încercînd un cal.

La Cameră contele sosi la ora obişnuită, cu fruntea sus, cu privirea mîndră, cu ţinuta semeaţă. El coborî din trăsură, străbătu coridoarele şi intră în sală fără să observe stinghereala uşierilor şi saluturile reţinute ale colegilor săi.

Şedinţa fusese deschisă cu o jumătate de oră înainte de intrarea lui Morcerf.

Deşi contele, neştiind, după cum am spus, ce se petrecuse, nu-şi schimbase cu nimic nici înfăţişarea şi nici mersul, înfăţişarea şi mersul lui îi se părură tuturor mai trufaşe decît de obicei. Prezenţa lui i se păru de data aceasta adunării, care-i invidia titlurile, atît de agresivă, încît mulţi văzură în ea o necuviinţă, cîţiva văzură o cutezanţă, iar unii chiar o insultă.

Era vădit că întreaga Cameră abia aştepta să înceapă dezbaterile.

Ziarul acuzator se afla în mîinile tuturor. Dar, ca de obicei, fiecare şovăia să ia asupră-şi responsabilitatea atacului. În sfîrşit, unul dintre onorabilii pairi,

dușman declarat al contelui de Morcerf, se urcă la tribună cu o solemnitate care arăta că sosise momentul așteptat.

Se făcu o liniște înfricoșătoare; singur Morcerf ignora cauza neobișnuitei atenții ce i se dădea de data aceasta unui orator care nu era totdeauna ascultat cu atîta bunăvoință.

Contele nu luă în seamă introducerea prin care oratorul arăta că va vorbi despre un lucru atît de grav, atît de sacru și atît de vital pentru Camerà, încît el cerea colegilor toată atenția.

Cînd rosti pentru prima dată cuvintele Ianina și colonelul Fernand, contele de Morcerf păli atît de groaznic, încît întreaga adunare, ai cărei ochi erau îndreptați spre el, fremătă.

Rănile morale se deosebesc de celelalte prin aceea că se acoperă dar nu se închid; mereu dureroase, mereu gata să sîngereze cînd le atingi, ele rămîn în inimă vii și deschise.

După citirea articolului, în mijlocul aceleiași tăceri tulburată apoi de un freamăt care încetă de îndată ce oratorul păru că are de gînd să reia din nou cuvîntul, acuzatorul arătă cît îi venea de greu și ce sarcină anevoioasă îi stătea în cale. El susținea că apără onoarea domnului de Morcerf, că apără onoarea întregii Camere, deschizînd o dezbatere care trebuia să pună probleme personale, totdeauna arzătoare. În sfîrșit, își încheie cuvîntarea cerînd să se ordone facerea unei anchete atît de rapide încît să dea pe față calomnia mai înainte ca ea să se întindă, și răzbunîndu-l, să-l repună pe domnul de Morcerf în stima pe care opinia publică i-o purtase totdeauna.

Morcerf era atît de zdrobit, atît de năucit de această groaznică și neașteptată nenorocire, încît abia putu îngăima cîteva cuvinte, privindu-și cu ochi rătăciți confrații. Sfiala, care putea la fel de bine să fie datorită uimirii nevinovatului ca și rușinii vinovatului, îi aduse cîteva simpatii. Oamenii cu adevărat generoși sînt totdeauna gata să devină compătimitori,

atunci cînd nenorocirea dușmanului depășește limitele urii lor.

Președintele puse la vot ancheta ; se votă prin ridicare de mînă și se hotărî ca ea să aibă loc.

Contele fu întrebat de cîtă vreme are nevoie ca să-și pregătească dezvinovățirea.

Lui Morcerf îi reveni curajul, de îndată ce simți că mai trăiește încă după o lovitură atît de cumplită.

— Domnilor pairi — răspunse el — nu cu timpul se respinge un atac de felul celui îndreptat acum împotriva mea de către dușmani necunoscuți și rămași tără îndoială în umbra întunecimii lor ; ci pe loc și fulgerător ar trebui să răspund fulgerului care m-a buimăcit pentru o clipă. De ce nu mi-e dat oare, în locul unei astfel de dezvinovățiri, să-mi vărs sîngele ca să le dovedesc colegilor mei că sînt demn de a le fi egal ?!

Cuvintele rostite făcură o impresie bună.

— Vă cer deci — urmă el — ca ancheta să aibă loc cît mai curînd posibil. Și mă voi îngriji să-i dau Camerei toate piesele trebuitoare pentru ca ancheta să ducă la un rezultat.

— Cîte zile cereți ? întrebă președintele.

— Mă pun chiar de astăzi la dispoziția Camerei, răspunse contele.

Președintele sună clopoțelul.

— Camera este de părere ca ancheta să aibă loc chiar astăzi ? întrebă el.

— Da ! răspunse întreaga adunare.

Se numi o comisie formată din doisprezece membri pentru cercetarea dovezilor ce trebuiau aduse de Morcerf. Prima ședință a comisiei fu fixată pentru orele opt seara, în birourile Camerei. Dacă aveau să fie necesare mai multe ședințe, sediul lor urma să rămînă același.

După luarea acestei hotărîri, Morcerf ceru îngăduința de a se retrage ; avea de strîns dovezile îngrămădite de mai multă vreme ca să țină piept furtunii prevăzute de firea lui vicleană și nestăpînită.

Beauchamp îi povesti lui Albert toate acestea : atîta doar că povestirea lui avea față de cele arătate de noi avantajul însuflețirii lucrurilor vii asupra răcelii lucrurilor moarte.

Albert îl asculta, cînd fremătînd de speranțe, cînd mînios sau roșinat uneori : căci prin destăinuirea lui Beauchamp, el aflase despre vinovăția tatălui său și se întreba cum oare, odată ce era vinovat, și-ar mai putea dovedi nevinovăția ?

După ce povesti, Beauchamp se opri.

— Și apoi ? întrebă Albert.

— Apoi ? repetă Beauchamp.

— Da.

— Prietene, mă pui într-o situație destul de grea. Vrei, așadar, să afli ce s-a mai întîmplat ?

— Trebuie neapărat să aflu, dragul meu, și e mai bine să cunosc adevărul din gura ta decît din oricare alta.

— Atunci întărește-ți curajul, Albert — urmă Beauchamp — niciodată n-ai avut mai multă nevoie de el decît acum.

Albert își trecu o mînă pe frunte ca să se încredințeze de propria-i tărie, ca un om care se pregătește să-și apere viața și își încearcă platoșa sau își încovoaie lama săbiei.

El se crezu puternic pentru că își luă febra drept energie.

— Vorbește !

— Se făcu seară, continuă Beauchamp. Întregul Paris era în așteptarea evenimentului. Mulți pretindeau că tatăl tău n-avea altceva de făcut ca să dărîme întreaga învinovățire, decît să se ivească ; alții, la fel de mulți, spuneau, dimpotrivă, că n-o să vină în fața comisiei ; ba chiar erau unii care puteau jura că-l văzuseră plecînd spre Bruxelles, iar alți cîțiva se duseră la poliție să întrebe dacă e adevărat zvonul că domnul de Morcerf și-ar fi luat pașaportul.

Îți mărturisesc că am făcut tot ce am putut ca să obțin de la unul din membrii comisiei, un tînăr pair

care-mi este prieten, voia de a intra în sală. La şapte, el a venit să mă ia şi mai înainte de sosirea celorlalţi, m-a dat în grija unui uşier care m-a închis într-un fel de lojă. Stăteam ascuns pe după o coloană şi pierdut într-o beznă desăvîrşită, dar puteam nădăjdui că voi vedea şi voi auzi de la un capăt la altul îngrozitoarea scenă care avea să se desfăşoare.

La orele opt fix, toată lumea sosise.

Domnul de Morcerf intră la ultima din cele opt bătăi ale ceasului. Ţinea în mînă cîteva hîrtii şi înfăţişarea lui părea liniştită. Dar, împotriva obiceiului, mersul îi era simplu, ţinuta aleasă cu grijă şi severă. După obiceiul militarilor bătrîni, îşi încheiase haina de sus pînă jos.

Venirea lui avu un efect cum nu se poate mai bun: comisia nu-i era de loc răuvoitoare, ba chiar mai mulţi dintre membri veniră şi-i strînseră mîna.

Albert simţi că i se frînge inima la toate amănuntele acestea şi totuşi, în mijlocul durerii i se strecura un sentiment de recunoştinţă. Ar fi avut dorinţa să-i îmbrăţişeze pe oamenii care dăduseră tatălui său un semn de stimă într-un moment greu pentru onoarea lui.

În clipa aceea, un uşier intră şi-i aduse preşedintelui o scrisoare.

— Aveţi cuvîntul, domnule de Morcerf, spuse preşedintele pe cînd desfăcea scrisoarea.

Contele îşi începu apărarea şi îţi spun, Albert, continuă Beauchamp, că a fost de o elocvenţă şi de o iscusinţă nemaipomenită. Arăta acte care dovedeau că vizirul din Ianina îl cinstise pînă în ultima lui clipă, acordîndu-i toată încrederea, fiindcă îl însărcinase cu o negociere pe viaţă şi pe moarte cu însuşi împăratul. El arată inelul, semn al stăpînirii, cu care Ali Paşa îşi pecetluia de obicei scrisorile şi pe care i-l dăduse lui, ca să poată, la orice oră din zi sau din noapte s-ar fi reîntors, şi chiar dacă vizirul s-ar fi aflat în harem, să pătrundă pînă la el. Din nefericire, după cîte spunea, negocierile dăduseră greş şi cînd se reîntoarse

să-şi apere binefăcătorul, îl găsise mort. Dar — spuse contele — Ali Paşa murind, îi încredinţase pe favorita şi pe fiica sa, atîta încredere avea în el.

Auzind cuvintele acestea, Albert tresări, căci pe măsură ce Beauchamp vorbea, tînărul îşi reamintea întreaga poveste a Haydéei, îşi amintea ce-i spusese frumoasa greacă despre mesajul acesta, despre inel şi despre felul în care fusese vîndută şi mînată în sclavie.

— Ce efect a avut discursul contelui? — întrebă Albert neliniştit.

— Mărturisesc că pe mine m-a mişcat şi că odată cu mine a emoţionat întreaga comisie, răspunse Beauchamp.

Între timp preşedintele îşi aruncă nepăsător ochii pe scrisoarea adusă; dar de la primele rînduri i se trezi atenţia; el o citi, o mai citi o dată, şi aţintindu-şi ochii asupra domnului de Morcerf, îl întrebă:

„— Domnule conte, aţi spus că vizirul din Ianina vi le-a încredinţat pe soţia şi pe fiica lui?"

„— Da, domnule — răspunse Morcef. Dar şi aici, ca şi în celelalte împrejurări, m-a urmărit nenorocul. La reîntoarcerea mea, Vasiliki şi Haydée dispăruseră".

„— Le cunoşteaţi"?

„— Strînsa mea prietenie cu paşa şi deplina încredere pe care el o avea în credinţa mea, îmi îngăduiseră să le văd de mai mult de douăzeci de ori".

„— Bănuiţi cumva ce s-a putut întîmpla cu ele?"

„— Da, domnule. Mi s-a spus că au pierit doborîte de durere şi poate că şi de mizerie. Eu nu eram bogat, viaţa îmi era mereu în primejdie şi, cu toată marea mea părere de rău, nu le-am putut căuta."

Preşedintele îşi încruntă sprîncenele.

„— Domnilor — spuse el — aţi auzit şi aţi urmărit lămuririle domnului conte de Morcerf. Domnule conte, aţi putea să aduceţi vreun martor în sprijinul povestirii pe care aţi făcut-o?"

„— Vai! nu, domnule — răspunse contele. Toți cei ce trăiau în preajma vizirului și care m-au cunoscut la curtea lui sînt morți sau împrăștiați în întreaga lume. Cred că numai eu, singurul dintre compatrioții mei cel puțin, am supraviețuit acestui groaznic război. Nu am altceva decît scrisorile lui Ali Tebelin și vi le-am înfățișat. Nu am decît inelul, mărturie a voinței lui, și iată-l. Mai am, în sfîrșit, dovada cea mai convingătoare pe care-o pot aduce, adică, după un atac anonim, lipsa oricărei dovezi împotriva cuvîntului meu de om cinstit și a întregii mele vieți de militar, nepătată."

Un murmur de aprobare trecu prin adunare. În clipa aceea, Albert, dacă nu s-ar mai fi ivit nici un alt incident, tatăl tău ar fi cîștigat.

Nu mai rămăsese decît să se treacă la vot, cînd președintele luă cuvîntul.

„— Domnilor, spuse el, și dumneata, domnule conte, îmi închipui că n-o să vă supărați dacă veți asculta un martor foarte important, după cîte se spune. Martorul s-a propus singur și, după cele povestite de conte, nu mai există nici o îndoială că va putea să dovedească deplina nevinovăție a colegului nostru. Iată, am primit o scrisoare. Doriți să fie citită sau hotărîți să ne lipsim de ea și să nu ne oprim la incidentul acesta?

Domnul de Morcerf păli și-și încleștă mîinile pe hîrtii atît de tare încît ele foșniră între degetele lui.

Intreaga comisie dori ca scrisoarea să fie citită: cît despre conte, el căzuse pe gînduri și n-avu nimic de spus.

Președintele citi deci următoarea scrisoare:

„Domnule președinte,

Aș putea să aduc în fața comisiei de anchetă, însărcinată să cerceteze purtarea în Epir și în Macedonia a domnului locotenent general, conte de Morcerf, informațiile cele mai demne de încredere".

Președintele făcu o scurtă pauză.

Contele de Morcerf păli. Președintele îi întrebă din ochi pe ceilalți.

„— Citiți mai departe!" strigară toți.

Președintele urmă :

„Am fost la fața locului cînd a murit Ali Pașa; am fost de față la ultimele lui clipe; știu ce s-a întîmplat cu Vasiliki și Haydée; stau la dispoziția comisiei și chiar cer cinstea de a fi ascultată. Mă voi afla în vestibulul Camerei în clipa cînd vi se va înmîna acest bilet".

„— Cine e martorul, sau mai bine zis, dușmanul acesta ? întrebă contele cu un glas în care era ușor să observi o adîncă turburare.

„— O să aflăm îndată, domnule, răspunse președintele. Comisia e de părere să dea ascultare martorului ?

„— Da, da ! răspunseră toți, deodată.

Fu chemat ușierul.

„— Ușier, întrebă președintele, așteaptă cineva în vestibul ?

„— Da, domnule președinte.

„— Cine anume ?

„— O femeie, însoțită de un servitor.

Cei de față se uitară unul la altul.

„— Introdu femeia aici, spuse președintele.

Peste cinci minute, ușierul reapăru; toate privirile se ațintiseră asupra ușii. Eu însumi — spuse Beauchamp — împărtășeam așteptarea și neliniștea tuturor.

Înapoia ușierului venea o femeie înfășurată cu un văl care o acoperea în întregime. Se ghicea fără greș, după formele întrezărite prin văl și după parfumul care se răspîndea, că e vorba de o femeie tînără și elegantă, dar atîta tot.

Președintele o rugă pe necunoscută să-și înlăture vălul și atunci toți văzură că femeia purta veșminte

greceşti; mai trebuie spus că era de o frumuseţe neobişnuită.

— Ea era! exclamă Albert.

— Cum ea?

— Da, Haydée!

— Cine ţi-a spus?

— Vai, bănuiesc. Dar continuă, te rog, Beauchamp. Vezi că sînt calm şi tare. Şi totuşi, ne apropiem de deznodămînt.

— Domnul de Morcerf — continuă Beauchamp — se uită la femeia aceea cu o uimire amestecată cu groază. Pentru el din gura ei încîntătoare avea să iasă viaţa sau moartea; pentru toţi ceilalţi, aventura era atît de ciudată şi de neobişnuită, încît salvarea sau pieirea domnului de Morcerf căzuse acum cu totul pe al doilea plan.

Preşedintele îi arătă un scaun tinerei; dar ea făcu un semn din cap că va rămîne în picioare. Cît despre conte, el se prăbuşise în fotoliu şi se vedea cît de colo că nu-l mai ţin picioarele.

„— Doamnă, spuse preşedintele, dumneavoastră aţi cerut comisiei să-i daţi informaţii în legătură cu afacerea de la Ianina şi aţi afirmat chiar că aţi fost martoră oculară a evenimentelor."

„— Am fost, într-adevăr, răspunse necunoscuta cu un glas plin de tristeţe fermecătoare şi avînd sonoritatea deosebită a vocilor orientale."

„— Şi totuşi, spuse preşedintele, daţi-mi voie să vă spun că eraţi prea tînără pe atunci."

„— Aveam patru ani; dar cum cele întîmplate erau nespus de importante pentru mine, n-am uitat nici un amănunt, nu mi-a ieşit din minte nici un lucru, cît de mic."

„— Ce însemnătate puteau avea pentru dumneavoastră evenimentele, şi cine sînteţi, dacă nenorocirea v-a impresionat atît de adînc?!

„— Era vorba de viaţa sau de moartea tatălui meu, răspunse tînăra. Mă numesc Haydée, fiica lui Ali

Tebelin, pașa din Ianina și a Vasilikiei, prea iubita lui soție."

Roșeața modestă și mîndră totodată care împurpură obrajii fetei, focul privirii și măreția destăinuirii avură un efect de negrăit asupra adunării.

Cît despre conte, chiar dacă fulgerul, căzînd, i-ar fi deschis o prăpastie sub picioare, tot n-ar fi fost atît de zdrobit.

„— Doamnă — urmă președintele după ce se înclină cu respect — îngăduiți-mi să vă pun o simplă întrebare care nu este o bănuială și care va fi și ultima : puteți justifica autenticitatea spuselor dumneavoastră ?"

„— Pot, domnule — răspunse Haydée scoțînd de sub văl un săculeț de mătase parfumată. Iată actul meu de naștere, întocmit de tata și semnat de principalii lui ofițeri. Iată, de asemenea, o dată cu actul meu de naștere, și actul de botez, deoarece tata a consimțit să fiu crescută în credința mamei, act pe care mitropolitul Macedoniei și al Epirului l-a întărit cu pecetea lui. Iată, în sfîrșit (și fără îndoială că acesta e cel mai important), actul vînzării mele și al vînzării mamei către negustorul armean El-Kobbir, de către ofițerul francez care, în mîrșava lui înțelegere cu Poarta, și le păstrase, ca parte de pradă, pe fiica și pe soția binefăcătorului său, vînzîndu-le apoi pentru suma de o mie de pungi, adică pentru aproape patru sute de mii de franci."

O paloare verzuie acoperi obrajii contelui de Morcerf, iar ochii i se injectară de sînge la auzul cumplitelor învinovățiri primite de adunare într-o tăcere lugubră.

Haydée, mereu calmă, dar mai amenințătoare în calmul ei decît ar fi fost oricare alta în mînie, îi întinse președintelui actul de vînzare scris în limba arabă.

Pentru că se gîndiseră că unele dintre dovezi ar fi putut fi scrise în arabă, în greaca modernă sau în turcă, interpretul Camerei fusese anunțat. Îl chema-

ră. Unul dintre domnii pairi, care cunoștea limba arabă deoarece o învățase în timpul campanii din Egipt, urmări pe hîrtie citirea pe care tălmaciul o făcu cu glas tare :

„Eu, El-Kobbir, negustor de sclavi și furnizor al haremului Înălțimii Sale, recunosc că am primit pentru a înmîna preamăritului împărat, de la seniorul franc conte de Monte-Cristo, un smarald prețuind două mii de pungi, drept preț al unei tinere sclave creștine în vîrstă de unsprezece ani, numită Haydée, fiică recunoscută a răposatului senior Ali Tebelin, pașă de Ianina, și a Vasilikiei, favorita lui, care sclavă îmi fusese vîndută, cu șapte ani în urmă, împreună cu maică-sa, moartă cînd a sosit la Constantinopol, de către un colonel franc fost în slujba viziriului Ali Tebelin și numit Fernand Mondego.

Susnumita vînzare a fost făcută în numele Înălțimii Sale, al cărui împuternicit sînt pentru suma de două mii de pungi.

Făcut la Constantinopol cu încuviințarea Înălțimii Sale, în anul 1247 al Hegirei."

„Semnat : *El-Kobbir."*

„Prezentul act, pentru a i se da toată încrederea, toată credința și toată autenticitatea, va fi prevăzut cu pecetea imperială, pe care vînzătorul se obligă să o pună".

Lîngă semnătura negustorului se vedea într-adevăr pecetea Mărie Sale Împăratului.

După citirea și după vederea actului, urmă o tăcere cumplită ; contele nu mai avea vie decît privirea, și privirea aceasta, ațintită fără voie asupra Haydéei, părea de flăcări și de sînge.

„— Doamnă — întrebă președintele — n-ar putea fi întrebat și contele de Monte-Cristo, care, după cîte știu, se află în Paris, împreună cu dumneavoastră ?"

„— Domnule — răspunse Haydée — contele de Monte-Cristo, al doilea tată pentru mine, se află de trei zile în Normandia".

„— Atunci, doamnă — întrebă președintele — cine v-a sfătuit să faceți pasul acesta pentru care curtea vă mulțumește, pas de altfel cu totul firesc, ținînd seama de obîrșia și de suferințele dumneavoastră?"

„— Domnule — răspunse Haydée — la pasul acesta m-a îndemnat respectul și durerea mea. Deși sînt creștină, Dumnezeu să mă ierte! am visat totdeauna să-mi răzbun tatăl. Cînd am călcat pe pămîntul Franței, cînd am aflat că trădătorul locuia la Paris, ochii și urechile mi-au stat mereu deschise: trăiesc retrasă în casa nobilului meu ocrotitor, dar trăiesc astfel fiindcă-mi place umbra și tăcerea care-mi îngăduie să vieţuiesc cu gîndurile și reculegerea mea. Dar domnul conte de Monte-Cristo îmi poartă o grijă părintească și nimic din ceea ce constituie viața lumii nu-mi este străin. Numai că eu nu ascult decît zgomotul ei îndepărtat. Citesc toate ziarele, după cum primesc toate albumele și toate cîntecele; și, urmărindu-le, fără să mă amestec în viața celorlalți, am aflat ce se petrecuse azi dimineață la Camera Pairilor și ce trebuia să se întîmple în seara aceasta... Atunci, am scris."

„— Așadar — întrebă președintele — domnul conte de Monte-Cristo nu e amestecat cu nimic în demersul dumneavoastră?"

„— Demersul meu îi este cu desvîrșire străin, domnule, și n-am decît o teamă, aceea că va putea să-l dezaprobe atunci cînd îl va afla. Totuși, pentru mine e o zi mare ziua în care găsesc, în sfîrșit, prilejul să-mi răzbun tatăl, continuă fata ridicînd spre ceruri o privire înflăcărată."

În tot acest timp, contele nu rostise un singur cuvînt măcar; colegii lui îl priveau și fără îndoială că îi deplîngeau norocul frînt de adierea parfumată a unei femei; nenorocirea i se întipărea încetul cu încetul, în linii sinistre, pe chip.

„— Domnule de Morcerf — întrebă președintele — o recunoașteți pe doamna drept fiica lui Ali Tebelin, pașa din Ianina?"

„— Nu — răspunse Morcerf, forțîndu-se să se ridice. E un complot urzit de dușmanii mei."

Haydée, care-și ținuse privirile ațintite spre ușă, ca și cum ar fi așteptat pe cineva, se reîntoarse pe neașteptate și, regăsindu-l pe conte în picioare, scoase un strigăt înfricoșător:

„— Nu mă mai recunoști? — întrebă ea. Ei bine, eu, din fericire, te recunosc! Tu ești Fernand Mondego, ofițerul franc care îi instruia trupele nobilului meu tată. Tu ai dat pe mîna dușmanului fortărețele din Ianina! Tu, trimis de el la Constantinopol ca să tratezi direct cu împăratul asupra vieții sau morții binefăcătorului tău, ai adus un firman fals care dăruia iertarea deplină! Și cu firmanul acesta ai obținut inelul pașei care trebuia să îi-l facă supus pe Selim, paznicul focului. Tu l-ai înjunghiat pe Selim! Tu ne-ai vîndut, pe mama și pe mine, negustorului El-Kobbir! Ucigașule! Ucigașule! Ucigașule! Mai ai încă pe frunte sîngele stăpînului tău! Priviți-l cu toții!"

Cuvintele acestea fuseseră rostite cu atîta adevăr avîntat, încît toate privirile se întoarseră spre fruntea contelui și el însuși își duse mîna acolo, ca și cum ar mai fi simțit, cald încă, sîngele lui Ali.

„— Așadar, îl recunoașteți fără greș pe domnul de Morcerf ca fiind aceeași persoană cu ofițerul Fernand Mondego?"

„— Cum să nu-l recunosc? — strigă Haydée. Mamă! Tu mi-ai spus: „Erai liberă, aveai un tată pe care-l iubeai, erai hărăzită să fii aproape regină! Uită-te bine la omul acesta, el te-a făcut sclavă, el a ridicat în vîrful suliței capul tatălui tău, el ne-a vîndut, el ne-a trădat! Privește-i bine mîna dreaptă, aceea care are o cicatrice pe ea; dacă ai să-i uiți fața, îl vei recunoaște după mîna aceasta în care au căzut una după alta monezile de aur ale negustă-

torului El-Kobbir!" Cum să nu-l recunosc? Să spună el însuşi, acum, dacă nu mă recunoaşte!

Fiecare cuvînt cădea ca un satîr asupra lui Morcerf şi-i reteza cîte o părticică din puterea rămasă. La ultimele cuvinte el îşi ascunse la piept, repede şi fără voie, mîna schilodită într-adevăr de o rană, şi recăzu în fotoliu, prăbuşit într-o adîncă deznădejde.

Scena aceasta răscolise minţile celor de faţă, aşa cum vîntul puternic al Nordului răscoleşte frunzele căzute de pe arbori.

„— Domnule conte de Morcerf — spuse preşedintele — nu te lăsa doborît. Răspunde: justiţia curţii este supremă şi egală pentru toţi, ca şi justiţia lui Dumnezeu. Ea nu vă va lăsa zdrobit de duşmani, fără a vă da mijloacele să-i combateţi. Vreţi o nouă anchetă? Vreţi să poruncesc o călătorie a doi dintre membrii Camerei la Ianina? Vorbiţi!

Morcerf nu răspunse nimic.

Atunci toţi membrii Comisiei se priviră îngroziţi. Se ştia ce fire energică şi violentă are contele. Ar fi trebuit să fie cu totul năucit ca să nu se mai apere; şi toţi îşi spuneau că după tăcerea aceasta, asemănătoare somnului, va urma o trezire asemeni trăsnetului.

„— Ce hotărîre aţi luat?" îl întrebă preşedintele.

„— Nici una! — răspunse contele cu o voce înnăbuşită, ridicîndu-se în picioare."

„— Aşadar — urmă preşedintele — fiica lui Ali Tebelin a spus adevărul adevărat? Aşadar ea este cu adevărat martorul cumplit căruia vinovatul nu îndrăzneşte niciodată să-i răspundă: NU? Aşadar ai săvîrşit cu adevărat toate faptele de care ai fost învinovăţit?"

Contele aruncă în jurul lui o privire a cărei expresie deznădăjduită i-ar fi mişcat şi pe tigri, dar nu-i putea dezarma pe judecători. Apoi îşi înălţă ochii spre boltă şi îi coborî numaidecît, ca şi cum s-ar fi temut ca bolta aceasta despicîndu-se, să nu facă să

strălucească cel de al doilea tribunal, cerul, și cel de al doilea judecător, Dumnezeu.

Apoi, cu o mișcare bruscă, își smulse nasturii hainei închise care-l înăbușea și părăsi sala ca și cum i s-ar fi întunecat mințile. O clipă pașii lui răsunară lugubri sub bolta sonoră, apoi se auziră roțile trăsurii care îl ducea în galop, zguduind coloanele florentine ale clădirii.

„— Domnilor — spuse președintele cînd se făcu iar tăcere — domnul conte de Morcerf este vinovat de încălcarea credinței, de trădare și de ticăloșie ?"

„— Da răspunseră într-un singur glas toți membrii comisiei de anchetă."

Haydée rămase acolo pînă la sfîrșitul ședinței; ea auzi rostindu-se osîndirea contelui fără ca vreo trăsătură a chipului să-i trădeze bucuria sau mila.

Apoi, acoperindu-și din nou fața cu vălul, ea îi salută cu măreție pe judecători și ieși, cu pașii aceia despre care Virgil spunea că sînt pașii zeițelor.

Capitolul X

PROVOCAREA

— Atunci — continuă Beauchamp — m-am folosit de liniştea şi de întunericul sălii ca să mă furişez pe nevăzute. Uşierul care mă introdusese, mă aştepta la uşă. El mă conduse de-a lungul coridoarelor pînă la o portiţă care răspundea în strada Vaugirard. Am ieşit cu inima zdrobită şi fermecată totodată, iartă-mi expresia, Albert: zdrobită fiindcă mă gîndeam la tine, şi fermecată de noblețea tinerei acesteia urmărind răzbunarea tatălui ei. Da, îţi jur, Albert, de oriunde ar veni destăinuirea, eu spun că poate veni de la un duşman, dar că duşmanul acesta e un trimis al ursitei.

Albert stătea cu fruntea în palme; el îşi ridică obrajii roşii de ruşine şi scăldaţi de lacrimi şi-i prinse braţul lui Beauchamp.

— Prietene, viaţa mi-e sfîrşită: îmi mai rămîne, nu să spun că m-a lovit ursita aşa cum spui tu, ci să caut omul care mă urmăreşte cu duşmănia lui; apoi, cînd îl voi afla, să-l ucid sau să mă ucidă; mă bizui pe prietenia ta ca să mă ajuţi, Beauchamp, dacă nu cumva dispreţul ţi-a ucis-o în inimă.

— Dispreţul, prietene? Cu ce te atinge oare nenorocirea asta? Nu! Mulţumesc lui Dumnezeu! Nu mai trăim în timpurile cînd o prejudecată nedreaptă îi făcea pe copii răspunzători de faptele părinţilor. Priveşte-ţi viaţa, Albert; e adevărat că ea a început abia de mai ieri, dar niciodată zorile unei zile senine n-au fost mai curate decît răsăritul tău! Nu, Albert, crede-mă, eşti tînăr, eşti bogat; părăseşte Franţa; totul se uită repede în Babilonul acesta uriaş al vieţii frămîntate şi al gusturilor schimbătoare. Te vei reîntoarce peste trei sau patru ani, căsătorit cu vreo prinţesă rusă şi nimeni nu se va mai gîndi la ce s-a

petrecut ieri şi cu atît mai mult la ceea ce s-a întîmplat acum şaisprezece ani.

— Îţi mulţumesc, dragă Beauchamp, pentru imboldul bun care te face să rosteşti asemenea cuvinte, dar nu se poate. Ţi-am spus dorinţa mea, iar acum, dacă e nevoie, voi schimba cuvîntul dorinţă în voinţă. Îţi dai seama că eu, fiind interesat în afacerea asta, nu pot vedea lucrurile la fel ca tine. Ceea ce ţie ţi se pare că vine dintr-un izvor ceresc, mie mi se pare că vine dintr-un izvor mai puţin curat. Ursita — trebuie să-ţi mărturisesc — mi se pare cu totul străină de tot ce s-a întîmplat. Şi asta din fericire, căci în locul trimisului de nevăzut şi de neatins care aduce răsplăţile sau pedepsele cerului, voi găsi o fiinţă vie şi vizibilă, pe care mă voi răzbuna, da, ţi-o jur, pentru tot ce sufăr de o lună încoace. Acum, îţi repet, Beauchamp, ţin să rămîn în viaţa omenească şi materială şi, dacă mai îmi eşti încă prieten, după cum mi-ai spus, ajută-mă să găsesc mîna care m-a lovit.

— Atunci, fie, răspunse Beauchamp. Dacă ţii neapărat să cobor pe pămînt, am s-o fac ; dacă ţii să-ţi cauţi duşmanul, am să-l caut împreună cu tine. Şi-l voi găsi, fiindcă onoarea mea îmi cere poate la fel de mult ca şi a ta să dăm de el.

— Atunci, înţelegi, Beauchamp, să ne începem cercetările, chiar acum, fără zăbavă. Fiecare clipă de întîrziere înseamnă pentru mine o veşnicie. Denunţătorul nu şi-a primit încă pedeapsa, el poate deci nădăjdui că n-o va primi ; şi, pe cinstea mea, dacă se gîndeşte la asta, se înşeală !

— Atunci ascultă, Albert...

— Beauchamp, văd că ştii ceva ; iată, îmi redai viaţa !

— Nu spun că aş cunoaşte chiar adevărul, Albert, dar cel puţin avem o rază în întuneric : urmărind raza asta, poate că vom ajunge la ţintă.

— Vorbeşte, vezi bine că mor de nerăbdare.

— Am să-ţi povestesc ce n-am vrut să-ţi spun cînd m-am reîntors din Ianina.

— Vorbeşte !

— Iată ce s-a întîmplat, Albert : fireşte că m-am dus la primul bancher al oraşului, ca să iau informaţii ; şi la primul cuvînt pe care i l-am spus despre afacere, înainte chiar de a-i fi rostit numele tatălui tău, el mi-a răspuns :

„— E în regulă. Bănuiesc cine v-a trimis."

„— Cum asta şi de ce ?"

„— Fiindcă abia acum două săptămîni, am mai fost întrebat despre acelaşi lucru."

„— De către cine ?"

„— De catre un bancher din Paris, corespondentul meu."

„— Cum se numeşte ?"

„— Domnul Danglars."

— El, strigă Albert. Intr-adevăr, el e acela care de atîta vreme îl urmăreşte pe bietul tata cu ura lui, pricinuită de invidie ; el, aşa zisul om popular, nu-i poate ierta contelui de Morcerf faptul că este pair al Franţei. Şi apoi ruptura fără nici un motiv a căsătoriei ; da, asta e !

— Informează-te, Albert (dar nu te înfuria pînă nu ştii sigur), informează-te, iar dacă e adevărat...

— Dacă e adevărat, îmi va plăti pentru toate suferinţele ! strigă tînărul.

— Ia seama, Albert. E un om în vîrstă.

— Am să ţin seama de vîrsta lui aşa cum a ţinut el seama de onoarea familiei mele. Dacă avea ceva cu tata, de ce nu l-a lovit pe el ? Se teme să dea piept cu un bărbat !

— Albert, nu te condamn ci vreau doar să te reţin ; Albert, fii cu băgare de seamă.

— Nu te teme ; de altfel mă vei însoţi, Beauchamp. Lucrurile serioase trebuiesc tratate în faţa martorilor. Pînă diseară, dacă domnul Danglars este vinovatul, nu va mai fi în viaţă sau voi muri eu. Pe cinstea mea, Beauchamp, vreau să-mi îngrop onoarea cu mare pompă.

— Dacă ai luat asemenea hotărîri, Albert, atunci trebuie să le îndeplinești fără întîrziere. Vrei să te duci la domnul Danglars? Să mergem.

Cei doi trimiseră după o birjă de piață. Intrînd în curtea locuinței bancherului, zăriră brișca și servitorul lui Andrea Cavalcanti care așteptau la poartă.

— Pe toți dracii! Se nimerește bine, spuse Albert cu glas posomorît. Dacă Danglars nu vrea să se bată cu mine, am să-i ucid ginerele. Un Cavalcanti trebuie să se bată!

Venirea tînărului îi fu anunțată bancherului, care, auzind numele lui Albert și știind ce se petrecuse în ajun, voi să-i închidă ușa. Dar era prea tîrziu, Albert intrase după lacheu; el auzi ordinul dat, forță ușa și pătrunse, urmat de Beauchamp, pînă în camera de lucru a bancherului.

— Cum, domnule! — îl înfruntă Danglars — oare nu mai ești stăpîn să primești pe cine vrei în casa ta? Mi se pare că ți-ai pierdut mințile.

— Nu, răspunse rece Albert; sînt împrejurări cînd trebuie să primești măcar anumite persoane, dacă nu ești laș, iar dumneata te găsești într-o astfel de situație.

— Și ce vrei cu mine?

— Vreau — răspunse Morcerf, apropiindu-se fără să pară că-i dă vreo atenție lui Cavalcanti care stătea sprijinit de cămin — vreau să-ți propun o întîlnire într-un loc retras, unde să nu ne deranjeze nimeni timp de zece minute. Nu-ți cer mai mult decît atît. Acolo, dintre cei doi oameni care se vor întîlni, unul va rămîne în țărînă.

Danglars păli. Cavalcanti făcu o mișcare. Albert se întoarse spre tînăr:

— Dacă vrei, domnule conte, ai dreptul să vii la întîlnire chiar dumneata. Aproape că faci parte din familie și dau întîlniri din astea oricui e în stare să le primească.

Cavalcanti se uită uluit la Danglars, care, făcînd o sforțare, se ridică și păși între cei doi tineri. Ata-

cui față de Andrea îi schimbase gîndurile și acum spera ca vizita lui Albert să aibă o altă cauză decît aceea pe care o bănuise la început.

— Ascultă, domnule — îi spuse el lui Albert — dacă ai venit să-i cauți ceartă acestui tînăr pentru că l-am preferat în locul dumitale, atunci te anunț că te voi da pe mîna procurorului regal.

— Te înșeli, răspunse Morcerf cu un zîmbet întunecat. Nu mă gîndesc la căsătorie nici cît negru sub unghie și nu mă adresez domnului Cavalcanti decît pentru că mi s-a părut c-a avut de gînd o clipă să se amestece în discuția noastră. Și apoi la urma urmei, ai dreptate, continuă el. Astăzi caut ceartă cu lumînarea ; dar fii liniștit, domnule Danglars, mai întîi de toate cu dumneata am ce am.

— Ascultă — răspunse Danglars palid de mînie și de teamă — te anunț că de cîte ori am nenorocirea să întîlnesc în drum vreun cîine turbat, îl ucid, și că, departe de a mă crede vinovat, îmi spun că am făcut un bine pentru omenire. Și să știi că dacă ești turbat și dacă ai de gînd să mă muști, te voi ucide fără milă. Ia te uită ! E oare vina mea că taică-său este dezonorat ?

— Ticălosule — strigă Morcerf — e vina ta !

Danglars se dădu înapoi un pas.

— Vina mea ? — strigă el. Ești nebun ! Oare cunosc eu istoria Greciei ? Am călătorit eu pe meleagurile acelea ? L-am sfătuit eu pe taică-tu să vîndă fortărețele din Ianina ? Să trădeze...

— Taci din gură, spuse Albert cu glas înăbușit. Nu, n-ai făcut dumneata, în mod direct, tot scandalul ăsta și n-ai pricinuit direct nenorocirea, dar ai provocat-o cu fățărnicie.

— Eu !

— Da, dumneata ! Altfel de unde ar veni destăinuirea ?

— Mi se pare că ziarul a spus-o : din Ianina, pe toți dracii !

— Cine a scris la Ianina ?

— La Ianina ?

— Da. Cine a scris ca să ceară informaţii despre tatăl tău ?

— Cred că are oricine dreptul să scrie la Ianina.

— Şi totuşi n-a scris decît un singur om.

— Un singur om ?

— Da ! Şi omul acesta eşti dumneata !

— Păi, fără îndoială c-am scris ; cred că atunci cînd ai de gînd să-ţi măriţi fata cu un tînăr, poţi să iei informaţii asupra familiei tînărului. Asta e nu numai un drept, ci chiar o datorie...

— Dumneata ai scris ştiind dinainte ce răspuns o să primeşti !

— Eu ? Îţi jur pe cinstea mea că niciodată nu m-aş fi gîndit să scriu la Ianina, continuă Danglars cu o încredere şi o siguranţă pe care i le stîrnise poate mai mult mila resimţită în fundul inimii faţă de Albert, decît teama. Îţi jur că nici prin gînd nu mi-ar fi dat să scriu la Ianina. Îţi închipui că aş fi putut cunoaşte eu sfîrşitul cumplit al lui Ali Paşa ?

— Atunci te-a împins cineva să scrii ?

— Sigur că da.

— Te-a împins ?

— Da.

— Cine ?... Spune tot... Spune !

— Pe cinstea mea, e foarte simplu ; vorbeam despre trecutul tatălui tău, spuneam că niciodată nu s-a putut afla cum a făcut avere. Persoana m-a întrebat unde s-a îmbogăţit tatăl tău. I-am răspuns : în Grecia. Şi atunci mi-a spus : n-ai decît să scrii la Ianina.

— Cine ţi-a dat sfatul ăsta ?

— Păi cine altul decît contele de Monte-Cristo, prietenul tău ?

— Contele de Monte-Cristo te-a sfătuit să scrii la Ianina ?

— Da. Şi am scris. Vrei să-mi vezi corespondenţa ? Am să ţi-o arăt.

Albert şi Beauchamp schimbară o privire.

— Domnule — spuse Beauchamp care pînă atunci nu rostise nici un cuvînt — mi se pare că dumneavoastră îl învinovăţiţi pe conte, iar el în clipa de faţă lipseşte din Paris şi nu se poate justifica.

— Da' de unde, nu învinovăţesc pe nimeni, răspunse Danglars. Nu fac decît să povestesc şi voi repeta în faţa contelui de Monte-Cristo ce am spus aici.

— Contele ştie ce răspuns aţi primit ?

— I l-am arătat.

— Ştia că numele de botez al tatălui meu e Fernand şi că numele de familie e Mondego ?

— Da, îi spusesem eu mai de mult. În plus, eu n-am făcut altceva decît ar fi făcut oricare altul în locul meu, ba chiar poate şi mai puţin încă. Cînd, a doua zi după primirea răspunsului, împins de domnul de Monte-Cristo, tatăl tău a venit să-mi ceară oficial mîna fetei, aşa cum se face cînd vrei să sfîrşeşti odată, am refuzat, am refuzat scurt, e adevărat, însă fără explicaţii, fără scandal. De fapt, la ce mi-ar fi folosit un scandal ? Ce-mi pasă mie de onoarea sau de dezonoarea domnului de Morcerf ? Asta nu făcea nici să-mi crească acţiunile şi nici să mi le scadă.

Albert se simţi roşind de ruşine. Fără îndoială că Danglars se apăra cu grosolănie, dar avea siguranţa unui om care spune, dacă nu tot adevărul, cel puţin o parte din el, şi nu din conştiinţă, e drept, ci de spaimă. De altfel, ce căuta Albert ? Nu vinovăţie mai multă sau mai puţină din partea lui Danglars sau a lui Monte-Cristo, ci un om care să răspundă de insulta uşoară sau gravă, un om cu care să se bată, şi era vădit că Danglars n-avea de gînd să facă asta.

Şi apoi, fiecare din amănuntele uitate sau neobservate îi reveneau, vizibile acum pentru ochii sau pentru mintea sa. Monte-Cristo ştia tot, fiindcă o cumpărase pe fiica lui Ali Paşa. Deci, ştiind totul, el îl sfătuise pe Danglars să scrie la Ianina. După ce cunoscuse răspunsul, el dăduse ascultare dorinţei arătate de Albert de a fi prezentat Haydéei. Odată ajunşi în faţa ei, contele lăsase să vină vorba despre moar-

tea lui Ali, neîmpotrivindu-se de loc povestirii Haydéei, dar, fără îndoială, învăţînd-o pe tînără, cînd îi spusese cîteva cuvinte în limba greacă, ce să spună şi ce să nu spună, din care pricină Albert nu putuse să-şi dea seama că e vorba de tatăl său. De altfel, nu-l rugase el pe Albert să nu rostească numele tatălui în faţa Haydéei? În sfîrşit, el îl dusese pe Albert în Normandia, în clipa cînd ştia că avea să izbucnească marele scandal. Fără nici o îndoială, făcuse totul cu bună ştiinţă. Nici vorbă că Monte-Cristo era înţeles cu duşmanii tatălui său.

Albert îl trase deoparte pe Beauchamp şi-i spuse la ce se gîndea.

— Ai dreptate, — întări Beauchamp. În cele întîmplate, domnul Danglars nu-i amestecat decît în legătură cu partea brutală şi materială. Trebuie să-i ceri o explicaţie lui Monte-Cristo.

Albert se întoarse.

— Domnule — îi spuse el lui Danglars — cred că-ţi dai seama că nu-mi iau rămas bun pentru totdeauna de la dumneata. Rămîne să mai aflu dacă spusele dumitale sînt adevărate şi o să mă asigur de asta stînd de vorbă cu domnul conte de Monte-Cristo.

Şi, salutîndu-l pe bancher, el ieşi împreună cu Beauchamp, fără să pară a-i da vreo atenţie lui Cavalcanti.

Danglars îi conduse pînă la uşă şi acolo reînnoi asigurarea că n-avea nici un fel de ură personală împotriva contelui de Morcerf.

Capitolul XI

INSULTA

La poarta bancherului, Beauchamp îl opri pe Morcerf.

— Ascultă — îi spuse el — mai adineaori, la Danglars, ţi-am spus că ar trebui să-i ceri o explicaţie contelui de Monte-Cristo, nu-i aşa ?

— Da. Şi acum mergem la el.

— Stai o clipă, Morcerf. Gîndeşte-te înainte de a merge la conte.

— La ce vrei să mă gîndesc ?

— La gravitatea demersului tău.

— E oare mai grav decît vizita la Danglars ?

— Sigur. Danglars e un bancher, şi, după cum ştii, bancherii îşi dau prea bine seama ce capital riscă dacă se bat cu uşurinţă. Celălalt, dimpotrivă, e un gentilom, cel puţin aşa se pare. Dar nu te temi cumva că sub masca gentilomului să întîlneşti un ucigaş de meserie ?

— Nu mă tem decît de un lucru : să nu dau peste un om care nu se bate.

— Fii liniştit — spuse Beauchamp — contele se va bate. Ba chiar mă tem de ceva : să nu se bată prea bine. Ia seama !

— Prietene — zîmbi Morcerf — nici nu doresc altceva. Cel mai fericit lucru care mi s-ar putea întîmpla ar fi să mor pentru tata : asta ne-ar salva pe toţi.

— Mama ta ar muri !

— Biata mamă ! — făcu Albert trecîndu-şi mîna peste ochi. Ştiu că ar muri. Dar e mai bine să moară din pricina asta, decît să moară de ruşine.

— Eşti pe deplin hotărît, Albert ?

— Da.

— Atunci haidem! Dar crezi că o să-l găsim acasă?

— Trebuia să se reîntoarcă la cîteva ore după mine și cu siguranță că s-a reîntors.

Urcîndu-se în trăsură, cei doi tineri îi spuse birjarului să-i ducă în Avenue des Champ-Elysées, la numărul 30.

Beauchamp voi să meargă singur, dar Albert îi atrase atenția că afacerea, ieșind din comun, îi îngăduie să nu țină seama de eticheta duelului.

Tînărul făcu totul pentru o cauză atît de sfîntă, încît lui Beauchamp nu-i rămînea decît să-i asculte toate dorințele: el îl ascultă deci pe Morcerf și se mulțumi să-l urmeze.

Dintr-un salt, Albert ajunse de la căsuța portarului la peron. Baptistin îl primi.

Contele sosise într-adevăr, dar se afla în baie și dăduse poruncă să nu primească absolut pe nimeni.

— Dar după baie? întrebă Morcerf.

— Domnul va lua masa.

— Și după masă?

— Domnul va dormi timp de un ceas.

— Și apoi?

— Apoi se va duce la Operă.

— Ești sigur? — întrebă Albert.

— Cum nu se poate mai sigur; domnul a poruncit să fie înhămați caii la orele opt fix.

— Foarte bine! — răspunse Albert. Atît am vrut să știu.

Apoi, întorcîndu-se spre Beauchamp:

— Dacă ai vreo treabă, dragă Beauchamp, sfîrșește-o cît mai repede. Dacă ai vreo întîlnire deseară, amîn-o pe mîine. Îți dai seama că mă bizui pe dumneata ca să merg la Operă. Dacă poți, adu-mi-l și pe Château-Renaud.

Beauchamp nu se lăsă rugat de două ori și îl părăsi pe Albert după ce-i făgăduise că va veni să-l ia la opt fără un sfert.

Reîntors acasă, Albert îi anunță pe Franz, pe Debray

și pe Morrel că dorea neapărat să-i întîlnească în aceeași seară la Operă.

Apoi se duse să-și vadă mama, care în urma evenimentelor din ajun, poruncise să nu fie primit nimeni și nu mai părăsise camera. El o găsi în pat, zdrobită de durerea umilinței acesteia publice.

Venirea lui Albert avu asupra lui Mercédès efectul așteptat; ea strînse mîna fiului ei și izbucni în plîns. Lacrimile o ușurau.

Albert rămase o clipă în picioare, fără să scoată o vorbă, cu obrazul lipit de al maică-si. După chipul lui palid și după sprîncenele încruntate, se vedea bine că hotărîrea de răzbunare purtată în inimă îi slăbea din ce în ce.

— Mamă — întrebă el — cunoști vreun dușman de-al domnului de Morcerf?

Mercédès tresări; observase că Albert nu spusese: *de-al tatii.*

— Dragul meu, oamenii în situația contelui au mulți dușmani necunoscuți. De altfel, după cum știi, dușmanii cunoscuți nu sînt cei mai de temut.

— Da, știu, de asta fac apel la toată agerimea minții dumitale. Mamă, ești o femeie atît de superioară, încît nu-ți scapă nimic.

— De ce-mi spui asta?

— Fiindcă ai observat, de pildă, că în seara balului pe care l-am dat, domnul de Monte-Cristo n-a vrut să guste nimic de la noi.

Mercédès se ridică tremurînd și sprijinindu-se pe brațele arse de febră.

— Domnul de Monte-Cristo? — exclamă ea. Ce legătură poate avea el cu întrebarea pe care mi-ai pus-o?

— Știi, mamă, domnul de Monte-Cristo e aproape un oriental, iar orientalii, ca să-și păstreze toată libertatea răzbunării, nu mănîncă și nu beau niciodată cînd se găsesc la dușmani.

— Domnul de Monte-Cristo, dușmanul nostru, Albert? — întrebă Mercédès, pălind și mai mult. Cine

ţi-a spus? Pentru ce? Eşti nebun, Albert! Domnul de Monte-Cristo n-a avut pentru noi decît o atitudine politicoasă. El ţi-a salvat viaţa şi tu însuţi mi l-ai prezentat. Te rog, dragul meu, dacă ai asemenea idei, scoateţi-le din cap. Şi dacă am un sfat să-ţi dau, ba aş spune mai mult chiar, dacă am să te rog ceva, e să te porţi bine cu el.

— Mamă — răspunse tînărul cu o privire întunecată, — ai motivele dumitale ca să-mi ceri să mă port bine cu omul acesta.

— Eu? — întrebă Mercédès, roşind la fel de repede pe cît pălise şi redevenind îndată şi mai palidă decît fusese înainte.

— Da, fără îndoială, nu-i aşa? — continuă Albert. Te gîndeşti că el nu poate să ne facă rău?

Mercédès se înfioră şi îşi privi fiul cercetătoare.

— Ciudat mai vorbeşti, Albert! Mi se pare chiar că ai nişte păreri preconcepute la fel de ciudate. Ce ţi-a făcut contele? Acum trei zile erai împreună cu el în Normandia; acum trei zile îl priveam şi eu şi tu ca pe cel mai bun prieten al tău.

Un zîmbet ironic înflori pe buzele lui Albert. Mercédès îi văzu zîmbetul şi cu dublul ei instinct de mamă şi de femeie, ghici totul; dar, prevăzătoare şi plină de tărie, îşi ascunse tulburarea şi fiorul.

Albert tăcu. Peste o clipă, Mercédès îi spuse.

— Tu ai venit să mă întrebi cum mă simt şi am să-ţi spun cinstit, dragul meu, că nu mă simt prea bine. Ar trebui să te muţi aici, Albert, să nu mă laşi singură. Am nevoie de cineva lîngă mine.

— Mamă —răspunse tînărul — ţi-aş asculta porunca, şi nu-i nevoie să spun cu cîtă plăcere, dacă o afacere grabnică şi importantă nu m-ar sili să te las singură toată seara.

— Foarte bine — suspină Mercédès. Du-te, Albert, nu vreau să devii un sclav al milei faţă de maică-ta.

Ca şi cînd nu i-ar fi înţeles cuvintele, Albert o salută şi ieşi.

Dar abia închisese uşa, cînd Mercédès chemă un servitor de încredere şi-i porunci să-l urmărească oriunde va merge în seara aceea şi să vină numaidecît să-i spună.

Apoi îşi sună camerista şi, cu toate că se simţea atît de slăbită, îi ceru s-o îmbrace, ca să fie gata pentru orice.

Porunca dată lacheului nu era greu de îndeplinit. Albert intră la el şi îşi alese cu grijă un costum sobru. La opt fără zece minute sosi Beauchamp. El îl văzuse pe Château-Renaud, care îi făgăduise să se găsească în sală înainte de ridicarea cortinei.

Se urcară amîndoi în cupeul lui Albert. Ne-avînd nici un motiv să ascundă locul unde se duce, tînărul spuse cu glas tare :

— La Operă !

Impins de nerăbdare, Albert ajunse înainte de ridicarea cortinei. Château-Renaud se afla în sală : ştiind de la Beauchamp despre ce era vorba, nu mai avu nevoie ca Albert să-i spună ceva. Purtarea fiului care caută să-şi răzbune tatăl i se părea atît de firească lui Château-Renaud, încît nu încercă de loc să-l facă să-şi schimbe hotărîrea şi se mulţumi doar să-i reînnoiască asigurarea că-i stă cu totul la dispoziţie.

Debray nu sosise încă, dar Albert ştia că lipsea rareori de la Operă. Albert rătăci prin teatru pînă la ridicarea cortinei. Nădăjduia să-l întîlnească pe Monte-Cristo, fie pe culoar, fie pe scară. Soneria îl rechemă în sală şi el îşi ocupă fotoliul de orchestră, între Château-Renaud şi Beauchamp.

Dar ochii lui nu părăseau loja dintre coloane, care, tot timpul primului act, părea că se încăpăţînase să rămînă închisă.

În sfîrşit, pe cînd Albert se uita la ceas pentru a suta oară, la începutul actului al doilea, uşa lojei se deschise şi Monte-Cristo, îmbrăcat în negru, intră şi se sprijini de rampă, ca să privească în sală. Maximilien îl urma, căutîndu-şi din ochi sora şi cum-

natul. El îi zări într-o lojă de rangul doi și le făcu semn.

Uitîndu-se de jur împrejurul sălii, Monte-Cristo zări un chip palid și doi ochi strălucitori care păreau că-i atrag cu lăcomie privirile. El îl recunoscu pe Albert, dar expresia de pe chipul tulburat al acestuia îl îndemnă, fără îndoială, să nu-l ia în seamă. Fără să facă deci nici un gest care i-ar fi putut destăinui gîndurile, contele se așeză, își scoase binoclul din cutie și privi în cealaltă parte a sălii.

Dar, deși părea că nu-l vede pe Albert, contele nu-l slăbea din ochi. Cînd cortina se lăsă la sfîrșitul celui de al doilea act, privirea lui sigură îl urmări pe tînărul care își părăsea locul însoțit de cei doi prieteni.

Văzu apoi chipul lui Albert reapărînd la fereastra unei loji, drept în față. Monte-Cristo simți că se apropie furtuna, iar cînd auzi cheia învîrtindu-se în broasca lojei, deși în clipa aceea vorbea cu Maximilien și părea cum nu se poate mai vesel, știu la ce trebuie să se aștepte și se pregăti pentru orice.

Ușa se deschise.

Abia atunci Monte-Cristo se întoarse și-l zări pe Albert, pămîntiu la față și tremurînd. În urma lui veneau Beauchamp și Château-Renaud.

— Ia te uită! — îi întîmpină Monte-Cristo cu bunăvoința care-i deosebea de obicei salutările de banala politețe a celorlalți; iată-mi cavalerul ajuns la țintă! Bună seara, domnule de Morcerf.

Și chipul bărbatului acestuia atît de stăpîn pe sine arăta cea mai deplină plăcere.

Abia atunci își aminti Maximilien de scrisoarea primită de la Albert și de faptul că, fără nici o altă explicație, îl rugase să vină la Operă. Și își dădu seama că avea să se întîmple ceva groznic.

— N-am venit aici să schimbăm politeți fățarnice sau să ne prefacem că sîntem prieteni, spuse Albert. Am venit să vă cerem o explicație, domnule conte.

Dinţii strînşi ai tînărului abia dacă lăsau să i se audă glasul trĕmurător.

— O explicaţie, la Operă? — întrebă contele cu tonul şi privirea pătrunzătoare după care poate fi recunoscută firea omului veşnic sigur de sine. Oricît de puţin obişnuit aş fi cu obiceiurile pariziene, n-aş fi crezut, domnule, că explicaţiile se cer într-un asemenea loc.

— Totuşi, atunci cînd oamenii se ascund, cînd nu se poate pătrunde la ei sub cuvîntul că fac baie, că sînt la masă, sau în pat, trebuie să le vorbeşti acolo unde-i întîlneşti — răspunse Albert.

— Pe mine nu-i greu să mă întîlneşti. Dacă-mi amintesc bine, chiar ieri ai fost la mine...

— Ieri, domnule — răspunse Albert căruia începuse să i se înfierbînte capul — mă aflam la dumneavoastră fiindcă nu ştiam încă cine sînteţi.

Şi rostind cuvintele acestea, Albert ridică glasul în aşa fel, încît să-l audă cei din lojile vecine, cît şi cei ce treceau pe culoar. Auzind cearta, vecinii de lojă, ca şi cei ce treceau, se opriră în spatele lui Beauchamp şi Château-Renaud.

— De unde ai scăpat, domnule? — întrebă Monte-Cristo fără să pară tulburat. Nu prea pari în toate minţile.

— Ca să vă înţeleg perfidiile şi să vă pot face să înţelegeţi că vreau să mă răzbun, voi avea totdeauna destulă minte — răspunse Albert furios.

— Nu te înţeleg — făcu Monte-Cristo. Şi chiar dacă te-aş înţelege, tot ai vorbi prea tare. Aici sînt la mine, domnule, şi numai eu singur am dreptul să ridic glasul mai mult decît ceilalţi. Ieşi afară!

Şi Monte-Cristo îi arătă lui Albert, cu un gest poruncitor, uşa.

— Am să vă fac să ieşiţi de la dumneavoastră! — continuă Albert mototolindu-şi în mîinile tremurătoare mănuşa pe care contele n-o slăbea din ochi.

— Bine, bine — răspunse nepăsător Monte-Cristo; văd că-mi cauţi ceartă; dar am să-ţi dau un sfat, vi-

conte, şi caută să nu-l uiţi ; e un obicei prost să faci zarvă cînd provoci. Zarva nu le prieşte tuturor, domnule de Morcerf !

La auzul acestui nume, un murmur de uimire străbătu printre cei ce ascultau. Numele lui Morcerf era încă din ajun pe toate buzele.

Albert înţelese aluzia mai bine decît toţi şi înaintea tuturor. El încercă să-şi arunce mănuşa în faţa contelui ; dar Maximilien îi apucă pumnul, în timp ce din spate, Beauchamp şi Château-Renaud, temîndu-se ca scena să nu depăşească limitele unei provocări, îl opriră.

Dar Monte-Cristo, fără să se ridice, înclinîndu-şi doar scaunul, îşi întinse mîna şi, luînd dintre degetele crispate ale tînărului mănuşa umedă şi mototolită, îi spuse cu un glas cumplit :

— Domnule, consider că ai aruncat mănuşa şi-am să ţi-o trimit înapoi înfăşurată în jurul unui glonte. Acum pleacă de aici, dacă nu vrei să-mi pun servitorii să te zvîrle afară.

Ameţit, înspăimîntat, cu ochii injectaţi de sînge, Albert făcu doi paşi înapoi.

Morrel închise uşa îndată.

Monte-Cristo îşi reluă binoclul şi începu să privească prin sală, ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic neobişnuit.

Omul acesta avea o inimă de bronz şi un obraz de marmură. Maximilien se plecă la urechea lui, întrebîndu-l :

— Ce i-aţi făcut ?

— Eu ? Nimic. Cel puţin nu i-am făcut nimic personal — răspunse Monte-Cristo.

— Totuşi, scena asta ciudată trebuie să aibă o cauză.

— Păţania contelui de Morcerf l-a scos din minţi pe bietul băiat.

— Dumneavoastră aveţi vreun amestec în ea ?

— Camera a aflat de la Haydée despre trădarea contelui.

— Într-adevăr — spuse Maximilien — am auzit și eu și nu mi-a venit să cred că sclava greacă pe care am văzut-o cu dumneavoastră chiar în loja de aici e fiica lui Ali Pașa.

— Și totuși, e adevărat.

— Doamne! Atunci înțeleg totul. Ce s-a întîmplat adineaori a fost premeditat...

— Cum asta?

— Da. Albert mi-a scris să vin astă seară la Operă; se vede că voia să fiu martor cînd avea să vă insulte.

— Așa trebuie să fie, răspunse Monte-Cristo cu liniștea lui netulburată.

— Și ce aveți de gînd să-i faceți?

— Cui?

— Lui Albert.

— Ce-am să-i fac lui Albert? — răspunse Monte-Cristo pe același ton. Pe cît e de adevărat că ești aici și că îți string mîna, pe atît de adevărat e că mîine, înainte de orele zece dimineața, îl voi ucide. Iată ce am să-i fac.

La rîndul său, Maximilien îi luă mîna lui Monte-Cristo în mîinile sale și se înfioră simțind-o cît e de rece și de liniștită.

— Conte, tatăl său îl iubește tare mult!

— Nu-mi spune asta! strigă Monte-Cristo părînd, pentru prima dată, mînios. Am să-l fac să sufere!

Maximilien, uluit, dădu drumul mîinii contelui.

— Conte! Conte!

— Dragă Maximilien — îl întrerupse Monte-Cristo — ascultă cît de frumos cîntă Duprez fraza:

„Oh, Matilda! Idol al inimii mele!"

Știi, mi-am dat seama încă de la Neapole că Duprez va deveni un cîntăreț de frunte și l-am aplaudat primul. Bravo! Bravo!

Maximilien înțelese că nu mai avea ce spune, așa că așteptă.

Cortina, care se ridicase la sfîrșitul întîlnirii cu Albert, recăzu aproape îndată. Cineva bătu în ușă.

— Intră, spuse Monte-Cristo fără ca vocea lui să arate cea mai uşoară emoţie.

Intră Beauchamp.

— Bună seara, domnule Beauchamp — spuse Monte-Cristo, ca şi cum atunci l-ar fi văzut pe ziarist pentru prima dată în seara aceea. Te rog, ia loc.

Beauchamp salută şi se aşeză.

— Domnule — îi spuse el lui Monte-Cristo — după cum aţi putut vedea, adineauri îl însoţeam pe domnul de Morcerf.

— Ceea ce înseamnă — urmă Monte-Cristo rîzînd — că aţi luat pesemne masa împreună. Îmi pare bine, domnule Beauchamp, că după cîte văd, dumneata eşti mai cumpătat decît el.

— Domnule — răspunse Beauchamp — trebuie să recunosc că Albert a greşit lăsîndu-se cuprins de mînie şi, în ceea ce mă priveşte, vă cer scuze. Acum, după ce le-am cerut pe ale mele, înţelegeţi, domnule conte, că vă cred prea bine-crescut ca să-mi puteţi refuza cîteva lămuriri cu privire la legăturile dumneavoastră cu oamenii din Ianina. Apoi voi adăuga două cuvinte despre tînăra greacă.

Monte-Cristo făcu din buze şi din ochi un gest uşor, care poruncea tăcere.

— Ei ! — adăugă el rîzînd ; iată-mi toate nădejdile nimicite.

— Cum asta ? întrebă Beauchamp.

— Uite aşa : v-aţi grăbit să-mi faceţi o faimă de om cu fire ciudată ; după voi, sînt un fel de Lara, de Manfred, sau de lord Ruthwen. Apoi, după ce trece momentul ciudăţeniei, vă dărîmaţi personajul şi faceţi din mine un om obişnuit, vulgar ; iar pînă la urmă, îmi mai cereţi şi explicaţii. Zău aşa, domnule Beauchamp, glumeşti pesemne.

— Totuşi — urmă Beauchamp cu trufie — sînt cazuri cînd buna-credinţă porunceşte...

— Domnule Beauchamp — îl întrerupse omul acesta ciudat — numai contele de Monte-Cristo îi poate porunci contelui de Monte-Cristo. Aşadar, te-aş

ruga să nu mai spui nici un cuvînt despre toate astea. Fac ce vreau şi crede-mă că fac totdeauna foarte bine.

— Domnule — răspunse tînărul — nu se vorbeşte aşa cu oamenii cinstiţi ; onoarea cere garanţii.

— Eu sînt o garanţie vie — răspunse Monte-Cristo nepăsător, în timp ce în ochi îi licăreau totuşi fulgere ameninţătoare. Avem amîndoi în vine sînge pe care vrem să-l vărsăm : iată garanţia noastră. Du-i răspunsul acesta vicontelui şi spune-i că mîine înainte de ora zece am să văd ce culoare are sîngele lui.

— Nu-mi rămîne altceva de făcut decît să fixez amănuntele luptei, spuse Beauchamp.

— Mi-e absolut egal — răspunse Monte-Cristo — aşa că n-are nici un rost să mă deranjaţi în timpul spectacolului pentru atîta lucru. În Franţa, oamenii se duelează cu spada sau cu pistolul, în colonii se folosesc carabinele, iar în Arabia pumnalul. Spuneţi-i aceluia pe care-l reprezentaţi că, deşi m-a insultat, ca să rămîn ciudat pînă la capăt, îl las să-şi aleagă el armele şi voi primi orice, fără discuţie, fără tăgadă. Voi primi tot, înţelegeţi ? Tot, chiar şi lupta prin tragere la sorţi, care mi se pare prostească. Dar cu mine e altceva : eu sînt sigur că am să cîştig.

— Sigur că veţi cîştiga ! — repetă Beauchamp, uitîndu-se înspăimîntat la conte.

— Fără îndoială, răspunse Monte-Cristo înălţînd uşor din umeri. Altfel nici nu m-aş bate cu domnul de Morcerf. Îl voi ucide, trebuie, şi aşa va fi. Dar nu uitaţi să-mi trimiteţi astă seară, acasă, un cuvîntel arătîndu-mi arma şi locul ales. Nu-mi place să mă las prea mult aşteptat.

— Vă veţi lupta cu pistolul, mîine la opt dimineaţa, în pădurea Vincennes, spuse Beauchamp descumpănit, neştiind dacă are a face cu un lăudăros neobrăzat sau cu o fiinţă supranaturală.

— Bine, domnule, răspunse Monte-Cristo. Acum, cînd am pus totul la cale, te rog lasă-mă să ascult spectacolul şi spune-i prietenului dumitale Albert să nu mai se reîntoarcă în seara asta : şi-ar face rău cu

brutalitățile lui de prost gust. Să se ducă acasă și să se culce.

Beauchamp plecă, mirat.

— Pot să mă bizui pe dumneata, nu-i așa ? întrebă Monte-Cristo întorcîndu-se spre Maximilien.

— Sigur că da, conte. Puteți dispune de mine. Totuși...

— Ce ?

— Ar fi important să cunosc și eu adevărata cauză...

— Adică mă refuzi ?

— De loc...

— Adevărata cauză ? Nici Albert, care merge orbește, n-o cunoaște. Adevărata cauză n-o cunosc decît eu și Dumnezeu. Dar îți dau cuvîntul meu de onoare, Maximilien, că Dumnezeu, care o cunoaște, va fi de partea noastră.

— Îmi e de ajuns, conte, răspunse Maximilien. Cine vă este cel de al doilea martor ?

— Nu cunosc pe nimeni la Paris căruia să vreau să-i fac o asemenea cinste în afară de dumneata și de cumnatul dumitale, Emmanuel. Crezi cumva că Emmanuel o să-mi refuze un astfel de serviciu ?

— Garantez pentru el ca pentru mine însumi, conte.

— Bine ! Atît îmi trebuie. Mîine, la șapte dimineață, veți fi la mine, nu-i așa ?

— Vom fi, negreșit.

— Sst! iată că se ridică cortina. Să ascultăm. Am obicei să nu pierd nici o notă din opera asta. Minunată muzică mai are *Wilhelm Tell !*

Capitolul XII

NOAPTEA

Ca de obicei, Monte-Cristo aşteptă pînă ce Duprez cîntă faimosul său *Urmează-mă!* şi abia după aceea se ridică şi plecă.

La uşă, Maximilien îl părăsi reînnoindu-şi făgăduiala de a veni la el a doua zi la orele şapte fix, împreună cu Emmanuel. Apoi contele se urcă în cupeu, mereu calm şi surîzător. Peste cinci minute ajunse acasă. Dar ar fi trebuit să nu-l cunoşti pe conte ca să te poţi lăsa înşelat de tonul cu care-i spuse lui Ali, cînd intră :

— Ali, adu-mi pistoalele cu mîner de fildeş.

Ali îi aduse stăpînului său cutia şi acesta începu să cerceteze armele cu o grijă firească pentru un om care avea să-şi încredinţeze viaţa unei bucăţi de fier şi unui grăunte de plumb. Pistoalele erau făcute după un model special, iar Monte-Cristo le folosea făcînd trageri la ţintă în casă. O capsă era de ajuns să zvîrle glonţul şi, stînd într-o încăpere alăturată, n-ai fi putut bănui că Monte-Cristo îşi antrena mîna, cum spun amatorii de tir.

Tocmai se pregătea să-şi încleştezе pumnul pe armă şi să ia linia de ochire pe o plăcuţă de tablă care-i servea drept ţintă cînd uşa încăperii se deschise şi Baptistin intră.

Dar mai înainte ca valetul să fi apucat să rostească vreun cuvînt, contele zări prin uşa rămasă deschisă, în penumbra camerii vecine, o femeie voalată stînd în picioare. Femeia venise în urma lui Baptistin.

Ea îl zărise pe Monte-Cristo cu pistolul în mînă şi văzînd două spade pe masă se năpustise înăuntru.

Baptistin își întrebă din ochi stăpînul. Monte-Cristo făcu un semn. Baptistin ieși, închizînd ușa în urma lui.

— Cine sînteți, doamnă ? — o întrebă Monte-Cristo pe femeia voalată.

Necunoscuta se uită de jur-împrejur ca să se asigure că e absolut singură, apoi, înclinîndu-se ca și cum ar fi vrut să îngenuncheze, își împreună mîinile și strigă cu desperare în glas :

— Edmond ! Să nu-mi ucizi fiul !

Monte-Cristo făcu un pas înapoi, lăsă să-i scape un strigăt și dădu drumul armei pe care o avea în mînă.

— Ce nume ați rostit, doamnă de Morcerf ? — întrebă el.

— Pe-al dumitale ! — strigă ea dîndu-și în lături vălul. Pe-al dumitale, pe care poate că numai eu singură nu l-am uitat. Edmond, nu doamna de Morcerf a venit la dumneata, ci Mercédès.

— Mercédès e moartă, doamnă — răspunse Monte-Cristo — și nu mai cunosc pe nimeni cu acest nume.

— Mercédès trăiește, Mercédès își amintește, fiindcă numai ea te-a recunoscut cînd te-a văzut. Și chiar fără să te vadă, numai după glas, Edmond, numai după sunetul glasului dumitale. De atunci ea te-a urmărit pas cu pas, te-a supravegheat, s-a temut, și n-a avut nevoie să caute mîna care l-a lovit pe domnul de Morcerf.

— Vrei să spui pe Fernand, doamnă ? — întrebă Monte-Cristo cu o ironie amară. Dacă sîntem pe cale să ne reamintim numele, atunci să ni le reamintim pe toate.

Monte-Cristo rostise numele lui Fernand cu atîta ură, încît Mercédès simți fiorul spaimei străbătîndu-i tot trupul.

— Vezi bine că nu m-am înșelat, Edmond ! — exclamă ea. Vezi bine că am dreptate să-ți spun : cruță-mi fiul !

— Dar cine ți-a spus, doamnă, că aș avea ceva împotriva fiului dumitale ?

— O, doamne ! Nimeni ! Dar o mamă poate vedea şi ce nu văd alţii. Am ghicit totul. L-am urmărit astă seară la Operă şi, ascunsă într-o lojă, am văzut ce s-a petrecut acolo.

— Atunci, dacă ai văzut totul, doamnă, ai văzut că fiul lui Fernand m-a insultat în public ? — întrebă Monte-Cristo cu un calm înfricoşător.

— Fie-ţi milă !

— Ai văzut — continuă contele — că mi-ar fi aruncat mănuşa în obraz dacă unul dintre prietenii mei, domnul Morrel, nu i-ar fi oprit braţul ?

— Ascultă-mă ! Şi fiul meu te-a ghicit : el îţi pune pe seamă nenorocirile care-i lovesc tatăl.

— Confuuzi, doamnă, spuse Monte-Cristo : nu e vorba de nenorociri, ci de pedepse. Nu eu îl lovesc pe domnul de Morcerf, ci Ursita îl pedepseşte.

— De ce ai luat locul Ursitei ? — glăsui Mercédès. De ce îţi aduci aminte, cînd ea dă totul uitării ? Ce-ţi pasă dumitale, Edmond, de Ianina şi de vizirul ei ? Ce rău ţi-a făcut Fernand Mondego trădîndu-l pe Ali Tebelin ?

— Cu alte cuvinte, doamnă, toate astea nu-l privesc decît pe căpitanul francez şi pe fiica Vasilikiei. Ai dreptate. Pe mine nu mă privesc de loc, şi dacă am jurat să mă răzbun, n-am să mă răzbun nici împotriva căpitanului francez şi nici a contelui de Morcerf ; am să mă răzbun împotriva pescarului Fernand, soţul catalanei Mercédès.

— Edmond ! — strigă Mercédès — ce răzbunare cumplită pentru o greşeală pe care fatalitatea m-a făcut s-o săvîrşesc ! Căci vinovată sînt eu, Edmond, şi dacă vrei să te răzbuni pe cineva, atunci răzbună-te pe mine, care n-am avut puteri să lupt împotriva lipsei tale şi a singurătăţii mele.

— Dar de ce am lipsit eu ? — întrebă Monte-Cristo. De ce ai rămas singură ?

— Fiindcă ai fost arestat, Edmond, şi fiindcă te-au ţinut închis.

— Dar de ce am fost arestat ? De ce am fost închis?

— Nu știu, răspunse Mercédès.

— Da, nu știi, doamnă, așa nădăjduiesc cel puțin. Ei bine, am să ți-o spun eu. Am fost arestat, am fost închis, pentru că sub umbrarul de la Réserve, chiar în ajunul zilei cînd urma să mă căsătoresc cu dumneata, un om numit Danglars a scris scrisoarea asta pe care pescarul Fernand s-a însărcinat s-o ducă el însuși la poștă.

Și Monte-Cristo, îndreptîndu-se spre birou, deschise un sertar, luă o hîrtie îngălbenită de vremuri, pe care cerneala căpătase culoarea ruginei, și i-o întinse lui Mercédès.

Era scrisoarea lui Danglars către procurorul regal, scrisoare pe care în ziua cînd îi plătise domnului de Boville două sute de mii de franci, contele de Monte-Cristo, deghizat în trimis al casei Thompson & French, o sustrăsese din dosarul lui Edmond Dantès.

Mercédès citi îngrozită următoarele rînduri :

„Domnul procuror regal este înștiințat de către un prieten al tronului și religiei că numitului Edmond Dantès, secund pe nava Faraonu, sosită în dimineața aceasta de la Smirna, după ce a trecut pe la Neapole și Porto-Ferrajo, i-au fost încredințate de către Murat o scrisoare pentru uzurpator și de către uzurpator, o scrisoare pentru un comitet bonapartist din Paris.

Dovada crimei sale se va găsi dacă va fi arestat, căci scrisoarea se află fie la el, fie la taică-său, fie în cabina sa de pe bordul Faraonului."

— Doamne ! — suspină Mercédès, trecîndu-și mîna pe fruntea scăldată în sudoare și scrisoarea asta...

— Am cumpărat-o cu două sute de mii de franci, doamnă — răspunse Monte-Cristo ; dar tot nu-i scumpă, fiindcă îmi îngăduie astăzi să mă dezvinovățesc în fața dumitale.

— Și ce urmări a avut scrisoarea ?

— Știi bine : arestarea mea ; dar ce nu știi e cît timp a durat arestarea. Ce nu știi e că am zăcut pai-

sprezece ani la un sfert de leghe de dumneata, într-o celulă a castelului d'If. Ce nu ştii e că în fiecare zi a acestor paisprezece ani mi-am reînnoit jurămîntul de răzbunare pe care-l făcusem în prima zi, şi nu ştiam totuşi că te măritaseşi cu Fernand, denunţătorul meu, şi că tata murise, că murise de foame!

— Dumnezeule drept! gemu Mercédès, clătinîndu-se.

— Dar iată că am ieşit din închisoare, la paisprezece ani după ce am intrat, şi iată ce m-a făcut să jur, pe Mercédès vie şi pe tata mort, că mă voi răzbuna împotriva lui Fernand şi... mă răzbun.

— Eşti sigur că nefericitul de Fernand a făcut asta?

— Pe sufletul meu, doamnă, el a făcut-o, aşa cum îţi spun! De altfel, nu e o acţiune mai odioasă decît trecerea lui la englezi, după ce fusese adoptat ca francez! Nu e o acţiune mai odioasă decît faptul că, fiind spaniol din naştere, el s-a luptat împotriva spaniolilor. Nu e o acţiune mai odioasă decît faptul că, fiind în solda lui Ali, l-a trădat şi l-a asasinat pe Ali. Faţă de asemenea lucruri, ce înseamnă oare scrisoarea pe care ai citit-o? O înşelătorie din dragoste, pe care trebuie să i-o ierte — mărturisesc şi o înţeleg — femeia căsătorită cu el, dar pe care nu o iartă iubitul ei înşelat. Ei bine, francezii nu s-au răzbunat pe trădător, spaniolii nu l-au împuşcat pe trădător, Ali, culcat în mormînt a lăsat trădarea nepedepsită; dar eu, trădat, asasinat, aruncat de asemenea în mormînt, am izbutit să ies, prin mila lui Dumnezeu şi sînt dator în faţa lui Dumnezeu să mă răzbun. Pentru asta m-a trimis el. Şi iată-mă!...

Sărmana femeie îşi cuprinse din nou obrajii în palme; apoi, lipsită de puteri, ea căzu în genunchi.

— Iartă, Edmond, iartă, pentru mine care încă te mai iubesc!

Demnitatea soţiei stăvili avîntul amantei şi al mamei. Fruntea i se înclină, aproape gata să atingă covorul.

Monte-Cristo se grăbi s-o ridice.

Atunci, stînd într-un fotoliu, ea putu să-i privească printre lacrimi chipul bărbătesc pe care suferința și ura se mai zăreau încă, amenințătoare.

— Să nu zdrobesc neamul ăsta blestemat? — murmură el. Să nu mă supun lui Dumnezeu care m-a renăscut pentru pedepsirea lui? Cu neputință, doamnă, cu neputință!

— Edmond — urmă sărmana mamă, încercînd toate mijloacele — de ce nu-mi spui Mercédès, cînd eu îți spun Edmond?

— Mercédès — repetă Monte Cristo — Mercédès! Da, ai dreptate, mi-e încă drag să rostesc numele acesta și iată, e pentru prima oară după atîta vreme cînd el răsună atît de limpede ieșind din gura mea. Mercédès, ți-am rostit numele cu suspinul melancoliei, cu geamătul durerii, cu horcăitul deznădejdii; l-am rostit ghemuit de frig, în paiele cu care-mi era așternută celula, l-am rostit, gîfîind de zăpușeală și zvîrcolindu-mă pe lespezile temniței. Mercédès, trebuie să mă răzbun, fiindcă paisprezece ani am suferit, paisprezece ani am plîns, am blestemat. Acum, îți spun, Mercédès: trebuie să mă răzbun!

Și, temîndu-se să nu dea înapoi în fața rugăminților aceleia pe care o iubise atît de mult, Monte-Cristo își chemă amintirile să-i întărească ura.

— Răzbună-te, Edmond! — strigă sărmana mamă — dar răzbună-te pe cei vinovați; răzbună-te pe el, răzbună-te pe mine, dar nu te răzbuna pe fiul meu!

— E scris în cartea sfîntă — răspunse Monte-Cristo: „Păcatele părinților vor cădea pe capetele copiilor, pînă la al treilea și la al patrulea neam". Dacă Dumnezeu i-a dictat cuvintele acestea profetului său, de ce aș fi eu mai bun decît Dumnezeu?

— Pentru că Dumnezeu are timpul și veșnicia, cele două lucruri care oamenilor le scapă.

Monte-Cristo scoase un geamăt care semăna a răcnet și își înfipse mîinile în păr.

— Edmond — continuă Mercédès, întinzîndu-i braţele — Edmond, de cînd te cunosc ţi-am adorat numele, ţi-am respectat amintirea. Edmond, prietene, nu mă sili să întunec icoana aceasta nobilă şi curată, oglindită fără încetare în inima mea. Dacă ai şti toate rugăciunile înălţate pentru tine, cînd mai nădăjduiam că eşti viu şi de cînd te-am crezut mort, da, mort! Îţi vedeam în minte cadavrul îngropat în fundul vreunui turn întunecos, îţi vedeam trupul zvîrlit în fundul vreuneia din prăpăstiile în care temnicierii rostogolesc trupurile deţinuţilor morţi, şi plîngeam! Eu ce puteam face pentru tine, Edmond, dacă nu să mă rog şi să plîng? Ascultă-mă: timp de zece ani am visat în fiecare noapte acelaşi vis. S-a spus că ai voit să fugi, că ai luat locul unui deţinut, că te-ai strecurat în giulgiul unui mort, că au aruncat cadavrul viu din înălţimea castelului d'If, şi că numai strigătul pe care l-ai scos zdrobindu-te de stînci le-a dat de veste schimbarea asta groparilor deveniţi călăi. Edmond, îţi jur pe capul fiului meu pentru care te implor, că timp de zece ani am văzut în fiecare noapte oameni legînd ceva fără formă şi necunoscut în vîrful unei stînci; timp de zece ani am auzit în fiecare noapte un răcnet cumplit care mă trezea din somn, îngheţată şi tremurînd. Şi eu, Edmond, crede-mă, aşa criminală cum am fost, da, şi eu am suferit mult!

— Ai simţit oare moartea tatălui tău în timp ce lipseai? — gemu Monte-Cristo înfundîndu-şi mîinile în păr; ţi-ai văzut iubita întinzîndu-i mîna rivalului tău în timp ce tu geneai în fundul unei prăpăstii?...

— Nu, îl opri Mercédès; dar mi-am văzut iubitul gata să devină ucigaşul fiului meu!

Mercédès rosti cuvintele acestea atît de îndurerată, atît de deznădăjduită, încît auzind-o, un geamăt îi sfîşie contelui pieptul.

Leul fusese îmblînzit; răzbunătorul fusese învins.

— Ce-mi ceri? întrebă el. Să-i las viaţa fiului dumitale? Ei bine, va trăi!

Mercédès scăpă un strigăt care făcu să izbucnească două lacrimi din pleoapele lui Monte-Cristo; dar lacrimile dispărură aproape imediat, căci, fără îndoială, Dumnezeu trimise un înger să le culeagă, fiindcă în ochii Domnului, ele erau cu mult mai prețioase decît cele mai bogate perle ale lui Gusarate și Orphir.

— Îți mulțumesc, Edmond, îți mulțumesc, strigă Mercédès apucîndu-i mîna și ducîndu-i-o la buze. Iată-te așa cum te-am visat totdeauna, așa cum te-am iubit întotdeauna. Acum pot s-o mărturisesc...

— Cu atît mai mult cu cît bietul Edmond nu va mai avea multă vreme să-ți fie drag, răspunse Monte-Cristo. Mortul va reintra în mormînt, năluca va pieri în beznă.

— Ce spui, Edmond ?

— Spun că trebuie să mor, dacă îmi poruncește Mercédès.

— Să mori ? Dar cine-ți cere asta ? Cine vorbește de moarte ? De unde-ți vin asemenea gînduri ?

— Doar nu-ți închipui că insultat în public, în fața unei săli întregi, în fața prietenilor voștri și a fiului tău, provocat de un copil care se va mîndri cu iertarea mea așa cum s-ar mîndri cu o victorie, aș mai vrea să trăiesc măcar o clipă ! Ceea ce am iubit cel mai mult după tine, Mercédès, am fost eu însumi, adică demnitatea mea, adică acea putere care mă făcea să fiu mai presus de ceilalți oameni ; puterea asta era viața mea. Ai frînt-o cu un singur cuvînt. Și am să mor.

— Dar duelul nu va avea loc, Edmond, fiindcă ai iertat.

— Va avea loc, doamnă, răspunse Monte-Cristo solemn ; numai că pămîntul, în loc să bea sîngele fiului dumitale, îl va primi pe al meu.

Mercédès scoase un țipăt și se repezi spre Monte-Cristo : dar, deodată, ea se opri.

— Edmond, există un Dumnezeu deasupra noastră, fiindcă tu trăiești, fiindcă te-am revăzut. Și mă încred în el, din adîncul inimii mele. În așteptarea spri-

jinului său, mă bizui pe cuvîntul tău. Ai spus că fiul mea va trăi ; şi va trăi, nu-i aşa ?

— Va trăi, da, doamnă, răspunse Monte-Cristo, uimit că fără să spună o vorbă, fără să se mire, Mercédès primise eroica lui jertfă.

Mercédès îi întinse mîna.

— Edmond — spuse ea, pe cînd ochii i se umpleau de lacrimi privindu-l — cît e de frumos din partea ta, cît e de măreţ ce ai făcut ! Cît e de sublim că ţi-a fost milă de o biată femeie care ţi se dăruia atunci cînd totul părea că-i stă împotrivă ! Vai ! suferinţele mele m-au îmbătrînit mai mult decît vîrsta şi nu i-o mai pot reaminti lui Edmond al meu măcar printrun zîmbet, măcar printr-o privire pe Mercédès, pentru care altădată el şi-a pierdut atîta vreme ca s-o soarbă din ochi. Crede-mă, Edmond, ţi-am spus că am suferit şi eu mult. Acum îţi repet că e într-adevăr jalnic să-ţi vezi viaţa trecînd fără să-ţi aminteşti de nici o bucurie, fără să păstrezi nici o nădejde ; dar asta dovedeşte că nu-i încă totul sfîrşit pe pămînt. Nu ! Nu-i totul sfîrşit. O simt după ce mi-a mai rămas în inimă. Îţi repet, Edmond, e frumos, e măreţ, e sublim să ierţi aşa cum ai iertat tu !

— Dumneata spui asta, Mercédès ! Şi ce-ai spune dacă ai şti cît de mare e jertfa pe care o fac ? Închipuie-ţi că Stăpînul suprem, după ce a creat lumea, după ce a făcut să rodească haosul, s-ar fi oprit la o treime din creaţie ca să cruţe unui înger lacrimile pe care într-o bună zi crimele noastre aveau să le facă să curgă din ochii lui nemuritori. Închipuie-ţi că după ce a pregătit totul, după ce a plămădit totul, după ce a rodit totul, în clipa cînd îşi admira opera, Dumnezeu ar fi stins soarele şi ar fi împins cu piciorul lumea în noaptea veşnică. De-abia atunci ai avea o părere... dar nu, nu, nu poţi încă să-ţi faci nici cea mai slabă idee despre ce pierd eu, pierzîndu-mi viaţa acum.

Mercédès îl privea pe Edmond cu un aer care-i înfăţişa totodată şi mirarea, şi admiraţia, şi recunoştinţa.

Monte-Cristo își sprijini fruntea în palmele fierbinți, ca și cum n-ar mai fi putut să îndure greutatea gîndurilor.

— Edmond, nu mai am să-ți spun decît un cuvînt.

Monte-Cristo zîmbi amar.

— Edmond — continuă Mercédès — ai să vezi că deși fruntea mi-e pală, deși ochii îmi sînt stinși, deși frumusețea mi-e pierdută, deși, în sfîrșit, Mercédès nu se mai aseamănă prin trăsăturile chipului cu aceea de altădată, inima îi este însă mereu aceeași!... Adio, deci, Edmond! Nu mai am ce să-i cer lui Dumnezeu... Te-am revăzut, la fel de nobil și de mare ca și altădată. Adio, Edmond... Adio, și îți mulțumesc.

Dar Monte-Cristo nu răspunse.

Mercédès deschise ușa și dispăru mai înainte ca el să-și poată reveni din visarea dureroasă și adîncă în care îl afundase răzbunarea pierdută.

Orologiul din Domul Invalizilor bătea ora unu cînd trăsura care o ducea pe doamna de Morcerf huruind pe pavajul Champs-Elysée-ului, îl făcu pe Monte-Cristo să ridice capul.

— Nesăbuit am fost că nu mi-am smuls inima în ziua cînd am hotărît să mă răzbun! — gîndi el.

Capitolul XIII

INTILNIREA

După plecarea lui Mercédès, totul reintră în beznă. Gîndirea lui Monte-Cristo încetase să mai pătrundă şi ce se petrecea în preajmă şi ce se petrecea înlăuntrul lui; firea lui energică amorţise aşa cum amorţesc trupurile după o osteneală neobişnuită.

„Cum! Edificiul pregătit cu atîta migală, ridicat cu atîtea griji şi necazuri, s-a prăbuşit dintr-o dată, la un singur cuvînt, la o singură adiere! — îşi spunea Monte-Cristo în timp ce lampa şi lumînările ardeau cu tristeţe, iar servitorii aşteptau nerăbdători în anticameră. Şi cum! Eu care credeam că sînt ceva, eu care mă mîndream cu mine, eu care mă văzusem mic în temniţele castelului d'If şi am ştiut să mă înalţ atîta, mîine voi fi un fir de praf! Vai! Nu moartea trupului meu o regret: nimicirea principiului vital nu e oare odihna către care tinde totul, pe care o doreşte orice nefericit? Nu e ea liniştea materiei, atîta vreme dorită de mine, spre care mă îndreptam pe drumul dureros al foamei, atunci cînd Faria s-a ivit în temniţa mea? Ce este moartea? O treaptă mai mult în linişte şi poate două trepte în tăcere. Nu, nu viaţa o regret, ci nimicirea planurilor mele întocmite cu atîta migală, clădite cu atîta muncă. Credeam că Ursita le sprijină, dar ea le era potrivnică! Dumnezeu nu voia ca ele să fie înfăptuite!

Povara, grea aproape cît o lume, pe care am ridicat-o şi am crezut că o voi duce pînă la capăt, i se potrivea dorinţei, dar nu puterii mele, i se potrivea voinţei, dar nu tăriei mele, şi a trebuit s-o las abia la jumătatea drumului. Voi deveni iar fatalist, eu, care

după paisprezece ani de deznădejde şi zece ani de nădejdi, începusem să cred în menire.

Şi toate astea, doamne, din pricină că inima, pe care o credeam moartă, nu era decît amorţită. Din pricină că ea s-a trezit, că a zvîcnit, că m-am supus durerii zvîcnirii ei, iscată în adîncul pieptului de glasul unei femei!

Şi totuşi — continuă Monte-Cristo, cufundîndu-se din ce în ce mai mult în gînduri cu privire la cumplitul viitor pe care Mercédès îl acceptase; — şi totuşi, e cu putinţă ca femeia aceasta, cu o inimă atît de nobilă, să fi consimţit din egoism să mă dea pradă morţii, pe mine, plin de putere şi de viaţă! E cu neputinţă ca ea să împingă atît de departe dragostea sau mai bine zis nebunia maternă! Sînt virtuţi a căror exagerare ar deveni crimă. Nu, ea trebuie că şi-a imaginat vreo scenă înduioşătoare, s-a gîndit să vină să se arunce între săbii, dar pe teren, ceea ce aici părea măreţ, va deveni caraghios".

Roşeaţa trufiei năpădi obrajii lui Monte-Cristo.

„Caraghios! — repetă el. Totul se va răsfrînge asupra mea... Eu, caraghios! Nu, mai bine să mor..."

Şi tot exagerînd astfel, dinainte, nenorocul ce credea că-l aşteaptă în ziua următoare, şi la care se osîndise făgăduindu-i lui Mercédès viaţa fiului ei, Monte-Cristo ajunse să-şi zică:

„Neghiobie, neghiobie, neghiobie! Asta înseamnă să faci pe mărinimosul, aşezîndu-te ca o ţintă lipsită de viaţă în dreptul gurii pistolului tînărului ăstuia. El n-o să creadă niciodată că moartea mea a fost o sinucidere. Şi totuşi, pentru cinstirea memoriei mele asta e important... (şi nu-i trufie din partea mea, nu-i aşa Doamne? E o mîndrie dreaptă, atîta tot). E important pentru cinstirea memoriei mele ca lumea să ştie că am consimţit eu însumi, prin voinţa mea, prin propria mea hotărîre, să-mi las în jos braţul gata să lovească şi că am pus să mă lovească pe mine însumi braţul meu atît de puternic înarmat împotriva altora: dacă aşa trebuie, aşa voi face!"

Şi luînd o pană, Monte-Cristo scoase din dulapul secret al camerei de lucru o coală de hîrtie. În josul colii, care nu era altceva decît propriul său testament făcut cînd sosise la Paris, el adăugă cîteva rînduri din care şi cei mai puţin clarvăzători i-ar fi putut înţelege moartea.

— Fac asta, Doamne, atît pentru cinstirea Ta, cît şi pentru a mea — spuse el cu ochii ridicaţi spre cer. De zece ani m-am socotit trimisul răzbunării tale şi nu mai trebuie ca alţi ticăloşi asemenea lui Morcerf, Danglars, Villefort, şi mai cu seamă Morcerf însuşi nu trebuie să-şi închipuie că întîmplarea i-a scăpat de necazuri. Dimpotrivă, să ştie că Ursita, care le hotărîse pedepsirea, a fost îndreptată numai prin puterea voinţei mele; că pedeapsa de care au scăpat în lumea asta îi aşteaptă în lumea cealaltă şi că n-au dat în schimb timpul decît pentru veşnicie.

Pe cînd plutea în gîndurile lui nesigure şi întunecate ca nişte visuri rele ale unui om trezit de durere, zorile albiră geamurile şi-i luminară pana hîrtie pe care scrisese ultima justificare a Ursitei.

Erau orele cinci dimineaţa.

Deodată un zgomot uşor îi ajunse la urechi. Lui Monte-Cristo i se păru că aude ceva ca un suspin înăbuşit; întoarse capul, se uită în preajmă, dar nu văzu pe nimeni. Zgomotul se repetă însă atît de clar, încît fu silit să-şi dea seama că nu se înşelase.

Atunci Monte-Cristo se ridică, deschise încetişor uşa salonului şi o văzu pe Haydée stînd într-un fotoliu dinaintea uşii, aşa fel ca el să nu poată ieşi fără s-o vadă. Braţele îi atîrnau lîr frumosul ei cap i se lăsase spre spate. Somnul atît de potrivnic tinereţii o surprinsese, după oboseala unei veghe atît de îndelungate.

Nici zgomotul făcut de uşă cînd se deschise nu o trezi pe Haydée din somn.

Monte-Cristo o privi cu blîndeţe şi cu părere de rău.

„Ea şi-a amintit că are un fiu, îşi spuse el, iar eu am uitat că am o fiică."

Apoi urmă, clătinîndu-şi cu tristeţe capul:

„Biata Haydée! A vrut să mă vadă, a vrut să-mi vorbească, s-a temut sau a bănuit ceva... Nu pot să plec fără să-i spun adio, nu pot să mor fără să o încredinţez cuiva."

Şi, reîntorcîndu-se încetişor, Monte-Cristo scrise în josul primelor rînduri:

„Îi las lui Maximilien Morrel, căpitan de spahii şi fiu al fostului meu patron Pierre Morrel, armator din Marsilia, suma de douăzeci de milioane, din care o parte va fi dăruită de el sorei sale Iulie şi cumnatului său Emmanuel, dacă nu-şi va închipui cumva că surplusul acesta de avere le va dăuna fericirii. Cele douăzeci de milioane sînt ascunse în peştera Monte-Cristo al cărei secret îl cunoaşte Bertuccio.

Dacă inima îi este liberă şi dacă va voi să se însoare cu Haydée — fiica lui Ali-Paşa din Ianina — pe care am crescut-o cu dragostea unui tată şi care are pentru mine dragostea unei fiice, atunci îmi va, îndeplini, n-am să spun ultima voinţă, ci ultima dorinţă.

Prezentul testament a făcut-o pe Haydée moştenitoarea întregului rest al averii mele, constînd din moşii, rente asupra Angliei, Austriei şi Olandei, mobilier, diferite palate şi case. Lăsînd la o parte cele douăzeci de milioane prevăzute, cît şi feluritele sume lăsate servitorilor mei, restul averii lăsate ei se ridică la şaizeci de milioane".

Tocmai sfîrşise de scris ultimul rînd, cînd un strigăt îl făcu să scape pana din mînă.

— Haydée, întrebă el, ai citit?

Într-adevăr, fata trezită de lumina zorilor care-i atinsese pleoapele se apropiase de conte fără ca paşii ei uşori, de altfel înăbuşiţi şi de covor, să fi fost auziţi.

— De ce scrii asta, la o asemenea oră, stăpîne? — întrebă ea împreunîndu-şi mîinile. De ce îmi laşi moştenire toată averea ta? Mă părăseşti?

— Plec într-o călătorie, îngerul meu, răspunse Monte-Cristo cu nesfîrşită melancolie şi blîndeţe. Dacă mi se va întîmpla vreo nenorocire...

Contele se opri.

— Atunci?... întrebă ea cu o hotărîre pe care Monte-Cristo nu i-o cunoştea şi care îl făcu să tresară.

— Atunci, urmă Monte-Cristo, vreau ca fiica mea să fie fericită.

Haydée zîmbi cu tristeţe, clătinînd din cap.

— Te gîndeşti să mori, stăpîne? întrebă ea.

— Înţeleptul spune că gîndul la moarte e folositor, copila mea.

— Atunci, dacă mori, lasă-ţi averea altora. Căci, dacă mori tu... nici eu nu mai am nevoie de nimic.

Şi luînd hîrtia, ea o rupse în patru, aruncînd-o în mijlocul salonului. Apoi, pentru că energia aceasta atît de puţin obişnuită la o sclavă îi istovise puterile, Haydée căzu, de data asta însă nu adormită, ci leşinată.

Monte-Cristo se plecă spre ea, o ridică în braţe; şi văzîndu-i frumosul obraz palid, încîntătorii ochi închişi, minunatul trup neînsufleţit şi părînd că se dăruie, se gîndi pentru prima dată că poate ea îl iubea altfel decît îşi iubeşte o fiică tatăl.

— Vai — murmură el cuprins de o adîncă descurajare — aş fi putut aşadar să mai fiu fericit!

Apoi o duse pe Haydée pînă în apartamentul ei, o lăsă — tot leşinată — în grija femeilor şi, reîntorcîndu-se în cabinet, unde se închise de data aceasta fără zăbavă, el copie din nou testamentul distrus.

Tocmai cînd termina, auzi în curte huruitul unei trăsuri. Monte-Cristo se apropie de fereastră şi-i văzu coborînd pe Maximilien şi pe Emmanuel.

— Era şi timpul — îşi spuse el.

Apoi pecetlui testamentul cu o întreită pecete.

Peste o clipă auzi zgomot de paşi în salon şi merse să deschidă el însuşi. Maximilien se ivi în prag.

Venise cu douăzeci de minute mai devreme.

— Poate că vin prea devreme, domnule conte — spuse el — dar vă mărturisesc cinstit să n-am putut să dorm nici o clipă şi că aşa s-a întîmplat cu toţi ai casei. Aveam nevoie să vă văd plin de curajul dumneavoastră liniştitor ca să-mi revin în fire.

Monte-Cristo se simţi mişcat în faţa dovezii acesteia de dragoste şi nu-i întinse tînărului mîna, ci amîndouă braţele, deschise larg.

— Maximilien — îi spuse el, tulburat — pentru mine e o adevărată sărbătoare cînd simt că sînt drag unui om ca dumneata. Bună ziua, domnule Emmanuel. Aşadar veniţi cu mine, Maximilien?

— Nu zău! — se miră tînărul căpitan — v-aţi îndoit oare vreo clipă?

— Dar dacă eu aş fi vinovat de cele întîmplate?...

— Ascultaţi: v-am privit cu luare aminte ieri, tot timpul cît a ţinut scena provocării. M-am gîndit toată noaptea la siguranţa fermă pe care a-ţi dovedit-o şi mi-am spus că dreptatea e alături de noi sau că, altminteri, nu te mai poţi încrede în chipurile oamenilor.

— Totuşi, Albert îţi e prieten.

— O simplă cunoştinţă, conte.

— Prima dată l-ai văzut în ziua cînd m-ai văzut şi pe mine!

— Da, aşa e; dar ce vreţi? E nevoie să-mi amintiţi de asta ca să-mi aduc aminte.

— Mulţumesc, Morrel.

Apoi, lovind un gong, Monte-Cristo îi înmînă testamentul lui Ali care se ivise îndată şi-i spuse:

— Iată, du asta la notar. E testamentul meu, Maximilien. Cînd voi muri, vei lua cunoştinţă de el.

— Cum! — se miră Morrel — dumneavoastră mort?

— Da, nu-i rău să le prevezi pe toate, dragă prietene. Ce ai mai făcut ieri, după ce m-ai părăsit?

— Am fost la Tortoni, unde, după cum mă aşteptam, i-am găsit pe Beauchamp şi pe Château-Renaud. Vă mărturisesc că îi căutam.

— Nu era nevoie, din moment ce totul fusese hotărît.

— Ascultați, conte, afacerea e gravă, de neînlăturat.

— Te îndoiai de asta ?

— Nu. Insulta a fost publică și toți începuseră s-o discute.

— Atunci ?

— Nădăjduiam să-i fac să schimbe armele, să aleagă spada în locul pistolului. Pistolul e orb.

— Și ai reușit ? — întrebă repede Monte-Cristo, cu o licărire de speranță în ochi.

— Nu, fiindcă se știe cît de bine mînuiți spada.

— Ei aș ! Cine m-a trădat ?

— Profesorii de scrimă pe care i-ați învins.

— Și ai dat greș ?

— Au refuzat cu desăvîrșire.

— Maximilien, m-ai văzut vreodată trăgînd cu pistolul ?

— Niciodată.

— Ei bine, mai e timp : privește.

Monte-Cristo luă pistoalele pe care le ținuse în mîini cînd intrase Mercédès și, lipind un as de treflă pe placă, din patru gloanțe lovi una după alta cele patru frunzulițe ale trifoiului.

La fiecare lovitură, Maximilien pălea.

El cercetă gloanțele cu care Monte-Cristo reușise să facă isprava și văzu că erau abia cît alicele de vînătoare.

— E înfricoșător ! — spuse el. Ia te uită, Emmanuel !

Apoi, se întoarse spre Monte-Cristo :

— Conte, în numele cerului, să nu-l ucideți pe Albert ! Nefericitul are o mamă !

— Adevărat — răspunse Monte-Cristo — iar eu n-am...

Cuvintele acestea fuseseră rostite cu un glas care-l înfioră pe Maximilien.

— Dumneavoastră ați fost insultat, conte.

— Fără îndoială. Şi ce vrei să spui cu asta?
— Vreau să spun că veţi trage primul.
— Voi trage primul?
— Da, asta am obţinut-o, sau, mai curînd, am cerut-o. Le-am făcut şi aşa destule concesii ca să ne facă şi ei una.
— De la cîţi paşi?
— De la douăzeci.
Un zîmbet înspăimîntător fluturâ pe buzele lui Monte-Cristo.
— Maximilien, spuse el, să nu uiţi ce ai văzut adineaori.
— Nu trag nădejde decît că veţi fi emoţionat, ca să-l văd pe Albert scăpînd cu viaţă.
— Eu, emoţionat? se miră Monte-Cristo.
— Sau că veţi fi mărinimos, prietene; atît de bun ochitor pe cît sînteţi, vă pot spune un lucru pe care dacă l-aş spune oricărui alt om aş fi caraghios.
— Ce anume?
— Loviţi-l în braţ, răniţi-l, dar nu-l ucideţi.
— Ascultă, Maximilien, n-am nevoie să fiu îndemnat să-l cruţ pe domnul de Morcerf; îţi spun dinainte că va fi atît de bine cruţat, încît se va întoarce acasă liniştit, împreună cu cei doi prieteni ai săi, pe cînd eu...
— Dumneavoastră?
— Cu mine e altceva; eu voi fi adus.
— Ce vreţi să spuneţi! strigă Maximilien, ieşindu-şi din fire.
— E aşa cum îţi spun, dragă Morrel; domnul de Morcerf mă va ucide.
Morrel îl privi pe Monte-Cristo ca şi cum n-ar mai fi fost în stare să înţeleagă nimic.
— Ce vi s-a mai întîmplat de aseară încoace?
— Mi s-a întîmplat ce i s-a întîmplat şi lui Brutus în ajunul bătăliei de la Filippe: am văzut o fantomă.
— Şi fantoma asta?
— Fantoma asta mi-a spus că am trăit destul.

Maximilien şi Emmanuel se uitară unul la altul; Monte-Cristo îşi scoase ceasul.

— Să mergem, spuse el. E şapte şi cinci, iar întîlnirea e fixată pentru ora opt.

O trăsură îi aştepta cu caii gata înhămaţi; Monte-Cristo se urcă în ea împreună cu cei doi martori ai săi.

Trecînd de-a lungul coridorului, Monte-Cristo se oprise să asculte în faţa unei uşi, iar lui Maximilien şi Emmanuel, care, din discreţie, făcuseră cîţiva paşi mai departe, li se păruseră că-l aud răspunzînd unui geamăt, printr-un suspin.

La orele opt fix, ajunseseră la locul de întîlnire.

— Iată-ne ajunşi, spuse Maximilien, scoţîndu-şi capul prin uşa trăsurii; am sosit primii.

— Să mă iertaţi — spuse Baptistin care-şi urmase stăpînul cu o groază de nespus — dar mi se pare că zăresc acolo, sub arborii aceia, o trăsură.

Monte-Cristo sări sprinten din trăsură şi întinse mîna spre Emmanuel şi Maximilien ca să le ajute să coboare.

Maximilien îi opri mîna contelui într-a sa.

— Aşa mai zic şi eu! Iată o mînă cum îmi place să văd la un om a cărui viaţă se bizuie pe dreptatea cauzei sale.

— Priviţi — spuse Emmanuel — se zăresc doi tineri plimbîndu-se şi parcă aşteptînd.

Monte-Cristo îl trase pe Maximilien, nu de o parte, ci cu un pas sau doi în urma cumnatului său.

— Maximilien — îl întrebă el — eşti îndrăgostit?

Tînărul îl privi mirat.

— Nu-ţi cer o destăinuire, dragă prietene, îţi pun doar o întrebare; îţi cer numai să-mi răspunzi da sau nu.

— Iubesc o fată, conte.

— O iubeşti mult?

— Mi-aş da şi viaţa pentru ea.

— Eh! oftă Monte-Cristo, iată încă o speranţă pierdută.

Apoi oftă :

— Biata Haydée !

— Zău, conte, adăugă Maximilien, dacă nu v-aş cunoaşte atît de bine, v-aş crede mai puţin curajos decît sînteţi.

— Fiindcă mă gîndesc la cei pe care am să-i părăsesc, şi oftez ! Cum, Maximilien, atît de puţin se pricepe oare un soldat cînd e vorba de curaj ? Crezi că viaţa o regret ? Ce poate însemna pentru mine să mai trăiesc sau să mor, pentru mine care mi-am petrecut douăzeci de ani între viaţă şi moarte ? De altfel, fii liniştit. Slăbiciunea asta, dacă e slăbiciune, o am numai faţă de dumneata. Ştiu că lumea e un salon din care trebuie să ieşi cuviincios şi cinstit, adică salutînd şi plătindu-ţi datoriile făcute la joc.

— Aşa mai zic şi eu ! — făcu Morrel. Aşa-mi place să vă aud vorbind. Dar, fiindcă veni vorba, v-aţi adus armele ?

— Eu ? De ce ? Sper că domnii le-au adus pe ale lor.

— Mă duc să văd, răspunse Maximilien.

— Du-te, dar nu face discuţii, înţelegi ?

— Da, n-aveţi grijă.

Morrel porni spre Beauchamp şi Château-Renaud. Aceştia, văzîndu-l venind, se apropiară de el.

Cei trei tineri se salutară, dacă nu cu plăcere, cel puţin cu politeţe.

— Iertaţi-mă, domnilor — spuse Morrel — dar nu-l văd pe domnul de Morcerf !

— Azi dimineaţă ne-a anunţat că va veni de-a dreptul pe teren, răspunse Château-Renaud.

— Aşa, făcu Morrel.

Beauchamp îşi scoase ceasul.

— Opt şi cinci ; nu e pierdut timpul, domnule Morrel, spuse el.

— Nu cu intenţia asta vorbeam, răspunse Maximilien.

— De altfel, se amestecă Château-Renaud, iată o trăsură.

Intr-adevăr, o trăsură se apropie repede prin una din aleile ce dădeau în răspîntia unde se aflau.

— Domnilor, spuse Morrel, cred că aţi adus pistoale. Domnul de Monte-Cristo declară că renunţă la dreptul de a se servi de pistoalele lui.

— Ne-am închipuit că domnul conte va avea delicateţea aceasta, domnule Morrel — răspunse Beauchamp — şi am adus arme pe care le-am cumpărat acum opt sau zece zile, cînd credeam că voi avea nevoie de ele pentru o chestiune asemănătoare. Ele sînt cu totul noi şi pînă acum nu le-a folosit încă nimeni. Vreţi să le cercetaţi ?

— Domnule Beauchamp — spuse Morrel înclinîndu-se — dacă mă asiguraţi că domnul de Morcerf nu cunoaşte armele, vă închipuiţi că mi-e de ajuns cuvîntul dumneavoastră, nu-i aşa ?

— Domnilor — observă Château-Renaud — n-a venit Morcerf cu trăsura asta, ci, ia uitaţi-vă, au venit Franz şi Debray.

Intr-adevăr, cei doi tineri anunţaţi se apropiară.

— Dumneavoastră aici, domnilor ? se miră Château Renaud, strîngîndu-le mîna, pe rînd. Prin ce întîmplare ?

— Am venit fiindcă Albert ne-a rugat, azi dimineaţă, să ne aflăm pe teren, răspunse Debray.

Beauchamp şi Château-Renaud se priviră miraţi.

— Domnilor — spuse Maximilien — mi se pare că înţeleg.

— Serios ?

— Da. Ieri după amiază am primit o scrisoare de la domnul de Morcerf care mă ruga să vin la Operă.

— Şi eu am primit una, spuse Debray.

— Şi eu, adăugă Franz.

— Şi noi, spuseră Château-Renaud şi Beauchamp.

— El voia să fiţi de faţă la provocare, urmă Morrel. Acum vrea să fiţi de faţă la luptă.

— Da, răspunseră tinerii, aşa trebuie să fie. Domnule Maximilien, după toate probabilităţile, ai ghicit.

— Totuşi — murmură Château-Renaud — Albert văd că nu vine; a întîrziat cu zece minute.

— Iată-l — spuse Beauchamp — vine călare; ia uitaţi-vă cum goneşte, urmat de servitorul său.

— Ce nesăbuit! se miră Château-Renaud. Să vină călare ca să se bată cu pistolul! Şi doar îi dădusem ieri o lecţie destul de bună.

— Şi apoi, ia uitaţi-vă: poartă guler alb la gît, haină deschisă, vestă albă; de ce nu şi-o fi desenat o ţintă pe stomac? Ar fi fost mai simplu şi ar fi terminat mai curînd.

Între timp Albert se apropiase la zece paşi de grupul celor cinci tineri; el îşi opri calul, sări jos şi-i aruncă servitorului dîrlogii.

Veni apoi lîngă ei.

Era palid şi avea ochii umflaţi şi înroşiţi. Se vedea că nu dormise toată noaptea.

Pe faţă îi plutea un aer de seriozitate tristă, neobişnuită la el.

— Vă mulţumesc, domnilor, că aţi binevoit să răspundeţi invitaţiei mele: vă rog să credeţi că vă sînt cum nu se poate mai recunoscător pentru dovada aceasta de prietenie.

La venirea lui Albert, Maximilien se dădu cîţiva paşi înapoi şi acum se găsea mai la o parte.

— Îţi mulţumesc şi dumitale, domnule Morrel, urmă Albert. Te rog să te apropii. Locul dumitale e lîngă noi.

— Poate nu ştii, domnule, că sînt martorul contelui de Monte-Cristo? întrebă Maximilien.

— Nu eram sigur, dar bănuiam. Cu atît mai bine. Cu cît vor fi mai mulţi oameni de onoare aici, cu atît voi fi mai satisfăcut.

— Domnule Morrel — spuse Château-Renaud — puteţi să-i anunţaţi domnului conte de Monte-Cristo că Morcerf a sosit şi că-i stăm la dispoziţie.

Maximilien se pregăti să-şi îndeplinească misiunea.

În acelaşi timp, Beauchamp scoase cutia de pistoale din trăsură.

— Aşteptaţi puţin, domnilor, spuse Albert. Am să-i spun două cuvinte domnului conte de Monte-Cristo.

— Între patru ochi? întrebă Maximilien.

— Nu, domnule, în faţa tuturor.

Martorii lui Albert se priviră miraţi; Franz şi Debray schimbară cîteva cuvinte pe şoptite, iar Morrel, bucuros de întîmplarea aceasta neaşteptată, se duse să-l cheme pe contele care se plimba împreună cu Emmanuel pe o alee laterală.

— Ce vrea cu mine? întrebă Monte-Cristo.

— Nu ştiu, dar cere să vă vorbească.

— Numai să nu îl mînie pe Dumnezeu cu vreo nouă insultă! spuse Monte-Cristo.

— Nu cred să aibă intenţia asta, îşi dădu Maximilien părerea.

Monte-Cristo înaintă, însoţit de Maximilien şi de Emmanuel: înfăţişarea lui calmă şi plină de seninătate nu se potrivea de loc cu chipul tulburat al lui Albert, care se apropie şi el, urmat de cei patru tineri.

Cînd ajunseră la trei paşi unul de altul, Albert şi Monte-Cristo se opriră.

— Domnilor — spuse Albert — apropiaţi-vă; vreau ca nici unul din cuvintele pe care voi avea cinstea să i le spun domnului conte de Monte-Cristo să nu fie pierdut; pentru că oricît de ciudate vi se vor părea cuvintele mele, ele vor trebui repetate oricui va voi să vă asculte.

— Vă ascult, încuviinţă Monte-Cristo.

— Domnule — continuă Albert cu un glas la început tremurător, apoi tot mai sigur, pe măsură ce vorbea; — domnule, vă învinovăţeam că aţi dat pe faţă purtarea avută de tatăl meu în Epir; căci, oricît de vinovat ar fi fost contele de Morcerf, nu credeam că dumneavoastră aţi putea avea dreptul să-l pedepsiţi. Dar astăzi ştiu că v-aţi dobîndit dreptul acesta. Nu trădarea lui Fernand Mondego faţă de

Ali Paşa mă îndeamnă să vă cer scuze, ci trădarea pescarului Fernand faţă de dumneavoastră şi nenorocirile de neînchipuit care au urmat după ea. De aceea spun şi declar în faţa tuturor: da, domnule, aţi avut dreptate să vă răzbunaţi pe tatăl meu, iar eu, fiul lui, vă mulţumesc că nu i-aţi făcut mai mult!

Nici trăsnetul, dacă ar fi căzut în mijlocul celor ce luau parte la scena aceasta neaşteptată, nu i-ar fi mirat mai mult decît cuvintele lui Albert.

Cît despre Monte-Cristo, el îşi înălţase încet ochii spre cer cu o expresie de nesfîrşită recunoştinţă şi nu se mai sătura admirînd firea aprigă a lui Albert, al cărui curaj îl cunoscuse îndeajuns în mijlocul banditilor romani şi care se plecase dintr-o dată la umilinţa aceasta neaşteptată. El recunoscu influenţa lui Mercédès, şi înţelese de ce inima ei nobilă nu se împotrivise jertfei lui, care ştia dinainte că va fi nefolositoare.

— Acum, domnule — urmă Albert — dacă găsiţi că scuzele pe care vi le-am făcut vă sînt îndestulătoare, vă rog să-mi daţi mîna. După imposibilitatea de a greşi, însuşire rară pe care dumneavoastră o aveţi, prima însuşire merituoasă după părerea mea este de a şti să-ţi mărturiseşti greşelile. Dar mărturisirea asta mă priveşte numai pe mine. Eu mă purtam cum se cuvine în faţa oamenilor, dar dumneavoastră vă purtaţi cum se cuvine în faţa lui Dumnezeu. Numai un înger l-ar fi putut salva pe unul dintre noi de la moarte, şi îngerul a coborît din cer, dacă nu pentru ca să facă din noi doi prieteni (vai! Ursita nu îngăduie asta!), în orice caz să facă doi oameni care să se stimeze.

Monte-Cristo, cu ochii umezi, cu răsuflarea tăiată, cu gura întredeschisă, îi întinse lui Albert mîna, iar acesta o prinse şi o strînse cu un simţămînt care semăna cu spaimă respectuoasă.

— Domnilor — urmă el — domnul de Monte-Cristo are bunăvoinţa să-mi primească scuzele. M-am purtat ca un nesăbuit faţă de domnia sa. Ne-

săbuința e un sfetnic rău! M-am purtat urît! Acum greșeala mea e îndreptată. Nădăjduiesc că lumea nu mă va lua drept un laș fiindcă fac ce îmi poruncește conștiința. Dar, în orice caz, dacă cineva s-ar înșela în privința mea — adăugă tînărul ridicîndu-și fruntea cu mîndrie ca și cum și-ar fi sfidat prietenii și dușmanii — voi încerca să-i schimb părerile.

— Ce s-o fi întîmplat astă noapte? — îl întrebă Beauchamp pe Château-Renaud. Mi se pare că avem de jucat aici un rol trist.

— Într-adevăr, ce-a făcut Albert sau e o meschinărie, sau e ceva splendid — răspunse baronul.

— Ia ascultă, ce înseamnă asta? — îl întrebă Debray pe Franz. Cum! Contele de Monte-Cristo îl dezonorează pe domnul de Morcerf și are totuși dreptate în ochii fiului său? Eu, chiar dacă aș fi avut zece Ianine în familie, nu m-aș fi crezut silit să fac decît un lucru: să mă bat de zece ori.

Monte-Cristo, cu fruntea plecată, cu brațele țepene, strivit sub povara celor douăzeci și patru de ani de amintiri, nu se mai gîndea nici la Albert, nici la Beauchamp, nici la Château-Renaud, nici la vreunul din cei de față; el se gîndea la femeia curajoasă care venise să-i ceară viața fiului ei, căreia el i-o dăruise pe a sa și care îl salvase prin destăinuirile cumplite ale unei taine de familie, în stare să ucidă pentru totdeauna simțămîntul firesc al dragostei de tată în inima tînărului.

— Iar soarta! — șopti el. Abia de astăzi înainte sînt sigur că sînt trimisul lui Dumnezeu!

Capitolul XIV

MAMA ŞI FIUL

Contele de Monte-Cristo îi salută cu un zîmbet plin de melancolie şi demnitate pe cei cinci tineri şi se urcă în trăsură împreună cu Maximilien şi Emmanuel.

Rămas împreună cu Beauchamp şi Château-Renaud pe cîmpul de luptă, Albert se întoarse spre martorii săi cu o privire care, fără a fi sfioasă, părea totuşi că le cere părerea asupra celor întîmplate.

— Dragă prietene — spuse mai întîi Beauchamp, fie din pricină că era mai simţitor, fie pentru că era mai puţin prefăcut — dă-mi voie să te felicit: iată un deznodămînt cu totul neaşteptat la o afacere neplăcută.

Albert rămase mut şi adîncit în gînduri. Château-Renaud se mulţumi să-şi lovească cizma cu cravaşa.

— Nu plecăm? — întrebă el după o tăcere stinjenitoare.

— Plecăm cînd vrei, răspunse Beauchamp; lasă-mi numai timpul să-i spun cîteva cuvinte de laudă domnului de Morcerf; a dovedit astăzi o mărinimie atît de cavalerească... atît de rară!

— Da, da, făcu Château-Renaud.

— E minunat să ai o stăpînire de sine atît de puternică — vorbi mai departe Beauchamp.

— Fără îndoială: eu unul n-aş fi fost în stare, declară Château-Renaud cu o răceală tot mai vădită.

— Domnilor — îi întrerupse Albert — mi se pare că n-aţi înţeles că între domnul de Monte-Cristo şi mine s-a petrecut ceva foarte grav...

— Ba da, ba da — se grăbi să răspundă Beauchamp — dar nu toţi gură-cască vor fi în stare să-ţi înţeleagă eroismul şi mai curînd sau mai tîrziu ai să

fii silit să le explici cu mai multă tărie decît i-ar prii sănătăţii şi duratei vieţii tale. Vrei să-ţi dau un sfat prietenesc? Pleacă la Neapole, la Haga sau la Petersburg, locuri cu oameni mai liniştiţi, care înţeleg afacerile de onoare ceva mai altfel decît le înţeleg zănaticii noştri de parizieni. Odată acolo, trage mereu la ţintă cu pistolul şi exersează-te într-una, nelăsînd nici o clipă spada din mînă; caută să te faci uitat într-atîta încît să te poţi reîntoarce liniştit peste cîţiva ani în Franţa, sau să devii atît de priceput în mînuirea armelor, încît să-ţi cucereşti liniştea. Nu-i aşa că am dreptate, domnule de Château-Renaud?

— Sînt cu totul de aceeaşi părere — răspunse gentilomul. Nimic nu iscă mai multe dueluri serioase decît un duel lăsat baltă.

— Vă mulţumesc, domnilor — răspunse Albert cu un zîmbet îngheţat; vă voi urma sfatul, nu pentru că mi-l daţi, ci pentru că aveam şi eu intenţia să părăsesc Franţa. Vă mulţumesc de asemeni pentru serviciul pe care mi l-aţi făcut fiindu-mi martori. Mi-a rămas adînc întipărit în inimă, căci, după cuvintele pe care le-aţi rostit acum, nu-mi mai amintesc de nimic altceva în afară de el.

Château-Renaud şi Beauchamp se priviră. Amîndoi gîndeau la fel, iar tonul cu care Morcerf îşi rostise mulţumirile era atîta de hotărît, încît situaţia ar fi devenit stînjenitoare pentru toţi dacă ar mai fi continuat să discute.

— Adio, Albert, spuse pe neaşteptate Beauchamp întinzîndu-i nepăsător mîna, fără ca Albert să pară că se trezeşte din amorţeala lui.

Într-adevăr, Albert nu răspunse mîinii acesteia întinse.

— Adio, spuse şi Château-Renaud, păstrîndu-şi bastonaşul în stînga şi salutînd cu dreapta.

Buzele lui Albert abia şoptiră: Adio! Privirea lui era însă mai limpede; ea închidea o întreagă gamă de mînii stăpînite, de dispreţ mîndru şi de indignare mărinimoasă.

După ce martorii se urcară în trăsură, Albert își mai păstră cîtva timp înfățișarea neclintită și melancolică ; apoi, dintr-o dată, deslegîndu-și calul de pomișorul în jurul căruia servitorul legase frîul, sări ușor în șa și porni în galop spre Paris. Peste un sfert de ceas, Albert reintra în clădirea din strada Helder.

Cînd descălecă, i se păru că zărește fața palidă a tatălui său după perdelele dormitorului ; Albert întoarse capul suspinînd și intră în pavilionul cel mic.

Ajuns acolo, el aruncă o ultimă privire tuturor bogățiilor care-i făcuseră viața atît de plăcută și de fericită încă din copilărie, se mai uită o dată la tablourile ale căror chipuri păreau că îi surîd și ale căror priveliști păreau că se însuflețesc în culori vii.

Apoi scoase portretul mamei sale de pe șasiul de stejar pe care-l aruncă și făcu pînza sul, lăsînd rama de aur goală și întunecată.

După aceea își orîndui frumoasele arme turcești, puștile englezești, porțelanurile japoneze, cupele înalte, bronzurile artistice semnate Feauchères sau Barye ; își cercetă dulapurile și puse cheile la fiecare dintre ele ; aruncă într-un sertar al biroului, pe care-l lăsă deschis, toți banii din buzunare, adăugă toate giuvaierurile la modă care-i umpleau cupele, cuferașele și polițele ; făcu un inventar exact și precis al tuturor și puse inventarul în locul cel mai vizibil al unei mese după ce golise masa de cărțile și de hîrtiile care o acopereau.

Pe cînd abia începuse să facă asta, servitorul, deși Albert îi poruncise să-l lase singur, intrase în cameră.

— Ce vrei ? îl întrebă Albert cu un ton mai mult decît mînios.

— Iertați-mă, domnule, spuse valetul ; e adevărat că mi-ați spus să nu vă deranjez, dar m-a chemat domnul conte de Morcerf.

— Ei și ? întrebă Albert.

— N-am vrut să mă duc la domnul conte fără să ascult poruncile dumneavoastră.

— De ce?

— Fiindcă domnul conte știe, fără îndoială, că v-am însoțit pe teren.

—S-ar putea... spuse Albert.

— Și dacă mă cheamă, fără îndoială că vrea să mă întrebe ce s-a petrecut acolo. Ce trebuie să-i spun?

— Adevărul.

— Atunci să-i spun că întîlnirea n-a avut loc?

— Să-i spui că i-am cerut iertare domnului conte de Monte-Cristo. Du-te!

Valetul se înclină și ieși.

Albert continuase apoi să-și facă inventarul.

Cînd își termină munca, îi atrase atenția tropotul unor cai trecînd prin curte și huruitul unei trăsuri care zguduia geamurile; el se apropie de fereastră și-l văzu pe tatăl său urcîndu-se într-o trăsură și plecînd.

Abia se închise poarta în urma contelui, cînd Albert porni spre apartamentul mamei sale și cum nu se afla nimeni acolo ca să-l anunțe, pătrunse pînă în camera ei de culcare și se opri în prag cu inima tulburată de cele văzute și de cele bănuite.

Ca și cum un același suflet le-ar fi ținut în viață trupurile la amîndoi, Mercédès făcea în apartamentul ei ceea ce făcuse Albert în al lui. Totul era orînduit cu grijă: dantele, găteli, giuvaerurile, rufăria, banii fuseseră puși în sertare, cărora contesa le potrivea cheile.

Albert văzu toate pregătirile; el le înțelese și strigînd: „Mamă!", se repezi să înlănțuie cu brațele gîtul lui Mercédès.

Pictorul care ar fi putut reda expresiile acestor două chipuri, fără îndoială că ar fi făcut un tablou frumos.

Dar toate pregătirile care nu-l speriaseră pe Albert cînd fusese vorba de îndeplinirea hotărîrii lui, îl înspăimîntară acum, cînd era vorba de maică-sa.

— Ce faci? — o întrebă el.

— Tu ce-ai făcut? — răspunse ea.

— Mamă — glăsui Albert mişcat pînă la lacrimi — cu tine nu e acelaşi lucru! Tu nu poţi hotărî ce am hotărît eu, căci am venit să-ţi spun că-mi iau adio de la casă şi... de la tine.

— Şi eu plec, Albert, răspunse Mercédès. Drept să spun, mă gîndeam că fiul meu mă va însoţi. M-am înşelat cumva?

— Mamă — continuă Albert hotărît — nu pot să te fac să împărtăşeşti soarta pe care mi-am hărăzit-o mie de acum înainte: trebuie să trăiesc fără nume şi fără avere: ca să încep ucenicia vieţii acesteia aspre, va trebui să împrumut de la vreun prieten pîinea pe care o voi mînca pînă cînd îmi voi cîştiga alta. De aceea, dragă mamă, mă voi duce de îndată la Franz ca să-l rog să-mi împrumute puţinii bani de care socotesc că voi avea nevoie.

— Tu, bietul meu copil! — strigă Mercédès — tu să înduri mizeria, să suferi de foame! Nu spune asta! Mi-ai frînge toate hotărîrile.

— Dar nu le-aş frînge pe-ale mele, mamă, răspunse Albert. Eu sînt tînăr, puternic şi cred că sînt curajos: începînd de ieri, am învăţat ce poate voinţa. Vai, mamă, sînt oameni care au suferit nespus de mult şi nu numai că n-au murit, dar şi-au dobîndit o nouă avere pe ruina tuturor făgăduielilor de fericire trimise de cer, pe rămăşiţele tuturor nădejdilor date de Dumnezeu! Am învăţat asta, mamă, şi am văzut astfel de oameni; ştiu că din fundul prăpastiei unde îi azvîrlise duşmanul, ei s-au ridicat cu atîta forţă şi glorie, încît şi-au dominat fostul învingător şi l-au doborît, la rîndul lor. Nu, mamă, nu; începînd de astăzi, am rupt cu trecutul şi nu mai primesc nimic de la el, nici chiar numele, pentru că, mă înţelegi, nu-i aşa, mamă? fiul tău nu poate purta numele unui om care trebuie să roşească în faţa altui om!

— Albert! Copilul meu! — spuse Mercédès — dacă aş avea o inimă mai puternică, tot asta te-aş

sfatui să faci; dar ţi-a vorbit conştiinţa ta în timp ce vocea mea stinsă tăcea; ascultă-ţi conştiinţa, copilul meu. Aveai prieteni, Albert: rupe prietenia cu ei pentru o vreme, dar nu deznădăjdui, de dragul meu! Viaţa e încă frumoasă la vîrsta ta, dragă Albert. Abia ai douăzeci şi doi de ani. Şi cum unei inimi atît de curate ca a ta îi trebuie un nume fără pată, ia numele tatălui meu: el se numea Herrera. Te cunosc, Albert, orice cale vei apuca, în scurtă vreme numele tău va deveni vestit. Atunci revino în lume, iar nenorocirile prin care ai trecut te vor face şi mai falnic încă. Şi dacă, în ciuda previziunilor mele, nu va fi aşa, lasă-mi nădejdea asta măcar mie, care nu voi avea alt gînd, mie care nu mai am viitor şi pentru care mormîntul începe în pragul casei acesteia.

— Am să fac aşa cum doreşti, mamă, răspunse tînărul; da, îţi împărtăşesc nădejdile; mînia cerului n-o să ne urmărească pe dumneata, atît de curată, şi pe mine, atît de nevinovat. Dar fiindcă sîntem hotărîţi, să nu zăbovim. Domnul de Morcerf a plecat acum aproape o jumătate de ceas; cum vezi, e un prilej să ocolim scandalul şi explicaţiile.

— Te aştept, fiul meu, răspunse Mercédès.

Albert alergă în grabă pînă pe bulevard de unde aduse o trăsură care trebuia să-i ducă de-acasă. Amintindu-şi că în strada Saints-Pères există nişte căsuţe unde maică-sa şi-ar fi putut găsi o locuinţă modestă dar cuviincioasă, el se reîntoarse deci s-o ia pe contesă.

În clipa cînd trăsura se oprea dinaintea porţii şi cînd Albert tocmai cobora, un om se apropie de el şi-i dădu o scrisoare.

Albert îl recunoscu pe intendent.

— Din partea domnului conte, spuse Bertuccio.

Albert luă scrisoarea, o deschise, o citi.

După ce o citi îl căută din ochi pe Bertuccio, dar cît timp el citise, Bertuccio dispăruse.

Atunci Albert, cu ochii în lacrimi, cu pieptul sugrumat de emoție, se reîntoarse la Mercédès și, fără să rostească un cuvînt, în întinse scrisoarea.

Mercédès citi :

„Albert,

Spunîndu-ți că am priceput ce ai de gînd să faci, mă simt dator să-ți arăt că și eu înțeleg ce înseamnă delicatețea. Iată-te liber : vei părăsi locuința contelui și o vei aduce la dumneata și pe mama dumitale, la fel de liberă ; dar gîndește-te, Albert, că-i datorezi mai mult decît poți să-i dai, sărmană inimă nobilă. Păstrează pentru tine lupta, cere pentru tine suferința, dar cruță-i primele lipsuri care vor însoți neapărat primele taie străduințe ; căci ea nu merită nici măcar ecoul nenorocirii care o lovește astăzi, iar Ursita nu vrea ca nevinovatul să plătească pentru vinovat.

Știu că veți părăsi amîndoi casa din strada Hélder fără să luați nimic. Cum am aflat, nu încerca să descoperi. Știu — și atîta tot.

Ascultă, Albert :

Acum douăzeci și patru de ani mă reîntorceam voios și mîndru în patrie. Aveam o logodnică, o sfîntă pe care o adoram, și-i aduceam logodnicei mele o sută cincizeci de ludovici, adunați din greu printr-o muncă fără răgaz. Banii aceștia erau pentru ea, i-i hărăzisem ei, și știind cît de vicleană e marea, îngropasem comoara noastră într-o grădiniță a casei în care locuia tata, la Marsilia, pe aleile Meilhan.

Mama ta, Albert, cunoaște căsuța aceasta dragă.

De curînd, venind spre Paris, am trecut prin Marsilia. M-am dus să văd casa plină de amintiri dureroase, iar seara am scormonit cu o sapă ungherul unde îngropasem comoara. Caseta de fier era încă la locul ei, neatinsă de nimeni. Ea se află într-un colț acoperit de umbra unui smochin frumos pe care tata l-a sădit în ziua cînd m-am născut.

Banii aceştia, Albert, care pe vremuri trebuiau să ajute vieţii şi liniştii femeii adorate, iată că astăzi, printr-o întîmplare ciudată şi dureroasă, şi-au regăsit acelaşi rost. Înţelege-mi bine gîndul, mie, care i-aş putea dărui milioane sărmanei femei şi care îi dau numai bucata de pîine neagră uitată sub acoperişul meu sărman din ziua cînd am fost despărţit de aceea pe care o iubeam atît de mult.

Eşti un om mărinimos, Albert, dar poate că eşti orbit totuşi de mîndrie sau de supărare; dacă mă refuzi, dacă ceri altuia ceea ce eu am dreptul să-ţi dăruiesc, voi spune că nu e mărinimos din partea ta să-i refuzi mamei tale traiul dăruit de un om pe al cărui tată, tatăl tău l-a făcut să moară în grozăviile foamei şi ale deznădejdii."

După citirea scrisorii, Albert rămase palid şi nemişcat, aşteptînd hotărîrea mamei sale.

Mercédès ridică privirea spre cer, cu o expresie de nedescris.

— Primesc — spuse ea; el are dreptul să plătească zestrea pe care o voi duce într-o mănăstire!

Apoi, punîndu-şi scrisoarea pe inimă, Mercédès luă braţul fiului ei şi cu un pas mai hotărît decît s-ar fi aşteptat poate ea însăşi, porni de-a lungul scării.

Capitolul XV

SINUCIDEREA

Intre timp, Monte-Cristo se reîntorsese şi el în oraş împreună cu Emmanuel şi Maximilien.

Reîntoarcerea fu veselă. Emmanuel îşi lăsă în voie bucuria de a vedea pacea urmînd războiului şi o mărturisi cu glas tare. Maximilien, stînd într-un colţ al trăsurii, îşi lăsă cumnatul să-şi reverse bucuria prin cuvinte, păstrînd pentru el o bucurie la fel de sinceră, dar care îi lucea numai în priviri.

La bariera Trône, îl întîlniră pe Bertuccio: intendentul aştepta acolo, neclintit, ca o santinelă în post.

Monte-Cristo îşi scoase capul prin uşa cupeului, schimbă cu el cîteva cuvinte pe şoptite, apoi intendentul dispăru.

— Domnule conte — spuse Emmanuel cînd ajunseră la Place Royale — porunciţi, vă rog, să fiu lăsat la uşa casei mele; vreau să nu-i mai pricinuiesc nevesti-mi nici o clipă de nelinişte, nici pentru dumneavoastră, nici pentru mine.

— Dacă n-ar fi caraghios să se facă paradă de izbîndă, — adăugă Maximilien — l-aş invita pe domnul conte la noi; dar pe semne că şi domnul conte are cîteva inimi tremurătoare pe care trebuie să le liniştească. Iată-ne ajunşi, Emmanuel. Să ne salutăm prietenul şi să-l lăsăm să-şi urmeze calea.

— O clipă, spuse Monte-Cristo; nu mă lăsaţi aşa, dintr-o dată, fără nici un însoţitor. Dumneata, Emmanuel, du-te la încîntătoarea dumitale soţie căreia te rog să-i prezinţi toate complimentele mele, iar dumneata, Morrel, însoţeşte-mă pînă la Champs-Elysées.

— Minunat! răspunse Maximilien. Cu atît mai mult cu cît şi eu am treabă în cartierul dumneavoastră.

— Să te aşteptăm la masă? întrebă Emmanuel.

— Nu, răspunse tînărul.

Uşa se închise şi cupeul porni mai departe.

— Vedeţi că v-am purtat noroc? întrebă Maximilien cînd rămase singur cu contele. V-aţi fi gîndit la asta?

— Da, răspunse Monte-Cristo. Iată de ce aş vrea să te păstrez pentru totdeauna lîngă mine.

— E o minune! continuă Maximilien gîndind cu glas tare.

— Ce anume?

— Ce s-a întîmplat.

— Da, răspunse Monte-Cristo zîmbind; ai spus cuvîntul potrivit, Morrel, e o minune!

— Fiindcă, oricît, Albert e curajos, continuă Maximilien.

— Foarte curajos, spuse Monte-Cristo. L-am văzut dormind cu un pumnal deasupra capului.

— Şi eu ştiu că s-a bătut de două ori şi s-a bătut foarte bine. Cum s-o fi potrivind asta cu purtarea lui de azi dimineaţă?

— E influenţa dumitale şi nimic altceva, zîmbi Monte-Cristo.

— Ce fericire pentru Albert că nu e militar, spuse Maximilien.

— De ce?

— Să-şi ceară scuze pe teren! făcu Maximilien, clătinînd din cap.

— Haide, spuse Monte-Cristo cu blîndeţe, nu cădea în prejudecăţile oamenilor de rînd, Morrel. Nu-ţi dai seama că din moment ce e curajos, Albert nu poate fi laş, şi că trebuie să fi avut vreun motiv ca să se poarte aşa cum s-a purtat azi dimineaţă? Nu recunoşti că totuşi purtarea lui este mai eroică decît oricare alt lucru?

— Fără îndoială, fără îndoială, răspunse Morrel; dar am să spun şi eu cum spun spaniolii: a fost mai curajos ieri decît astăzi.

— Iei masa cu mine, nu-i aşa, Maximilien? - întrebă Monte-Cristo ca să schimbe vorba.

— Nu pot. La zece vă părăsesc.

— Ai întîlnire la masă?

Maximilien zîmbi şi clătină din cap.

— Totuşi, trebuie să mănînci undeva.

— Şi dacă nu mi-e foame?

— Aha! făcu Monte-Cristo; nu cunosc decît două sentimente care pot tăia pofta de mîncare: durerea (dar cum din fericire te văd foarte voios, cred că nu e vorba de ea) şi dragostea. După cele ce mi-ai spus despre inima dumitale, îmi e îngăduit s-o cred.

— Pe cinstea mea că nu tăgăduiesc, răspunse cu voie bună Maximilien.

— Şi mie nu vrei să-mi povesteşti, Maximilien? întrebă contele cu atîta vioiciune în glas, încît era vădit că ţine mult să afle taina.

— V-am arătat azi dimineaţă că am inimă, nu-i aşa, conte?

Drept orice răspuns, Monte-Cristo îi întinse tînărului mîna.

— Ei bine, continuă Maximilien, de cînd inima nu mai îmi e lîngă a dumneavoastră, la pădurea Vincennes, e în altă parte, unde mă duc s-o regăsesc.

— Du-te, spuse fără grabă contele, du-te, prietene. Dar te rog, dacă dai de vreo piedică în cale, aminteşte-ţi că am şi eu o putere oarecare în lumea asta şi că aş fi fericit s-o folosesc spre binele celor care îmi sînt dragi. Iar dumneata îmi eşti drag, Maximilien.

— Bine — răspunse tînărul — am să-mi amintesc, aşa cum îşi amintesc copiii egoişti de părinţii lor cînd au nevoie de ei. Cînd voi avea nevoie de dumneavoastră — şi poate că va sosi clipa aceea — vă voi spune.

— Bine, iau aminte. Adio!

— La revedere.

Cupeul ajunsese la poarta clădirii din Champs-Elysées. Monte-Cristo deschise uşa şi Maximilien sări jos.

Bertuccio aştepta pe peron.

Maximilien dispăru prin aleea Marigny, iar Monte-Cristo porni repede spre Bertuccio.

— Ce se aude? întrebă el.

— Işi va părăsi casa, răspunse intendentul.

— Dar băiatul?

— Florentin, valetul lui, crede că şi el va face la fel.

— Bine.

Monte-Cristo îl duse pe Bertuccio în cabinet, scrise scrisoarea pe care am văzut-o şi i-o înmînă.

— Du-te şi trimite-o grabnic. Nu uita s-o anunţi şi pe Haydée că m-am reîntors.

— Iată-mă — spuse Haydée care, la zgomotul trăsurii, se şi coborîse, şi al cărui chip era strălucitor de bucurie, văzîndu-l pe conte nevătămat.

Bertuccio ieşi.

Toată bucuria negrăită a unei fiice revăzîndu-şi tatăl scump, toată patima înfocată a unei iubite revăzîndu-şi iubitul adorat, Haydée le simţi în primele clipe ale reîntoarcerii aşteptate de ea cu atîta nerăbdare.

Deşi era mai puţin vizibilă, nici bucuria lui Monte-Cristo nu era mai mică; pentru inimile care au suferit multă vreme, bucuria e asemănătoare cu roua pentru pămînturile pîrjolite de soare: inima şi pămîntul sorb ploaia aceasta binefăcătoare care cade peste ele, iar din afară nu se vede nimic. De cîteva zile, Monte-Cristo înţelegea un lucru pe care de multă vreme nu mai îndrăznea să-l creadă şi anume că existau două Mercédès în lume şi că mai putea fi încă fericit.

Privirea lui înflăcărată de fericire se adînci lacomă în ochii umezi ai Haydéei, cînd, deodată, uşa se deschise. Contele se încruntă.

— Domnul de Morcerf! anunţă Baptistin, rostind numele acesta ca pe o scuză.

Chipul lui Monte-Cristo se lumină.

— Care? întrebă el. Vicontele sau contele?

— Contele.

— Doamne! strigă Haydée, nu s-a sfîrşit încă?

— Nu ştiu dacă s-a sfîrşit, copila mea dragă, răspunse Monte-Cristo luîndu-i mîinile. Dar ştiu că tu n-ai de ce să te temi.

— Totuşi, e ticălosul...

— Omul ăsta nu poate să-mi facă nimic, Haydée, răspunse Monte-Cristo. Puteai fi îngrijorată cînd am avut de-a face cu fiul său.

— N-o să ştii niciodată, stăpîne, cît am suferit! spuse Haydée.

Monte-Cristo zîmbi.

— Pe mormîntul tatălui meu, adăugă el punîndu-şi mîna pe capul fetei, îţi jur că dacă se va întîmpla o nenorocire, în nici un caz n-o să mi se întîmple mie.

— Te cred, stăpîne, ca şi cum mi-ar vorbi Dumnezeu însuşi, răspunse Haydée, dîndu-i fruntea să i-o sărute.

Monte-Cristo depuse pe fruntea ei atît de pură şi de frumoasă un sărut care făcu să bată deodată două inimi: una cu putere, cealaltă înăbuşit.

„Doamne — gîndi el — oare ai să-mi îngădui să pot iubi iar?"... — Introdu-l pe domnul conte de Morcerf în salon — îi spuse el apoi lui Baptistin, în timp ce o conducea pe Haydée către o scară dosnică.

Asupra vizitei acesteia, aşteptată poate de Monte-Cristo dar, fără îndoială, neaşteptată de cititori, e bine să dăm o lămurire.

Pe cînd Mercédès — după cum am spus — făcea în apartamentul ei acelaşi fel de inventar pe care-l făcuse şi Albert la el, pe cînd îşi punea în ordine giuvaerurile, îşi închidea sertarele, îşi aduna cheile, ca să lase totul într-o rînduială desăvîrşită, nu băgase de seamă că un chip sinistru şi palid se ivise la geamul uşii prin care pătrundea lumina din coridor. Prin uşa aceea, nu numai că se putea vedea, dar

se putea şi auzi, aşa că omul acela care privea astfel, fără să fie nici văzut şi nici auzit, văzu şi auzi tot ce se petrecea la doamna de Morcerf.

De la uşa de sticlă, omul cu faţa palidă se duse în camera de culcare a contelui de Morcerf şi, ajuns acolo, trase cu mîna crispată perdelele unei ferestre care dădea spre curte. El rămase astfel timp de zece minute nemişcat, mut, ascultîndu-şi bătăile inimii. Aceste zece minute însemnară pentru el o veşnicie.

Atunci Albert, reîntorcîndu-se de la întîlnire, îşi zărise tatăl pîndindu-i dinapoia unei perdele reîntoarcerea, şi întorsese capul.

Ochii contelui se deschiseră, mari; ştia că insulta adusă de Albert lui Monte-Cristo fusese cumplită şi că o asemenea insultă în orice ţară din lume trebuia să ducă la un duel pe viaţă şi pe moarte. Deci, dacă Albert se reîntorsese nevătămat, însemna că el fusese răzbunat.

Un fulger de bucurie nespusă îi lumină obrazul lugubru, aşa cum o ultimă rază de soare se iveşte înainte de a se pierde în norii care îi par mai mult mormînt decît leagăn.

Dar, după cum am spus, Morcerf aşteptă zadarnic ca Albert să urce şi să-i povestească izbînda. Că fiul, înainte de a se duela, nu voise să-şi vadă tatăl, a cărui onoare pornea s-o răzbune, e lesne de înţeles; dar odată ce onoarea tatălui fusese răzbunată, de ce oare nu venea fiul să se arunce în braţele lui?

Neputînd să-l vadă pe Albert, Morcerf trimise după servitorul acestuia. Se ştie că Albert îi îngăduise valetului să nu ascundă nimic faţă de conte.

Peste zece minute, Morcerf fu văzut ivindu-se pe peron, îmbrăcat într-o redingotă neagră cu un guler militar, purtînd pantaloni negri şi mănuşi negre. După cîte părea, el dăduse mai dinainte anumite ordine, căci, abia atinse ultima treaptă a peronului, cînd trăsura, cu cai gata înhămaţi, ieşi din şopron şi se opri dinaintea lui.

Valetul îi aruncă în trăsură o manta militărească cu glugă, în care erau înfăşurate două săbii; apoi, închizînd uşa caleştii, valetul se aşează lîngă vizitiu.

Vizitiul se plecă, aşteptînd ordinele.

— La Champs-Elysées —porunci generalul. La contele de Monte Cristo. Repede!

Caii porniră în galop sub loviturile biciului, iar peste cinci minute se opriră în faţa locuinţei lui Monte-Cristo.

Domnul de Morcerf îşi deschise el însuşi uşa caleştii şi sări din mers, pe aleie, ca un tînăr, apoi sună şi dispăru împreună cu servitorul său prin uşa larg deschisă.

Peste o secundă, Baptistin îi anunţa lui Monte-Cristo vizita contelui de Morcerf, iar Monte-Cristo, reconducînd-o pe Haydée, porunci să fie introdus vizitatorul în salon.

Generalul măsura pentru a treia oară salonul în lung şi-n lat, cînd, întorcîndu-se, îl zări pe Monte-Cristo în prag.

— A! Chiar domnul de Morcerf, spuse liniştit Monte-Cristo; credeam că n-am auzit bine.

— Da, sînt eu însumi, răspunse Morcerf strîngîndu-şi buzele atît de tare încît abia i se auzeau cuvintele.

— Atunci nu-mi rămîne decît să aflu motivul care-mi prilejuieşte plăcerea de a-l vedea pe domnul conte de Morcerf atît de devreme.

— Aţi avut azi dimineaţă o întîlnire cu fiul meu, domnule? întrebă generalul.

— Ştiţi asta? răspunse Monte-Cristo.

— Şi mai ştiu că fiul meu avea motive serioase să se bată cu dumneavoastră şi să facă tot ce putea ca să vă ucidă.

— Într-adevăr, domnule, avea destule motive! Dar vedeţi că, deşi a avut toate motivele, nu m-a ucis, ba chiar nici nu s-a bătut.

— Şi totuşi, el vă socotea cauza dezonoarei tatălui său, cauza ruinei înfricoşătoare care în clipa de faţă mi-a copleşit familia.

— Adevărat, domnule, răspunse Monte-Cristo cu metulburatul lui calm; dar nici vorbă că mă socotea o cauză secundară şi nu una principală.

— Fără îndoială că i-aţi cerut scuze, sau i-aţi dat vreo explicaţie...

— Nu i-am dat nici o explicaţie, iar scuze mi-a cerut el.

— Pe seama cărui fapt puneţi purtarea lui?

— Pe seama convingerii. Se vede că în toate cîte s-au întîmplat există cineva mai vinovat decît mine.

— Cine anume?

— Tatăl său.

— Fie, răspunse Morcerf pălind; dar ştiţi că vinovatului nu-i place să i se vorbească despre vinovăţia lui.

— Ştiu... De aceea mă aşteptam la ceea ce se întîmplă acum.

— Vă aşteptaţi ca fiul meu să fie un laş? strigă Morcerf.

— Domnul Albert de Morcerf nu e de loc laş, răspunse Monte-Cristo.

— Un om care ţine o spadă în mînă, un om care în faţa spadei acesteia are un duşman de moarte e laş dacă nu se bate! De ce nu e aici să i-o spun în faţă!

— Domnule, răspunse rece Monte-Cristo, nu-mi închipui că aţi venit numai să-mi povestiţi micile dumneavoastră treburi casnice. Duceţi-vă să-i spuneţi asta lui Albert; poate că el va şti ce să vă răspundă.

— Nu, nu — urmă generalul cu un zîmbet şters — nu, aveţi dreptate, n-am venit pentru asta! Am venit să vă spun că şi eu vă privesc ca pe un duşman al meu! Am venit să vă spun că vă urăsc din instinct! Că mi se pare că v-am cunoscut de totdeauna şi că v-am urît întotdeauna! Şi că, în sfîrşit, dacă

tinerii din zilele noastre nu se mai bat, atunci să ne batem noi... Nu sînteţi de aceeaşi părere, domnule?

— Cum să nu. De aceea cînd v-am spus că mă aşteptam la ceea ce se va întîmpla, vorbeam despre onoarea vizitei dumneavoastră.

— Cu atît mai bine... Atunci sînteţi gata?

— Sînt totdeauna gata, domnule.

— Ştiţi că ne vom bate pînă ce unul din noi va muri? întrebă generalul strîngînd din dinţi cu furie.

— Pînă ce unul din noi doi va muri, repetă Monte-Cristo înclinînd uşor capul.

— Atunci să mergem. N-avem nevoie de martori.

— Într-adevăr, spuse Monte-Cristo, n-avem nevoie. Ne cunoaştem destul de bine!

— Dimpotrivă — răspunse Morcerf — nu ne cunoaştem de loc.

— Ei aş! făcu Monte-Cristo, cu acelaşi calm care-l scotea pe Morcerf din sărite. Ia să vedem. Nu eşti dumneata soldatul Fernand care a dezertat în ajunul luptei de la Waterloo? Nu eşti dumneata locotenentul Fernand care a servit drept ghid şi spion armatei franceze în Spania? Nu eşti dumneata colonelul Fernand care şi-a trădat, şi-a vîndut şi şi-a asasinat binefăcătorul? Iar toţi francezii ăştia, puşi laolaltă, nu l-au alcătuit ei oare pe locotenentul general conte de Morcerf, pair al Franţei?

— Ticălosule! strigă generalul ars de cuvintele auzite ca de un fier roşu, ticălosule, îmi aminteşti necinstea, în clipa cînd, poate, mă vei ucide? Nu, n-am spus că tu nu mă cunoşti; ştiu, diavole, ai pătruns în noaptea trecutului meu şi ai citit acolo, la lumina nu ştiu cărei făclii, fiecare filă a vieţii mele! Dar poate că mai există încă mai multă onoare în mine, în necinstea mea, decît sub înfăţişarea ta pompoasă. Ştiu că mă cunoşti, dar eu nu te cunosc, aventurier împănat de aur şi de giuvaeruri! La Paris ţi-ai dat numele de Monte-Cristo; în Italia ţi-ai zis Simbad Marinarul; în Malta cine ştie cum, ţi-am uitat numele. Numele tău adevărat ţi-l cer, însă, nu-

mele tău adevărat vreau să-l știu dintre cele o sută de nume pe care le ai, ca să-l rostesc pe terenul de luptă, în clipa cînd îți voi înfige spada în inimă.

Contele de Monte-Cristo păli groaznic. In privirea lui sălbatică se aprinse un foc mistuitor. Dintr-un salt, el se repezi în cabinetul de alături și, în mai puțin de o secundă, smulgîndu-și cravata, haina și vesta, îmbrăcă o bluză de marinar și își puse pe cap o beretă marinărească de sub care unduiau lungile lui plete negre.

Și se reîntoarse astfel, înfricoșător, necruțător, înaintînd cu brațele încrucișate spre generalul care nu pricepuse nimic din dispariția lui. Morcerf îl aștepta și, simțindu-și dinții clănțănind și picioarele muindu-i-se, se dădu înapoi cu un pas și nu se opri decît cînd mîna lui crispată găsi sprijin într-o masă.

— Fernand! — îi strigă Monte-Cristo — din cele o sută de nume ale mele n-aș avea nevoie să spun decît unul singur ca să te trăsnesc; dar numele acesta tu-l bănuiești, nu-i așa? Sau mai bine zis, ți-l amintești, nu-i așa? Căci, cu toate necazurile îndurate de mine, cu toate chinurile, îți arăt astăzi un chip pe care fericirea răzbunării îl întinerește, un obraz pe care trebuie să-l fi văzut de multe ori în visele tale, de cînd te-ai însurat... cu Mercédès, logodnica mea!

Generalul, cu capul dat pe spate, cu mîinile întinse, cu privirea fixă, privea în tăcere apariția aceasta cumplită; apoi, căutînd zidul ca pe un sprijin, se strecură încet pînă la ușa prin care ieși de-a-ndaratelea, lăsînd să-i scape un singur strigăt, lugubru, jalnic, sfîșietor:

— Edmond Dantès!

Apoi, cu gemete care n-aveau nimic omenesc în ele, el se tîrî pînă sub bolțile casei, străbătu curtea ca un om beat și căzu în brațele valetului, îngăimînd numai:

— Acasă! Acasă!

În drum, aerul proaspăt şi ruşinea cauzată de atenţia oamenilor săi îl făcură să-şi adune gîndurile. Dar drumul era scurt şi, cu cît se apropia mai mult de casă, Morcerf simţea reîmprospătîndu-i-se durerile.

La cîţiva paşi de casă, el opri trăsura şi se coborî. Poarta era deschisă larg; un birjar, mirat că fusese chemat într-o locuinţă atît de bogată, oprise trăsura în mijlocul curţii; Morcerf privi înspăimîntat trăsura aceasta, dar nu îndrăzni să pună nici o întrebare şi se repezi în apartamentul lui.

Două persoane coborau şi Morcerf abia avu timp să intre repede într-o încăpere ca să nu fie văzut.

Era Mercédès, sprijinită de braţul fiului ei şi părăsind împreună cu el casa.

Ei trecură la un pas de nefericitul care, ascuns după o draperie de damasc, fu atins în treacăt de rochia de mătase a lui Mercédès şi simţi în obraz suflul cald al cuvintelor rostite de fiul-său:

— Curaj, mamă! Haide, haide, aici nu mai sîntem în casa noastră.

Cuvintele se stinseră, paşii se depărtară.

Generalul îşi îndreptă spinarea ţinîndu-se cu mîinile încleştate de draperie; îşi înăbuşi cel mai cumplit geamăt care ieşise vreodată din pieptul vreunui părinte, părăsit în acelaşi timp şi de soţie şi de fiu...

Curînd, Morcerf auzi uşa de fier a trăsurii trîntindu-se, apoi vocea birjarului; geamurile zăngăniră de uruitul greu al roţilor. Atunci Morcerf se năpusti în dormitor ca să mai poată vedea odată ceea ce iubise mai mult pe lume. Dar trăsura porni fără ca Mercédès sau Albert să scoată capul pe uşă, pentru a dărui locuinţei singuratice, tatălui, sau soţului părăsit, o ultimă privire de adio şi de regret, adică de iertare.

De aceea, în clipa cînd roţile trăsurii zguduiră pavajul de sub boltă, o împuşcătură răsună şi o dîră de fum ieşi prin unul din geamurile ferestrei dormitorului, fărîmată de puterea exploziei.

Capitolul XVI

VALENTINE

E lesne de închipuit unde avea treabă Maximilien şi cu cine avea întîlnire.

Părăsindu-l pe Monte-Cristo, el porni agale spre casa lui Villefort.

Spunem că mergea agale: asta din pricină că Maximilien avea înainte mai mult de o jumătate de ceas şi n-avea de străbătut decît cincisute de paşi. Dar, cu tot răgazul mai mult decît îndestulător, el se grăbise să-l lase pe Monte-Cristo, dorind să rămînă singur cu gîndurile lui.

Maximilien îşi cunoştea bine ora lui, ora cînd Valentine, asistînd la dejunul lui Noirtier, era sigură că nu va fi stingherită de la pioasa ei îndatorire. Noirtier şi Valentine îi îngăduiseră să vină de două ori pe săptămînă şi acum el folosea dreptul căpătat.

Cînd ajunse, Valentine îl aştepta. Neliniştită, aproape năucită, ea îl prinse de mînă şi-l duse înaintea bunicului ei.

Neliniştea ei, dusă — după cum am spus — aproape pînă la năucire, se datora răsunetului pe care aventura lui Morcerf îl avusese în lume. Se ştia totul (lumea ştie totdeauna) despre aventura de la Operă. În casa lui Villefort nimeni nu se îndoia că faptele aveau să ducă neapărat la un duel. Valentine, cu instinctul ei de femeie, bănuise că Maximilien va fi martorul lui Monte-Cristo şi, cunoscînd curajul şi prietenia adîncă pe care tînărul i le purta contelui, se temea că el nu va avea puterea să se mărginească numai la rolul pasiv ce-i fusese dat.

E lesne de înţeles deci, cu cîtă lăcomie fură cerute, date şi primite amănuntele. Iar Maximilien putu să citească o bucurie nespusă în ochii iubitei cînd îi vesti

că groaznica întîmplare avusese un sfîrşit tot atît de fericit pe cît de neaşteptat.

— Acum — spuse Valentine făcîndu-i semn lui Maximilien să se aşeze lîngă bătrîn şi aşezîndu-se ea însăşi pe scăunelul de la picioarele bunicului — hai să vorbim puţin despre treburile noastre. Ştii, Maximilien, că bunicul se gîndise o clipă să părăsească locuinţa şi să-şi ia un apartament în afara casei domnului de Villefort?

— Cum să nu! răspunse Maximilien. Îmi amintesc planul acesta, ba chiar am fost încîntat auzindu-l.

— Atunci, bucură-te din nou, Maximilien: bunicul şi-a reluat planul.

— Bravo! făcu Maximilien.

— Şi ştii ce motiv dă ca să părăsească locuinţa de aici? întrebă Valentine.

Noirtier îşi privi nepoata vrînd să-i facă semn să tacă: dar Valentine nu se mai uita la el: ochii, privirea, zîmbetul, toate şi le îndreptase spre Maximilien.

— Orice motiv ar avea domnul de Noirtier — spuse Morrel — sînt convins că e bun.

— Ba chiar foarte bun, continuă Valentine: bunicul susţine că aerul foburgului Saint Honoré nu-mi prieşte.

— Aşa e, încuviinţă Maximilien. Zău, Valentine, domnul Noirtier s-ar putea foarte bine să aibă dreptate; de două săptămîni găsesc că sănătatea ta nu prea e înfloritoare.

— Da, adevărat, nu mă simt tocmai bine, răspunse Valentine. De aceea bunicuţul a luat locul medicului şi cum se pricepe la toate, am cea mai mare încredere în el.

— Atunci eşti bolnavă cu adevărat, Valentine, ia spune? întrebă îngrijorat Maximilien.

— Nu, n-aş putea spune că sînt chiar bolnavă. Am un fel de stare generală proastă şi atîta tot; mi-am pierdut pofta de mîncare şi mi se pare că stomacul mi se luptă ca să se deprindă cu ceva.

Noirtier nu lăsă să-i scape nici unul din cuvintele Valentinei.

— Şi ce tratament urmezi pentru boala asta necunoscută ?

— Unul foarte simplu, răspunse Valentine; beau în fiecare dimineaţă o lingură din doctoria adusă pentru bunicul; cînd spun lingură, înţeleg că am început cu una. Acum însă am ajuns să iau patru. Bunicul susţine că e un leac bun la toate.

Valentine zîmbea; dar în zîmbetul ei plutea ceva trist şi dureros.

Maximilien, ameţit de dragoste, o privea în tăcere; ea era într-adevăr frumoasă, dar paloarea feţei căpătase un ton mai mat, în ochi îi strălucea un foc mai viu decît de obicei, iar mîinile ei, albe ca fildeşul, păreau acum mîini de ceară pe care o culoare gălbuie le acoperă cu trecerea timpului.

De la Valentine, tînărul îşi îndreptă privirea spre Noirtier. Acesta o privea cu adînca şi ciudata lui inteligenţă pe fata adîncită în dragostea ei; dar şi el, ca şi Maximilien, urmărea semnele acelei suferinţe înăbuşite, atît de puţin vizibile, de altfel, încît ar fi putut scăpa tuturor în afară de bunic şi de iubit.

— Dar medicamentul din care ai ajuns să iei cîte patru linguri nu e prescris numai pentru domnul de Noirtier ?

— Eu nu ştiu decît că e foarte amar, răspunse Valentine. E atît de amar, încît tot ce beau după el mi se pare că-i păstrează gustul.

Noirtier se uită întrebător la nepoata sa.

— Da, bunicule — urmă Valentine — aşa e. Adineaori, înainte de a veni la tine, am băut un pahar de apă îndulcită cu zahăr; ei bine, n-am putut bea decît jumătate, atît de amară mi s-a părut apa.

Nortier păli şi făcu semn că vrea să vorbească.

Valentine se ridică şi căută dicţionarul.

Noirtier o urmări cu ochii vădit înspăimîntaţi.

Într-adevăr, Valentinei i se ridică sîngele în cap iar obrajii i se împurpurară.

— Ia te uită — zîmbi ea la fel de voioasă ca pînă atunci — cît e de ciudat ! Îmi vine ameţeală ! M-o fi bătut cumva soarele în ochi !...

Şi se rezemă de mînerul ferestrei.

— Nu e de loc soare afară, spuse Maximilien, simţindu-se mai neliniştit din pricina expresiei feţii lui Noirtier decît de ameţeala Valentinei.

Şi alergă spre ea.

Fata zîmbi.

— Linişteşte-te, bunicule, îi spuse ea lui Noirtier; linişteşte-te, Maximilien. Nu-i nimic. Mi-a şi trecut : dar, ia ascultaţi ! Nu s-aude huruitul unei trăsuri în curte ?

Ea deschise uşa camerei lui Noirtier, dădu fuga la o fereastră a coridorului şi se reîntoarse în grabă.

— Da — spuse ea — e doamna Danglars cu fiica ei. Vin să ne facă o vizită. Adio ! Fug, fiindcă au să vină să mă caute aici... Sau, mai bine zis, la revedere. Rămîi lîngă bunicul, Maximilien. Îţi făgăduiesc să nu le reţin.

Maximilien o urmări cu privirea, o văzu închizînd uşa şi o auzi urcînd scara cea mică, spre camerele doamnei de Villefort şi ale ei.

De îndată ce Valentine dispăru, Noirtier îi făcu semn lui Maximilien să ia dicţionarul. Maximilien îl ascultă ; sub îndrumarea Valentinei, el învăţase repede să se înţeleagă astfel cu bătrînul.

Totuşi, oricît de obişnuit ar fi fost, fiindcă trebuia să ia pe rînd o parte din cele douăzeci şi patru de litere ale alfabetului şi să găsească fiecare cuvînt în dicţionar, abia peste zece minute izbuti să tîlmăcească dorinţa bătrînului prin următoarele cuvinte :

„Caută paharul cu apă şi carafa din camera Valentinei".

Maximilien sună îndată servitorul care-l înlocuise pe Barrois şi, în numele lui Noirtier, îi spuse să aducă paharul şi carafa.

Servitorul se reîntoarse peste o clipă.

Carafa şi paharul erau goale.

Noirtier făcu semn că voia să vorbească.

— De ce sînt goale? întrebă el. Valentine a spus că n-a băut decît o jumătate de pahar.

Tîlmăcirea acestei noi întrebări le mai luă încă cinci minute.

— Nu ştiu, răspunse servitorul; dar camerista se află în apartamentul domnişoarei Valentine; poate l-a golit ea.

— Întreab-o! îi spuse Maximilien, tîlmăcind de data aceasta cu privirea gîndul lui Noirtier.

Servitorul ieşi, apoi se reîntoarse îndată.

— Domnişoara Valentine a trecut prin cameră ca să intre la doamna de Villefort, spuse el; şi, în treacăt, fiindu-i sete, a băut ce mai rămăsese în pahar; cît priveşte carafa, a golit-o domnişorul Edouard, ca să facă un eleşteu pentru raţe.

Noirtier înălţă ochii spre cer aşa cum ar face un jucător care ar juca tot ce are pe o singură carte.

Apoi ochii bătrînului se aţintiră pe uşă şi rămaseră astfel.

Într-adevăr, Valentine nu se înşelase spunînd că o văzuse pe doamna Danglars şi pe fiica ei; amîndouă fuseseră conduse la doamna de Villefort, care spusese că va primi la ea; de aceea trecuse Valentine pe acolo, camera ei aflîndu-se alături de a mamei vitrege, de care n-o despărţea decît odaia lui Edouard.

Noile venite intrară în salon cu ţinuta aceea rece şi oficială care anunţă de obicei o comunicare importantă.

Între oamenii din aceeaşi lume, o schimbare cît de uşoară se simte numaidecît. Doamna de Villefort răspunse la aerul lor solemn tot prin solemnitate.

Apoi intră Valentine şi reîncepură plecăciunile.

— Dragă prietenă — spuse baroana în timp ce fetele se prindeau de mînă — am venit împreună cu Eugénie să-ţi anunţ cea dintîi, căsătoria apropiată a fiicei mele cu prinţul Cavalcanti.

Danglars păstrase titlul de prinţ. Bancherul popular găsise că sună mai bine decît conte.

— Atunci, daţi-mi voie să vă felicit din toată inima, răspunse doamna de Villefort. Prinţul Cavalcanti pare un tînăr plin de însuşiri alese.

— Ascultă, spuse baroana zîmbind, vorbind ca între prietene, drept să-ţi spun, prinţul nu ni se pare că e încă ceea ce va fi. Mai are în el un pic din ciudăţenia care ne face pe noi francezii să recunoaştem de la prima privire un gentilom italian sau german. Totuşi, pare a avea o inimă foarte largă, multă fineţe în gîndire şi, cît priveşte partea materială, domnul Danglars pretinde că are o avere regească. Asta e chiar cuvîntul lui.

— Şi apoi — adaugă Eugénie răsfoind un album al doamnei de Villefort — trebuie să mai adaugi, mamă, că dumneata ai o înclinare deosebită pentru el.

— Şi nu fac bine întrebîndu-te dacă dumneata împărtăşeşti înclinarea aceasta? întrebă doamna de Villefort.

— Eu? făcu Eugénie cu îndrăzneala ei obişnuită. De loc, doamnă; nu simt nici o atracţie să mă las înlănţuită de grijile unei gospodării sau de toanele unui bărbat, oricine ar fi el. Mă simt atrasă spre viaţa de artistă şi prin urmare spre libertatea inimii, a fiinţei şi a gîndurilor mele.

Eugénie rostea cuvintele acestea cu un glas atît de pătrunzător şi de hotărît, încît Valentine roşi. In naivitatea ei, ea nu putea înţelege o fire atît de viguroasă şi i se părea că Eugénie e cu totul lipsită de sfiiciunile obişnuite femeilor.

— De altfel — continuă Eugénie — fiindcă sînt ursită să mă mărit, cu voia sau fără voia mea, trebuie măcar să-i mulţumesc soartei că m-a făcut să nu-i plac domnului Albert de Morcerf; altfel aş fi fost astăzi soţia unui om dezonorat.

— Zău că ai dreptate, întări baroana cu naivitatea ciudată pe care o au uneori doamnele din lumea înaltă şi pe care legăturile cu oamenii de rînd n-o fac să

dispară pe deplin. Dacă Morcerfii n-ar fi şovăit, fiicămea s-ar fi măritat cu Albert; generalul ţinea foarte mult să se facă nunta, ba chiar venise să îl zorească pe Danglars; am scăpat uşor.

— Oare toată ruşinea tatălui trebuie să se răsfrîngă asupra fiului? întrebă Valentine sfioasă. Domnul Albert mi se pare că nu-i de loc vinovat de trădările generalului.

— Ba să mă ierţi, draga mea, răspunse neînduplecată Eugénie; Albert îşi cere şi îşi merită partea lui; am auzit că după ce l-a provocat ieri la Operă pe domnul de Monte-Cristo, astăzi i-a cerut scuze pe teren.

— Nu se poate! făcu doamna de Villefort.

— Vai, draga mea prietenă — spuse doamna Danglars cu aceeaşi naivitate în glas — e sigur; ştiu de la domnul Debray care a fost de faţă la explicaţie.

Şi Valentine cunoştea adevărul, dar ea tăcu. Împinsă, printr-un cuvînt, în amintirile ei, ea se regăsea cu gîndul în camera lui Noirtier, unde o aştepta Maximilien.

Cufundată de cîteva clipe în visarea ei lăuntrică, Valentine nu mai lua parte la discuţie; ba chiar i-ar fi fost cu neputinţă să repete ce se vorbea de cîteva minute încoace, cînd, pe neaşteptate, mîna doamnei Danglars, sprijinindu-se pe braţul ei, o smulse din visare.

— Ce s-a întîmplat, doamnă? întrebă Valentine tresărind la atingerea degetelor doamnei Danglars, cum ar fi tresărit la un contact electric.

— Ce să fie, dragă Valentine? răspunse baroana. Mi se pare că îţi e tare rău, nu-i aşa?

— Mie! se miră Valentine ducîndu-şi mîna la fruntea înfierbîntată.

— Da! Ia uită-te în oglindă; ai roşit şi ai pălit, pe rînd, de vreo trei sau patru ori, într-un minut.

— Adevărat, spuse şi Eugénie, eşti foarte palidă.

— Nu te nelinişti, Eugénie, aşa sînt de cîteva zile.

Şi oricît de puţin şireată ar fi fost, Valentine pricepu că găsise un prilej să plece. De altfel, îi veni în ajutor şi doamna de Villefort.

— Du-te, Valentine, o sfătui ea. Eşti bolnavă, într-adevăr, şi doamnele te vor ierta. Bea un pahar cu apă curată şi ai să te simţi mai bine.

Valentine o sărută pe Eugénie, o salută pe doamna Danglars care se şi ridicase să plece, şi ieşi.

— Biata copilă ! spuse doamna de Villefort după ce Valentine dispăru ; mă îngrijorează serios de tot şi nu m-ar mira de loc să i se întîmple ceva grav.

Intre timp, Valentine, cuprinsă de o înfiorare de care nu-şi dădea nici ea seama, străbătuse camera lui Edouard fără să răspundă la răutăţile copilului şi, trecînd prin camera ei, ajunse pe scara cea mică. Păşise peste toate treptele, în afară de ultimele trei. Incepuse chiar să audă glasul lui Maximilien, cînd, pe neaşteptate, un nor îi trecu pe dinaintea ochilor, picioarele i se înţepeniră şi călcară alături de trepte, mîinile nu mai avură putere să apuce rampa şi, sprijinindu-se de perete, ea mai mult se prăbuşi decît coborî ultimele trei trepte.

Dintr-un salt, Maximilien deschise uşa şi o găsi pe Valentine prăbuşită în prag.

Repede ca fulgerul el o ridică în braţe şi o aşeză într-un fotoliu. Valentine deschise ochii.

— Cît sînt de stîngace, spuse ea vorbind repede şi agitată ; nu mai ştiu să mă ţin pe picioare. Uit că mai sînt trei trepte pînă jos !

— Nu cumva te-ai lovit, Valentine ? întrebă Maximilien.

Valentine se uită în preajmă : în ochii lui Noirtier ea văzu cea mai adîncă groază.

— Linişteşte-te, bunicule, spuse ea încercînd să zîmbească. Nu-i nimic, nu-i nimic... Am avut o ameţeală şi atîta.

— Iar o ameţeală ! spuse Maximilien împreunîndu-şi mîinile. Fii atentă, Valentine, te rog.

— Nu, nu-i nimic, nu-i nimic, ţi-am spus doar că mi-a trecut. Acum lasă-mă să-ţi dau o veste: peste opt zile, Eugénie se mărită, iar peste trei zile va avea loc un ospăţ mare, un ospăţ de logodnă. Am fost invitaţi cu toţii, şi tata, şi doamna de Villefort, şi eu... cel puţin după cîte cred că am înţeles.

— Cînd ne va veni rîndul să ne ocupăm şi noi de amănuntele astea? Valentine, tu care ai atîta putere asupra bunicului, fă-l să ne răspundă, *curînd!*

— Te bizui pe mine să înlătur încetineala şi să-i trezesc memoria bunicului? întrebă Valentine.

— Da, răspunse Maximilien. Te rog, fă totul cît mai repede. Pînă cînd nu vei fi a mea, Valentine, mi se va părea mereu că te pierd.

— Zău, Maximilien — spuse Valentine străbătută de un fior — prea eşti temător, pentru un ofiţer, pentru un soldat care, după cîte se spune, n-a cunoscut niciodată teama.

Şi izbucni într-un rîs strident şi dureros; braţele i se înţepeniră şi i se răsuciră, apoi, cu capul răsturnat pe fotoliu, Valentine rămase nemişcată.

Strigătul de groază pe care Dumnezeu îl înlănţuise pe buzele lui Noirtier îi izbucni prin privire.

Maximilien înţelese; trebuia neapărat să cheme ajutor.

Tînărul prinse cordonul soneriei; camerista aflată în camera Valentinei şi servitorul care îl înlocuise pe Barrois veniră în fugă, amîndoi o dată.

Valentine era atît de palidă, de rece şi de nemişcată, încît fără să asculte ce li se spunea, spaima care domnea fără încetare în casa aceasta blestemată îi cuprinse pe amîndoi servitorii. Ei se repeziră pe coridor strigînd după ajutor.

Doamna Danglars şi Eugénie tocmai ieşeau; ele mai putură afla motivul larmei care se stîrnise.

— V-am spus eu! — exclamă doamna de Villefort. Biata copilă!

Capitolul XVII

MĂRTURISIREA

În aceeaşi clipă se auzi vocea lui Villefort, care, din cabinetul său, strigă:

— Ce s-a întîmplat?

Maximilien îl întrebă din ochi pe Noirtier. Bătrînul îşi recăpătase sîngele rece şi, dintr-o privire, îi arătă cabinetul unde se mai ascunsese şi altădată, într-o împrejurare asemănătoare.

Maximilien de-abia avu timp să-şi ia pălăria şi să se repeadă gîfîind în ascunzătoare. Pe coridor se auzeau paşii procurorului regal.

Villefort se năpusti înăuntru, dădu fuga la Valentine şi o luă în braţe.

— Un doctor! Un doctor! Domnul d'Avrigny! — strigă Villefort. Sau nu, lăsaţi, mă duc chiar eu.

Şi ieşi în fugă.

Pe cealaltă uşă se năpusti Maximilien.

O amintire înspăimîntătoare îi lovi inima. Îi revenea în minte discuţia dintre Villefort şi doctor, auzită în noaptea morţii doamnei de Saint Méran. Simptomele, ajunse la un grad mai puţin înfricoşător, erau aceleaşi avute şi de Barrois înaintea morţii.

În acelaşi timp i se părea că aude vîjîindu-i în urechi vocea lui Monte-Cristo care, abia cu două ceasuri mai înainte, îi spusese:

„De orice ai avea nevoie, Morrel, vino la mine. Eu pot multe."

Maximilien alergă cu o iuţeală de necrezut din faubourgul Saint Honoré în strada Matignon şi din strada Matignon în Champs-Elysées.

În acest timp, domnul de Villefort sosea într-o birjă de piaţă la poarta lui d'Avrigny; procurorul sună atît de tare, încît portarul veni speriat să-i deschidă.

Villefort se repezi pe scări fără să mai aibă putere să spună ceva. Portarul îl cunoștea și-l lăsă să treacă, strigîndu-i doar :

— Căutați-l în cabinet, domnule procuror, în cabinet !

Villefort deschise sau mai bine-zis, dădu ușa de perete.

— Dumneata erai ? se miră doctorul.

— Da ! — răspunse Villefort închizînd ușa în urma lui ; da, doctore, eu sînt și vin acum, la rîndul meu, să te întreb dacă sîntem cu adevărat singuri. Doctore, casa mea e o casă blestemată.

— Cum ? Iar ai un bolnav ? — întrebă doctorul nepăsător în aparență, dar adînc tulburat în sinea lui.

— Da, doctore ! — strigă Villefort, apucîndu-se cu mîinile de păr — da !

Privirea lui d'Avrigny părea că-i spune :

„Te-am prevenit !"

Apoi buzele lui rostiră rar acestе cuvinte :

— Cine e pe cale de a muri în casa dumitale și ce victimă nouă ne va învinovăți de slăbiciune în fața lui Dumnezeu ?

Un geamăt îndurerat izbucni din inima lui Villefort ; procurorul se apropie de medic și-l apucă de braț.

— Valentine ! — spuse el. E rîndul Valentinei !

— Fiica dumitale ? — strigă d'Avrigny cuprins de durere și de uimire.

— Vezi că te înșelai ? — îngăimă magistratul. Vino să vezi, și pe patul ei de suferință cere-i iertare că ai bănuit-o.

— De cîte ori m-ai chemat a fost prea tîrziu — răspunse d'Avrigny ; dar n-are a face. Am să vin. Hai să ne grăbim. Cu dușmanii din casa dumitale, nu-i timp de pierdut.

— De data asta, doctore, n-o să mă mai mustri pentru slăbiciune. De data asta îl voi afla pe ucigaș și-l voi lovi.

— Să încercăm să salvăm victima înainte de a ne gîndi s-o răzbunăm, spuse d'Avrigny. Vino!

Şi trăsura care-l adusese pe Villefort îl duse înapoi, în goană, însoţit de d'Avrigny, tocmai în clipa cînd, la rîndul lui, Maximilien bătea la uşa lui Monte-Cristo.

Contele se afla în cabinet şi citea foarte îngrijorat un bilet trimis în grabă de Bertuccio.

Auzind că e anunţat Morrel, pe care abia îl părăsise cu două ceasuri mai înainte, Monte-Cristo înălţă capul.

Se vedea bine că pentru Maximilien, ca şi pentru Monte-Cristo, se întîmplaseră multe în răstimpul acestor două ore, căci tînărul pe care îl lăsase cu zîmbetul pe buze revenea acum cu chipul răvăşit.

Monte-Cristo se ridică şi se grăbi să-i iasă înainte.

— Ce s-a întîmplat, Maximilien? — întrebă el; eşti palid şi fruntea ţi-e scăldată în sudoare.

Maximilien se prăbuşi într-un fotoliu.

— Da — răspunse el — am venit în goană; aveam nevoie să vă vorbesc.

— Toţi ai dumitale sînt sănătoşi? — întrebă Monte-Cristo cu atîta bunăvoinţă drăgăstoasă în glas, încît oricine ar fi putut vedea cît e de sincer.

— Mulţumesc, conte, mulţumesc — răspunse tînărul, neştiind cum să înceapă discuţia. Da, ai mei sînt bine cu toţii.

— Cu atît mai bine. Totuşi, ai să-mi spui ceva — urmă Monte-Cristo, din ce în ce mai neliniştit.

— Da, spuse Maximilien. Am ieşit dintr-o casă în care a intrat moartea, ca să dau fuga la dumneavoastră.

— Vii cumva de la domnul de Morcerf? — întrebă Monte-Cristo.

— Nu, îi răspunse Morrel. A murit cineva în casa domnului de Morcerf?

— Generalul şi-a zburat creierii!

— Groaznică nenorocire!

— Dar nu pentru contesă şi nici pentru Albert — adăugă Monte-Cristo. Un tată şi un soţ mort e mai bun decît un tată şi un soţ dezonorat. Sîngele va spăla ruşinea.

— Biată contesă! — făcu Maximilien. Pe ea o plîng mai ales. O femeie atît de nobilă!...

— Plînge-l şi pe Albert, Maximilien; căci, credemă, este un fiu demn de contesă. Dar să ne reîntoarcem la dumneata: spuneai că ai dat fuga la mine. Am cumva fericirea să-ţi pot veni în ajutor?

— Da, am nevoie de dumneavoastră, adică mi-am închipuit, ca un nesăbuit, că mă veţi putea ajuta într-o împrejurare în care numai Dumnezeu mă poate ajuta.

— Spune totuşi despre ce e vorba, îl îndemnă Monte-Cristo.

— Nu ştiu dacă mi-e îngăduit să destăinuiesc un asemenea secret în faţa oamenilor; dar fatalitatea mă împinge, necesitatea mă sileşte, conte.

Maximilien se opri, şovăitor.

— Crezi că-mi eşti drag? îl întrebă Monte-Cristo prinzînd cu blîndeţe mîna tînărului între palmele sale.

— Iată, mă încurajaţi, şi apoi, ceva îmi spune, aici, înăuntru (Morrel îşi duse mîna la inimă) că nu trebuie să am secrete faţă de dumneavoastră.

— Ai dreptate, Maximilien. Dumnezeu îi vorbeşte inimii şi inima îţi vorbeşte dumitale. Spune-mi, repetă-mi ce-ţi spune inima.

— Conte, îmi îngăduiţi să-l trimit pe Baptistin să ceară din partea dumneavoastră veşti despre o cunoştinţă?

— Dacă eu îţi stau la dispoziţie, cu atît mai mult îţi vor sta servitorii mei.

— Ştiţi, nu voi trăi atîta timp cît nu voi căpăta certitudinea că ea se simte mai bine.

— Vrei să-l sun pe Baptistin?

— Nu, am să mă duc să-i vorbesc eu.

Morrel ieşi, îl chemă pe Baptistin şi-i spuse cîteva cuvinte în şoaptă. Valetul porni în goană.

— S-a făcut? întrebă Monte-Cristo cînd Maximilien se reîntoarse.

— Da. Acum am să fiu ceva mai liniştit...

— Ştii că aştept? zîmbi Monte-Cristo.

— Da; iar eu vorbesc. Ascultaţi: într-o seară mă aflam într-o grădină. Stăteam ascuns în dosul unui pîlc de copaci şi nimeni nu bănuia că aş putea fi acolo. Doi oameni trecură pe lîngă mine: îngăduiţi-mi să nu vă spun deocamdată numele lor; ei vorbeau în şoaptă şi totuşi, mă interesau atît de mult cuvintele lor încît am auzit absolut tot ce-au spus.

— Dacă ar fi să mă iau după paloarea şi după tremurul dumitale, ce-ai să-mi spui va fi lugubru de tot.

— Da, da, chiar lugubru, prietene. Tocmai murise cineva în casa stăpînului grădinii unde mă găseam; unul dintre cei doi oameni a căror discuţie o ascultam era stăpînul grădinii, iar celălalt era medicul. Primul îi încredinţa celui de-al doilea temerile şi suferinţele sale, căci se întîmpla pentru a doua oară în răstimp de o lună ca moartea să se abată, repede şi neprevăzut, asupra casei acesteia care s-ar fi crezut că fusese arătată de vreun înger nimicitor mîniei lui Dumnezeu.

— Aşa! — făcu Monte-Cristo uitîndu-se puţin la tînăr şi întorcîndu-şi fotoliul, printr-o mişcare aproape nezărită, încît el să vină în umbră în timp ce lumina cădea din plin pe faţa lui Maximilien.

— Da, continuă Maximilien. Moartea intrase de două ori în răstimp de o lună în casa aceea.

— Şi ce răspundea doctorul? — întrebă Monte-Cristo.

— Răspundea... răspundea că moartea asta nu era de loc firească şi că trebuia pusă pe seama...

— Pe seama cui?

— Pe seama otrăvii.

— Adevărat! — făcu Monte-Cristo tuşind uşor, aşa cum făcea în momentele de emoţie supremă ca să-şi ascundă, fie roşeaţa, fie paloarea, fie chiar aten-

ţia cu care asculta ; adevărat, Maximilien, ai auzit asemenea lucruri ?

— Da, dragă conte, le-am auzit. Şi doctorul a adăugat că, dacă un asemenea eveniment se mai întîmplă, el se va crede obligat să anunţe justiţia.

Monte-Cristo asculta sau părea că ascultă cu cel mai desăvîrşit calm.

— Şi totuşi — urmă Maximilien — moartea a lovit şi a treia oară, dar nici stăpînul, nici doctorul n-au spus nimic ; moartea va lovi poate pentru a patra oară. Conte, la ce credeţi că mă obligă cunoaşterea tainei acesteia ?

— Dragă prietene, răspunse Monte-Cristo, mi se pare că-mi povesteşti o întîmplare ştiută pe dinafară de toată lumea. Cunosc şi eu casa unde ai auzit toate astea, sau cel puţin cunosc una asemănătoare ; o casă unde se află o grădină, un tată, un doctor, o casă unde s-au petrecut trei morţi ciudate şi neaşteptate. Uită-te la mine : eu n-am surprins asemenea destăinuiri şi totuşi, le cunosc la fel de bine ca şi dumneata. Mă mustră oare conştiinţa ? Nu ! Pe mine nu mă priveşte de loc. Dumneata care spui că un înger nimicitor pare să-i fi arătat casa mîniei lui Dumnezeu, de unde ştii că nu-i adevărată presupunerea ? Nu te uita la lucrurile pe care nu vor să le vadă cei ce au interes s-o facă. Dacă dreptatea şi nu mînia lui Dumnezeu se preumblă prin casa aceea, întoarce-ţi capul şi las-o să treacă.

Maximilien se cutremură. În glasul lui Monte-Cristo răsuna ceva lugubru, solemn şi cumplit în acelaşi timp.

— De altfel — continuă Monte-Cristo, schimbîndu-şi glasul atît de mult încît s-ar fi zis că ultimele cuvinte nu ieşeau din gura aceluiaşi om — de altfel, cine-ţi spune că nu s-a sfîrşit ?

— A reînceput, conte ! strigă Maximilien. De asta am alergat la dumneavoastră.

— Şi ce vrei să fac eu, Morrel ? Nu cumva vrei să-l anunţ pe domnul procuror regal ?

Monte-Cristo rosti cuvintele acestea atît de limpede şi de apăsat încît Maximilien sări în picioare şi strigă :

— Conte, conte ! Ştiţi foarte bine despre cine vorbesc, nu-i aşa ?

— Sigur că da, prietene. Şi am să ţi-o dovedesc punînd punctul pe *i*, sau mai curînd spunîndu-ţi numele oamenilor. Te-ai plimbat într-o seară prin grădina domnului de Villefort ; după cîte mi-ai spus, bănuiesc că asta s-a întîmplat în seara morţii doamnei de Saint-Méran. L-ai auzit pe domnul de Villefort vorbind cu domnul d'Avrigny despre moartea doamnei de Saint-Méran şi despre moartea, nu mai puţin ciudată, a marchizului. Domnul d'Avrigny spunea că el crede într-o otrăvire, ba chiar în două. Şi iată-te pe dumneata, om pe deplin cinstit, iată-te din clipa aceea pipăindu-ţi inima, cercetîndu-ţi conştiinţa ca să ştii dacă trebuie să destăinuieşti secretul sau să taci. Nu mai trăim în evul mediu, prietene, nu mai există sfînta Vehme şi nici judecătorii ei ; ce naiba vrei să le ceri oamenilor ăstora ? Conştiinţă, ce ai cu mine ? — cum spune Sterne. Ei, dragul meu, lasă-i să doarmă dacă dorm, lasă-i să pălească în insomniile lor, dacă nu pot dormi, şi, pentru numele lui Dumnezeu, dumneata care n-ai remuşcări ce te-ar împiedeca să dormi, dormi liniştit.

O suferinţă cumplită se zugrăvi pe chipul lui Morrel ; el apucă mîna lui Monte-Cristo.

— Dar v-am spus că a reînceput.

— Şi ce-are a face ? răspunse contele, mirat de stăruinţa aceasta neînţeleasă şi privindu-l atent pe Maximilien. N-are decît să reînceapă : e o familie de Atrizi. Dumnezeu i-a osîndit şi acum îndură osînda. Au să piară toţi, cum pier castelele făcute de copii din cărţi de joc, care se prăbuşesc una după alta sub suflul creatorului lor, chiar dacă ar fi două sute. Acum vreo trei luni a căzut domnul de Saint-Méran ; apoi, doamna de Saint-Méran ; acum cîteva zile Barrois, azi e rîndul bătrînului Noirtier sau al tinerei Valentine.

— Ştiaţi, aşadar? — strigă Maximilien atît de îngrozit, încît Monte-Cristo, pe care chiar prăbuşirea cerului l-ar fi lăsat nepăsător, tresări. Ştiaţi aşadar, şi nu spuneaţi nimic!

— Ce-mi pasă mie? — răspunse Monte-Cristo înălţînd din umeri. Oare îi cunosc eu pe oamenii aceştia şi trebuie să-l fac pe unul să piară ca să-l salvez pe celălalt? Pe cinstea mea că nu; îmi sînt indiferenţi şi vinovatul şi victima.

— Dar eu — striga Morrel răcnind de durere — eu o iubesc!

— Pe cine iubeşti? — strigă Monte-Cristo sărind în picioare şi apucînd mîinile pe care Maximilien şi le înălţa, frîngîndu-şi-le, spre cer.

— O iubesc din tot sufletul, o iubesc ca un nebun, o iubesc atît încît mi-aş vărsa tot sîngele ca să-i cruţ o lacrimă; o iubesc pe Valentine de Villefort, care în clipa de faţă e asasinată, ascultaţi-mă bine! O iubesc şi întreb cerul şi pe dumneavoastră cum s-o salvez!

Monte-Cristo scoase un strigăt atît de sălbatic, cum nu-şi pot închipui decît cei ce au auzit răcnetul unui leu rănit.

— Nefericitule! — strigă el frîngîndu-şi mîinile — nefericitule! O iubeşti pe Valentine! Iubeşti pe fiica asta a unui neam blestemat!

Niciodată Maximilien nu mai văzuse o asemenea expresie; niciodată o privire atît de cumplită nu se aprinsese în faţa lui, niciodată duhul groazei, pe care-l văzuse ivindu-se de atîtea ori, fie pe cîmpurile de luptă, fie în nopţile ucigătoare din Algeria, nu fluturase în jurul lui flăcări mai sinistre.

El se dădu înapoi îngrozit.

După izbucnirea aceasta, Monte-Cristo îşi închise o clipă ochii, ca orbit de o lumină lăuntrică, şi atunci se reculese cu atîta putere, încît i se vedea limpede mişcarea unduioasă a pieptului său umflat de furtuni, potolindu-se încetul cu încetul, aşa cum se văd, după o pîclă groasă, valurile neliniştite şi spumoase topindu-se sub razele soarelui.

Tăcerea, reculegerea, lupta ținură abia vreo douăzeci de secunde.

Apoi, Monte-Cristo își ridică fruntea palidă.

— Vezi — urmă el cu un glas prea puțin schimbat — vezi, prietene dragă, cum știe Dumnezeu să-i pedepsească pentru nepăsarea lor pe oamenii cei mai trufași și mai reci, prin înfricoșătoarele priveliști pe care el le înfățișează? Eu care priveam, asistînd nepăsător dar curios; eu care priveam desfășurarea tragediei acesteia lugubre; eu care, asemenea unui înger al răului, rîdeam la adăpostul tainei, de răul ce și-l fac oamenii (și taina e ușor de păstrat pentru cei bogați și puternici), iată că mă simt la rîndul meu mușcat de șarpele căruia îi priveam mersul întortocheat. Și încă mușcat de inimă!

Maximilien gemu înăbușit.

— Lasă plînsul! — îl îndemnă Monte-Cristo. Lasă plînsul; fii bărbat, fii puternic, fii plin de speranță, căci eu sînt aici și veghez asupra dumitale.

Maximilien clătină trist capul.

— Ți-am spus să nădăjduiești, înțelegi? — continuă Monte-Cristo. Află că nu mint niciodată și că nu înșel niciodată. Acum e ora prînzului, Maximilien. Mulțumește-i cerului că ai venit la ora prînzului în loc să vii deseară sau mîine dimineață. Ascultă ce-am să-ți spun: acum e ora prînzului; dacă Valentine nu-i încă moartă, nici n-o să moară.

— Doamne! Doamne! Și eu care credeam că am lăsat-o în agonie!

Monte-Cristo își apăsă fruntea cu palmele.

Ce se petrecea în mintea lui plină de atîtea secrete înfricoșătoare?

Ce îi șopti îngerul luminii sau al întunericului sufletului acestuia, neîmpăcat și omenos totodată?

Singur Dumnezeu știe!

Monte-Cristo își înălță încă o dată fruntea, de data asta liniștit ca un prunc abia trezit din somn.

— Maximilien — spuse el — întoarce-te liniștit acasă; îți poruncesc să nu faci un pas, să nu încerci ni-

mic, să nu laşi să ţi se vadă pe faţă nici o urmă de grijă. Am să-ţi trimit veşti. Du-te!

— Doamne! răspunse Maximilien; mă înspăimîntă calmul dumneavoastră! Oare vă puteţi împotrivi morţii? Sînteţi mai mult decît un om? Sînteţi un înger? Un Dumnezeu?

Şi tînărul, pe care nici un pericol nu-l putuse face să dea înapoi cu un pas măcar, se dădu înapoi în faţa lui Monte-Cristo, cuprins de o groază de nespus.

Dar Monte-Cristo îl privi cu un zîmbet atît de melancolic şi de blînd totodată, încît Maximilien simţi că îl năpădeşte plînsul.

— Eu pot multe, prietene, răspunse Monte-Cristo. Du-te! Am nevoie să rămîn singur.

Maximilien, subjugat de uluitoarea putere pe care Monte-Cristo o avea asupra tuturor celor din jurul său, nici nu încercă măcar să se ferească de ea. El strînse mîna contelui şi plecă.

Dar ajuns la poartă, tînărul se opri ca să-l aştepte pe Baptistin pe care-l văzuse ivindu-se în colţul străzii Matignon, alergînd cît îl ţineau picioarele.

Între timp, Villefort şi d'Avrigny porniseră în grabă.

La venirea lor, Valentine era tot leşinată. Medicul o examină cu grija cerută de împrejurări şi cu o atenţie sporită datorită tainei pe care o cunoştea.

Villefort, cu ochii aţintiţi la ochii şi la buzele medicului, aştepta rezultatul examinării. Noirtier, mai palid chiar decît Valentine, mai dornic să găsească o ieşire decît Villefort însuşi, aştepta şi el, cu mintea şi simţirea ascuţite la culme.

În sfîrşit, d'Avrigny rosti rar:

— Trăieşte încă.

— Încă! strigă Villefort; vai, doctore, ce cuvînt groznic ai rostit!

— Da — adăugă medicul — îmi repet cuvintele: trăieşte încă şi asta mă miră.

— Dar va scăpa cu viaţă? — întrebă tatăl.

— Da, fiindcă trăieşte.

În clipa aceea privirea lui d'Avrigny întîlni ochii lui Noirtier luminați de o bucurie atît de neobișnuită, de o gîndire atît de bogată și de rodnică, încît doctorul rămase uimit.

El lăsă trupul fetei să cadă iar pe fotoliu. Buzele Valentinei abia se mai deosebeau, într-atît erau de albite și de asemănătoare întregului ei obraz. Medicul rămase o clipă nemișcat, privindu-l pe Noirtier care părea că îi pîndește și îi judecă fiecare gest.

— Domnule — îi spuse atunci d'Avrigny lui Villefort — cheam-o, te rog, pe camerista Valentinei.

Villefort dădu drumul capului fiicei sale pe care îl ținea în brațe și alergă să cheme camerista.

De îndată ce Villefort închise ușa, d'Avrigny se apropie de Noirtier.

— Aveți să-mi spuneți ceva ? întrebă el.

Bătrînul clipi expresiv din ochi ; aceasta, după cum ne amintim, era singurul semn afirmativ pe care-l putea face.

— Numai mie ?

— Da, făcu Noirtier.

— Bine. Voi rămîne cu dumneavoastră.

Atunci se întoarse Villefort, urmat de cameristă ; în urma cameristei venea doamna de Villefort.

— Ce are scumpa mea copilă ? — întrebă ea. Abia a plecat de la mine și se plîngea că nu se simte bine, dar n-aș fi crezut să fie atît de grav.

Și tînăra femeie, cu lacrimi în ochi, dînd toate semnele dragostei unei adevărate mame, se apropie de Valentine și îi luă mîna.

D'Avrigny continuă să se uite la Noirtier. Văzu ochii bătrînului holbîndu-se, îi văzu obrajii pălind și tremurînd, îi văzu fruntea acoperindu-se de sudoare.

— Ah ! — exclamă fără să vrea d'Avrigny, urmînd direcția privirii lui Noirtier și ațintindu-și ochii asupra doamnei de Villefort, care repeta :

— Biata copilă, o să se simtă mult mai bine în patul ei. Haide, Fanny, s-o culcăm.

D'Avrigny, văzînd în propunerea aceasta un mijloc de a rămîne singur cu Noirtier, făcu semn din cap că într-adevăr nici nu se putea ceva mai potrivit pentru bolnavă, dar spuse să nu i se dea pentru nimic în lume decît ceea ce va prescrie el.

Valentine fu dusă de acolo. Ea își recăpătase conștiința, dar nu era în stare nici să se miște și nici să vorbească, într-atîta se simțea de zdrobită după criza prin care trecuse. Totuși, avu puterea să-l salute cu o privire pe bunicul căruia părea că i se smulge și sufletul o dată cu plecarea ei.

D'Avrigny porni după bolnavă, își scrise rețeta și-i spuse lui Villefort să se ducă personal la farmacie; acolo să ceară să fie preparate chiar în fața lui medicamentele prescrise, pe care apoi să le aducă tot el și să-l aștepte în camera bolnavei.

Apoi, după ce își reînnoi porunca de a nu i se da nimic Valentinei, medicul coborî la Noirtier, închise ușile cu grijă și, după ce se asigură că nu ascultă nimeni, spuse:

— Ia să vedem, știți ceva cu privire la boala nepoatei dumneavoastră?

— Da, făcu bătrînul.

— Să știți că n-avem timp de pierdut: eu am să vă întreb, iar dumneavoastră să-mi răspundeți.

Noirtier făcu semn că e gata să răspundă.

— Ați prevăzut accidentul întîmplat astăzi Valentinei?

— Da.

D'Avrigny chibzui o clipă, apoi apropiindu-se de Noirtier, adăugă:

— Să mă iertați pentru cele ce am să vă spun, dar nu trebuie lăsat nimic la o parte în situația groaznică în care ne aflăm. L-ați văzut murind pe bietul Barrois?

Noirtier înălță ochii spre cer.

— Știți de ce a murit? — întrebă d'Avrigny punînd mîna pe umărul lui Noirtier.

— Da, răspunse bătrînul.

— Credeți că moartea lui a fost naturală?

Ceva ca un zîmbet se ivi pe buzele fără viață ale lui Noirtier.

— Atunci v-a dat prin minte că Barrois a fost otrăvit?

— Da.

— Credeți că otrava a cărui victimă a căzut îi era destinată lui?

— Nu.

— Acum vă gîndiți că aceeași mînă care l-a lovit pe Barrois, voind să lovească în altul, a lovit-o astăzi pe Valentine?

— Da.

— Și ea are să piară astfel? întrebă d'Avrigny adîncindu-și privirea în ochii lui Noirtier.

Medicul voia să vadă ce urmări va avea fraza aceasta asupra bătrînului.

— Nu, răspunse Noirtier cu un aer de triumf care ar fi putut înșela gîndurile celui mai priceput ghicitor.

— Atunci nădăjduiți? întrebă d'Avrigny mirat.

— Da.

— Ce anume?

Bătrînul făcu semn din ochi că nu poate răspunde.

— Adevărat, șopti d'Avrigny.

Apoi, revenind la Noirtier:

— Nădăjduiți că ucigașul se va da bătut?

— Nu.

— Atunci credeți că otrava nu va avea efect asupra Valentinei?

— Da.

— Nu vă spun o noutate, nu-i așa, arătîndu-vă că s-a încercat o otrăvire, adăugă d'Avrigny.

Bătrînul făcu semn din ochi că n-avea nici o îndoială în privința asta.

— Atunci vă închipuiți că Valentine va scăpa?

Noirtier își ațintì cu stăruință privirea într-un singur punct; urmărindu-i direcția privirii, d'Avrigny

văzu că ea se oprise asupra doctoriei care i se dădea în fiecare dimineaţă.

— Nu cumva v-aţi gîndit... spuse d'Avrigny, venindu-i pe neaşteptate o idee.

Noirtier nu-l lăsă să termine.

— Da, făcu el.

— Să o faceţi imună faţă de otravă...

— Da.

— Obişnuindu-o încetul cu încetul...

— Da, da, da — făcu Noirtier încîntat că fusese înţeles.

— Auziserăţi că doctoria pe care v-am prescris-o conţinea şi brucină ?

— Da.

— Şi, obişnuind-o cu otrava asta, aţi vrut să neutralizaţi efectele unei alte otrăvi ?

Noirtier strălucea de bucurie.

— Şi într-adevăr aţi reuşit! spuse d'Avrigny. Fără măsura asta, Valentine ar fi fost astăzi ucisă, ucisă fără s-o putem ajuta, ucisă fără milă ; criza a fost foarte puternică, dar n-a făcut decît s-o zguduie şi, de data asta cel puţin, Valentine va scăpa.

O bucurie supraomenească strălucea în ochii bătrînului, ridicaţi spre cer cu o expresie de nesfîrşită recunoştinţă.

In clipa aceea reintră Villefort.

— Iată, doctore, ce mi-ai cerut...

— Medicamentul a fost preparat în faţa dumitale?

— Da, răspunse procurorul regal.

— Şi nu ţi-a ieşit din mîini ?

— Nu.

D'Avrigny luă sticluţa, turnă cîteva picături de lichid în podul palmei şi le gustă.

— Bine — spuse el — hai la Valentine ; am să le spun tuturora ce au de făcut şi vei veghea dumneata însuţi, domnule de Villefort, ca nimeni să nu-mi calce instrucţiunile.

Cînd d'Avrigny reintră în camera Valentinei, însoţit de Villefort, un preot italian, cu înfăţişare severă, cu

glasul calm și hotărît, închiria pentru sine casa de lîngă locuința familiei de Villefort.

Nu se poate ști pe baza cărei înțelegeri cei trei locatari ai casei se mutară peste două ore: dar în întregul cartier se zvoni că temeliile casei nu erau solide și amenințau să se dărîme, ceea ce nu-l împiedica pe noul locatar să se statornicească acolo cu modestul său mobilier, chiar în aceeași zi, pe la orele cinci.

Contractul de închiriere fu făcut pentru trei—șase sau nouă ani de către locatar, care, după obiceiul stabilit de proprietari, plăti pe șase luni înainte. Noul locatar — după cum am spus — era italian. El se numea il signor Giaccomo Busoni.

Fură chemați fără zăbavă lucrători și, în aceeași noapte, rarii trecători întîrziați prin partea locului putură vedea cu uimire dulgherii și zidarii ocupați să întărească zidurile clădirii șubrezite.

Capitolul XVIII

TATAL ŞI FIICA

Am văzut că doamna Danglars venise să-i anunţe în mod oficial doamnei de Villefort, apropiata căsătorie a domnişoarei Eugénie Danglars cu domnul Cavalcanti.

Anunţarea aceasta oficială, care arăta sau părea să arate o hotărîre a tuturor celor interesaţi, fusese totuşi precedată de o scenă pe care trebuie s-o povestim.

Să ne întoarcem deci cu un pas înapoi, în aceeaşi dimineaţă a zilei marilor nenorociri, în salonul frumos şi poleit pe care îl cunoaştem ca făcînd mîndria proprietarului său, baronul Danglars.

In salonul acesta, pe la orele zece dimineaţa, se plimba de cîteva minute gînditor şi vădit neliniştit, baronul însuşi, uitîndu-se la fiecare uşă şi oprindu-se la fiecare zgomot.

Cînd îşi pierdu întreaga răbdare, Danglars chemă valetul.

— Etienne — îi spuse el — ia vezi de ce m-a rugat domnişoara Eugénie s-o aştept în salon şi întreabă de ce m-a făcut să aştept aici atîta vreme.

După ce îşi revărsă astfel necazul, baronul se mai potoli puţin.

Intr-adevăr — după ce se trezise — domnişoara Danglars ceruse să-i vorbească tatălui ei, rugîndu-l s-o aştepte în salonul poleit. Ciudăţenia cererii şi mai ales caracterul ei oficial îl mirase mult pe bancher. De aceea el se supusese imediat dorinţei fetei şi venise primul în salon.

Etienne se reîntoarse.

— Camerista domnişoarei — spuse el — m-a anunţat că domnişoara îşi termină toaleta şi că va veni curînd.

Danglars dădu din cap în semn că e satisfăcut. Față de lume și chiar față de servitorii săi, Danglars făcea pe omul cumsecade și pe tatăl blînd; aceasta era o latură a rolului ce-și impusese în comedia pe care o juca făcînd pe omul popular; înfățișarea adoptată părea că i se potrivește așa cum părinților din teatrul antic li se potrivea profilul drept al măștilor cu buzele ridicate în sus și zîmbitoare în partea dreaptă, în timp ce în partea stîngă aveau buzele căzute și plîngărețe.

Trebuie să spunem însă că, în intimitate, buza ridicată și surîzătoare se cobora la nivelul celei plecate și plîngărețe; de aceea, în cea mai mare parte a timpului, omul de treabă dispărea ca să-i lase loc soțului brutal și tatălui tiran.

— De ce naiba, dacă vrea să-mi vorbească — după cîte spune nebuna asta — nu vine pur și simplu la mine în cameră? se gîndi el; și de ce-o fi vrînd să-mi vorbească?

Tocmai frămînta pentru a douăzecea oară în creier gîndul acesta neliniștitor, cînd ușa se deschise și se ivi Eugénie îmbrăcată într-o rochie de mătase neagră și lucioasă cu flori mate de aceeași culoare. Eugénie era coafată și înmănușată de parcă ar fi avut de gînd să se așeze în fotoliul ei de la Teatrul Italian.

— Ia spune, Eugénie, ce s-a întîmplat? o întrebă taică-său. De ce m-ai chemat în salonul ăsta solemn cînd în camera mea de lucru mi-ar fi fost atît de la îndemînă?

— Ai dreptate, tată, răspunse Eugénie făcîndu-i semn că poate să se așeze. Mi-ai pus două întrebări care cuprind dinainte tot ce o să discutăm. Am să-ți răspund deci, la amîndouă; dar, împotriva obiceiului, am să-ți răspund mai întîi la a doua întrebare, care e și cea mai complicată. Am ales salonul ca loc de întîlnire ca să mă feresc de impresiile neplăcute și de influențele unui cabinet de bancher. Registrele de încasări, oricît de aurite ar fi ele, sertarele încuiate ca porțile unei cetăți, grămezile de bancnote care vin

de nu știu unde și maldărele de scrisori sosite din Anglia, din Olanda, din Spania, din India, din China și din Peru, au de obicei o influență ciudată asupra sufletului unui tată și-l fac să uite că există în lume un interes mai mare și mai sfînt decît acela al poziției sociale și al părerii clienților săi. Am ales deci salonul unde poți vedea, zîmbitor și fericit, în rame splendide, portretul dumitale, al meu, al mamei și tot felul de peisagii pastorale și de vederi înduioșătoare. Am multă încredere în puterea impresiilor din afară. Poate că față de dumneata, mai ales, greșesc ; dar ce vrei, n-aș fi artistă dacă nu mi-ar rămîne vreo iluzie...

— Foarte bine, răspunse Danglars care-i ascultase tirada cu un sînge rece netulburat, dar fără să înțeleagă nici un cuvînt, absorbit cum era, ca orice om plin de gînduri ascunse, să caute firul propriei sale idei în ideile celui cu care stătea de vorbă.

— Iată, așadar, al doilea punct lămurit sau aproape lămurit — urmă Eugénie, fără să se tulbure cîtuși de puțin și cu hotărîrea bărbătoasă care-i caracteriza gesturile și vorba ; mi se pare că explicația te-a satisfăcut. Acum să ne reîntoarcem la prima întrebare. Mă întrebi de ce am cerut să-ți vorbesc ; am să-ți spun în două cuvinte ; iată : nu vreau să mă mărit cu domnul conte Andrea Cavalcanti.

Danglars sări din fotoliu și, neputîndu-se stăpîni, ridică spre cer și ochii și brațele.

— Da, tată, continuă Eugénie la fel de calmă. Ești mirat — văd bine — pentru că de cînd se pune la cale toată afacerea asta, eu nu m-am împotrivit de loc, fiind sigură că voi putea — cînd va sosi clipa — să opun o voință deschisă și absolută celor ce nu m-au întrebat și lucrurilor care-mi displac. Totuși, de data asta, liniștea, pasivitatea, cum spun filozofii, venea din altă parte ; ea venea din faptul că ai o fiică supusă și devotată... (un zîmbet ușor flutură pe buzele purpurii ale fetei) și că încercam să mă supun.

— Ei, și ? întrebă Danglars.

— Ei, și mi-am încercat puterile pînă la capăt, iar acum cînd a sosit clipa, văd că, în ciuda tuturor sforțărilor făcute de mine, mi-e cu neputință să mă mai supun.

— Oricît, Eugénie, trebuie să-mi arăți ce motiv ai — răspunse Danglars care, avînd mintea cam greoaie, părea mai întîi pe deplin zdrobit de greutatea logicii acesteia nemiloase al cărei calm arăta atîta premeditare și putere de voință.

— Motivul? Vai, Doamne, nu e faptul că bărbatul ar fi mai urît, mai neghiob sau mai neplăcut decît un altul. Nu. Domnul Andrea Cavalcanti poate trece, pe lîngă cei ce privesc oamenii după obraz și după talie, drept un model destul de reușit. Și nici pentru că inima îmi e mai puțin mișcată de el decît de oricare altul; ăsta ar fi un motiv de fetiță, care consider că nu mi se potrivește. Nu iubesc absolut pe nimeni, tată, știi bine, nu-i așa? Și nu văd de ce, fără să mă silească nimeni, mi-aș stînjeni viața avînd mereu pe cineva lîngă mine. N-a spus oare înțeleptul, undeva: „Nimic de prisos", iar în altă parte: „Du totul cu tine"? Ba chiar am învățat aforismele acestea două la latină și la greacă: unul mi se pare că e de Phedru, celălalt de Bias. De aceea, dragă tată, în naufragiul vieții, eu arunc în valuri tot ce-mi prisosește și atîta tot, rămînînd cu voința mea, dispusă să trăiesc pe deplin singură și prin urmare cu totul liberă.

— Nefericito! murmură Danglars pălind, căci cunoștea printr-o îndelungă experiență tăria stavilei ce i se ivise atît de pe neașteptate.

— Nefericită — urmă Eugénie — nefericită! Așa-mi spui, tată? Zău, cuvintele tale mi se par cu totul teatrale și afectate. Dimpotrivă, sînt fericită, căci, te întreb, ce-mi lipsește? Lumea spune că sînt frumoasă, și asta e ceva ca să poți fi primită cu plăcere. Mie-mi plac primirile frumoase; ele iluminează fețele, iar cei ce-mi stau în preajmă mi se par mai puțin urîți. Am un pic de minte și o oarecare simțire care-mi îngăduie să scot din viața tuturor și să aduc

într-a mea ce găsesc bun acolo, așa cum face maimuța cînd sparge nuca verde ca să-i scoată miezul. Sînt bogată, fiindcă ai una dintre cele mai mari averi din Franța, fiindcă sînt singura dumitale fiică, iar dumneata nu ești încăpățînat cum sînt părinții de pe la Saint Martin sau de pe la Gaîté, care-și dezmoștenesc fiicele pentru că nu le fac nepoți. De altfel, legea prevăzătoare îți răpește puterea de a mă dezmoșteni, cel puțin total, așa cum nu-ți permite să mă silești la căsătoria cu domnul cutare sau cutare. Așa că, fiind frumoasă, deșteaptă și bogată, ba fiind și înzestrată cu un oarecare talent, așa cum se spune în operele comice, înseamnă că sînt fericită, tată! Și atunci, de ce-mi spui nefericită?

Danglars, văzîndu-și fata zîmbitoare și mîndră pînă la neobrăzare, nu-și putu stăpîni brutalitatea care se trădă printr-o ridicare a glasului, dar atîta tot. Sub privirea întrebătoare a fiicei sale, în fața frumoaselor ei sprîncene negre, încruntate ca să-l întrebe, el dădu înapoi, prevăzător și se potoli îndată, îmblînzit de mîna de fier a prevederii.

— Adevărat, fetițo — răspunse Danglars zîmbind — ești tot ce te lauzi că ai fi, în afară de un lucru, fata mea; n-aș vrea să-ți spun chiar dintr-o dată care: îmi place mai mult să ghicești singură.

Eugénie se uită la Danglars foarte mirată că i se tăgăduia una din floricelele cununei orgoliului pe care și-o pusese cu atîta măreție pe cap.

— Fetițo — continuă bancherul — mi-ai arătat cum nu se poate mai bine ce simțăminte stăpînesc hotărîrile unei fete ca tine, atunci cînd ea a decis că nu se va mărita. Acum, trebuie să-ți spun eu care sînt motivele unui tată ca mine cînd hotărăște să i se mărite fiica.

Eugénie făcu o plecăciune, nu ca o fată supusă care ascultă, ci ca un adversar gata să discute, care așteaptă.

— Fata mea — continuă Danglars — cînd un tată îi cere fiicei sale să-și ia un soț, el are totdeauna un

motiv să-i dorească măritișul. Unii sînt atinși de mania despre care vorbeai mai adineauri, adică de a se vedea retrăind în nepoții lor. Eu n-am slăbiciunea asta, ți-o spun de la început. Pe mine bucuriile familiei mă lasă aproape rece. Pot să-i mărturisesc asta unei fiice pe care o știu destul de filozoafă ca să-mi înțeleagă nepăsarea și să n-o ia drept crimă.

— Așa mai zic și eu — spuse Eugénie ; să vorbim deschis, tată, îmi face plăcere.

— Vezi că, în general, fără să-ți împărtășesc simpatia pentru sinceritate, mă supun ei, atunci cînd cred că e nevoie, așa că am să continui. Ți-am propus un soț, nu pentru tine, fiindcă zău că nu m-am gîndit nici cît negru sub unghie la tine în clipa aceea. Îți place sinceritatea și cred că ești mulțumită de a mea. Aveam nevoie să-l lei pe soțul ăsta cît mai curînd posibil, pentru unele combinații comerciale pe care încerc să le încheg tocmai acum.

Eugénie făcu o mișcare.

— E așa cum am cinstea să-ți spun, fata mea, și nu trebuie să-mi porți pică, fiindcă tu m-ai silit s-o fac. Îți dai seama că fără voia mea, intru în toate explicațiile astea aritmetice, față de o artistă ca tine, care se teme să intre în cabinetul unui bancher ca să nu simtă acolo impresii sau senzații neplăcute și antipoetice.

Dar în cabinetul ăsta al bancherului, unde totuși ai binevoit să intri alaltăieri ca să-mi ceri mia de franci pe care ți-o dau în fiecare lună ca bani de buzunar, să știi, dragă domnișoară, că se pot afla multe lucruri folositoare tinerelor care nu vor să se mărite. În cabinetul unui bancher poți să afli, de pildă — și din pricina firii tale prea simțitoare eu am să te fac să afli în salonul ăsta — că pentru un bancher creditul este viața fizică și morală, că pe el creditul îl susține așa cum răsuflarea întărește corpul, și că domnul de Monte-Cristo mi-a ținut acum cîteva zile, cu privire la asta, un discurs pe care n-am să-l uit niciodată. În cabinetul unui bancher poți afla că pe mă-

sură ce creditul se retrage, trupul își pierde viața, și că asta trebuie să i se întîmple foarte curînd unui bancher care are cinstea de a fi tatăl unei fiice atît de înțelepte.

Dar Eugénie, în loc să se plece, își îndreptă spatele.

— Ruinat ! spuse ea.

— Ai găsit tocmai cuvîntul potrivit, fiica mea, cuvîntul cel bun, urmă Danglars rîcîindu-și pieptul cu unghiile, și păstrîndu-și totuși pe fața lui aspră zîmbetul de om fără inimă, dar nu fără minte ; ruinat, asta e !

Eugénie îl privi.

— Da, ruinat ! Iată că acum cunoști secretul plin de grozăvii, cum spune poetul tragic. Acum, fiica mea, află de la mine cum poate prin tine să se micșoreze nenorocirea ; nu zic pentru mine, ci pentru tine.

— Nu te pricepi de loc să cunoști oamenii după înfățișare, tată, dacă îți închipui că nenorocirea cu care mă amenințî m-ar întrista cît de cît.

Eu ruinată ! Și ce-mi pasă ? Nu-mi rămîne oare talentul ? Nu pot oare, ca La Pasta, ca Malibran, ca Grisi, să-mi fac ceea ce dumneata nu mi-ai fi dat niciodată, oricîtă avere ai fi avut, adică un venit de o sută, o sută cincizeci de mii de livre, datorat numai mie însumi, un venit pe care în loc să-l capăt cum capăt bietele douăsprezece mii de franci pe care mi le dai cu priviri morocănoase și cu mustrări pentru firea mea risipitoare, să le cîștig cu aplauze și cu flori. Și chiar dacă n-aș avea talentul ăsta despre care zîmbetul dumitale îmi dovedește că te îndoiești, tot îmi rămîne dragostea nestăpînită pentru libertate. Ea îmi va ține totdeauna locul tuturor comorilor și îmi stăpînește pînă și instinctul de conservare.

Nu, nu pentru mine mă mîhnesc. Eu am să mă pricep oricînd s-o scot la capăt ; cărțile, creioanele, pianul, toate lucrurile care nu costă cine știe cît și pe care mi le-aș putea procura oricînd, îmi vor rămîne. Poate-ți închipui că mă întristez pentru mama. Și de data asta nu vezi cum trebuie ; sau mă înșel eu în

mod grosolan, sau mama şi-a luat toate măsurile împotriva nenoricirii care te ameninţă şi care va trece fără s-o atingă ; sper că ea s-a pus la adăpost şi a putut să scape de grijile averii nu veghind asupra mea, căci, mulţumesc lui Dumnezu, m-a lăsat întotdeauna de capul meu, sub motiv că îmi place libertatea.

Nu, tată ; din copilărie am văzut petrecîndu-se prea multe lucruri în jurul meu. Le-am înţeles prea bine pe toate ca să mă mai poată impresiona nenorocirea aşa cum ar trebui. De cînd mă cunosc, nu m-a iubit nimeni. Puţin îmi pasă însă ; aşa am ajuns în mod firesc să nu iubesc nici eu pe nimeni. Şi, cu atît mai bine ! Acum îmi cunoşti părerile.

— Atunci — răspunse Danglars, galben de mînia care nu izvora din jignirea dragostei lui părinteşti — atunci, domnişoară, tot vrei să-mi desăvîrşeşti ruina ?

— Ruina dumitale ! Eu să-ţi desăvîrşesc ruina ! Ce vrei să spui ? Nu te înţeleg !

— Cu atît mai bine : asta îmi mai lasă un fir de nădejde. Ascultă !

— Ascult — făcu Eugénie privindu-şi tatăl atît de fix, încît lui Danglars îi trebui o sforţare ca să nu-şi plece ochii sub puterea privirii fiicei lui.

— Domnul Cavalcanti se însoară cu tine, continuă Danglars. Luîndu-te, el îţi aduce o zestre de trei milioane pe care o plasează la mine.

— Foarte bine, răspunse Eugénie cu nespus dispreţ, netezindu-şi mănuşile.

— Crezi că n-am să folosesc cum trebuie cele trei milioane ? — întrebă Danglars. De loc. Ele sînt destinate să aducă cel puţin alte zece milioane. Am obţinut, împreună cu un bancher, cu un confrate de-al meu, concesiunea unei căi ferate, singura ramură care în zilele noastre mai poate aduce încă şansele fabuloase ale cîştigului imediat la care altădată Law îi făcea să viseze pe veşnicii gură cască ai speculaţiei, pe parizienii ăştia cumsecade, vorbindu-le despre un Mississipi din basme. După socotelile mele, ar trebui

să ai o milionime de cale ferată, așa cum unii, pe vremuri, aveau un stînjen de pămînt înțelenit pe malurile lui Ohio. E un plasament ipotecar, și asta înseamnă un progres, după cîte vezi, fiindcă poți avea cel puțin zece, cincisprezece, douăzeci, o sută de livre de fier în schimbul banilor. Ei bine, peste opt zile trebuie să depun partea mea de patru milioane! Patru milioane astea, după cum îți spun, îmi vor aduce alte zece sau douăsprezece.

— În timpul vizitei pe care ți-am făcut-o alaltăieri, tată, și pe care cred că n-ai uitat-o, te-am văzut încasînd, așa se spune, nu? cinci milioane și jumătate. Ba chiar mi i-ai arătat în două bonuri de tezaur, și te-ai mirat că o hîrtie, avînd o asemenea valoare, nu mi-a orbit ochii ca un fulger.

— Da, dar cele cinci milioane și jumătate nu sînt ale mele și sînt doar o dovadă a încrederii pe care oamenii o au în mine. Titlul meu de bancher popular m-a făcut să dobîndesc încrederea unor așezăminte, iar cele cinci milioane și jumătate sînt ale spitalelor. Altădată n-aș fi șovăit nici o clipă să-i folosesc, dar astăzi se știe ce pierderi mari am suferit și, după cum îți spuneam, creditul a început să mi se retragă. Administrația poate să-și ceară banii dintr-o clipă în alta și dacă îi voi folosi pentru altceva, voi fi silit să dau un faliment rușinos. Nu mi-e silă de falimente, crede-mă, dar îmi plac falimentele care îmbogățesc, nu cele care ruinează. Fie că te măriți cu domnul Cavalcanti și pun mîna pe zestrea de trei milioane, fie că numai se crede că voi pune mîna pe ea, mi se va reîntoarce creditul, iar averea care de o lună sau două s-a prăbușit în prăpăstiile săpate sub pașii mei printr-o fatalitate uimitoare se va restabili. Mă înțelegi?

— Te înțeleg perfect: mă pui amanet pentru trei milioane, nu-i așa?

— Cu cît suma e mai mare, cu atît e mai măgulitoare. Ea îți dă o idee despre valoarea ta.

— Mulțumesc. Un ultim cuvînt, tată: îmi făgăduiești să folosești cît vei avea chef cifra zestrei pe care ți-o va aduce domnul Cavalcanti, dar să nu te atingi de bani? Asta nu ți-o cer din egoism, ci din delicatețe. N-am nimic împotrivă să te ajut să-ți refaci averea, dar nici nu vreau să-ți fiu complice ca să-i ruinezi pe alții.

— Cînd îți spun că cele trei milioane vor...

— Crezi că poți s-o scoți la capăt fără să te atingi de cele trei milioane?

— Nădăjduiesc, însă cu condiția să te măriți, întărindu-mi astfel creditul.

— Ai putea să-i plătești domnului Cavalcanti cele cinci sute de mii de franci pe care mi le dai prin contractul de căsătorie?

— Le va încasa cînd ne vom întoarce de la primărie.

— Bine.

— Cum bine? Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că în afară de semnătura cerută, o să mă lași cu totul liberă, nu-i așa?

— Absolut.

— Atunci, *bine*. Cum îți spuneam, tată, sînt gata să mă mărit cu domnul Cavalcanti.

— Dar ce planuri ai?

— Asta-i secretul meu. Care mi-ar fi superioritatea față de dumneata dacă, știindu-ți secretul, ți l-aș destăinui pe al meu?

Danglars își mușcă buzele.

— Așadar — spuse el — ești gata să faci cele cîteva vizite oficiale care sînt absolut trebuincioase?

— Da, răspunse Eugénie.

— Și ești gata să semnezi, în trei zile, contractul de căsătorie?

— Da.

— Atunci la rîndul meu, îți spun și eu: bine!

Și Danglars, apucînd mîna fiicei sale, o strînse într-a lui.

Dar, lucru ciudat, în timpul strîngerii acesteia de mînă, tatăl nu îndrăzni să zică: „Mulţumesc, copila mea", iar copila nu-i zîmbi de loc tatălui ei.

— S-a terminat convorbirea? întrebă Eugénie ridicîndu-se.

Danglars îi făcu semn din cap că nu mai avea să-i spună nimic.

Peste cinci minute pianul răsună sub degetele domnişoarei d'Armilly, iar domnişoara Danglars cîntă blestemul lui *Brabantio* asupra *Desdemonei*.

La sfîrşitul bucăţii, Etienne intră şi-i anunţă Eugéniei că trăsura e gata şi că baroana o aşteaptă pentru vizite.

Le-am văzut pe cele două femei trecînd pe la Villefort de unde plecară ca să-şi continue vizitele.

Capitolul XIX

CONTRACTUL DE CASATORIE

Trei zile mai tîrziu, adică pe la orele cinci în după amiaza fixată pentru semnarea contractului de căsătorie dintre domnişoara Eugénie Danglars şi Andrea Cavalcanti, pe care bancherul se încăpăţîna să-l numească prinţ, o adiere uşoară făcea să tremure frunzişul grădiniţii din faţa casei contelui de Monte-Cristo. Tocmai în clipa cînd contele se pregătea să iasă iar caii îl aşteptau bătînd din copite, ţinuţi de mîna vizitiului aşezat pe capră de vre-un sfert de ceas, îşi făcu apariţia intrînd repede prin poarta de intrare eleganta trăsurică a lui Andrea Cavalcanti.

Din trăsurică, Andrea Cavalcanti — atît de poleit şi de strălucitor, de părea că el însuşi e pe cale de a se însura cu o prinţesă — îşi făcu vînt pe treptele peronului.

Oaspetele se interesă de sănătatea contelui, cu familiaritatea lui obişnuită, şi, urcînd sprinten treptele primului etaj, îl întîlni pe Monte-Cristo în capătul scării.

La vederea tînărului, contele se opri. Cît despre Andrea Cavalcanti, el era plin de avînt, iar cînd se avînta, nimic nu-l mai putea opri.

— Bună ziua, dragă domnule de Monte-Cristo, strigă Andrea.

— Domnul Andrea! răspunse Monte-Cristo cu o voce oarecum ironică. Cum o mai duci?

— Minunat, după cum vedeţi. Am venit să discutăm o mie de lucruri. Dar mai întîi aş vrea să vă întreb: plecaţi sau veniţi?

— Plec.

— Atunci, ca să nu vă întîrzii, mă voi urca — dacă n-aveţi nimic împotrivă — în caleaşca dumneavoastră şi Tom ne va urma mînînd trăsurica după noi.

— Nu, răspunse cu un uşor zîmbet de dispreţ Monte-Cristo, care nu ţinea de loc la tovărăşia tînărului. Nu. Prefer să te ascult aici, domnule Andrea : se stă de vorbă mai bine într-o cameră şi nici n-ai în preajmă vizitiul care să-ţi prindă cuvintele din zbor.

Monte-Cristo se reîntoarse deci într-un salonaş de la primul etaj, se aşeză picior peste picior, şi-i făcu semn tînărului să ia loc.

Andrea încercă să pară cît mai voios.

— Ştiţi, dragă conte — spuse el — astă seară va avea loc ceremonia. La nouă vom semna contractul, în casa socrului.

— Zău ? făcu Monte-Cristo.

— Cum ! Vă spun o noutate ? Domnul Danglars nu v-a anunţat solemnitatea ?

— Ba da, am primit ieri un bilet din partea lui, dar cred că nu era trecută ora.

— S-ar putea ca socrul să creadă că o cunoaşte toată lumea şi că nu mai e nevoie s-o scrie.

— Ei, iată-te fericit, domnule Cavalcanti : e o căsătorie din cele mai potrivite ; şi apoi, domnişoara Danglars e drăguţă...

— Da, răspunse Cavalcanti cu un aer modest.

— Şi mai ales e foarte bogată, cel puţin după cîte cred, urmă Monte-Cristo.

— Credeţi că e foarte bogată ? repetă Andrea.

— Fără îndoială ; se spune că domnul Danglars îşi ascunde cel puţin jumătate din avere.

— Şi mărturiseşte că are cincisprezece sau douăzeci de milioane ! exclamă Andrea cu ochii licărind de bucurie.

— Nici nu mai vorbesc despre faptul că e pe cale de a intra într-un gen de afaceri oarecum obişnuite în Statele-Unite şi în Anglia, dar cu totul nou în Franţa, adăugă Monte-Cristo.

— Da, da, știu despre ce vreți să vorbiți: calea ferată pe care a dobîndit-o prin licitație, nu-i așa?

— Intocmai. Va cîștiga cel puțin zece milioane în afacerea asta, după cîte se crede.

— Zece milioane! Credeți? întrebă Cavalcanti îmbătîndu-se de zgomotul metalic al cuvintelor auzite.

— Fără să mai punem la socoteală că toată averea lui îți va reveni — continuă Monte-Cristo — și că așa se cade, fiindcă domnișoara Danglars este unica lui fiică. De altfel, averea dumitale, cel puțin după cîte mi-a spus domnul Cavalcanti tatăl, e aproape egală cu a logodnicei. Dar să lăsăm puțin deoparte afacerile bănești. Știi, domnule Andrea, că ai mînuit cu dibăcie și cu pricepere toată afacerea asta?

— Cam așa, cam așa! răspunse tînărul. Sînt născut să fiu diplomat.

— Atunci ți se va găsi un loc în diplomație; știi, diplomația nu se învață: e ceva instinctiv... Și ești îndrăgostit?

— Zău, mă tem că da, răspunse Andrea cu tonul pe care-l auzise la Teatrul Francez în gura lui Dorante sau al lui Valère, răspunzînd Alcestei.

— Și ești și dumneata puțin iubit?

— Dacă se mărită cu mine, trebuie să mă iubească, răspunse Andrea cu un zîmbet de învingător. Dar să nu uităm un lucru important.

— Care?

— Am fost ajutat într-un mod deosebit în toate astea.

— Ei aș!

— Sigur că da.

— De împrejurări?

— Nu. De dumneavoastră.

— De mine? Lasă, prințe! spuse Monte-Cristo apăsînd cu dinadinsul asupra titlului. Ce-am putut eu să fac pentru dumneata? Oare numele, poziția socială și meritul dumitale nu sînt deajuns?

— Nu — răspunse Andrea — nu. Și oricît ați spune, domnule conte, eu susțin că poziția unui om ca dum-

neavoastră a făcut mai mult decît numele, poziția socială și meritul meu.

— Te înșeli cu totul, domnule, răspunse Monte-Cristo, care simți dibăcia perfidă a tînărului și înțelese încotro bătea. Protecția mea n-ai căpătat-o decît după ce am luat cunoștință despre influența și despre averea tatălui dumitale. Căci, la urma urmei, cine mi-a făcut bucuria de a vă cunoaște, mie, care niciodată nu-l văzusem nici pe ilustrul dumitale tată, nici pe dumneata ? Doi buni prieteni de-ai mei, lordul Wilmore și abatele Busoni. Cine m-a încurajat, nu să-ți servesc drept girant, ci să te patronez ? Numele tatălui dumitale atît de cunoscut și de onorat în Italia. Eu, personal, nu te cunosc.

Calmul acesta și ușurința perfectă cu care vorbise îl făcură pe Andrea să înțeleagă că era strîns pentru un moment, de o mînă mai puternică decît a lui și că strînsoarea aceasta nu era ușor de înfrînt.

— Așadar, tata e cu adevărat foarte bogat, domnule conte ?

— Se pare că da, răspunse Monte-Cristo.

— Știți cumva dacă mi-a sosit zestrea făgăduită ?

— Am primit ieri scrisoarea de înștiințare.

— Dar cele trei milioane ?

— Cele trei milioane, după toate probabilitățile, sînt pe drum.

— Va să zică le voi primi cu adevărat ?

— Drace ! Mi se pare că nici pînă acum nu ți-au lipsit banii !

Andrea fu atît de surprins, încît nu se putu împiedica să rămînă o clipă pe gînduri.

— Atunci — urmă el trezindu-se din gînduri — nu-mi rămîne decît să vă fac o cerere, domnule, și asta înțelegeți — chiar dacă va trebui să fie neplăcută.

— Vorbește, îl îndemnă Monte-Cristo.

— Datorită averii mele, am intrat în legătură cu mulți oameni distinși și am — cel puțin pentru moment — o mulțime de prieteni. Dar însurîndu-mă, trebuie ca în fața întregii societăți pariziene să fiu sus-

ținut de un nume ilustru și în lipsa mîinii părintești, să mă conducă la altar o mînă puternică; iar tata nu vine la Paris, nu-i așa?

— E bătrîn, acoperit de răni și spune că suferă groaznic de fiecare dată cînd călătorește.

— Înțeleg. De aceea, vin să vă fac o cerere.

— Mie?

— Da, dumneavoastră.

— Care?

— Să-i țineți locul.

— Cum, dragă domnule! După numeroasele relații pe care am avut fericirea să le am cu dumneata, mă cunoști atît de puțin încît îmi ceri un asemenea lucru?

Cere-mi o jumătate de milion cu împrumut și, deși un astfel de împrumut e destul de rar, pe cinstea mea că m-ai stînjeni mai puțin. Află deci — de altfel, credeam că ți-am mai spus-o — că de cîte ori s-a amestecat în treburile lumești, și mai ales în cele morale contele de Monte-Cristo a avut întotdeauna scrupulele, ba aș spune mai mult chiar, superstițiile unui oriental.

Eu care am un serai la Cairo, unul la Smirna și unul la Constantinopol, să prezidez o căsătorie? Niciodată!

— Așadar, mă refuzați?

— Pe de-a-ntregul. Și chiar dacă ai fi copilul meu sau dacă mi-ai fi frate, te-aș refuza la fel.

— Asta-mi lipsea! spuse Andrea dezamăgit. Cum să fac atunci?

— Spuneai singur că ai o sută de prieteni.

— Nici vorbă că da, însă dumneavoastră m-ați prezentat domnului Danglars.

— Ba de loc! Ia să restabilim faptele, așa cum s-au petrecut în adevăr; eu te-am invitat să iei masa împreună cu el la Auteuil, iar dumneata te-ai prezentat singur. Drace! Nu e tot una!

— Da, dar căsătoria mea: dumneavoastră ați ajutat...

— Eu? N-am ajutat cu nimic, te rog să mă crezi. Adu-ți aminte ce ți-am răspuns cînd ai venit să mă

rogi să fac cererea de căsătorie: eu nu fac niciodată cereri de căsătorie, dragul meu prinţ. E un principiu de la care nu mă abat niciodată.

Andrea îşi muşcă buzele.

— In sfîrşit, măcar veţi fi de faţă?

— Va fi întregul Paris?

— Sigur că da.

— Atunci voi fi şi eu, aşa cum va fi întregul Paris.

— Veţi semna contractul?

— Nu văd ce-aş putea avea împotrivă. Scrupulele mele nu merg pînă acolo.

— In sfîrşit, dacă nu vreţi să-mi dăruiţi mai mult, trebuie să mă mulţumesc şi cu atît. Dar, un ultim cuvînt, conte.

— Ce mai e?

— Vreau un sfat.

— Ia seama: un sfat e mai rău decît un serviciu.

— Pe acesta mi-l puteţi da fără să vă compromiteţi.

— Vorbeşte.

— Zestrea nevestei mele este de cinci sute de mii de livre.

— Atîta mi-a spus şi mie domnul Danglars.

— Trebuie să primesc banii sau să-i las în mîinile notarului?

— Iată cum se petrec lucrurile, în general, atunci cînd vrei ca ele să se petreacă în mod cuviincios: cei doi notari îşi vor da, la semnarea contractului, întîlnire, pentru mîine sau poimîine; mîine sau poimîine ei vor schimba cele două dote, dîndu-şi unul altuia chitanţe. Apoi, după căsătorie, ei vă vor pune milioanele la dispoziţie, fiindcă dumneata vei fi capul familiei.

— Ştiţi — urmă Andrea cu o neliniştе prost ascunsă — vă spun toate astea fiindcă mi se pare că l-am auzit pe socrul meu spunînd că are intenţia să ne plaseze banii în faimoasa afacere a căilor ferate, despre care aţi pomenit mai adineaori.

— După cît spune toată lumea, va fi un mijloc să-ţi dubleze sau să-ţi tripleze capitalul într-un an de zile.

Baronul Danglars e un tată bun și se pricepe la socoteli.

— Atunci, totul e în regulă, în afară de refuzul dumneavoastră care mi-a străpuns inima, răspunse Andrea.

— Nu-l pune decît pe seama unor scrupule foarte firești în asemenea împrejurări.

— Fie cum spuneți dumneavoatsră. Atunci, pe deseară, la ora nouă.

— Pe deseară.

Și, cu toată ușoara împotrivire a lui Monte-Cristo, ale cărui buze păliră, dar care știu totuși să-și păstreze zîmbetul politicos, Andrea apucă mîna contelui, o strînse, sări în trăsurică și dispăru.

Andrea folosi cele patru sau cinci ore care-i rămăseseră pînă la nouă, făcînd vizite la prieteni ca să-i hotărască să vină la bancher cu echipaje cît mai luxoase, uluindu-i prin făgăduieli cu privire la acțiunile care au sucit capetele de atunci încoace, și a căror inițiativă, în momentul acela, era în mîna lui Danglars.

Intr-adevăr, la ora opt și jumătate seara, salonul cel mare al lui Danglars și încăperea alăturată, ca și celelalte trei saloane de la etaj, erau pline de o mulțime parfumată, foarte puțin atrasă de simpatie, dar foarte mult atrasă de nevoia nestăvilită de a se afla acolo unde știau că se petrece un lucru nou.

Un academician ar spune că seratele din lumea mare sînt niște brazde de flori care atrag fluturii nestatornici, albinele flămînde și bondarii zbîrniitori.

Se înțelege de la sine că saloanele străluceau de lumînări, că luminile curgeau în valuri de pe ornamentele poleite pe tapetele de mătase și că tot prostul gust al împodobirii salonului, care n-avea altceva în el decît bogăția, strălucea din plin.

Domnișoara Eugénie era îmbrăcată cu cea mai elegantă simplitate: o rochie de mătase albă brodată, un trandafir alb pe jumătate ascuns în părul ei negru ca tăciunele, îi formau toată găteala neîmbogățită prin nici un fel de giuvaer.

Dar în ochii ei se putea citi acea stăpînire de sine deplină, hărăzită să desmintă ceea ce în nevinovatul veşmînt i se părea chiar ei vulgar de feciorelnic.

Doamna Danglars, ceva mai deoparte, discuta cu Debray, Beauchamp şi Château-Renaud. Debray îşi făcuse din nou intrarea în casă cu prilejul solemnităţii, dar fusese primit ca toţi ceilalţi şi nu se făcuse nimic deosebit pentru el.

Domnul Danglars, înconjurat de deputaţi şi de bancheri, făcea teoria unor noi impozite pe care socotea să le pună în practică atunci cînd împrejurările aveau să silească guvernul să-l cheme la minister.

Andrea, ţinînd de braţ pe unul dintre cei mai fercheşi dandy ai Operei, îi explica cu destulă impertinenţă, dat fiind că avea nevoie să fie îndrăznet ca să pară la largul lui, planurile de viitor şi luxul pe care, după moda pariziană, avea de gînd să-l facă cu cele o sută şaptezeci şi cinci de mii de livre.

Toţi ceilalţi treceau de colo-colo prin saloane, ca un flux şi un reflux de turcoaze, rubine, smaralde, opale şi diamante.

Şi aci, ca pretutindeni, se putea vedea că femeile cele mai bătrîne erau şi cele mai împopoţonate, şi că femeile cele mai urîte se străduiau cel mai mult să iasă la iveală.

Dacă se găsea vreo frumuseţe de crin alb, vreun trandafir suav şi parfumat, trebuia să-l cauţi şi să-l descoperi ascuns în vreun ungher de către o mamă cu turban sau de către o mătuşă gătită cu pasărea paradisului.

In mijlocul acestei gloate, acestui zumzet, acestor rîsete, se auzeau în fiecare clipă glasurile uşierilor anunţînd vreun nume cunoscut în finanţe, respectat în armată sau vestit în literatură. Atunci, o uşoară mişcare a grupurilor întîmpina numele anunţat.

Dar, pe lîngă cîte unul care avea privilegiul de a face să freamăte oceanul acesta de valuri omeneşti, cîţi nu erau primiţi cu nepăsare şi dispreţ!

In clipa cînd acele pendulei masive, care îl înfăţişa pe Endimion adormit, arătară orele nouă pe un cadran de aur şi cînd sunetul, reproducător credincios al gîndirii maşinii, bătu de nouă ori, răsună şi numele contelui de Monte-Cristo. Şi, ca împinsă de o scînteie electrică, întreaga adunare se întoarse spre uşă.

Contele se îmbrăcase în negru, cu simplitatea lui obişnuită; vesta albă făcea să i se vadă pieptul larg; cravata neagră îi scotea în relief paloarea bărbătească a feţii; drept orice giuvaer, el purta un lănţişor atît de fin, încît firul subţire de aur abia se zărea pe vesta albă.

Intr-o clipă se formă un cerc în jurul uşii.

Contele o zări dintr-o privire pe doamna Danglars, într-un colţ al salonului, pe domnul Danglars în celălalt colţ, iar în faţa lui pe domnişoara Eugénie.

Mai întîi, el se apropie de baroana care stătea de vorbă cu doamna de Villefort. Valentine fiind bolnavă, doamna de Villefort venise singură. Fără să facă vreun ocol, pentru că mulţimea îi făcea loc, Monte-Cristo trecu de la baroană la Eugénie şi o felicită prin cuvinte atît de scurte şi de reţinute, încît trufaşa artistă rămase mirată.

Lîngă Eugénie se afla domnişoara Louise d'Armilly. Ea îi mulţumi contelui pentru scrisorile de recomandaţie pe care el i le dăduse cu atîta bunăvoinţă pentru Italia. Scrisorile acestea, Louise — după cîte spunea — avea de gînd să le folosească în curînd.

După îndeplinirea acestor trei îndatoriri sociale, Monte-Cristo se opri uitîndu-se în preajmă cu privirea aceea sigură şi plină de expresie deosebită a oamenilor dintr-o oarecare lume şi mai ales de o oarecare însemnătate, privire care părea că zice:

„Am făcut tot ce eram dator să fac; acum ceilalţi să facă ce-mi datorează".

Andrea simţi din salonul alăturat fremătul stîrnit în mulţime de Monte-Cristo şi veni în grabă să-l salute pe conte.

El îl găsi înconjurat de oaspeți care îi sorbeau cuvintele, așa cum se întîmplă totdeauna cu spusele celor ce vorbesc puțin și nu rostesc nici un cuvînt de prisos.

În același moment intrară și notarii. Ei își instalară scriptele mîzgălite pe catifeaua brodată cu fir care acoperea masa de lemn aurit pregătită pentru semnarea contractului.

Unul din notari se așeză, celălalt rămase în picioare.

Trebuia să se înceapă citirea contractului pe care mulțimea de față avea să-l semneze.

Fiecare luă loc sau, mai bine zis, femeile făcură cerc, pe cînd bărbații, mai nepăsători în privința *stilului energic*, cum spunea Boileau, începură să discute despre nerăbdarea lui Andrea, despre atenția lui Danglars, despre nepăsarea Eugéniei și despre felul indeminatic și hazliu în care baroana trata afacerea aceasta importantă.

Contractul fu citit într-o tăcere adîncă. Dar, de îndată ce lectura fu terminată, rumoarea reîncepu în saloane, și mai sporită față de cît fusese înainte: sumele uriașe, milioanele ce se rostogoleau în viitorul celor doi tineri, completate cu trusoul miresei și cu giuvaerurile ei, expuse într-o cameră alăturată, dădeau glas întregii invidii a oaspeților.

Frumusețea domnișoarei Danglars crescuse în ochii tinerilor încă o dată pe cît era și întuneca, deocamdată, lumina soarelui.

Cît despre femei, se înțelege de la sine că, deși invidiau milioanele, credeau că n-aveau nevoie de ele ca să fie frumoase.

Andrea, înghesuit de prieteni, felicitat, măgulit, începînd să creadă în realitatea visului său, era cît pe aci să-și piardă capul.

Notarul luă pana, solemn, o ridică deasupra capului și spuse:

— Domnilor, începe semnarea contractului.

Mai întîi trebuia să semneze baronul, apoi împuternicitul lui Cavalcanti tatăl, apoi baroana şi apoi viitorii soţi, cum se spune în stilul oficial.

Baronul luă pana şi semnă, iar după el semnă împuternicitul.

Baroana se apropie, la braţ cu doamna de Villefort.

— Dragul meu — îi spuse ea lui Danglars pe cînd lua pana — zău că e groaznic! Un incident neaşteptat, întîmplat în afacerea asasinatului şi furtului căruia era să-i cadă victimă domnul conte de Monte-Cristo, ne lipseşte de prezenţa domnului de Villefort.

— Doamne! făcu Danglars cu un glas de parcă ar fi spus: Puţin îmi pasă!

— Vai! spuse Monte-Cristo apropiindu-se, mă tem că fără să vreau sînt cauza lipsei acesteia.

— Dumneata, conte? răspunse doamna Danglars, semnînd. Dacă e aşa, ia semna, n-am să ţi-o iert niciodată.

Andrea ciuli urechile.

— Şi totuşi eu n-am nici o vină, continuă Monte-Cristo; de aceea ţin să ştiţi cum stau lucrurile.

Toată lumea asculta atentă: Monte-Cristo care era de obicei atît de tăcut, avea să vorbească.

— Vă amintiţi, începu el în mijlocul celei mai adînci tăceri, că în casa mea a murit nefericitul acela venit să mă prade? Ieşind de la mine, el a fost ucis, după cîte se crede, de către un complice...

— Da, răspunse Danglars.

— Ei bine, ca să i se dea ajutor, a fost dezbrăcat, iar hainele i-au fost zvîrlite într-un colţ de unde le-a luat justiţia; dar, luînd haina şi pantalonii ca să-i depună la grefă, justiţia a uitat vesta,

Andrea păli şi se retrase încetişor spre uşă; i se părea că vede ivindu-se la orizont un nor vestitor de furtună.

— Vesta a fost găsită astăzi, plină de sînge şi găurită în dreptul inimii.

Doamnele țipară, iar vreo două sau trei dintre ele se pregătiră să leșine.

— Vesta mi-a fost adusă mie. Nimănui nu-i trecea prin minte a cui putea fi zdreanța asta ; eu însă m-am gîndit că e, pesemne, vesta victimei. Deodată, valetul scotocind cu silă și grijă rămășița funebră, a simțit o hîrtie într-unul din buzunare și a scos-o ;era o scrisoare, adresată, cui credeți ? Dumitale, baroane...

— Mie ? se miră Danglars.

— Da, dumitale. Am izbutit să citesc numele sub sîngele care pătа biletul — răspunse Monte-Cristo în mijlocul exclamațiilor de uimire ale oaspeților.

— Dar cum l-a putut împiedica asta pe domnul de Villefort ? întrebă doamna Danglars, privindu-și neliniștită soțul.

— Foarte simplu, doamnă, răspunse Monte-Cristo. Vesta și scrisoarea sînt ceea ce se cheamă corp delict. I le-am trimis pe amîndouă domnului procuror regal. Înțelegeți, dragă baroane, în materie de crime, calea legală e cea mai sigură : poate că e vreo intrigă îndreptată împotriva dumitale.

Andrea își aținti privirile asupra lui Monte-Cristo, apoi dispăru în al doilea salon.

— Se poate, răspunse Danglars. Victima nu era cumva un fost ocnaș ?

— Ba da, răspunse Monte-Cristo. Un fost ocnaș pe care-l cheamă Caderousse.

Danglars păli ușor. Andrea ieși din cel de al doilea salon și ajunse în anticameră.

— Semnați ! Semnați ! spuse Monte-Cristo. Văd că povestirea mea v-a emoționat pe toți și vă cer iertare, doamnă baroană și domnișoară Danglars.

Baroana, care tocmai semnase, îi întinse pana notarului.

— Domnul prinț Cavalcanti ! chemă acesta. Domnule prinț Cavalcanti, unde sînteți ?

— Andrea ! Andrea ! strigară mai mulți tineri care ajunseseră destul de prieteni cu nobilul italian ca să-i spună pe numele de botez.

— Chemați-l odată pe prinț! Anunțați-l că e rîndul lui să semneze, îi strigă Danglars unui ușier.

Dar în aceeași clipă, mulțimea oaspeților se întoarse în salonul principal, ca și cum vreun monstru înfricoșător ar fi intrat în apartament, *quaerens, quem devoret.* [1]

Intr-adevăr, oaspeții aveau de ce să dea înapoi, să se înspăimînte și să strige.

Un ofițer de jandarmi instala cîte doi jandarmi la fiecare ușă a salonului și înainta spre Danglars împreună cu un comisar de poliție.

Doamna Danglars scoase un strigăt și leșină.

Danglars, care se credea amenințat, (unele conștiințe nu sînt niciodată liniștite), se înfățișă dinaintea oaspeților cu fața descompusă de groază.

— Ce s-a întîmplat, domnilor? întrebă Monte-Cristo ieșind în întîmpinarea comisarului.

— Care dintre dumneavoastră se numește Andrea Cavalcanti? — rosti comisarul, fără să-i răspundă lui Monte-Cristo.

Din toate colțurile salonului se auzi un strigăt de uimire.

Oaspeții căutară, puseră întrebări...

— Dar cine e acest Andrea Cavalcanti? — întrebă Danglars aproape năucit.

— Un fost ocnaș, scăpat din ocna de la Toulon.

— Și ce crimă a săvîrșit?

— E învinovățit — răspunse comisarul cu glas netulburat — e învinovățit că l-a ucis pe individul Caderousse, fostul lui tovarăș de lanțuri pe vremuri. Crima a fost săvîrșită pe cînd Caderousse ieșea din locuința contelui de Monte-Cristo.

Monte-Cristo privi în preajmă.

Andrea dispăruse.

---

[1] Căutînd pe cine să-l mănînce (n. r.).

Capitolul XX

DRUMUL BELGIEI

La cîteva clipe după uluirea produsă în saloanele lui Danglars de ivirea neașteptată a jandarmilor și după destăinuirea care urmase, uriașa clădire se golise cu atîta iuțeală de parcă li s-ar fi anunțat oaspeților ivirea unui caz de ciumă sau de holeră; în cîteva minute fiecare se grăbi să se retragă sau, mai bine zis, să fugă prin toate ușile, prin toate scările și prin toate ieșirile. Împrejurarea era de așa natură, încît nu cerea nici măcar obișnuitele consolări care îi fac, în timpul marilor nenorociri, pe cei mai buni prieteni să fie atît de supărători.

În întreaga locuință a bancherului nu mai rămăseseră decît Danglars, închis în cabinet și făcîndu-și depoziția în fața ofițerului de jandarmi, doamna Danglars, îngrozită, singură în budoar, și Eugénie, care, privind de sus și zîmbind disprețuitoare, se retrăsese în camera ei, împreună cu nedespărțita însoțitoare, domnișoara Louise d'Armilly.

Cît despre numeroșii servitori, mai numeroși în seara aceea decît de obicei (fiindcă li se aduseseră ca ajutoare, cu prilejul ceremoniei, cofetari, bucătari și chelneri de la Café de Paris), întorcînd împotriva stăpînilor mînia pentru ceea ce ei socoteau drept o ocară la adresa lor, staționau în grupuri, în oficii, în bucătării, în camere, nepăsători față de serviciul care, de altfel, se întrerupsese în mod firesc.

Printre atîtea personaje felurite, fiecare cu gîndurile lui, numai două merită să ne ocupăm de ele: domnișoara Eugénie Danglars și domnișoara Louise d'Armilly.

Am spus că tînăra logodnică se retrăsese privind de sus şi zîmbind dispreţuitoare, cu mersul unei regine insultate, urmată de însoţitoarea mai palidă şi mai emoţionată decît ea.

Ajunsă în camera ei, Eugénie încuie uşa pe dinăuntru, în timp ce Louise se prăbuşea pe un scaun.

— Doamne! Doamne! Groaznic lucru, suspină Louise. Cine ar fi putut bănui? Domnul Andrea Cavalcanti... un ucigaş... un evadat din lanţuri... un ocnaş!...

Un zîmbet ironic crispă buzele Eugéniei.

— Într-adevăr, eram predestinată — răspunse ea. N-am scăpat de Morcerf decît ca să dau peste Cavalcanti.

— Te rog, nu-l confunda pe unul cu altul, Eugénie.

— Lasă, toţi bărbaţii sînt nişte ticăloşi. Sînt fericită că acum pot mai mult decît să-i dispreţuiesc: îi urăsc!

— Ce-i de făcut? întrebă Louise.

— Ce-i de făcut?

— Da.

— Ce trebuia să facem peste trei zile... Să plecăm.

— Aşadar, deşi nu te mai măriţi, tot mai vrei?...

— Ascultă, Louise, mi-e silă de viaţa asta a lumii ordonate, măsurate, orînduite, ca notele noastre de muzică. Mi-am dorit întotdeauna, am voit cu toată puterea, o viaţă de artistă, o viaţă liberă, în care nu depinzi decît de tine, în care nu-ţi dai socoteala decît ţie. De ce aş mai rămîne? Ca să încerce din nou peste o lună să mă mărite? Cu cine? Poate cu domnul Debray, aşa cum fusese vorba la un moment dat. Nu, Louise, nu. Întîmplarea din seara asta îmi va servi drept scuză. N-am căutat-o, n-am cerut-o. Dumnezeu mi-a trimis-o şi e bine venită.

— Cît eşti de tare şi de curajoasă! o admiră Louise.

— Nu mă cunoşteai încă? Haide, Louise, să vorbim despre treburile noastre. Trăsura de călătorie...

— Din fericire e cumpărată de-acuma trei zile.

— Ai spus să fie dusă la locul ştiut ?
— Da.
— Şi paşaportul ?
— Iată-l !

Eugénie, cu siguranţa ei obişnuită, desfăcu o hîrtie şi citi :

„Domnul Léon d'Armilly, în vîrstă de douăzeci de ani, de profesie artist, părul negru, ochi negri, călătorind împreună cu sora lui".

— Minunat ! Cum ai reuşit să-l procuri ?

— Cerîndu-i domnului de Monte-Cristo scrisorile pentru directorii teatrelor din Roma şi din Neapole, i-am arătat teama mea de a călători ca femeie. El m-a înţeles pe deplin şi mi-a făgăduit să-mi procure un paşaport de bărbat. Peste două zile l-am primit pe acesta, şi am adăugat : *călătorind împreună cu sora lui.*

— Acum nu mai avem decît să ne facem bagajele — spuse Eugénie veselă ; în loc să plecăm în noaptea nunţii, plecăm în seara semnării contractului, şi atîta tot.

— Gîndeşte-te bine, Eugénie.

— M-am gîndit cît am putut. Mi-e silă să tot aud de raporturi, de bilanţuri, de urcări, de scăderi, de fonduri spaniole, de hîrtii haitiene. In locul acestora, Louise, înţelegi tu ? Aerul, libertatea, cîntecul păsărilor, cîmpiile Lombardiei, canalele Veneţiei, palatele Romei, ţărmul de la Neapole. Cîţi bani avem, Louise?

Louise scoase dintr-un birou încrustat o gentuţă cu cheie pe care o deschise şi numără douăzeci şi trei de bancnote.

— Avem douăzeci şi trei de mii de franci.

— Şi cam tot atîta putem să luăm pe diamante, perle şi giuvaeruri, adăugă Eugénie. Sîntem bogate. Patruzeci şi cinci de mii de franci ne-ajung să trăim ca nişte prinţese timp de doi ani, sau să trăim destul de bine timp de patru ani. Dar pînă în şase luni, tu cu muzica, iar eu cu glasul, ne vom dubla capitalul.

Haide, ia banii, iar eu voi lua caseta cu giuvaeruri. Așa că, dacă vreuneia dintre noi i se va întîmpla nenorocirea să-și piardă comoara, cealaltă o va avea pe a sa. Și acum, să luăm valiza și să ne grăbim!

— Așteaptă! spuse Louise ducîndu-se să asculte la ușa doamnei Danglars.

— De ce ți-e teamă?

— Să nu ne surprindă.

— Ușa e încuiată.

— Să nu ni se ceară să deschidem.

— N-au decît se ceară cît or vrea, noi n-o să deschidem.

— Ești o adevărată amazoană, Eugénie!

Și cele două fete începură, harnice, să îngrămădească într-un geamantan toate lucrurile de care credeau că vor avea nevoie în timpul călătoriei.

— Acum spuse Eugénie — pînă îmi schimb eu veșmintele, tu închide geamantanul.

Louise apăsă cu toată puterea mînuțelor ei albe pe capacul geamantanului.

— Nu pot, se văita ea. Nu sînt destul de puternică. Închide-l tu.

— Ai dreptate, rîse Eugénie. Uitasem că eu sînt Hercule, iar tu nu ești decît palida Omphala.

Și apăsînd geamantanul cu genunchiul, Eugénie își încordă brațele albe și mușchiuloase pînă ce capacul se închise, iar domnișoara d'Armilly trecu limba lacătului între belciuge.

Cînd terminară, Eugénie deschise un dulap a cărui cheie o avea la ea și scoase o mantie de călătorie făcută din mătase violetă, vătuită.

— Iată, spuse ea, vezi că m-am gîndit la toate? Cu mantia asta n-o să-ți fie frig.

— Dar ție?

— Mie nu mi-e niciodată frig, știi prea bine. De altfel, în costumul ăsta bărbătesc...

— Te îmbraci chiar aici?

— Sigur că da.

— Dar o să ai timp?

— N-avea teamă, fricoaso. Toţi ai casei nu se gîndesc decît la cele întîmplate. Şi nici nu-i de mirare să mă creadă încuiată aici, cînd te gîndeşti ce deznădăjduită ar trebui să fiu, nu-i aşa ?

— Zău, mă linişteşti !

— Haide, ajută-mă.

Şi din acelaşi dulap de unde scosese mantia cu care domnişoara d'Armilly îşi şi acoperise umerii, Eugénie scoase un costum bărbătesc întreg, de la ghete şi pînă la redingotă, împreună cu un rînd de rufe, fără nimic de prisos dar cuprinzînd tot ce trebuia.

Apoi, cu o pricepere care arăta că nu era pentru prima dată cînd îmbrăcase, în joacă, veşminte bărbăteşti, Eugénie îşi încălţă ghetele, îşi puse pantalonii, îşi legă cravata, îşi încheie pînă la gît vesta înaltă şi îşi puse redingota care îi scotea la iveală talia subţire şi cambrată.

— Vai, ce bine-ţi vine ! Ce bine ! o admiră Louise. Dar părul ăsta negru, cozile tale splendide, care le făceau să suspine de invidie pe toate femeile, vor sta ele sub pălăria bărbătească ?

— Ai să vezi, răspunse Eugénie.

Şi prinzîndu-şi cu mîna stîngă cosiţa groasă pe care abia o putea cuprinde cu degetele, ea luă în mîna dreaptă o pereche de foarfece lungi. Se auzi îndată scîrţîitul oţelului în părul bogat şi minunat, apoi cosiţa căzu întreagă la picioarele fetei, care se lăsase pe spate ca să-şi ferească redingota.

După ce îşi tunse cosiţa, Eugénie începu să-şi tundă şuviţele de la tîmple şi le dădu jos una după alta, fără nici o umbră de regret ; dimpotrivă, ochii îi străluceau, mai licăritori şi mai veseli decît totdeauna, sub sprîncenele negre ca abanosul.

— Păcat de părul ăsta frumos ! făcu Louise cu părere de rău.

— Cum ? Nu-mi şade de o sută de ori mai bine aşa ? — întrebă Eugénie netezindu-şi buclele răvăşite ale părului tuns bărbăteşte. Nu ţi se pare că sînt mai frumoasă aşa ?

— Eşti frumoasă oricum! îi răspunse Louise. Şi acum, unde mergem?

— La Bruxelles, dacă vrei. E graniţa cea mai apropiată. Vom trece prin Bruxelles, Liége, Aix-la-Chapelle; apoi vom urca pe Rin pînă la Strassbourg, vom străbate Elveţia şi vom coborî în Italia pe la Saint Gothard. Îţi place?

— Cum să nu!

— La ce te uiţi?

— Mă uit la tine. Eşti cum nu se poate mai frumoasă aşa. S-ar putea spune că mă răpeşti.

— Şi, pe toţi dracii, nu s-ar greşi.

— Mi se pare că ai înjurat, Eugénie!

Cele două fete, pe care oricine le-ar fi putut crede scăldate în lacrimi, pe una din pricina nenorocirii întîmplate, pe cealaltă din prietenie pentru ea, izbucniră în rîs, făcînd totodată să dispară urmele cele mai vizibile ale neorînduielii care însoţise în mod firesc pregătirile lor de fugă.

Apoi, cu privirile cercetătoare, cu urechile la pîndă, cu gîturile întinse, fugarele stinseră luminile, deschiseră o uşă care dădea pe scara de serviciu şi coborîră pînă în curte. Eugénie mergea înainte, ţinînd cu mîna geamantanul căruia domnişoara d'Armilly abia-i putea ridica cu amîndouă mîinile cealaltă toartă.

Curtea era goală. Bătea miezul nopţii.

Portarul se mai afla încă în căsuţa lui.

Eugénie se apropie binişor şi-l văzu pe bravul elveţian dormind în fundul căsuţii, întins într-un jilţ.

Ea se întoarse spre Louise, apucă din nou geamantanul lăsat pentru o clipă jos şi ajunseră amîndouă sub bolta porţii păşind de-a lungul umbrei zidului.

Eugénie o ascunse pe Louise lîngă poartă, în aşa fel, încît dacă portarul ar fi avut din întîmplare chef să se trezească, să nu poată vedea decît o singură persoană.

Apoi, ieşind ea însăşi în bătaia lămpii care lumina curtea strigă cît putu mai tare, lovind în fereastră:

— Poarta !

Portarul se ridică, așa cum prevăzuse Eugénie, și făcu chiar cîțiva pași ca să vadă cine ieșea. Dar dînd cu ochii de un tînăr ce-și izbea nerăbdător pantalonii cu bastonașul, îi deschise numaidecît.

Louise se strecură îndată, ca o șopîrlă, prin poarta întredeschisă și sări afară. Eugénie, părînd calmă, deși după toate probabilitățile inima îi zvîcnea mai tare decît de obicei, o urmă curînd.

Dădură geamantanul unui hamal care tocmai trecea pe acolo și-i spuseră să-l ducă în Rue de la Victoire nr. 36. Apoi fetele porniră și ele în urma bărbatului a cărei prezență o liniștea pe Louise. Cît despre Eugénie, ea se simțea tare ca Judith sau ca Dalila.

Ajungînd la adresa dată, Eugénie îi porunci hamalului să lase geamantanul, îi dădu cîțiva bani, și după ce bătu în fereastră, îl lăsă să plece.

Fereastra în care bătuse Eugénie răspundea în odaia unei mici cusătorese. Fiind anunțată dinainte, gazda nu se culcase încă și le deschise.

— Domnișoară — îi spuse Eugénie — spune-i portarului să scoată trăsura din șopron și trimite-l să aducă niște cai de poștă. Iată bani pentru osteneală.

— Te admir — șopti Louise — și aproape că te respect.

Cusătoreasa le privea mirată. Dar fiindcă i se făgăduiseră douăzeci de ludovici, nu scoase nici un cuvînt.

Peste un sfert de ceas, portarul se înapoie împreună cu vizitiul care, aducînd caii, îi înhămă la trăsură cît ai clipi. Apoi puse geamantanul deasupra trăsurii și-l legă cu o frînghie.

— Iată pașaportul, spuse vizitiul. Pe ce drum pornim, domnișorule ?

— Spre Fontainebleau, răspunse Eugénie îngroșîndu-și glasul.

— Ce-ai spus ? întrebă Louise.

— I-am dat alt drum, fiindcă femeia asta, căreia îi dăm douăzeci de ludovici, ne poate trăda pentru

patruzeci, răspunse Eugénie. Cînd vom ajunge pe bulevard, vom schimba direcţia.

Şi tînăra sări aproape fără să atingă scăriţa în trăsura aranjată pentru dormit.

— Tu ai totdeauna dreptate, Eugénie, spuse Louise, aşezîndu-se lîngă ea.

Peste un sfert de ceas, vizitiul, îndrumat pe calea cea bună, străbătea pocnind din bici poarta barierei Saint-Martin.

— Iată-ne ieşite din Paris! spuse Louise, răsuflînd uşurată.

— Da, draga mea, răpirea a fost dusă la capăt, zîmbi Eugénie.

— Dar fără violenţă, adăugă Louise.

— Asta am s-o spun ca circumstanţă atenuantă, răspunse Eugénie.

Uruitul trăsurii pe pavajul de la Villette le acoperi cuvintele.

Domnul Danglars nu mai avea fiică.

Capitolul XXI

HANUL „LA CLOPOTUL ŞI CLONDIRUL"

Şi acum, s-o lăsăm pe domnişoara Danglars şi pe prietena ei, purtate în goana cailor pe drumul Bruxelles-ului şi să ne reîntoarcem la bietul Andrea Cavalcanti oprit de ghinion în plin avînt spre bogăţie.

Cu toată vîrsta lui încă fragedă, domnul Cavalcanti era un flăcău foarte dibaci şi foarte isteţ.

De aceea, la primul freamăt care pătrunsese în salon, l-am văzut apropiindu-se treptat de uşă, străbătînd una sau două camere şi, în sfîrşit, dispărînd.

Dar ce am uitat să spunem şi nu poate fi lăsat la o parte, este că într-una din cele două camere pe care le străbătuse Cavalcanti se afla expusă zestrea miresei : cutiuţe cu diamante, şaluri de Caşmir, dantele de Valenciennes, văluri englezeşti, în sfîrşit tot ce e ispititor în lumea asta, daruri de nuntă al căror nume doar e de ajuns să facă să tresalte de bucurie inima fetelor.

Trecînd prin camera aceasta, Andrea îşi însuşi cele mai scumpe din gătelile expuse, lucru care dovedeşte că era nu numai un flăcău foarte isteţ şi foarte dibaci, dar şi prevăzător.

Înarmîndu-se cu asemenea merinde, Andrea se simţise pe jumătate mai uşor ca să poată sări prin fereastră şi să se strecoare printre mîinile jandarmilor.

Înalt şi zdravăn ca un luptător din vechime, muschiulos ca un spartan, Andrea goni vreun sfert de ceas fără să ştie încotro, mînat numai de gîndul să se depărteze cît mai mult de locul unde era cît p-aci să fie prins.

Plecat din strada Mont-Blanc, el se pomeni în capătul străzii Lafayette, mînat de instinctul pe care îl au tîlharii aşa cum iepurii au instinctul culcuşului.

Acolo se opri sufocat, abia respirînd.

Andrea era cu desăvîrşire singur. În stînga lui se întindea cîmpia Saint-Lazare, paragină pustie, iar spre dreapta Parisul în toată adîncimea lui.

— Sînt oare pierdut ? se întrebă el. Nu, dacă am să lucrez mai cu dibăcie decît duşmanii mei. Salvarea a devenit o chestie de distanţă.

În clipa aceea el zări, venind dinspre foburgul Poissonnière, o trăsură al cărui birjar fumîndu-şi posomorît pipa, părea că vrea să ajungă la marginile foburgului Saint-Denis, unde, fără îndoială, îşi făcea popasul obişnuit.

— Hei ! Prietene ! strigă Benedetto.

— Ce-i jupîne ? întrebă birjarul.

— Ţi-e obosit calul ?

— Obosit ! Cum să nu ! A stat degeaba toată ziulica. Patru curse nenorocite şi douăzeci de gologani bacşiş, în total şapte franci, iar stăpînului trebuie să-i dau zece !

— Vrei să mai pui lîngă şapte franci încă douăzeci, de la mine ?

— Cu plăcere, jupîne. Douăzeci de franci nu-s de colo. Ia spune, ce să fac pentru asta ?

— O nimica toată, dacă nu-ţi e calul obosit.

— Iţi spun că o să meargă ca vîntul ; numai să ştiu în ce direcţie.

— Spre Louvres.

— Aha, ştiu : spre ţara lichiorurilor de fructe ?

— Întocmai. E vorba doar să-mi prind din urmă un prieten cu care trebuia să vînez mîine la Chapelle-en-Serval. Trebuia să mă aştepte aici cu trăsura pînă la unsprezece şi jumătate. Acum e miezul nopţii. O fi ostenit tot aşteptîndu-mă şi o fi plecat singur.

— Se vede că da.

— Ia spune, vrei să încerci să-l ajungi din urmă ?

— Nici nu doresc altceva.

— Dacă nu-l ajungem pînă la Bourget, o să-ţi dau douăzeci de franci ; iar dacă nu-l ajungem pînă la Louvres, îţi dau treizeci.

— Şi dacă-l ajungem ?

— Patruzeci ! făcu Andrea care şovăise puţin dar se gîndise că nu riscă nimic oricît ar făgădui.

— S-a făcut ! răspunse birjarul. Urcă şi la drum ! Ptruuu !

Andrea se urcă în trăsura care străbătu repede foburgul Saint-Denis, trecu prin foburgul Saint-Martin, străbătu bariera şi porni de-a lungul nesfîrşitei Villette.

Nu-şi dădea nici o osteneală să-şi întîlnească prietenul închipuit ; totuşi, din cînd în cînd, Cavalcanti se interesa la trecătorii întîrziaţi sau la crîşmele care nu închiseseră încă, despre o trăsură verde cu un cal murg închis. Şi cum pe drumul acela spre Belgia trec destule trăsuri, cum nouă din zece trăsuri sînt verzi, informaţiile plouau la fiecare pas.

Pretutindeni trăsura fusese văzută trecînd ; abia dacă se afla cu cinci sute, cu două sute sau cu o sută de paşi înainte. În sfîrşit, o ajungeau din urmă, dar nu era cea căutată.

O dată însă fu şi trăsura lor depăşită ; o caleaşcă rapidă, trasă de doi cai de poştă, trecu în galop pe lîngă ei.

„Dacă aş avea caleaşca asta şi caii ei buni, şi mai ales paşaportul de care e nevoie ca să-i capeţi !" — gîndi Cavalcanti.

Şi suspină adînc.

Caleaşca era aceea care le ducea pe domnişoarele Danglars şi d'Armilly.

— La drum ! La drum ! — strigă Andrea. O să-l ajungem curînd.

Bietul cal porni iar în trapul lui turbat, aşa cum venise de la barieră şi ajunse în spume la Louvres.

— Văd că nu-mi pot ajunge prietenul şi că-ţi omori calul, aşa că mai bine mă opresc. Iată treizeci de franci. Mă duc să mă culc la „Calul Roşu" şi am să iau prima trăsură în care voi găsi un loc. Noapte bună, prietene.

Şi Andrea, după ce puse şase monezi de cîte cinci franci în mîna birjarului, sări uşor pe pavajul şoselei.

Birjarul vîrî vesel banii în buzunar şi porni la pas spre Paris. Andrea se prefăcu că se îndreaptă spre hanul „La Calul Roşu" ; dar după ce se opri o clipă la uşa hanului, ascultînd zgomotul trăsurii pierzîndu-se în zare, porni mai departe şi, cu un pas foarte sprinten, mai alergă vreo două leghe.

Acolo, se opri. Trebuia să se afle în apropiere de Chapelle-en-Serval, unde spusese că se duce.

Nu osteneala îl oprise pe Andrea Cavalcanti, ci nevoia de a lua o hotărîre, nevoia de a-şi face un plan.

Să se urce în diligenţă n-ar fi fost cu putinţă ; şi nici să ia trăsura poştii n-ar fi putut. Ca să călătorească şi cu una şi cu alta, i-ar fi trebuit neapărat un paşaport.

Ca să rămînă în districtul Oise, adică într-unul dintre cele mai lipsite de ascunzişuri şi mai supravegheate districte ale Franţei, ar fi fost de asemenea cu neputinţă, mai ales pentru un cunoscător în ale justiţiei, cum era Andrea.

De aceea el se aşeză pe marginea şanţului, îşi prinse fruntea în palme şi chibzui.

Peste zece minute îşi ridică fruntea : luase o hotărîre

Îşi murdări cu ţărînă o parte a paltonului, pe care avusese timp să-l ia din anticameră şi să şi-l pună pe deasupra costumului de bal, şi ajungînd la Chapelle-en-Serval, bătu cutezător la uşa singurului han din partea locului.

Hangiul îi deschise.

— Prietene — spuse Andrea — mergeam călare de la Montrefontanie la Senlis cînd calul meu, care e nărăvaş, a făcut un salt şi m-a zvîrlit cît colo. Trebuie să ajung în noaptea asta la Compiègne, că altfel o să mi se neliniştească familia rău de tot. N-ai un cal de închiriat ?

Bun sau rău, un hangiu are totdeauna un cal

Hangiul de la Chapelle-en-Serval își chemă rîndașul, îi porunci să pună șeaua pe *Bălanul*, își trezi fiul, un băiețaș de vreo șapte ani, și-i spuse să încalece lîngă mușteriu ca să poată aduce calul înapoi.

Andrea îi dădu hangiului douăzeci de franci și, pe cînd scotea banii din buzunar, lăsă să-i scape o carte de vizită.

Cartea aceasta de vizită era a unui prieten de-al lui, de la Café de Paris ; de aceea, după ce Andrea plecă, hangiul, ridicînd cartea de vizită căzută, fu convins că își închiriase calul domnului conte de Mauléon, locuind pe strada Saint-Dominique la nr. 25 ; acestea erau numele și adresa tipărite pe carte.

Bălanul nu se grăbea, dar mergea cu un pas egal și stăruitor ; în trei ore și jumătate, Andrea făcu cele nouă leghe care-l despărțeau de Compiègne. Cînd ajunse în piața unde trag diligențele, la orologiul primăriei sunau orele patru.

La Compiègne există un han foarte bun pe care cei ce au tras vreodată acolo nu-l mai uită.

Andrea, care mai poposise pe aici în timpul plimbărilor lui prin împrejurimile Parisului, își aminti de hanul „La Clopotul și Clondirul" ; se orientă, văzu firma la lumina unui felinar și, după ce-i dădu drumul copilului căruia îi dărui tot mărunțișul găsit prin buzunare, bătu în ușa hanului, gîndindu-se pe bună dreptate că avea înaintea lui trei sau patru ore și că lucrul cel mai bun ar fi să se asigure din vreme cu un pui de somn și cu o masă bună, împotriva viitoarelor oboseli.

Un chelner îi deschise.

— Amice — îi spuse Andrea — vin de la Saint-Jean-au-Bois, unde am luat masa ; mă gîndeam să iau diligența care trece la miezul nopții, dar m-am rătăcit ca un neghiob și de vreo patru ceasuri mă tot învîrtesc prin pădure. Dă-mi una din cămărușele frumușele care dau spre curte și adu-mi o găină friptă și o sticlă cu vin de Bordeaux.

Chelnerul nu bănui nimic: Andrea vorbea cît se poate de liniştit, îşi ţinea ţigara în gură şi mîinile în buzunarele paltonului; cu hainele lui elegante, proaspăt ras, cu ghetele fără cusur, părea un vecin întîrziat, şi atîta tot.

În timp ce chelnerul îi pregătea odaia, se trezi hangiţa. Andrea o întîmpină cu cel mai fermecător zîmbet şi o întrebă dacă n-ar putea să-i dea camera cu numărul trei, unde mai locuise ultima oară cînd trecuse prin Compiègne. Din nefericire însă, numărul trei fusese ocupată de către un tînăr care călătorea împreună cu soră-sa.

Andrea păru deznădăjduit şi nu se împăcă decît atunci cînd hangiţa îl asigură că numărul 7, care i se pregătea, avea aceeaşi aşezare ca şi numărul 3. Şi tot încălzindu-şi picioarele şi vorbind despre ultimele curse de la Chantilly, el auzi vestea că odaia era gata.

Nu degeaba vorbise Andrea de camerele acelea frumuşele ce dădeau spre curte. Curtea hanului „Cloputului" avea trei rînduri de galerii care o făceau să pară o sală de spectacole, cu iasomia şi cu clematitele ei urcînd de-a lungul colonadelor, uşoare ca nişte decoruri naturale, făcînd ca intrarea hanului să fie una dintre cele mai frumoase din lume.

Găina era proaspătă, vinul vechi, focul viu şi pîlpîitor; Andrea se pomeni mîncînd cu o poftă de parcă nu i s-ar fi întîmplat nimic.

Apoi se culcă şi adormi aproape îndată cu somnul netulburat care-l cuprinde pe om la douăzeci de ani, chiar dacă are remuşcări.

Şi trebuie să mărturisim că Andrea, deşi ar fi putut avea remuşcări, nu le avea de loc.

Iată pe ce plan îşi întemeia Andrea aproape cea mai mare parte din liniştea care-l cuprinsese:

Avea de gînd să se trezească în zori, să părăsească hotelul după ce avea să plătească pînă la ultimul ban; apoi să ajungă în pădure, unde, sub cuvînt că face studii de pictură, să închirieze o cameră ţărănească; să-şi facă rost de un costum de pădurar şi

de o secure, să-şi lepede veşmîntul elegant şi să-l îmbrace pe acela de muncitor; apoi, cu mîinile mînjite de ţărînă, cu părul vopsit în negru, cu obrazul înnegrit cu ajutorul unei reţete pe care i-o dăduseră foştii lui camarazi, avea să ajungă, din pădure în pădure, pînă la graniţa cea mai apropiată, mergînd noaptea, dormind ziua prin păduri sau prin cariere şi neapropiindu-se de aşezările omeneşti decît uneori, ca să-şi cumpere pîinea.

Odată trecut peste graniţă, Andrea se gîndea să vîndă giuvaerurile, să prefacă în bani mărunţi cele vreo zece bilete de bancă pe care le purta totdeauna la el pentru orice eventualitate, şi să facă astfel rost de vreo cincizeci de mii de livre, ceea ce, după cum gîndea, nu i se părea prea rău.

De altfel, el punea mare temei pe interesul Danglars-ilor de a înăbuşi vîlva făcută de păţania lor.

Iată de ce, cu toată oboseala lui, Andrea dormi atît de repede şi de adînc.

Dealtminteri, ca să se trezească cît mai devreme, Andrea nu închisese storurile de la fereastră şi se mulţumise doar să tragă zăvorul la uşă şi să ţină pe noptieră, la îndemînă, un anumit cuţit foarte ascuţit, căruia îi cunoştea călirea excelentă şi care nu-l părăsea niciodată.

Pe la şapte dimineaţa, Andrea fu trezit de o rază călduţă şi strălucitoare, care i se juca pe faţă.

In orice creier bine rînduit, ideea dominantă revine prima în gîndire la deşteptare, după ce s-a stins ultima.

Andrea nici nu deschisese încă ochii pe deplin, cînd ideea lui dominantă îl şi cuprinsese şoptindu-i la ureche că dormise prea mult.

El sări jos din pat şi dădu fuga la fereastră.

Un jandarm străbătea curtea.

Jandarmul e unul dintre lucrurile cele mai izbitoare din cîte există pe lume, chiar pentru ochiul unui om cu conştiinţă curată; dar pentru o conştiinţă temătoare, şi care nu degeaba e aşa, galbenul, albastrul şi albul

din uniforma jandarmilor par niște culori înfricoșătoare.

— Ce-o fi căutînd jandarmul? se întrebă Andrea.

Apoi, deodată, își răspunse singur, cu logica lui obișnuită:

— Un jandarm într-un han nu-i lucru de mirare, dar hai să mă îmbrac.

Și Andrea se îmbrăcă cu o repeziciune de care valetul nu-l putuse dezobișnui în timpul lunilor de viață mondenă dusă la Paris.

— Bun! își spuse Andrea îmbrăcîndu-se. Voi aștepta să plece și cînd va pleca am s-o șterg.

Spunîndu-și astfel, Andrea, încălțat și gătit, se apropie încetișor de fereastră și ridică pentru a doua oară perdeaua de muselină.

Nu numai că primul jandarm nu plecase, dar mai zări încă o uniformă cu albastru, galben și alb, în josul scării, singurul loc pe unde ar fi putut coborî, în timp ce o a treia, călare și cu flinta în mînă, făcea de pază la poarta mare dinspre stradă, singura prin care ar fi putut ieși.

Acest al treilea jandarm lămurea totul, căci în fața lui se strînsese o mulțime de curioși care acopereau cu desăvîrșire ușa hanului.

— „Pe mine mă caută! își spuse Andrea. Drace!"

Paloarea îi acoperi fruntea. Andrea se uită neliniștit în jur.

Odaia lui, ca și toate celelalte încăperi de la etaj, n-avea altă ieșire decît în galeria de afară, deschisă tuturor privirilor.

„Sînt pierdut!" se gîndi apoi Andrea.

Într-adevăr, pentru un om în situația lui, arestarea însemna: jurații, judecata, moartea, moartea fără milă și fără zăbavă.

O clipă el își cuprinse fruntea în palme, tremurînd.

Și în clipa aceea Andrea fu cît p-aci să înnebunească de spaimă.

Dar curînd un gînd de nădejde izbucni din lumea gîndurilor ce i se ciocneau în cap; un zîmbet șters

înflorí pe buzele lui albite şi pe obrajii schimonosiţi de spaimă.

El se uită în preajmă. Lucrurile pe care le căuta se găseau puse pe marmura unui birou: o pană, cerneală şi hîrtie.

Andrea muie pana în cerneală şi scrise, silindu-se să nu-i tremure mîna, următoarele rînduri pe prima filă a caietului:

„N-am bani să plătesc, dar sînt un om cinstit; las ca zălog acul acesta care preţuieşte de zece ori cît datorez. Să fiu iertat că am fugit în zori. Imi era ruşine!"

Andrea îşi scoase acul de la cravată şi-l puse peste hîrtie.

Apoi, în loc să lase zăvoarele trase, el le deschise, ba chiar întredeschise uşa, ca şi cum ar fi ieşit din cameră uitînd să o închidă. Strecurîndu-se în cămin ca un om obişnuit cu asemenea gimnastică, Andrea trase spre el paravanul de hîrtie reprezentîndu-l pe Achile la Deidamie, şterse cu propriile lui picioare urmele lăsate de paşi pe cenuşă şi începu să urce prin horn, singura cale de salvare în care mai putea nădăjdui.

Chiar în clipa aceea, primul jandarm zărit de Andrea urca scara în urma comisarului. El putea primi ajutor de la al doilea jandarm rămas de pază la capătul de jos al scării, care, la rîndul lui, putea fi ajutat de jandarmul rămas afară.

Iată prin ce împrejurare primea Andrea vizita pe care se pregătea cu atîta cazmă s-o întîmpine.

In zorii zilei fuseseră puse în mişcare staţiile telegrafice din toate direcţiile, şi fiecare localitate, anunţată aproape de îndată, îşi trezise autorităţile şi trimisese forţa publică în căutarea ucigaşului lui Caderousse.

Compiègne, reşedinţă regală, Compiègne oraş de vînătoare, Compiègne garnizoană, are din belşug autorităţi, jandarmi şi comisari de poliţie. Vizitele în-

cepuseră deci îndată după sosirea ordinului telegrafic, şi hanul „La Clopotul şi Clondirul", fiind cel mai de seamă din oraş, fusese în mod firesc cercetat primul.

De altfel, după raportul paznicilor care în timpul nopţii făcuseră de gardă la primărie, (primăria se afla alături de hanul Clopotului), se constatase că mai mulţi călători sosiseră în timpul nopţii la han.

Ba chiar paznicul schimbat la ora şase dimineaţa îşi amintea că, în momentul cînd îşi luase postul în primărie, adică pe la patru şi cîteva minute, văzuse un tînăr călare pe un cal bălan, avînd alături de el un copil de ţăran. Tînărul descălecase în piaţă, dăduse drumul ţăranului şi calului şi bătuse la poarta hanului care se deschisese şi se închisese în urma lui.

Mai cu seamă asupra acestui tînăr, a cărui înfăţişare părea ciudată, se opriseră toate bănuielile.

Iar tînărul acela era Andrea însuşi.

Avînd toate aceste date, comisarul şi caporalul de jandarmi se îndreptau spre uşa lui Andrea. Uşa era întredeschisă.

— O uşă deschisă e semn rău, spuse caporalul, învăţat cu şiretlicurile. Mi-ar fi plăcut mai mult să fie ferecată cu trei zăvoare.

Într-adevăr, scrisorica şi acul lăsate de Andrea pe masă adeveriră sau, mai bine zis, dădură temei tristului adevăr. Andrea fugise.

Am spus că dăduseră temei, fiindcă jandarmul nu era dintre cei ce se lasă convinşi de o singură dovadă.

El se uită prin odaie, privi sub pat, desfăcu perdelele, deschise dulapurile şi în sfîrşit se opri în faţa căminului.

Datorită măsurilor luate de Andrea, cenuşa nu păstrase nici o urmă.

Şi totuşi, aceasta era o ieşire, iar în împrejurările date, toate ieşirile trebuiau cercetate cu deosebită luare aminte.

Caporalul ceru să i se aducă nişte surcele şi paie, îndopă căminul ca pe un tun şi dădu foc.

Focul încinse pereții de cărămidă. Un șuvoi gros de fum se ridică prin burlane și urcă spre cer ca lava zvîrlită de un vulcan, dar jandarmul nu-l văzu pe fugar căzînd, așa cum se așteptase.

Și asta din pricină că Andrea, luptîndu-se încă din copilărie cu societatea, se pricepea și el măcar cît un jandarm, chiar dacă jandarmul ar fi avut respectabilul grad de caporal. Prevăzînd incendiul, el se cățărase pe acoperiș și se ghemuise după horn. O clipă Andrea speră întrucîtva că a scăpat, căci îl auzi pe caporal chemîndu-și cei doi oameni și strigîndu-le cu glas tare:

„Nu mai e aici."

Dar întinzînd binișor gîtul, văzu că cei doi jandarmi, în loc să plece cum ar fi fost firesc încă de la prima chemare a caporalului, deveniseră, dimpotrivă, și mai atenți.

Se uită și el împrejur: primăria, o clădire uriașă din secolul al XVI-lea, se înălța ca o fortăreață întunecată. La dreapta ei, prin deschizăturile monumentului, se putea privi în toate colțișoarele acoperișului, așa cum din vîrful unui munte se poate privi în vale.

Andrea înțelese că putea dintr-o clipă în alta să vadă capul caporalului de jandarmi ivindu-se la vreuna din deschizături.

Dacă l-ar fi descoperit, ar fi fost pierdut, căci o goană pe acoperișuri nu-i dădea nici o speranță.

El hotărî deci să coboare, dar nu pe același drum pe unde venise, ci pe un altul, asemănător.

Căută din ochi hornul din care nu ieșea fum, ajunse pînă la el tîrîndu-se pe acoperiș și-și dădu drumul înăuntru, fără să-l fi văzut cineva.

În aceeași clipă se deschidea o fereastră a primăriei și se ivi prin ea capul caporalului de jandarmi.

Capul rămase o clipă nemișcat, semănînd cu reliefurile de piatră care împodobeau clădirea; apoi, după un oftat de dezamăgire, dispăru.

Caporalul, calm și demn ca legea pe care o reprezenta, trecu fără să răspundă la miile de întrebări

puse de mulțimea adunată în piață și reintră în han.

— Ce s-aude? — îl întrebară la rîndul lor jandarmii.

— Ce să se audă, băieți? răspunse caporalul. Trebuie că tîlharul a fugit înainte de ivirea zorilor. Dar o să trimitem pe drumul dinspre Villers Cotteret și spre Novon și o să răscolim pădurea, unde o să-l prindem, fără îndoială.

Onorabilul slujbaș tocmai dăduse drumul acestor cuvinte sonore, cu tonul deosebit al caporalilor de jandarmi, cînd un țipăt de spaimă însoțit de sunetul prelungit al unei sonerii, răsună în curtea hanului.

— Ce-o fi asta? — întrebă caporalul.

— Vreun călător care pare foarte grăbit, răspunse hangiul. La ce număr sună?

— La numărul 3.

— Dă fuga, băiete.

În aceeași clipă țipetele și zgomotul soneriei sporiră.

Chelnerul porni în goană.

— Ia stai! îl opri caporalul. Mi se pare că omul care sună vrea altceva decît un chelner, așa că o să-i servim un jandarm. Cine locuiește la numărul 3?

— Tinerelul sosit astă-noapte în trăsură împreună cu soră-sa și care mi-a cerut o cameră cu două paturi.

Soneria răsună a treia oară, ca un strigăt de groază.

— Aici, domnule comisar, strigă caporalul. Urmați-mă și mergeți lîngă mine.

— Stați puțin — spuse hangiul; camera numărul 3 are două scări: una exterioară și alta interioară.

— Bun! — răspunse caporalul. Am să încep cu scara internă fiindcă și ministerul meu e tot de interne. V-ați încărcat carabinele?

— Da, domnule caporal.

— Atunci, voi ăștilalți păziți afară și dacă vrea să fugă, trageți în el. După cîte spune telegraful, e un ucigaș înrăit.

Caporalul, urmat de comisar, dispăru îndată pe scara interioară, însoțit de freamătul pe care cuvintele lui despre Andrea îl iscase în mulțime.

Iată ce se întîmplase:

Andrea coborîse cu foarte multă dibăcie cam două treimi din hornul căminului, dar ajuns acolo îi alunecase piciorul și, deși se sprijinea în mîini, coborîse prea repede și mai cu seamă prea zgomotos, față de cît ar fi vrut. Dacă încăperea ar fi fost goală, toate astea n-ar fi însemnat nimic; dar din nefericire ea era ocupată.

Zgomotul le trezise pe cele două fete care dormeau într-un pat.

Privirile lor se ațintiseră spre locul de unde venea zgomotul și ele văzură un bărbat ivindu-se în gura căminului.

Una dintre ele, cea blondă, scosese țipătul grozav care răsunase în toată casa, în timp ce fata cealaltă, care era brună, se repezise la șnurul soneriei și dăduse alarma, trăgîndu-l din toate puterile.

După cum vedem, Andrea avea ghinion.

— Fie-vă milă! strigă el, palid, năucit, fără să vadă ființele cărora li se adresa. Fie-vă milă! Nu strigați, salvați-mă! Nu vreau să vă fac rău!

— Andrea, ucigașul! strigă una dintre fete.

— Eugénie! Domnișoară Danglars! îngăimă Andrea, trecînd de la groază la uimire.

— Ajutor! Ajutor! strigă domnișoara d'Armilly, luînd cordonul soneriei din mîinile înțepenite ale Eugéniei și sunînd cu și mai multă putere încă.

— Salvați-mă! Sînt urmărit! se rugă Andrea împreunîndu-și mîinile. Fie-vă milă, nu mă predați!

— E prea tîrziu, se aud pași urcînd, răspunse Eugénie.

— Atunci ascundeți-mă undeva și spuneți că v-ați speriat din senin. Așa le veți îndepărta bănuielile și-mi veți salva viața.

Cele două fete, înghesuite una într-alta, înfășurîndu-se în păturile lor, rămaseră mute la glasul rugă-

tor; toate temerile şi toată sila se ciocneau în sufletul lor.

— Fie! spuse Eugénie. Pleacă pe unde ai venit, nenorocitule, şi n-o să spunem nimic.

— Iată-l! Iată-l! strigă o voce în faţa uşii. Îl văd! Îl văd!

Şi, într-adevăr, caporalul, cu ochiul lipit de gaura cheii, îl zărise pe Andrea stînd în picioare şi rugîndu-se.

O lovitură puternică dată cu patul puştii sfărîmă broasca, iar altele două făcură să sară balamalele. Uşa căzu înăuntru, fărîmată.

Andrea alergă spre cealaltă uşă, care dădea în galeria din curte, şi o deschise, gata să se arunce jos.

Acolo însă se aflau cei doi jandarmi cu carabinele lor şi-l luară la ochi.

Andrea se opri dintr-o dată; în picioare, palid, cu trupul puţin lăsat pe spate, el îşi strîngea în mîna încleştată cuţitul nefolositor.

— Fugi odată! strigă domnişoara d'Armilly în inima căreia pe măsură ce pierea spaima, pătrundea mila. Fugi odată!

— Sau omoară-te, adăugă Eugénie cu glasul şi cu înfăţişarea uneia dintre vestalele care, în circ, îi poruncea cu degetul mare gladiatorului învingător să ia zilele adversarului doborît.

Andrea se înfioră şi o privi cu un zîmbet de dispreţ care dovedea că stricăciunea lui nu înţelegea această sublimă cruzime a onoarei.

— Să mă omor? se miră el aruncîndu-şi cuţitul. De ce, adică?

— Păi singur ai spus! strigă domnişoara Danglars. Au să te osîndească la moarte şi au să te execute ca pe cel mai josnic ucigaş!

— Da' de unde! răspunse Cavalcanti, încrucişîndu-şi braţele. Avem prieteni.

Caporalul se apropie de el cu sabia în mînă.

— Haide, haide — continuă Cavalcanti — bagă-ți sabia în teacă, omule. Nu-i nevoie să-ți dai atîtea ifose din moment ce mă predau.

Și întinse mîinile spre cătușe.

Cele două fete priveau cu groază transformarea care se săvîrșea sub ochii lor, priveau cu groază omul de lume zvîrlindu-și masca și redevenind ocnaș.

Andrea se întoarse spre ele și spuse zîmbind cu neobrăzare:

— Nu vrei cumva să-i trimiți vreo veste tatălui dumitale, domnișoară Eugénie? Eu, după cîte se pare, mă reîntorc la Paris.

Eugénie își acoperi ochii cu palmele.

— Ia lasă — făcu Andrea — n-ai de ce să te rușinezi, nu-ți port pică pentru faptul că ai luat trăsura ca să alergi după mine... Nu-ți eram aproape soț?

Și după gluma asta plină de batjocură, Andrea ieși, lăsîndu-le pe cele două fugare în prada suferințelor, a rușinii și a vorbelor celor de față.

Peste o oră, îmbrăcate amîndouă în veșminte femeiești, ele se urcau în caleașcă.

Ca să nu poată fi văzute din stradă, hangiul închise poarta hanului. Dar după ce poarta fu deschisă, ele tot trebuiră să treacă în mijlocul unei mulțimi de curioși cu ochii înflăcărați, cu buzele șoptitoare.

Eugénie coborî storurile. Dar dacă nu mai vedea, în schimb tot mai auzea, iar cuvintele batjocoritoare pătrundeau pînă la ea.

— De ce nu e lumea asta un pustiu? suspină Eugénie aruncîndu-se în brațele domnișoarei d'Armilly cu ochii scînteind de o ură asemănătoare aceleia care îl făcuse pe Neron să vrea ca întreaga lume romană să n-aibă decît un cap, pentru a-l putea tăia dintr-o lovitură.

A doua zi, fugarele descinseră la hotelul de Flandre în Bruxelles.

Andrea fusese depus din ajun la închisoarea Conciergerie.

Capitolul XXII

LEGEA

Am văzut cît de liniştite reuşiseră domnişoara Danglars şi domnişoara d'Armilly să-şi schimbe înfăţişarea şi să-şi ducă la capăt fuga, din pricină că ceilalţi erau prea ocupaţi cu treburile lor ca să se mai ocupe şi de ele.

Să-l lăsăm pe bancher cu fruntea şiroind de sudoare, cu fantoma falimentului în faţă, înşiruindu-şi uriaşele coloane de pierderi, şi s-o urmăm pe baroană. Ea, după ce rămăsese o clipă zdrobită sub greutatea loviturii primite, plecase să-şi găsească sfătuitorul obişnuit, adică pe Lucien Debray.

Baroana abia aşteptase nunta ca să scape, în sfîrşit, de o tutelă care — ţinîndu-se seamă de firea Eugéniei — nu era de loc uşoară. Şi asta din pricină că în înţelegerile nescrise care menţin legăturile ierarhice ale familiei, mama nu-şi poate stăpîni cu adevărat fiica decît dacă-i este totdeauna pildă de înţelepciune şi model de desăvîrşire.

Doamna Danglars se temea de puterea de pătrundere a Eugéniei şi de sfaturile domnişoarei d'Armilly. Ea surprinsese unele priviri dispreţuitoare aruncate de fiica sa către Debray, priviri care păreau să însemne că fata cunoştea toate tainele legăturilor ei amoroase şi băneşti cu secretarul ministrului. Totuşi, o înţelegere mai înţeleaptă şi mai adîncită ar fi trebuit să-i arate baroanei că Eugénie îl dispreţuia pe Debray nu fiindcă era o staviliă şi un prilej de scandal în casa părintească, ci pentru că ea îl punea pur şi simplu în rîndurile bipezilor pe care Diogene încerca să nu-i numească oameni şi pe care Platon îi numea animale cu două picioare şi fără pene.

Doamna Danglars, din punctul ei de vedere — și din nenorocire în lumea asta fiecare își are punctul lui de vedere care-l împiedică să vadă punctele de vedere ale celorlalți — doamna Danglars, așadar, regreta din toată inima că dăduse greș căsătoria Eugéniei. Și asta nu din pricină că ar fi fost o căsătorie potrivită sau menită să asigure fericirea fetei, ci numai pentru că i-ar fi redat ei libertatea.

Baroana dădu fuga deci, după cum am spus, la Debray. Acesta, după ce fusese de față, ca întreg Parisul de altfel, la scandalul din seara semnării contractului, se grăbise să plece la club, unde împreună cu cîțiva prieteni discutau evenimentul. De altfel, o treime din orașul acesta pe deplin clevetitor, care poartă numele de capitala lumii, discuta la ora aceea numai despre pățania bancherului.

In clipa cînd doamna Danglars, înveșmîntată într-o rochie neagră și acoperită cu un văl des, urca scara ce ducea la apartamentul lui Debray, deși portăreasa o asigurase că tînărul nu era acasă, Debray încerca să respingă insinuările unui prieten care căuta să-l convingă că după groaznicul scandal petrecut, datoria lui de prieten al familiei era să se însoare cu domnișoara Eugénie Danglars și cu cele două milioane ale ei.

Debray se apăra ca unul care nici nu dorea decît să se dea bătut. Și lui îi trecuse deseori prin minte ideea asta, dar, fiindcă o cunoștea pe Eugénie, fiindcă îi cunoștea firea liberă și semeață, el încerca din cînd în cînd să se împotrivească, spunînd că o asemenea căsătorie era imposibilă. In același timp însă, el se lăsa ispitit pe ascuns de ideea rea care, după spusele tuturor moraliștilor, îl preocupă pînă și pe omul cel mai cinstit și mai curat, stîndu-i trează în fundul sufletului așa cum Satan stă treaz înapoia crucii. Cealul, jocul, discuția — interesantă după cîte se vede, fiindcă se discutau lucruri atît de serioase — ținură pînă la ora unu noaptea.

Intre timp, doamna Danglars, căreia valetul lui Lucien îi deschisese uşa, aştepta, voalată şi palpitînd, în salonaşul verde. Baroana stătea între două coşuleţe de flori trimise de ea însăşi în dimineaţa aceea şi pe care Debray — trebuie să recunoaştem — le aşezase el însuşi, le aranjase, le potrivise şi le curăţise cu atîta grijă, încît biata femeie se simţea îndemnată să-i ierte lipsa.

La unsprezece şi patruzeci de minute, doamna Danglars, plictisită să tot aştepte degeaba, se urcă iar în trăsură şi porni spre casă.

Femeile dintr-o anumită pătură a societăţii se aseamănă cu femeiuştile uşuratice prin faptul că, de obicei, nu se reîntorc niciodată acasă după miezul nopţii. Baroana intră deci în casă cu aceeaşi băgare de seamă, cu care Eugénie fugise. Ea urcă uşor şi cu inima strînsă treptele apartamentului ei care, după cum ştim, era alăturat de al Eugéniei.

Doamna Danglars se temea grozav de bîrfeli; biata femeie, respectabilă măcar din acest punct de vedere, credea cu atîta tărie în nevinovăţia fetei şi în fidelitatea ei pentru căminul părintesc!

După ce intră, baroana ascultă la uşa Eugéniei, apoi, neauzind nici un zgomot, încercă să intre; dar zăvoarele erau trase.

Doamna Danglars îşi închipui că Eugénie, ostenită de emoţiile groaznice din timpul serii, se culcase şi că dormea.

Ea îşi chemă camerista şi o întrebă.

— Domnişoară Danglars — răspunse camerista — a intrat în apartamentul ei împreună cu domnişoara d'Armilly. Apoi au luat ceaiul împreună. După ceai, mi-au dat drumul spunînd că nu mai au nevoie de mine.

De atunci, camerista, ca şi toţi ceilalţi servitori, stătuse în oficiu, şi, ca şi ceilalţi, credea că cele două fete sînt în camerele lor.

Doamna Danglars se culcă deci fără să bănuiască nimic. Dar liniştindu-se asupra persoanelor, începu să se gîndească la evenimente.

Şi cu cît ideile i se limpezeau mai mult, cu atît scena contractului lua proporţii: acum nu i se mai părea un scandal, ci o zarvă nemaipomenită; nu i se mai părea o ruşine, ci o mîrşăvie.

Fără să vrea, baroana îşi aminti atunci cît de nemiloasă fusese faţă de biata Mercédès, lovită prin soţul şi prin fiul ei de o nenorocire la fel de mare.

— Eugénie e pierdută şi noi de asemenea, îşi spuse ea. Intîmplarea, aşa cum va fi înfăţişată, ne va umple de ocară; căci într-o societate ca a noastră, unele batjocuri sînt răni vii, sîngerinde, de netămăduit. Ce fericire că Dumnezeu i-a dat Eugéniei o fire ciudată care adeseori m-a făcu să tremur!

Şi privirea ei recunoscătoare se îndreptă spre cerul a cărui misterioasă providenţă orînduieşte totul dinainte potrivit împrejurărilor ce trebuie să vină şi face uneori o fericire dintr-un defect sau chiar dintr-un viciu.

Apoi gîndirea ei străbătu spaţiul, aşa cum fac păsările cînd îşi întind aripile ca să treacă peste vreo prăpastie, şi se opri la Cavalcanti.

— Andrea era un ticălos, un tîlhar, un ucigaş; şi totuşi avea ceva care arăta o oarecare bună creştere, dacă nu chiar o creştere aleasă; el ieşise în lume părînd că e foarte bogat şi bucurîndu-se de sprijinul unor oameni sus puşi.

Cum să vadă limpede în labirintul acesta? Cui să se adreseze ca să iasă din situaţia ei cumplită?

Debray, la care alergase mînată de primul avînt al femeii ce-şi caută un ajutor în bărbatul iubit şi care uneori o pierde, Debray nu putea să-i dea decît un sfat. Trebuia aşadar să se adreseze altcuiva, mai puternic decît el.

Baroana se gîndi atunci la Villefort.

Villefort voise să-l aresteze pe Andrea; Villefort era

acela care, fără pic de milă, îi tulburase familia ca și cînd ar fi fost vorba de o familie străină.

Dar nu ; la urma urmei, procurorul regal nu era un om nemilos. Era un magistrat, sclav al îndatoririlor sale, un prieten cinstit și hotărît care, în mod brutal dar cu o mînă sigură, împlîntase cuțitul pentru a curăța puroiul ; nu era un călău, ci un chirurg voind să despartă în ochii lumii onoarea lui Danglars de mîrșăvia tînărului stricat care trecea drept ginerele lor.

Din moment ce domnul de Villefort, prieten al familiei Danglars, se purta astfel, putea să fie sigură că procurorul regal nu știuse nimic dinainte și că nu se lăsase dus de niciuna din uneltirile lui Andrea.

Gîndindu-se bine, purtarea lui Villefort îi apărea încă baroanei sub o lumină care le era folositoare amîndurora.

Dar neclintirea procurorului regal trebuia să se oprească aici. Ea avea să-l caute a doua zi ca să-l facă, dacă nu să-și calce datoria de magistrat, cel puțin să fie cît se poate mai îngăduitor.

Baroana avea să recheme trecutul, să-i reîmprospăteze amintirile, să se roage în numele timpurilor vinovate dar fericite. Domnul de Villefort trebuia să înăbușe afacerea, sau cel puțin să-l lase pe Cavalcanti să fugă (și pentru asta n-avea decît să-și întoarcă privirile în altă parte) și să nu urmărească pentru crimă decît acea umbră a ucigașului care poartă numele de contumacie.

Abia atunci ea putu să adoarmă ceva mai liniștită.

A doua zi baroana se trezi pe la orele nouă și, fără să-și cheme camerista, fără să dea vreun semn de viață nimănui, se îmbrăcă. Apoi, învesmîntată la fel de simplu ca și în ajun, ea coborî scara, ieși în stradă, merse pînă pe strada Provence, luă o birjă și ceru să fie dusă la locuința domnului de Villefort.

De o lună de zile, casa aceasta blestemată avea înfățișarea lugubră a unui spital în care s-ar fi declarat ciuma ; o parte din încăperi fuseseră închise și pe dinăuntru și pe dinafară ; storurile închise nu se des-

chideau deciî pentru a lăsa aerul să pătrundă o clipă. Şi atunci se vedea ivindu-se la fereastră capul speriat al vreunui lacheu. Apoi, fereastra se închidea la fel cum se lasă lespedea pe un mormînt, iar vecinii şuşoteau:

— O să mai vedem oare şi astăzi ieşind vreun sicriu din casa procurorului regal?

Văzînd înfăţişarea jalnică a casei, doamna Danglars simţi cum o străpung fiorii. După ce coborî din trăsură simţind că i se taie picioarele, ea se apropie de poarta încuiată şi sună.

Abia după ce sună de trei ori clopoţelul, al cărui sunet lugubru părea că face parte el însuşi din tristeţea generală, se ivi un portar care întredeschise poarta numai atîta cît să poată vorbi.

Portarul văzu o femeie, o femeie din lumea bună, o femeie îmbrăcată elegant, şi totuşi poarta rămase mai departe aproape închisă.

— Deschide odată! spuse baroana.

— Mai întîi spuneţi-mi cine sînteţi, doamnă? întrebă portarul.

— Cine sînt? Doar mă cunoşti foarte bine.

— Nu mai cunoaştem pe nimeni, doamnă.

— Eşti nebun, omule! strigă baroana.

— De unde veniţi?

— Oh, asta-i prea mult.

— Doamnă, aşa mi s-a poruncit; iertaţi-mă. Cum vă numiţi?

— Doamna baroană Danglars. M-aî mai văzut de douăzeci de ori pînă acum.

—Tot ce se poate, doamnă. Şi acum spuneţi-mi ce doriţi.

— Cît eşti de ciudat! Am să mă plîng domnului de Villefort de neobrăzarea slugilor sale.

— Asta nu-i neobrăzare, e prevedere; nimeni n-are voie să intre aici fără un bilet de la domnul d'Avrigny, sau fără să aibă de vorbit cu domnul procuror regal.

— Păi tocmai cu domnul procuror regal am eu treabă.

— Este vorba de ceva urgent ?

— Ai fi putut să-ţi dai seama văzînd că nu m-am urcat încă în trăsură. Dar să sfîrşim o dată : iată cartea mea de vizită ; du-o stăpînului dumitale.

— Doamna va aştepta pînă ce am să mă reîntorc ?

— Da, du-te.

Portarul încuie poarta, lăsînd-o pe doamna Danglars în stradă.

E adevărat că baroana nu trebui să aştepte mult. Peste o clipă poarta se redeschise destul ca s-o lase să treacă. Ea trecu şi poarta se închise în urma ei.

Cînd ajunse în curte, portarul, fără s-o scape o clipă măcar din ochi, scoase un fluier din buzunar şi fluieră.

Pe peron se ivi valetul personal a lui Villefort.

— Vă rog să iertaţi portarul, doamnă, spuse el ieşind în întîmpinarea baroanei, dar a primit ordine precise, iar domnul de Villefort m-a însărcinat să vă spun că nu putea face altfel decît a făcut.

În curte se afla un furnizor căruia i se dăduse drumul cu aceleaşi măsuri de prevedere. Cineva îi cerceta mărfurile aduse.

Baroana urcă treptele peronului. Ea se simţi adînc mişcată de jalea care lărgea, ca să spunem aşa, cercul propriei ei tristeţi. Condusă de valet, ea intră în cabinetul magistratului, fără ca ghidul s-o fi scăpat o clipă din ochi.

Ori cît de absorbită ar fi fost doamna Danglars de motivul care o aducea, primirea ce i se făcuse de către slugi i se păru atît de înjositoare, încît începu prin a se plînge.

Dar Villefort îşi ridică fruntea îngreunată de suferinţă şi o privi cu un zîmbet atît de trist, încît cuvintele îi pieriră pe buze.

— Iartă-mi servitorii că sînt cuprinşi de o groază de care nu-i învinuiesc : fiind bănuiţi, au devenit ei înşişi bănuitori.

Doamna Danglars auzise adeseori lumea vorbind despre groaza aceasta pomenită de magistrat : dar

niciodată n-ar fi putut crede, dacă n-ar fi văzut cu ochi ei, pînă unde poate duce un asemenea simțămînt.

— Așadar și dumneata ești nefericit ? întrebă ea.

— Da, îi răspunse magistratul.

— Și mă deplîngi ?

— Din toată inima.

— Și înțelegi ce mă aduce aici ?

— Ai venit să-mi vorbești despre ce vi s-a întîmplat, nu-i așa ?

— Da, e nenorocire groznică...

— Adică o neplăcere.

— O neplăcere ! exclamă baroana.

—Vai — răspunse procurorul cu neclintitul său calm — am ajuns să nu mai pot spune nenorociri decît lucrurilor ireparabile.

— Și crezi că se va uita ?...

— Totul se uită, răspunse Villefort. Nunta fiicei dumitale se va face mîine dacă nu s-a făcut azi, sau peste opt zile, dacă nu se va face mîine. Și cred că n-ai de gînd să-ți pară rău după viitorul domnișoarei Eugénie.

Doamna Danglars se uită la Villefort uimită că găsea liniștea aceasta aproape batjocoritoare.

— Am venit oare la un prieten ? — întrebă ea cu un glas plin de o îndurerată demnitate.

— Știi bine că da, răspunse Villefort ai cărui obraji roșiră ușor cînd mărturisi aceasta.

Într-adevăr, mărturisirea era legată de alte întîmplări care în clipa de față le veniseră în minte la amîndoi.

— Atunci, fii mai apropiat, dragă Villefort, spuse baroana. Vorbește-mi ca un prieten și nu ca un magistrat. Dacă mă găsesc în mare nenorocire, nu-mi mai spune că trebuie să fiu veselă.

Villefort se înclină.

— De trei luni încoace, cînd aud vorbindu-se despre nenorociri, am căpătat supărătorul obicei de a mă gîndi la ale mele — răspunse el. Și atunci se face fără voia mea operația asta egoistă a comparării. Iată de

ce nenorocirile dumitale mi se par simple neplăceri pe lîngă ale mele. Iată de ce situaţia dumitale pe lîngă situaţia mea funestă mi se pare demnă de invidiat Dar văd că asta te necăjeşte, aşa că să nu mai vorbim... Ce voiai să-mi spui ?...

— Venisem să aflu de la dumneata, prietene, cum stai cu urmărirea escrocului ?

— Escroc ? repetă Villefort. Sigur, vrei dinadins să micşorezi unele fapte şi să apreciezi altele. Escroc, Andrea Cavalcanti, sau mai bine zis Benedetto ? Te înşeli. Benedetto e un ucigaş în toată puterea cuvîntului.

— Nu spun că n-ai dreptate, dar cu cît vei fi mai necruţător împotriva nenorocitului ăstuia, cu atît vei lovi mai tare în familia noastră. Haide, uită-l o clipă. In loc să-l urmăreşti, lasă-l să fugă.

— Vii prea tîrziu. Am şi dat ordine...

— Atunci, dacă-l vor aresta... crezi că au să-l aresteze ?

— Aşa sper.

— Dacă-l vor aresta, (ascultă, aud mereu spunîndu-se că închisorile sînt pline) lasă-l la închisoare.

Procurorul regal făcu un semn negativ.

— Cel puţin pînă ni se măritä fata, adăugă baroana.

— Cu neputinţă. Justiţia îşi are socotelile ei.

— Chiar pentru mine ? întrebă baroana pe jumătate surîzătoare, pe jumătate serioasă.

— Pentru toată lumea, răspunse Villefort. Şi pentru mine însumi, ca şi pentru ceilalţi.

— Ah ! făcu baroana fără să mai adauge prin cuvinte ceea ce gîndul ei arătase prin exclamaţia aceasta.

Villefort o privi cercetător.

— Da, ştiu ce vrei să spui, urmă el. Te gîndeşti la zvonurile îngrozitoare răspîndite în lume, că morţile ce m-au îndoliat de trei luni încoace, ca şi moartea de care a scăpat ca prin minune Valentine, n-ar fi naturale.

— Nu mă gîndeam la asta, răspunse repede doamna Danglars.

— Ba da, te-ai gîndit şi ai tot dreptul să faci aşa, pentru că nu faci altceva decît să te gîndeşti la ele şi să-ţi şopteşti: „tu, care urmăreşti ucigaşii, răspunde: de ce sînt în preajma ta atîtea crime care rămîn nepedepsite?"

Baroana păli.

— Ţi-ai spus asta, nu-i aşa?

— Mărturisesc că da.

— Atunci am să-ţi răspund.

Villefort îşi trase fotoliul lîngă scaunul doamnei Danglars, apoi, sprijinindu-şi coatele pe birou şi vorbind cu o voce mai înăbuşită decît de obicei, continuă:

— Există crime care rămîn nepedepsite, pentru că nu poţi afla cine-i ucigaşul şi pentru că te temi să nu loveşti o fiinţă nevinovată în locul celei vinovate. Dar cînd ucigaşii vor fi cunoscuţi (Villefort întinse mîna spre un crucifix pus în faţa biroului său) cînd ucigaşii vor fi cunoscuţi — repetă el — îţi jur pe viul Dumnezeu că oricine vor fi, vor muri! Acum, după jurămîntul pe care l-am făcut şi pe care mi-l voi ţine, mai îndrăzneşte să-mi ceri iertare pentru ticălosul acela!

— Dar eşti sigur că este atît de vinovat pe cît se spune? întrebă doamna Danglars.

— Ascultă, iată-i dosarul: Benedetto, osîndit mai întîi la cinci ani de galere pentru fals la vîrsta de şaisprezece ani. După cîte vezi, tînărul promitea. Apoi a evadat şi a ajuns ucigaş.

— Şi cine e nenorocitul ăsta?

— Parcă poţi şti? Un vagabond, un corsican.

— N-a fost recunoscut de nimeni?

— De nimeni. Nu se ştie cine-i sînt părinţii.

— Dar omul venit din Lucca?

— Un alt escroc ca şi el, poate un complice.

Baroana îşi împreună mîinile.

— Villefort! şopti ea cît putu mai dulce şi mai mîngîietor.

— Pentru numele lui Dumnezeu! răspunse procurorul cu o hotărîre seacă, nu-mi cere îndurare pentru un vinovat! Ce sînt eu? Legea. Oare legea are ochi ca să-ți vadă tristețea? Oare legea are urechi ca să-ți audă glasul blînd? Oare legea are memorie ca să-i pese de gîndurile dumitale delicate? Nu. Ea porunceşte, şi cînd legea porunceşte ea şi loveşte totodată

Ai să-mi spui că sînt o ființă vie şi nu un cod, un om şi nu o carte. Uită-te la mine, uită-te în preajma mea: m-au tratat oare oamenii ca pe un frate? M-au iubit ei? Au avut grijă de mine? A cerut cineva iertare pentru domnul de Villefort şi i s-a dăruit iertarea domnului de Villefort? Nu! Nu! Nu! A fost lovit, lovit mereu.

Dumneata stărui, femeie, adică sirenă ce eşti, să-mi vorbeşti cu ochi fermecători şi grăitori care-mi amintesc că trebuie să roşesc. Fie, da, să roşesc pentru ce ştii şi poate pentru încă ceva.

Dar, în sfîrşit, de cînd am păcătuit eu însumi, şi poate mai greu decît alții, de atunci i-am zgîlțîit fără milă pe ceilalți ca să găsesc buba şi am găsit-o totdeauna, ba pot să spun chiar că am găsit cu plăcere, cu bucurie, pecetea aceasta a slăbiciunii sau a perversității omeneşti.

Căci fiecare om pe care-l găseam vinovat, şi fiecare vinovat pe care-l loveam, mi se părea o dovadă vie, o probă nouă că eu nu eram o excepție hidoasă! Vai! Toți oamenii sînt răi! Să-i dovedim şi să-i lovim pe cei răi.

Villefort rosti aceste cuvinte cu o furie înfrigurată, care dădea limbajului său o elocvență feroce.

— Dar spuneai că tînărul e vagabond, orfan, părăsit de toți — făcu doamna Danglars o ultimă încercare.

— Cu atît mai rău, sau, mai bine zis, cu atît mai bine; ursita l-a făcut aşa, ca să nu-l plîngă nimeni.

— Asta înseamnă să te îndîrjeşti împotriva celui slab!

— A celui slab care ucide!

— Necinstea lui va cădea asupra casei mele.

— Oare eu nu am moartea în casă ?

— Vai ! Nu ţi-e milă de nimeni ! Şi îţi spun că nimănuia nu-i va fi milă de dumneata ! exclamă doamna Danglars.

— Fie, răspunse Villefort ridicînd braţul spre cer, cu un gest ameninţător.

— Măcar amînă procesul nefericitului — dacă a fost arestat — pînă la sesiunea viitoare ; asta ne va da un răgaz de şase luni ca să se uite.

— Nu ! răspunse Villefort. Mai am încă cinci zile. Dosarul e întocmit. Cinci zile e mai mult decît am nevoie. De altfel, nu înţelegi că şi eu însumi trebuie să uit ? Iar atunci cînd lucrez — şi lucrez zi şi noapte într-una — sînt clipe cînd nu-mi mai amintesc de nimic şi sînt fericit, aşa cum sînt fericiţi morţii : oricum, tot e mai bine aşa decît să sufăr.

— Andrea a fugit ; lasă-l să fugă. E uşor să te arăţi milostiv neurmărindu-l.

— Nu ţi-am spus că e prea tîrziu ? Telegraful a trimes vestea în zori, iar acum...

— Domnule — spuse un lacheu intrînd în cameră — a sosit depeşa aceasta de la Ministerul de Interne.

Villefort apucă scrisoarea şi o desfăcu repede. Doamna Danglars se înfioră de groază. Villefort tresări de bucurie.

— Arestat ! — strigă el. L-au arestat la Compiègne. S-a sfîrşit !

Doamna Danglars se ridică, rece şi palidă.

— Adio ! spuse ea.

— Adio ! răspunse procurorul regal aproape vesel, conducînd-o pînă la uşă.

Apoi, se întoarse în birou :

— Haide — spuse el lovind scrisoarea cu dosul palmei drepte — aveam un fals, trei furturi şi trei incendii. Nu-mi lipsea decît un asasinat. Iată-l. Sesiunea va fi frumoasă.

Capitolul XXIII

APARIŢIA

Aşa cum îi spusese procurorul regal doamnei Danglars, Valentine nu se însănătoşise încă.

Frîntă de oboseală, ea tot mai zăcea în pat şi acolo află, din gura doamnei de Villefort întîmplările povestite, adică fuga Eugéniei şi arestarea lui Andrea Cavalcanti sau Benedetto, ca şi acuzaţia de asasinat ce i se aducea tînărului.

Dar Valentine era atît de slăbită, încît povestirea poate că nu avu asupra ei tot efectul pe care l-ar fi avut dacă ar fi fost sănătoasă.

În creierul ei bolnav sau pe dinaintea ochilor abia dacă îi trecură cîteva idei nedeslușite, cîteva forme nesigure şi încîlcite, amestecate cu gînduri ciudate şi cu năluci fugare, apoi totul se şterse, iar simţămintele personale o copleşiră din nou.

Cît ţinea ziua, Valentine mai păstra încă o legătură cu viaţa, datorită prezenţei lui Noirtier care cerea să fie dus în camera nepoatei şi rămînea acolo învăluind-o în privirile lui părinteşti. Apoi, cînd se reîntorcea acasă Villefort venea el însuşi să-şi petreacă o oră sau două între tatăl şi copila lui.

La orele şase, Villefort se retrăgea în cabinet; la opt sosea domnul d'Avrigny, care aducea cu mîna lui medicamentul pregătit pentru noapte. Apoi Noirtier era dus la el în cameră.

O soră aleasă de doctor îi înlocuia pe toţi şi nu pleca de acolo decît pe la orele zece sau unsprezece, după ce Valentine adormea.

Coborîndu-se, sora lăsa cheile de la camera Valentinei în mîinile lui Villefort, aşa că nu se mai putea intra la bolnavă decît străbătînd apartamentul doamnei de Villefort şi camera lui Edouard.

Maximilien venea în fiecare dimineaţă la Noirtier ca să afle veşti : dar, lucru ciudat, tînărul părea din zi în zi mai liniştit.

In primul rînd, deşi Valentine era încă în prada unei puternice zdruncinări nervoase, sănătatea ei se îmbunătăţea din ce în ce ; şi apoi, nu-i spuse oare Monte-Cristo, cînd alergase la el deznădăjduit, că dacă Valentine nu va muri în două ceasuri, va fi salvată ?

Valentine mai trăia încă, deşi trecuseră patru zile de atunci.

Zdruncinarea nervoasă despre care am vorbit o urmărea pe Valentine pînă şi în somn, sau, mai bine zis, în amorţeala în care se cufunda. Şi atunci, în liniştea nopţii şi în semiobscuritatea candelei de alabastru de pe cămin, ea vedea trecînd nălucile care se ivesc în camerele bolnavilor, aduse pe aripile înfrigurate ale febrei.

Atunci i se părea că vede ivindu-se cînd mama ei vitregă ameninţînd-o, cînd Maximilien întinzîndu-i braţele, cînd fiinţe străine de viaţa ei obişnuită, aşa cum era contele de Monte-Cristo. In delirul ei, i se părea că pînă şi mobilele se mişcă şi rătăcesc. Şi asta dura pînă la ora două sau trei dimineaţa, cînd cădea într-un somn de plumb care ţinea pînă în zori.

In seara zilei cînd Valentine aflase despre fuga Eugéniei şi despre arestarea lui Benedetto şi cînd, după ce se amestecaseră o clipă cu senzaţiile propriei vieţi, evenimentele acestea începuseră să-i iasă puţin cîte puţin din minte, după plecarea lui Villefort, a lui d'Avrigny şi a lui Noirtier, în timp ce orologiul de la Saint-Philippe du Roule suna orele unsprezece, sora îi puse bolnavei la îndemînă băutura preparată de doctor. Apoi, încuind uşa camerei, sora plecase şi pe cînd asculta în oficiu, cutremurîndu-se, discuţiile servitorilor şi îşi vîra în cap lugubrele povestiri care de trei luni înspăimîntau în fiecare seară servitorimea procurorului regal, o scenă neaşteptată se petrecea în camera bolnavei, încuiată cu atîta grijă.

Trecuseră zece minute de la plecarea sorei.

Valentine, cuprinsă de febra care-i revenea în fiecare noapte, neputîndu-şi stăpîni creierul, îl lăsase să-şi continue munca monotonă şi de neînlăturat, reproducînd fără încetare aceleaşi gînduri şi iscînd aceleaşi imagini.

Din fitilul candelei se răspîndeau mii şi mii de raze pline de semnificaţii ciudate, cînd deodată, după tremurul luminii, Valentinei i se păru că vede biblioteca din firida de lîngă cămin deschizîndu-se fără ca balamalele în care părea prinsă să facă cel mai mic zgomot.

Altădată Valentine ar fi întins mîna spre sonerie şi ar fi tras de şnurul ei de mătase chemînd în ajutor. Dar în starea în care se afla, nimic nu o mai putea mira. Era conştientă că toate nălucirile care o înconjurau se datorau delirului, şi convingerea asta îi rămăsese din dimineţile cînd vedea cum nălucile din timpul nopţii dispar la ivirea zorilor fără să lase nici o urmă.

De după uşă se ivi un chip omenesc.

Din pricina febrei, Valentine se obişnuise pe deplin cu asemenea apariţii şi nu se înspăimîntă ; deschise doar ochii mari, nădăjduind să-l vadă pe Maximilen.

Chipul continuă să se apropie de pat, apoi se opri şi păru să asculte cu cea mai mare atenţie.

În clipa aceea, o rază de lumină se răsfrînse pe obrazul vizitatorului nocturn.

— Nu e el ! şopti Valentine.

Şi convinsă că visează, aşteptă ca omul să dispară sau să ia altă înfăţişare, aşa cum se întîmpla în vis.

Dar atingîndu-şi pulsul şi simţindu-l cît de puternic bate, Valentine îşi aminti că mijlocul cel mai bun pentru a face să dispară nălucile supărătoare era să bea. Răcoarea băuturii preparată dinadins ca să-i liniştească frămîntările de care i se plînsese doctorului îi potolea febra şi îi limpezea senzaţiile creierului. După ce bea, ea se simţea o clipă mai puţin suferindă.

Valentine își întinse deci mîna ca să ia paharul de pe vasul de cristal, unde știa că se află. Dar, în timp ce își întindea mîna tremurătoare, apariția făcu încă doi pași spre pat, mai repezi, și ajunse atît de aproape de bolnavă, încît ea îi auzi răsuflarea și i se păru că-i simte apăsarea mîinii.

De data asta iluzia, sau mai bine-zis realitatea, depășea tot ce simțise Valentine pînă atunci. Bolnava începu să se creadă trează și vie. Ea își dădu seama că e în toate mințile și se înfioră.

Apăsarea simțită de Valentine avea drept scop să-i oprească brațul.

Valentine și-l trase încet înapoi.

Atunci noul venit, de a cărei privire — părînd de altfel mai curînd ocrotitoare decît amenințătoare — nu se putea desprinde, luă paharul, se apropie de candelă și privi băutura ca și cum ar fi vrut să vadă cît e de străvezie și de limpede.

Dar nu se mulțumi numai cu această primă probă.

Omul, sau mai bine zis fantoma, căci mergea atît de încet încît covorul îi înăbușea zgomotul pașilor, luă o linguriță și gustă doctoria. Valentine privea uluită cele ce se petreceau sub ochii ei.

Ea era convinsă că vedenia va dispărea de îndată ca să facă loc unui alt tablou. Dar omul, în loc să dispară ca o umbră, se apropie de ea, îi întinse paharul și-i spuse cu o voce emoționată :

— Acum bea !...

Valentine tresări.

Era prima dată cînd una din nălucirile ei îi vorbea cu un glas atît de viu.

Ea deschise gura, gata să țipe.

Omul își duse un deget la buze.

— Domnul conte de Monte-Cristo ! îngăimă Valentine.

După groaza care se întipări în ochii fetei, după tremurul mîinilor ei, după gestul repezit pe care ea îl făcu ca să se acopere cu cearșafurile, se putea vedea ultima luptă a îndoielilor ei împotriva convin-

gerii. Totuşi, prezenţa lui Monte-Cristo la o asemenea oră, intrarea lui misterioară, fantastică, inexplicabilă, printr-un zid, părea o imposibilitate pentru mintea buimăcită a Valentinei.

— Nu striga şi nu te teme, îi spuse Monte-Cristo. Nu păstra nici măcar în fundul inimii vreo licărire de bănuială sau vreo umbră de nelinişte. Omul pe care-l vezi dinaintea dumitale, (fiindcă de data asta ai dreptate, Valentine, nu e o năluciere), omul pe care-l vezi dinaintea dumitale îţi este cel mai duios părinte şi cel mai respectuos prieten pe care ţi l-ai putea dori.

Valentine nu ştia ce să răspundă. Se temea atît de mult de glasul acesta care îi arăta că năluca era o realitate, încît nu îndrăznea să vorbească. Dar privirea ei înspăimîntată părea că spune: dacă ai gînduri curate, de ce ai venit aici?

Cu minunata lui putere de pătrundere, Monte-Cristo înţelese tot ce se petrecea în sufletul fetei.

— Ascultă-mă, sau mai curînd priveşte-mă, îi răspunse el. Vezi că ochii îmi sînt mai roşii şi obrazul mai palid decît de obicei. Sînt aşa din pricină că de patru nopţi n-am mai dormit măcar o clipă. De patru nopţi veghez asupra dumitale, te ocrotesc, te păstrez pentru prietenul nostru Maximilien.

Un val de sînge năpădi voios obrajii bolnavei; căci numele rostit de Monte-Cristo îi înlătura neîncrederea pe care el i-o insuflase.

— Maximilien!... repetă Valentine, atît de mult îi plăcea să rostească numele acesta, Maximilien! V-a mărturisit, aşadar?

— Mi-a spus totul. Mi-a spus că viaţa dumitale e viaţa lui, şi i-am făgăduit că vei trăi.

— I-aţi făgăduit că voi trăi?

— Da.

— Dar, domnule, vorbeaţi adineaori de veghe şi de ocrotit. Sînteţi cumva medic?

— Da, şi încă sînt cel mai bun medic pe care cerul ţi l-ar putea trimite în clipa de faţă, crede-mă.

— Mi-ați spus că ați vegheat? întrebă Valentine neliniștită. Unde? Nu v-am văzut.

Contele întinse mîna în direcția bibliotecii.

— Am stat ascuns în dosul ușii acesteia, răspunse el. Ușa dă în casa vecină, pe care am închiriat-o.

Dintr-un imbold de mîndrie pudică, Valentine întoarse ochii și spuse, îngrozită:

— Domnule, ceea ce ați făcut, e o nebunie nemaipomenită, iar ocrotirea pe care mi-ați acordat-o se aseamănă foarte mult cu o insultă.

— Valentine — continuă Monte-Cristo — în timpul veghei acesteia îndelungate, iată singurele lucruri pe care le-am văzut: oamenii care veneau la dumneata, alimentele care ți se pregăteau, băuturile care ți s-au dat... Iar cînd băuturile mi se păreau periculoase, intram, așa cum am intrat acum, îți goleam paharul și înlocuiam otrava cu o băutură binefăcătoare, în stare să facă să-ți circule viața prin vine în locul morții ce ți se hărăzise.

— Otravă! Moarte! exclamă Valentine, crezîndu-se din nou în prada vreunei năluciri iscate de febră. Ce tot spuneți, domnule?

— Sst! făcu Monte-Cristo ducîndu-și din nou degetul la buze. Am spus otravă, da, am spus moarte, repet, moarte, dar mai întîi bea asta. (Contele scoase din buzunar o sticluță și vărsă în paharul Valentinei cîteva picături de licoare roșie.) Iar după ce vei bea, nu mai lua nimica tot timpul nopții.

Valentine întinse mîna. Dar deabia atinse paharul, că și-o trase înapoi, înfricoșată.

Monte-Cristo luă paharul, bău jumătate din el, și-l dădu apoi Valentinei. Fata, zîmbind, bău restul licoarei.

— Da, recunosc gustul băuturilor mele nocturne, recunosc gustul apei care îmi răcorea pieptul și-mi liniștea creierul. Mulțumesc, domnule, mulțumesc.

— Iată cum ai trăit timp de patru nopți, Valentine — urmă contele. Dar eu cum am trăit? Cîmplite ore am mai petrecut! Înfricoșătoare chinuri m-ai făcut

să îndur, cînd vedeam cum ţi se toarnă în pahar otrava ucigătoare şi cînd tremuram la gîndul că ai putea s-o bei înainte ca s-o pot zvîrli, împrăştiind-o în sobă.

— Spuneţi că aţi îndurat chinuri văzînd cum mi se turna otravă în pahar? — întrebă Valentine îngrozită. Atunci trebuie să fi văzut şi cine o turna...

— Da.

Valentine se ridică în aşternut şi ducîndu-şi la pieptul mai alb decît zăpada, batista brodată, umedă încă de sudoarea rece a delirului căreia începuse să i se adauge sudoarea şi mai îngheţată încă a groazei, repetă:

— Aţi văzut!

— Da, spuse pentru a doua oară Monte-Cristo.

— E groaznic ce-mi spuneţi, domnule. Vreţi să mă faceţi să cred într-un lucru diavolesc? Cum! În casa tatălui meu, în camera mea, pe patul meu de suferinţă, tot vor să mă ucidă? Plecaţi, domnule, îmi ispitiţi conştiinţa, îl mîniaţi pe Dumnezeu, e cu neputinţă, nu se poate!...

— Eşti prima pe care o loveşte mîna asta, Valentine? Nu l-ai văzut căzînd, în preajma dumitale, pe domnul de Saint Méran, pe doamna de Saint Méran, pe Barrois? Nu l-ai fi văzut căzînd pe domnul Noirtier, dacă tratamentul pe care-l urmează de trei ani nu l-ar fi apărat împotriva otrăvii, obişnuindu-l cu otrava?

— Doamne! făcu Valentine, de asta de vreo lună bunicul îmi cere să-i gust toate băuturile?

— Şi au un gust amar? Ca al unei coji de portocală pe jumătate uscată, nu-i aşa? întrebă Monte-Cristo.

— Da, da!

— Asta explică totul. El ştie că aici se otrăveşte, şi pesemne ştie şi cine otrăveşte. De aceea te-a înarmat pe dumneata, copila lui iubită, împotriva otrăvii, iar otrava ucigătoare şi-a slăbit puterea fiindcă începuseşi să te obişnuieşti cu ea. Iată cum se face că mai

trăiești încă — lucru pe care nu mi-l puteam explica — după ce ai fost otrăvită acum patru zile cu o otravă care de obicei nu iartă.

— Dar cine e asasinul? Ucigașul?

— La rîndul meu am să te întreb: n-ai văzut pe nimeni intrînd noaptea în camera dumitale?

— Ba da. Mi s-a părut adesea că văd trecînd un fel de umbre. Umbrele se apropiau, se depărtau, dispăreau... Dar le luam drept năluciri, pricinuite de febră; și adineauri, cînd ați intrat dumneavoastră, am crezut multă vreme că delirez sau că visez.

— Așadar nu cunoști ființa care vrea să te ucidă!

— Nu, răspunse Valentine. De ce mi-ar dori cineva moartea?

— Atunci ai s-o cunoști, răspunse Monte-Cristo trăgînd cu urechea.

— Cum asta? întrebă Valentine uitîndu-se înspăimîntată în preajmă.

— Ai s-o cunoști, fiindcă în seara asta nu mai ai nici febră, nici delir, fiindcă în seara asta ești trează, fiindcă iată, sună miezul nopții, ora ucigașilor.

— Doamne! Doamne! făcu Valentine, ștergîndu-și cu mîna sudoarea care-i broboneа fruntea.

Într-adevăr, miezul nopții bătea rar și trist. S-ar fi putut spune că fiecare bătaie a ciocanului de bronz lovea în inima fetei.

— Valentine — continuă Monte-Cristo — cheamă-ți toate puterile în ajutor, oprește-ți inima în piept, oprește-ți glasul în gîtlej, înfrînge somnul, fă-te că dormi și ai să vezi, ai să vezi!

Valentine apucă mîna contelui.

— Mi se pare că aud un zgomot, spuse ea. Duceți-vă!

— Adio, sau mai bine zis la revedere, răspunse contele.

Apoi, cu un zîmbet atît de trist și de părintesc încît inima fetei se simți pătrunsă de recunoștință, el se îndreptă în vîrful picioarelor spre ușa bibliotecii.

Dar înainte de a închide ușa, el se întoarse și-i spuse :

— Să nu faci nici un gest, să nu rostești nici un cuvînt. Trebuie să te creadă adormită. Altfel te va ucide poate înainte ca să am timp să-ți vin în ajutor.

Și, după ce dădu porunca aceasta înfricoșătoare, Monte-Cristo dispăru în dosul ușii pe care o închise tăcut în urma lui.

Capitolul XXIV

LOCUSTA

Valentine rămase singură. Alte două pendule, întîrziate, mai sunară miezul nopții la distanțe diferite.

Apoi, totul reintră în tăcere și nu se mai auzi decît uruitul îndepărtat al vreunei trăsuri.

Atunci toată atenția Valentinei fu absorbită de pendula din camera ei, a cărei cumpănă însemna secundele.

Valentine începu să numere secundele și își dădu seama că ele băteau de două ori mai încet decît zvîcnirile inimii ei. Și totuși, fata mai avea îndoieli. Nevinovată cum era, nu putea să-și închipuie că ar exista vreo ființă care să-i dorească moartea. De ce? În ce scop? Ce rău făcuse ea, să aibă un dușman?

De adormit nu se temea că va adormi.

Un singur gînd, un gînd groaznic, îi ținea mintea încordată: că există pe lume o ființă care încercase s-o ucidă și care avea să mai încerce încă.

Dar dacă de data asta ființa ucigașă, sătulă să tot vadă că otrava nu dă rezultate, va încerca s-o ucidă cu pumnalul, cum spusese Monte-Cristo? Dacă Monte-Cristo nu avea timp să alerge în ajutor? Dacă își trăia ultima clipă? Dacă n-avea să-l mai revadă pe Maximilien?

La gîndul acesta care o făcea să pălească și o acoperea cu sudori de gheață, Valentine se simțea îmboldită să apuce șnurul soneriei și să cheme în ajutor.

Dar i se păru că vede licărind prin ușa bibliotecii, ochii lui Monte-Cristo, ochii aceștia care-i rămăseseră în minte. Cînd se gîndea la el, se simțea atît de rușinată, încît se întreba dacă recunoștința va putea vreodată să șteargă supărătoarea rușine pricinuită de starea în care o găsise Monte-Cristo.

Douăzeci de minute, douăzeci de veşnicii, se scurseră astfel; apoi încă zece minute; şi, în sfîrşit, pendula, după ce hîrîi o clipă, sfîrşi prin a bate o lovitură sonoră.

Chiar în clipa aceea un ricîit uşor de unghie pe lemnul bibliotecii o asigură pe Valentine că Monte-Cristo veghea şi o sfătuia şi pe ea să vegheze

În adevăr, Valeninei i se păru că aude parchetul scîrţîind în cealaltă parte a încăperii, adică spre odaia lui Edouard. Ea îşi ascuţi auzul, reţinîndu-şi respiraţia aproape înăbuşită. Clanţa scrîşni şi uşa se răsuci în balamale.

Valentine, care se ridicase în coate, abia avu timp să recadă în aşternut şi să-şi acopere ochii cu braţele.

Apoi, tremurînd, neliniştită, cu inima strînsă de o groază nespusă, ea aşteptă.

Cineva se apropie de pat şi atinse perdelele.

Valentine îşi adună toate puterile şi făcu să se audă murmurul egal al respiraţiei care arăta un somn liniştit.

— Valentine! şopti un glas.

Tînăra se înfioră pînă în fundul inimii, dar nu răspunse.

— Valentine! repetă acelaşi glas.

Aceeaşi tăcere: Valentine făgăduise să nu se trezească.

Apoi totul rămase nemişcat.

Dar Valentine auzi zgomotul abia simţit al unei licori picurînd în paharul pe care îl golise mai înainte.

Atunci îndrăzni să întredeschidă pleoapele sub. pavăza braţului întins.

Şi văzu o femeie în capot alb turnînd în paharul ei o licoare pregătită mai dinainte într-o fiolă.

În răgazul acesta de cîteva clipe, Valentine îşi oprise pe semne respiraţia sau făcuse vreo altă mişcare, căci femeia, neliniştită, se opri şi se plecă peste patul ei ca să vadă mai bine dacă doarme cu adevărat: femeia era doamna de Villefort.

Recunoscîndu-şi mama vitregă, Valentine fu cuprinsă de un tremur atît de puternic încît patul se zgîlţîi.

Doamna de Villefort se trase imediat lîngă zid şi acolo, adăpostită după perdelele patului, mută, atentă, pîndi pînă şi cele mai slabe mişcări ale Valentinei.

Aceasta îşi reaminti înfricoşătoarele cuvinte ale lui Monte-Cristo. În mîna care nu mai ţinea acum fiola i se păru că vede lucind un fel de cuţit lung şi ascuţit. Atunci Valentine, chemîndu-şi în ajutor toată puterea voinţei, se căzni să-şi închidă ochii. Dar mişcarea aceasta, atît de uşoară de obicei, i se păru cu neputinţă de îndeplinit, într-atîta curiozitatea o împingea să deschidă pleoapele şi să vadă adevărul.

Totuşi, fiind sigură că fata doarme, după liniştea în care reîncepuse să se audă zgomotul egal al respiraţiei Valentinei, doamna de Villefort întinse din nou braţul. Şi rămînînd pe jumătate ascunsă de perdelele strînse la capul patului, ea sfîrşi de turnat licoarea din fiolă în paharul Valentinei.

Apoi se retrase atît de încet, încît nici cel mai slab zgomot nu-i dădu de veste Valentinei că plecase.

Fata nu văzuse dispărînd decît braţul, şi atîta: braţul fraged şi plinuţ al unei femei de douăzeci şi cinci de ani, tînără şi frumoasă, care aducea moartea.

E cu neputinţă de arătat ce îndurase Valentine în timpul minutului aceluia cît rămăsese doamna de Villefort în camera ei.

Rîcîitul unghiei pe bibliotecă o scoase din toropeala care o învăluise ca un fel de amorţeală.

Valentine îşi ridică anevoie capul.

Uşa se mai răsuci o dată, tăcută, pe balamale, şi contele de Monte-Cristo reapăru.

— Te mai îndoieşti acum? o întrebă el.

— Doamne! şopti fata.

— Ai văzut?

— Vai!

— Ai recunoscut-o?

Valentine gemu.

— Da — răspunse ea — dar nu pot să cred.

— Atunci ai vrea mai bine să mori şi să-l faci şi pe Maximilien să moară ?...

— Doamne ! Doamne ! repetă fata aproape năucită. N-aşi putea oare să părăsesc casa, să fug ?...

— Valentine, mîna care te urmăreşte te-ar ajunge oriunde ; ţi-ar cumpăra servitorii cu aur şi moartea ţi s-ar ivi din nou, ascunsă sub toate chipurile, în apa pe care ai bea-o de la izvor, în fructele pe care le-ai culege din pom...

— Dar n-aţi spus oare că măsurile de prevedere ale bunicului m-au înarmat împotriva otrăvii ?

— Împotriva unei otrăvi, şi încă nefolosită într-o doză prea mare. Are să schimbe otrava sau să mărească doza.

El luă paharul şi-şi muie buzele.

— Ia te uită, a şi făcut-o. Acum nu te mai otrăveşte cu brucină ci cu un simplu narcotic. Recunosc gustul alcoolului în care l-a dizolvat. Dacă ai fi băut ce ţi-a turnat doamna de Villefort în pahar, ai fi fost pierdută.

— Doamne ! — suspină Valentine — de ce m-o fi urmărind oare aşa ?

— Cum ! Eşti atît de blîndă, atît de bună, atît de neîncrezătoare în rău încît n-ai înţeles încă ?

— Nu, răspunse Valentine. Nu i-am făcut nici un rău.

— Dar eşti bogată, Valentine, ai un venit de două sute de mii de livre şi venitul acesta i-l iei fiului ei

— Cum asta ? Averea mea nu e a ei. O am de la rudele mele.

— Fără îndoială. Iată pentru ce domnul şi doamna de Saint Méran au murit : ca să devii moştenitoarea lor. Iată de ce din ziua cînd domnul Noirtier te-a făcut moştenitoarea lui, a şi fost osîndit. Iată de ce, la rîndul dumitale, va trebui să mori, Valentine. Toate astea au drept scop ca tatăl dumitale să te moştenească, iar fratele dumitale, rămas singurul fiu, să-şi moştenească tatăl.

— Edouard! Bietul copil, pentru el se săvîrşesc atîtea crime?

— În sfîrşit, ai început să înţelegi?

— Doamne! De n-ar cădea toate pe capul lui!

— Eşti un înger, Valentine.

— Dar pe bunicul a renunţat să-l ucidă?

— S-a gîndit că după moartea dumitale, dacă nu cumva se va întîmpla o dezmoştenire, averea îi va rămîne în mod firesc lui Edouard şi şi-a spus că, la urma urmei, crima n-avea nici un rost iar săvîrşirea ei era foarte periculoasă.

— Şi toate astea s-au putut naşte în sufletul unei femei! O, Doamne! Doamne!

— Aminteşte-ţi de Perugia, de bolta hanului, de omul cu mantia cafenie pe care mama dumitale vitregă îl întreba despre aqua-tofana. Încă de pe atunci i se cocea în minte tot planul acesta drăcesc.

— Domnule! — strigă Valentine izbucnind în lacrimi — văd bine că e aşa şi că sînt osîndită la moarte.

— Nu, Valentine, nu. Eu i-am prevăzut toate comploturile. Nu. Duşmana noastră e învinsă, fiindcă am ghicit-o. Vei trăi, Valentine, vei trăi ca să iubeşti şi să fii iubită, vei trăi ca să fii fericită şi să fericeşti o inimă nobilă. Dar pentru a trăi, Valentine, trebuie să ai încredere deplină în mine.

— Porunciţi-mi, domnule. Ce trebuie să fac?

— Trebuie să iei orbeşte tot ce-ţi voi da.

— Dumnezeu mi-e martor, că dacă aş fi singură, aş prefera să mor! oftă Valentine.

— Să nu te destăinuieşti nimănui, nici chiar tatălui dumitale.

— Tata nu ştie nimic de complotul acesta îngrozitor, nu-i aşa, domnule? întrebă Valentine împreunîndu-şi mîinile.

— Nu ştie. Şi totuşi, tată dumitale, omul obişnuit cu acuzaţiile juridice, trebuie să bănuiască faptul că toate morţile care se abat asupra casei lui nu sînt firesti. El ar fi trebuit să vegheze asupra dumitale,

el ar fi trebuit să fie acuma în locul meu. El ar fi trebuit să golească pînă acum paharul acesta. El ar fi trebuit să se ridice împotriva ucigașului. Un spectru împotriva altui spectru, șopti Monte-Cristo terminîndu-și fraza.

— Domnule — spuse Valentine — voi face totul ca să trăiesc fiindcă există pe lume cel puțin două ființe cărora le sînt dragă și care ar pieri dacă eu aș muri: bunicul și Maximilien.

— Voi veghea asupra lor, așa cum veghez și asupra dumitale.

— Atunci faceți ce vreți cu mine, spuse Valentine. Apoi șopti: Doamne! Doamne! Ce-o să mi se întîmple?

— Orice ți s-ar întîmpla, Valentine, să n-ai teamă. Dacă suferi, dacă-ți pierzi vederea, auzul, pipăitul, nu te teme de nimic. Dacă te trezești fără să știi unde te afli, n-avea teamă, chiar de-ar trebui, trezindu-te, să-ți dai seama că te afli într-un cavou sau că ești țintuită într-un sicriu. Vino-ți în fire îndată și spune-ți: în clipa asta un prieten, un tată, un om care vrea binele meu și al lui Maximilien veghează asupra mea.

— Vai! Vai! La ce trebuie să mă aștept!

— Ți-ar plăcea mai mult să-ți denunți mama vitregă, Valentine?

— Mai bine moartea! De o sută de ori! Da, moartea!

— Nu, nu vei muri, și orice ți s-ar întîmpla, făgăduiește-mi că n-o să te plîngi și că ai să nădăjduiești.

— Am să mă gîndesc la Maximilien.

— Ești fiica mea dragă, Valentine. Numai eu te pot salva și te voi salva.

Valentine, îngrozită la culme, își împreună mîinile simțind că a sosit clipa cînd trebuia să-i ceară curaj lui Dumnezeu și se ridică începînd să se roage, șoptind cuvinte fără șir, uitînd că umerii ei albi n-aveau alt văl decît lungul ei păr și că sub dantela fină a cămășii de noapte i se vedea inima zvîcnind.

Monte-Cristo atinse brațul fetei, îi ridică pînă la gît cuvertura de catifea și-i spuse zîmbind părinteşte :

— Fiica mea, crede în devotamentul meu, așa cum crezi în bunătatea lui Dumnezeu și în dragostea lui Maximilien.

Valentine îl privi cu recunoștință și rămase supusă ca un prunc.

Atunci Monte-Cristo scoase din buzunarul vestei cutiuța de smarald, îi ridică apoi capacul de aur și lăsă în mîna dreaptă a Valentinei o pastilă rotundă, cît un bob de mazăre.

Valentine îl luă cu cealaltă mînă și se uită atentă la Monte-Cristo : pe chipul curajosului ei ocrotitor ea văzu o rază a măreției și a puterii divine. Era vădit că Valentine îl întreba din ochi.

— Da, răspunse Monte-Cristo.

Valentine duse pastila la buze și o înghiți.

— Și acum, la revedere, copila mea, îi spuse Monte-Cristo. Voi încerca să dorm, căci ești salvată.

— Duceți-vă, răspunse Valentine. Orice mi s-ar întîmpla, vă făgăduiesc să nu mă tem.

Monte-Cristo își aținti vreme îndelungată privirea asupra fetei care adormea încetul cu încetul învinsă de puterea narcoticului pe care i-l dăduse.

Apoi luă paharul, vărsă trei sferturi din conținutul lui în cămin, ca să se creadă că Valentine băuse, și-l puse din nou pe noptieră.

Peste o clipă, Monte-Cristo dispăru prin ușa bibliotecii, după ce aruncă o ultimă privire spre Valentine care adormea cu încrederea unui înger culcat la picioarele Domnului.

Capitolul XXV

VALENTINE

Candela continua să ardă pe căminul Valentinei, sfîrşind ultimele picături din uleiul care mai plutea încă pe apă. Pe albastrul globului se şi formase un cerc roşiatic. Flacăra mai vie lăsă să scape acele ultime licăriri care, la obiectele neînsufleţite, par ultimele zvîcniri ale agoniei, comparată adeseori cu agonia bietelor fiinţe omeneşti. O zi mohorîtă şi sinistră începuse să coloreze cu luminile ei ca de opal perdelele albe şi cearşafurile fetei.

De data asta, nici un zgomot nu mai pătrundea din afară, iar în odaie domnea o tăcere înfricoşătoare.

Atunci se deschise uşa camerei lui Edouard şi un cap se ivi în oglinda din faţa uşii: era doamna de Villefort care reintra ca să vadă ce urmări avusese otrava.

Ea se opri în prag, ascultă sfîrîitul feştilei candelei, singurul zgomot ce se mai auzea în camera care s-ar fi putut crede că e pustie, apoi înaintă încetişor spre noptieră ca să se uite dacă paharul Valentinei era gol.

Paharul, după cum am arătat, mai avea un sfert din licoare.

Doamna de Villefort îl luă, îl goli în cenuşă, răscolindu-o ca să uşureze absorbirea lichidului, apoi clătì cu grijă cristalul, îl şterse cu propria ei batistă şi-l puse din nou pe noptieră.

Dacă cineva ar fi putut atunci să arunce o privire în cameră, ar fi văzut că doamna de Villefort nu îndrăzneşte să se uite la Valentine şi nici să se apropie de pat.

Lumina lugubră, tăcerea, această cumplită poezie a nopţii, se îmbina fără îndoială cu înfricoşătoarea poemă a conştiinţei: otrăvitoarea se temea de opera ei.

În sfîrșit, ea îndrăzni : îndepărtă perdeaua, se sprijini de căpătîiul patului și se uită la Valentine.

Fata nu mai respira. Dinții ei, pe jumătate descleștați, nu mai lăsau să scape nici un fir din suflul care e mărturia vieții. Ochii, înecați într-un abur violet care părea că pătrunsese pe sub piele, formau o ieșitură mai albă acolo unde globul lor umfla pleoapa, și lungile ei gene negre dungau o piele care se și făcuse mată ca ceara.

Doamna de Villefort îi privi obrazul, cu o expresie grăitoare prin neclintirea ei. Apoi deveni mai cutezătoare și, ridicînd cuvertura, își apăsă mîna pe inima fetei.

Inima era mută și rece.

În degete simțea bătînd doar vinele propriei ei mîini. Doamna de Villefort se înfioră și-și retrase mîna.

Un braț de-al Valentinei atîrna afară din pat. Partea dintre umăr și cot părea aidoma cu a unei statui înfățișînd una dintre cele trei grații. Dar antebrațul era ușor crispat din pricina încleștării, iar palma, cu forma ei atît de pură, se rezema de lemnul de mahon al patului, înțepenită și cu degetele răschirate.

Albul unghiilor se învinețise.

Pentru doamna de Villefort nu mai încăpea nici un fel de îndoială : totul se sfîrșise, opera cumplită, ultima pe care o avusese de îndeplinit, era, în sfîrșit, dusă la capăt.

Otrăvitoarea nu mai avea ce căuta aici. Ea se dădu înapoi cu atîta luare-aminte, încît se vedea bine că îi era teamă de tîrșîitul propriilor ei pași pe covor. Dar, dîndu-se înapoi, ea mai ținea încă perdeaua ridicată și sorbea priveliștea morții care poartă în sine o atracție irezistibilă, atîta vreme cît moartea nu înseamnă descompunere ci numai nemișcare, atîta vreme cît rămîne numai mister și nu e încă dezgust.

Minutele se scurgeau unul după altul. Doamna de Villefort nu putea să dea drumul perdelei pe care o ținea atîrnată ca un giulgiu deasupra capului Va-

lentinei. Otrăvitoarea plătea tributul visării: visarea crimei trebuie să fie remuşcare.

În clipa aceea, pîlpîirile candelei se înteţiră.

La zgomotul lor, doamna de Villefort tresări şi lăsă perdeaua să cadă.

Şi tot atunci candela se stinse, iar camera se cufundă într-o beznă înfricoşătoare.

În mijlocul beznei acesteia, pendula se trezi şi sună ora patru şi jumătate.

Otrăvitoarea, îngrozită de zgomotele acestea venite unul după altul, ajunse orbeşte pînă la uşă şi reintră în apartamentul ei, cu sudoarea spaimei pe frunte.

Întunericul mai ţinu încă două ore.

Apoi, încetul cu încetul, lumina firavă a zilei pătrunse în casă, strecurîndu-se printre go'urile storurilor. Şi tot încetul cu încetul lumina spori, colorînd şi dînd forme lucrurilor şi trupurilor.

Atunci abia se auzi pe scară tusea infirmierei şi femeia intră cu o ceaşcă în mînă, la Valentine.

Pentru un tată sau pentru un amant, prima privire ar fi fost hotărîtoare: Valentine era moartă. Dar pentru femeia această plătită, Valentine nu era decît adormită.

„Bun — îşi spuse ea apropiindu-se de noptieră. A băut o parte din doctorie. Paharul e pe trei sferturi gol."

Apoi sora se îndreptă spre cămin, aprinse focul, se aşeză în fotoliu şi, deşi abia se trezise din somn, profită de somnul Valentinei ca să mai doarmă şi ea cîteva clipe.

Pendula, bătînd ora opt, o trezi.

Atunci, mirată de somnul îndărătnic al bolnavei, înspăimîntată de braţul care atîrna mereu spre podea, infirmiera se îndreptă spre pat şi numai atunci băgă de seamă buzele reci şi tîmplele îngheţate ale fetei.

Ea voi să aducă brațul lîngă corp, dar brațul se supuse cu o înțepeneală care nu putea să înșele o infirmieră.

Sora începu să strige, alergînd spre ușă :

— Ajutor ! Ajutor !

— Cum ajutor ? răspunse din dosul scării glasul domnului d'Avrigny.

Era ora cînd medicul obișnuia să vină la bolnavă.

— Cine strigă ajutor ? — întrebă și Villefort, ieșind grăbit din cabinetul său. Doctore, n-ai auzit strigîndu-se ajutor ?

— Ba da. Hai să urcăm repede la Valentine.

Dar mai înainte ca medicul și tatăl să intre, servitorii aflați la același etaj, în camere sau pe coridoare, intraseră și, văzînd-o pe Valentine palidă și înțepenită pe pat, își ridicau brațele spre cer și se clătinau, buimăciți.

— Chemați-o pe doamna de Villefort ! Treziți-o pe doamna de Villefort ! striga procurorul regal din ușa camerei unde nu îndrăznea să intre.

Dar în loc să-i răspundă, servitorii priveau la domnul d'Avrigny care intrase, dăduse fuga spre Valentine și o ridicase în brațe.

— Iarăși !... șopti el, lăsînd-o jos. Doamne ! Doamne ! Cînd are să se sfîrșească ?

Villefort se repezi în cameră.

— Ce spui ? strigă el, ridicîndu-și mîinile spre cer. Doctore ! Doctore !...

— Spun că Valentine a murit ! răspunse d'Avrigny cu o voce solemnă și cumplită în solemnitatea ei.

De Villefort se prăbuși ca și cum i s-ar fi frînt picioarele, și căzu cu capul pe patul Valentinei.

Auzind cuvintele doctorului și țipetele tatălui, servitorii, îngroziți, fugiră mormăind blesteme. Li se auziră pașii pe scări și pe coridoare, apoi se iscă în curte o frămîntare neobișnuită și totul se sfîrși. Zgomotul se stinse : servitorii, de la primul și pînă la ultimul, părăsiseră casa blestemată.

In clipa aceea, doamna de Villefort, cu braţele pe jumătate vîrîte în halat, ridică draperia. Ea rămase o clipă în prag părînd că îi întreabă pe cei de faţă şi chemînd în ajutor cîteva lacrimi îndărătnice.

Apoi, făcu deodată un pas, sau mai bine zis un salt, înainte, cu braţele întinse spre masă.

Il văzuse pe d'Avrigny plecîndu-se furios peste masă şi luînd paharul pe care ea era sigură că îl golise în timpul nopţii.

A treia parte din pahar mai era încă plină, întocmai cum fusese atunci cînd ea îi golise conţinutul în cenuşă.

Chiar dacă spectrul Valentinei s-ar fi ivit în faţa otrăvitoarei, tot n-ar fi reuşit s-o înspăimînte mai mult.

Intr-adevăr, lichidul avea aceeaşi culoare cu băutura pe care ea o turnase în paharul Valentinei şi pe care Valentine o băuse. Fără doar şi poate că otrava nu putea să înşele ochiul lui d'Avrigny, şi d'Avrigny o privi atent : printr-o adevărată minune dumnezeiască, mai rămăsese — cu toate măsurile luate de ucigaş — o urmă, o dovadă, o denunţare a crimei.

Şi, în timp ce doamna de Villefort rămăsese neclintită ca o statuie a groazei, în timp ce Villefort îşi acoperise capul cu cearşafurile patului mortuar nevăzînd nimic din ce se petrecea în jurul lui, d'Avrigny se apropie de fereastră ca să cerceteze mai bine conţinutul paharului şi să guste o picătură luată cu vîrful degetului.

— Aha ! — şopti el — acum nu mai e brucină. Ia să vedem ce-o fi !

Apoi dădu fuga spre un dulap aflat în camera Valentinei şi transformat în farmacie, scoase dintr-o cutiuţă un flacon cu acid nitric şi turnă cîteva picături în licoarea opalină care se înroşi imediat.

— Ia te uită ! făcu d'Avrigny cu groaza judecătorului care descoperă adevărul şi cu bucuria savantului care dezleagă o problemă.

Doamna de Villefort se frămîntă o clipă. Ochii ei aruncară flăcări, apoi se stinseră. Clătinîndu-se, ea dibui pînă ce găsi uşa, apoi dispăru.

Peste o clipă se auzi zgomotul îndepărtat făcut de un trup care se prăbuşea pe podea.

Dar nimeni nu-l luă în seamă. Infirmiera era atentă la analiza chimică, iar Villefort nu-şi revenise încă în fire.

Numai domnul d'Avrigny o urmărise din ochi pe doamna de Villefort şi observase plecarea ei grăbită.

El ridică draperia de la uşa camerei Valentinei şi văzu, prin odaia lui Edouard, pe doamna de Villefort zăcînd pe podele în apartamentul ei

— Dă fuga şi ajută-i doamnei de Villefort — îi spuse el infirmierei. Văd că nu se simte bine.

— Dar domnişoara Valentine? bîlbîi aceasta.

— Domnişoara Valentine nu mai are nevoie de nici un fel de ajutor, fiindcă e moartă, răspunse d'Avrigny.

— Moartă! Moartă! gemu Villefort în culmea unei dureri cu atît mai sfîşietoare, cu cît era nouă, necunoscută, uluitoare pentru inima lui de bronz.

— Spui că e moartă! strigă un al treilea glas. Cine a spus că Valentine e moartă?

Cei doi bărbaţi se întoarseră şi-l zăriră în prag pe Maximilien, stînd în picioare, palid, tulburat, înfricoşător.

Iată ce se întîmplase.

La ora obişnuită, Maximilien intrase prin portiţa care ducea la Noirtier.

Împotriva obiceiului, el găsise poarta deschisă şi nemaiavînd nevoie să sune, intrase de-a dreptul.

În vestibul, Maximilien zăbovise o clipă, chemînd un servitor oarecare ca să-l introducă la bătrînul Noirtier.

Dar nu-i răspunsese nimeni. După cum ştim, servitorii părăsiseră casa.

În ziua aceea, Maximilien n-avea nici un motiv deosebit de nelinişte. Monte-Cristo îi făgăduise că

Valentine va trăi şi pînă atunci făgăduiala fusese ţinută pe de-a-ntregul. In fiecare seară, contele îi adusese veşti bune pe care a doua zi i le confirma Noirtier însuşi.

Şi totuşi, pustiul acesta i se păru ciudat. El mai chemă o dată şi încă o dată, dar nu-i răspunse nimeni.

Atunci se hotărî să urce.

Uşa lui Noirtier era deschisă ca şi celelalte uşi.

Mai întîi de toate Maximilien îl văzu pe bătrîn, stînd în fotoliu, la locul obişnuit. Ochii măriţi ai lui Noirtier păreau că exprimă o groază lăuntrică pe care paloarea neobişnuită a feţii o vădea şi mai mult.

— Cum vă simţiţi, domnule? îl întrebă Maximilien, cu inima strînsă.

— Bine, făcu bătrînul clipind din ochi. Bine!

Dar chipul lui părea tot mai neliniştit.

— Sînteţi îngrijorat? continuă Maximilien. Aveţi nevoie de ceva? Vreţi să chem un servitor?

— Da, făcu Noirtier. .

Maximilien prinse şnurul unei sonerii. Dar degeaba îl trase pînă era cît p-aci să-l rupă; nimeni nu răspunse la chemare.

Atunci se reîntoarse spre Noirtier. Paloarea şi spaima sporeau neîncetat pe chipul bătrînului.

— Doamne! Doamne! se îngrijoră Maximilien, de ce nu vin oare? E vreun bolnav în casă?

Ochii lui Noirtier părură gata să iasă din orbite.

— Ce-aveţi? întrebă Maximilien. Mă înspăimîntaţi. Valentine! Valentine!...

—Da! Da! făcu Noirtier.

Maximilien deschise gura ca să spună ceva, dar limba îi încremenise. El se clătină şi se sprijini de perete.

Apoi întinse mîna spre uşă.

— Da, da, da! continuă bătrînul.

Maximilien se năpusti pe scara cea mică şi o străbătu din două salturi, în timp ce Noirtier părea că-i strigă cu ochii:

— Mai repede! Mai repede!

Un minut îi fu de ajuns tînărului ca să străbată mai multe camere, pustii ca și restul casei, și să ajungă pînă la camera Valentinei.

Acolo, n-avu nevoie să deschidă ușa, fiindcă o găsi dată de perete.

Primul zgomot pe care-l auzi fu un geamăt. Ca printr-un nor el văzu o siluetă neagră îngenunchiată și pierdută într-un morman de cerșafuri albe. Teama, înspăimîntătoarea teamă, îl țintui în prag. Atunci auzi un glas care spunea:

— Valentine e moartă!

Și un al doilea glas, ca un ecou, răspunse:

— Moartă! Moartă!

Capitolul XXVI

MAXIMILIEN

Villefort se ridică aproape ruşinat că fusese surprins în prada durerii.

Cumplita meserie cu care se îndeletnicea de douăzeci şi cinci de ani reuşise să facă din el ceva mai mult sau mai puţin decît un om obişnuit.

Privirea lui, rătăcită o clipă, se aţinti asupra lui Maximilien.

— Cine eşti dumneata care uiţi că nu se intră astfel într-o casă locuită de moarte ? Ieşi afară, domnule ! Ieşi !

Dar Maximilien rămase neclintit. El nu-şi putea desprinde ochii de la priveliştea înfricoşătoare a patului răvăşit şi a fiinţei palide culcate în el.

— N-ai auzit să ieşi ? strigă Villefort, în timp ce d'Avrigny se apropia şi el ca să-l scoată afară pe Maximilien.

Tînărul privi năucit cadavrul, se uită la cei doi bărbaţi, apoi îşi roti privirea prin întreaga cameră, păru că şovăie o clipă, deschise gura şi, în sfîrşit negăsind nici un cuvînt ca să răspundă, cu toată sumedenia gîndurilor sinistre care i se năpustiseră în creier, se întoarse deodată înfundîndu-şi mîinile în păr. Din pricina asta, Villefort şi d'Avrigny smulşi o clipă din grijile lor, îl urmăriră din ochi, apoi schimbară o privire care voia să spună :

— E nebun !

Dar nu trecuseră nici cinci minute cînd auziră scara gemînd sub o greutate uriaşă şi-l văzură pe Maximilien care, cu o forţă supraomenească, purtînd în braţe jilţul lui Noirtier, îl aducea pe bătrîn la primul etaj al casei.

Ajuns la capătul scării, Maximilien lăsă jilțul jos și-l împinse repede pînă în camera Valentinei.

Toată manevra aceasta fu executată cu o putere înzecită de starea delirantă a tînărului.

Un lucru însă era mai înfricoșător decît toate: chipul lui Noirtier înaintînd spre patul Valentinei, împins de Maximilien, chipul lui Noirtier în care inteligența își desfășura toate posibilitățile, iar ochii își adunau toate puterile ca să înlocuiască celelalte simțuri.

Chipul palid al bătrînului, cu privirea lui înflăcărată, fu o apariție înspăimîntătoare pentru Villefort.

De fiecare dată cînd se aflase împreună cu tatăl său, se petrecuse cîte ceva groaznic.

— Iată ce i-au făcut! strigă Maximilien ținînd o mînă încă rezimată de spătarul jilțului pe care-l împinsese pînă la pat și întinzînd-o pe cealaltă spre Valentine. Privește, tată, privește!

Villefort se dădu înapoi cu un pas și se uită mirat la tînărul care, deși îi era aproape necunoscut, îi spunea tată lui Noirtier.

In clipa aceea tot sufletul bătrînului păru că i se revarsă în ochii injectați de sînge. Apoi vinele gîtului i se umflară, o culoare vineție, asemănătoare aceleia ce acoperă pielea epilepticilor, îi acoperi gîtul, obrajii și tîmplele. Exploziei acesteia lăuntrice a întregii ființe nu-i lipsea decît strigătul.

Dar strigătul izbucni, ca să zicem așa, din toți porii, înfricoșător în mutismul lui, sfîșietor în tăcerea lui.

D'Avrigny se repezi spre bătrîn și-i dădu să respire un medicament puternic.

— Domnule — strigă atunci Maximilien, apucînd mîna neputincioasă a paraliticului — mă-ntreabă cine sînt și ce drept am de a fi aici. Dumneata care știi, spune-le, spune-le!

Și vocea i se înecă în suspine.

Pieptul lui Noirtier se zguduia sub respirația lui gîfîitoare. S-ar fi spus că pe bătrîn l-au cuprins frămîntările care preced agonia.

În sfîrșit, lacrimile izbucniră din ochii lui Noirtier, mai fericit decît Maximilien care gemea fără să poată plînge. Neputîndu-și pleca fruntea, bătrînul își închise ochii.

— Spune-le — continuă Maximilien cu glasul sugrumat — spune-le că eram logodnicul ei! Spune-le că ea era prietena mea, singura mea dragoste pe pămînt! Spune-le, spune-le, spune-le că acest cadavru îmi aparține.

Și tînărul, înfățișînd cumplita priveliște a unei puteri uriașe ce se frînge, căzu greoi în genunchi dinaintea patului pe care degetele lui crispate îl strîngeau cu putere.

Durerea îi era atît de străpungătoare încît d'Avrigny se întoarse ca să-și ascundă tulburarea, iar Villefort, fără să mai ceară altă lămurire, atras de magnetismul care ne împinge spre cei ce i-au iubit pe cei pe care-i plîngem, îi întinse tînărului mîna.

Dar Maximilien nu mai vedea nimic. El prinsese mîna înghețată a Valentinei și, neputînd să plîngă, mușca cearșafurile, răcnind.

Un timp oarecare nu se auziră în cameră decît gemete, blesteme și rugăciuni. Și totuși, un zgomot le întrecea pe toate, zgomotul respirației horcăitoare și sfîșietoare care părea, la fiecare gură de aer, că rupe ceva din viața rămasă în pieptul lui Noirtier.

În sfîrșit Villefort, mai stăpîn pe sine decît ceilalți, după ce îi lăsase, ca să zicem așa, cîtva timp locul lui Maximilien, îi spuse:

— Domnule, spui că o iubeai pe Valentine: erai logodnicul ei. Nu cunoșteam dragostea asta, nu cunoșteam legătura voastră. Totuși, eu, tatăl ei, te iert, căci văd cît de mare și de adevărată îți este durerea.

De altfel și în sufletul meu durerea e prea mare ca să mai lase loc mîniei.

Dar privește: îngerul pe care-l visai și-a luat zborul. Nu mai are nevoie de iubirile oamenilor, fiindcă acum îl adoră ea însăși pe Dumnezeu. Ia-ți, deci, rămas bun de la ea, domnule, ia-ți rămas bun de la tristele rămășițe pe care și le-a lăsat între noi. Ia-i pentru ultima dată mîna pe care o așteptai și desparte-te, pentru vecie, de ea. Valentine nu mai are acum nevoie decît de preotul care trebuie s-o binecuvînteze

— Te înșeli, domnule, strigă Maximilien ridicîndu-se într-un genunchi, cu inima străpunsă de o durere mai ascuțită decît cele simțite pînă atunci. Te înșeli: așa cum a murit, Valentine n-are nevoie numai de un preot, ci și de un răzbunător. Trimite după preot, domnule de Villefort. Răzbunătorul voi fi eu.

— Ce vrei să spui, domnule? îngăimă Villefort tremurînd în fața noii nebunii de care părea cuprins Maximilien.

— Vreau să spun— continuă tînărul — că în dumneata se găsesc doi oameni. Tatăl a plîns destul. Acum să-și facă datoria procurorul regal.

Ochii lui Noirtier licăriră. D'Avrigny se apropie.

— Domnule — continuă Maximilien culegînd cu privirea toate simțămintele ivite pe chipurile celor de față — știu ce spun și dumneata știi la fel de bine ca mine ce am spus. Valentine a murit asasinată!

Villefort își plecă fruntea. D'Avrigny mai făcu un pas. Noirtier aprobă din ochi.

— Da, domnule, continuă Maximilien. În vremurile noastre, o ființă, chiar dacă n-ar fi fost tînără, chiar dacă n-ar fi fost frumoasă și fermecătoare cum era Valentine, o ființă nu poate să dispară cu de-a sila din lume fără să se ceară socoteală pentru dispariția ei.

Hai, domnule procuror regal, adaugă Maximilien din ce în ce mai mînios. Lasă mila! Vă denunț crima! Căutați-l pe ucigaș!

Şi privirea lui neclintită se îndrepta spre Villefort, care se uita la rîndul său cînd spre Noirtier, cînd spre d'Avrigny.

Dar în loc să găsească sprijin în tatăl său şi în doctor, Villefort nu întîlni decît priviri la fel de necruţătoare ca şi a lui Maximilien.

— Da! încuviinţă Noirtier.

— Sigur! spuse d'Avrigny.

— Vă înşelaţi, domnilor, răspunse Villefort, încercînd să lupte împotriva acestei triple voinţe şi împotriva propriei lui tulburări. În casa mea nu se săvîrşesc crime. M-a lovit soarta! M-a încercat Dumnezeu! E groaznic să te gîndeşti. Dar n-a fost nimeni ucis!

Ochii lui Noirtier aruncau flăcări, d'Avrigny deschise gura ca să spună ceva.

Maximilien întinse braţul, poruncind tăcere.

— Şi eu vă spun că aci se ucide! spuse el cu voce înceată, dar cumplită. Vă spun că e a treia victimă lovită, de patru luni încoace. Vă spun că acum patru zile s-a mai încercat otrăvirea Valentinei şi că s-a dat greş datorită prevederii domnului Noirtier. Vă spun că a fost dublată doza sau schimbată otrava şi de data asta a izbutit! Vă spun că ştiţi toate astea la fel de bine ca şi mine, fiindcă medicul aici de faţă v-a prevenit şi ca medic şi ca prieten.

— Delirezi, domnule, răspunse Villefort, încercînd zadarnic să se zbată pentru a scăpa din lanţul în care se simţea prins.

— Delirez? strigă Morrel. Atunci să vorbească domnul d'Avrigny. Să-l întrebăm pe el dacă-şi aduce aminte de cuvintele rostite în grădină, în grădina casei acesteia, chiar în seara morţii doamnei de Saint Méran, atunci cînd amîndoi, dumneata şi el, vă credeaţi singuri şi vorbeaţi despre moartea aceasta tragică în care fatalitatea despre care vorbeşti şi Dumnezeu pe care-l învinovăţeşti pe nedrept nu pot fi amestecaţi decît fiindcă l-au creat pe ucigaşul Valentinei!

Villefort și d'Avrigny se priviră.

— Da, da, aduceți-vă aminte! continuă Maximilien. Căci vorbele pe care le credeați hărăzite tăcerii și singurătății mi-au ajuns la ureche. Sigur, din seara aceea, văzînd vinovata bunăvoință a domnului de Villefort față de ai săi, ar fi trebui să destăinuiesc totul autorităților. Atunci n-aș mai fi fost complice, cum sînt în momentul de față, la moartea ta, Valentine! Iubita mea Valentine! Dar complicele va deveni răzbunător. A patra crimă e-atît de vădită în ochii tuturor, încît chiar dacă tatăl tău te părăsește, Valentine, îți jur că eu, eu îl voi urmări pe ucigaș.

Și de data aceasta, ca și cum naturii i s-ar fi făcut în sfîrșit milă de viguroșul organism gata să se frîngă prin propria lui forță, ultimele cuvinte ale lui Maximilien i se stinseră în gîtlej. Pieptul i se umplu de suspine. Lacrimile, care nu voiseră să-i curgă atîta vreme, izbucniră. El se prăbuși și căzu în genunchi, plîngînd, lîngă patul Valentinei.

Atunci fu rîndul lui d'Avrigny.

— Și eu mă alătur domnului Morrel ca să cer pedepsirea ucigașului, căci inima mi se răzvrătește la gîndul că bunăvoința mea lașă l-a încurajat! spuse el cu glas puternic.

— Doamne! Doamne! îngăimă Villefort nimicit.

Maximilien înălță fruntea și citi în ochii bătrînului care aruncau flăcări.

— Domnul Noirtier vrea să vorbească, spuse el.

— Da! făcu Noirtier cu o expresie cu atît mai grozavă cu cît toate simțurile bietului bătrîn neputincios, se strînseseră în privire.

— Îl cunoașteți pe ucigaș? întrebă Maximilien.

— Da! răspunse Noirtier.

— Și o să ne ajutați să-l găsim? strigă tînărul. Să ascultăm, domnule d'Avrigny, să ascultăm!

Noirtier îi zîmbi cu tristețe nefericitului Maximilien, îi zîmbi cu zîmbetul ochilor care de atîtea ori o fericise pe Valentine și deveni atent.

Apoi, ținînd, ca să zicem așa, privirea tînărului în ochii săi, el se uită spre ușă.

— Vreți să plec, domnule? strigă Maximilien îndurerat.

— Da, făcu Noirtier.

— Vai, domnule! Fie-vă milă de mine!

Ochii bătrînului rămaseră ațintiți fără milă spre ușă.

— Cel puțin pot să mă reîntorc după aceea? întrebă Maximilien.

— Da.

— Trebuie să plec singur?

— Nu.

— Pe cine să- iau cu mine? Pe domnul procuror regal?

— Nu.

— Pe doctor?

— Da.

— Vreți să rămîneți singur cu domnul de Villefort?

— Da.

— Dar va putea să vă înțeleagă?

— Da.

— N-avea grijă, îl înțeleg foarte bine pe tata, spuse Villefort aproape bucuros că ancheta avea să se facă între patru ochi.

Și spunînd acestea, cu expresia de bucurie despre care am pomenit, dinții procurorului regal se ciocniră puternic.

D'Avrigny îl luă de braț pe Maximilien și-l duse în camera vecină.

Atunci în întreaga clădire se lăsă ăo tăcere mai adîncă decît tăcerea morții.

În sfîrșit, peste vreun sfert de ceas, se auzi un pas șovăitor și Villefort se ivi pe pragul salonului unde așteptau d'Avrigny și Maximilien, unul pe gînduri, altul înăbușindu-se.

— Veniți, le spuse el.

Și-i duse lîngă jilțul lui Noirtier.

Atunci Maximilien se uită cu atenție la Villefort. Chipul procurorului regal era livid. Pete largi, de culoarea ruginei, îi brăzdau fruntea. Între degetele lui Villefort o pană răsucită în toate felurile scîrțîia desfăcîndu-se în fîșii.

— Domnilor — le spuse el cu o voce sugrumată — dați-mi cuvîntul dumneavoastră de onoare că taina îngrozitoare va rămîne înmormîntată în noi!

Cei doi făcură un semn de împotrivire.

— Vă rog!... continuă Villefort.

— Dar vinovatul!... Ucigașul!... Asasinul! glăsui Maximilien.

— Fii liniștit, își va primi pedeapsa, răspunse Villefort. Tata mi-a destăinuit numele vinovatului. Tata e la fel de însetat de răzbunare ca și dumneavoastră. Și totuși, el vă roagă, ca și mine, să păstrați secretul crimei. Nu-i așa, tată?

— Da, făcu Noirtier hotărît.

Maximilien lăsă să-i scape un gest de groază și de neîncredere.

— Domnule — strigă Villefort apucîndu-l de braț — dacă tata, omul neînfrînt pe care-l cunoști, îți cere asta, e fiindcă știe că Valentine va fi răzbunată fără cruțare. Nu-i așa, tată?

Bătrînul făcu semn că da.

Villefort continuă.

— El mă cunoaște și i-am dat și lui cuvîntul meu. Fiți liniștiți, domnilor, vă cer trei zile, numai trei zile, mai puțin decît v-ar cere justiția, și în aceste trei zile răzbunarea morții copilului meu îi va face să se înfioare pînă în fundul inimii chiar și pe cei mai nepăsători dintre oameni. Nu-i așa, tată?

Rostind aceste cuvinte, Villefort scrîșnea din dinți și scutura mîna amorțită a bătrînului.

— Va fi ținută făgăduiala, domnule Noirtier? întrebă Maximilien în timp ce d'Avrigny se uita și el întrebător.

— Da, făcu Noirtier cu o privire plină de bucurie sinistră.

— Juraţi, domnilor, urmă Villefort împreunînd mîinile lui d'Avrigny şi Maximilien, juraţi că veţi avea milă de cinstea casei mele şi că-mi veţi lăsa mie grija răzbunării.

D'Avrigny se întoarse şi şopti un „da" abia auzit, dar Maximilien îşi smulse mîna din mîna magistratului, se repezi spre pat, îşi apăsă buzele pe buzele îngheţate ale Valentinei şi fugi apoi ducînd în el geamătul nestins al unui suflet care se pierde în deznădejde.

Am spus că toţi servitorii dispăruseră.

Domnul de Villefort fu deci silit să-l roage pe d'Avrigny să aibă grijă de îndeplinirea demersurilor atît de numeroase şi de stingheritoare pe care le cere moartea în marile noastre oraşe şi mai cu seamă moartea însoţită de împrejurări destul de suspecte.

Cît despre Noirtier, era groaznic să priveşti durerea aceasta lipsită de mişcare, desperarea fără gesturi, lacrimile fără glas.

Villefort se reîntoarse în cabinet. D'Avrigny se duse să-l aducă pe medicul primăriei care îndeplineşte funcţia de inspector al deceselor şi căruia i se spune atît de brutal medicul morţilor.

Noirtier nu voi să-şi părăsească nepoata.

Peste o jumătate de ceas, domnul d'Avrigny se reîntoarse împreună cu confratele său. Porţile dinspre stradă fuseseră închise şi, pentru că portarul dispăruse odată cu ceilalţi servitori, veni să le deschidă Villefort însuşi.

Dar el se opri în capătul scării. Simţea că nu mai are curajul să intre în camera mortuară.

Cei doi doctori pătrunseră deci singuri pînă în camera Valentinei.

Noirtier stătea lîngă pat, palid ca moarta, neclintit şi mut ca ea.

Medicul morţilor se apropie cu nepăsarea omului care-şi petrece jumătate din viaţă alături de cadavre, ridică cearşaful ce acoperea trupul moartei şi întredeschise numai buzele acesteia.

— Vai ! — suspină d'Avrigny — biata fată e moartă de-a binelea.

— Da ! răspunse scurt celălalt medic, lăsînd să cadă cearşaful care acoperi obrazul Valentinei.

Noirtier gemu înăbuşit.

D'Avrigny se întoarse spre bătrîn. Ochii acestuia scînteiau. Doctorul înţelese că Noirtier cerea să-şi vadă nepoata. El îl aduse lîngă pat şi în timp ce medicul morţilor îşi muia în apă clorurată degetul cu care atinsese buzele răposatei, el dezveli chipul liniştit şi palid asemănător cu chipul unui înger adormit.

O lacrimă ivită în colţurile ochilor lui Noirtier fu semnul de mulţumire pentru d'Avrigny.

Medicul morţilor întocmi un proces-verbal pe coltul unei mese, chiar în camera Valentinei, şi, după ce îndeplini această ultimă formalitate, plecă, condus de colegul său.

Villefort îi auzi coborînd şi ieşi în uşa cabinetului. În cîteva cuvinte el îi mulţumi medicului, apoi i se adresă lui d'Avrigny.

— Şi acum, trebuie să chemăm preotul.

— Ţii cumva să vină un preot anumit ca să se roage pentru Valentine ?

— Nu, răspunse Villefort. Cheamă-l pe cel mai apropiat.

— Cel mai apropiat e un abate italian care s-a mutat în casa vecină cu a dumitale. Vrei să-l anunţ, cînd voi trece pe acolo ?

— D'Avrigny — spuse Villefort — fii bun, te rog, şi condu-l pe domnul. Iată cheia ca să poţi intra şi ieşi cînd vrei. Adu preotul şi du-l dumneata în camera sărmanei mele copile.

— Vrei să stai de vorbă cu el, prietene ?

— Vreau să rămîn singur. Mă vei ierta, nu-i aşa ? Un preot trebuie să înţeleagă toate durerile, chiar şi durerea unui tată.

Şi domnul de Villefort, dîndu-i o cheie lui d'Avrigny, îl salută pentru ultima oară pe doctorul străin şi reintră în cabinet unde începu să lucreze.

Pentru unele organisme, munca este leacul tuturor suferințelor.

În clipa cînd coborau în stradă, cei doi medici zăriră un om învesmîntat în sutană care stătea pe pragul porții vecine.

— Iată-l pe cel despre care îți vorbeam — îi spuse medicul morților lui d'Avrigny.

D'Avrigny se apropie de preot.

— Părinte, — îi spuse el — ai vrea să faci un mare serviciu unui tată nefericit care și-a pierdut fiica ? Vorbesc de domnul procuror regal Villefort.

— Da, știu, moartea e în casa lui, răspunse preotul, cu un vădit accent italian.

— Atunci nu mai e nevoie să vă spun ce fel de serviciu îndrăznește să accepte de la dumneavoastră.

— Eram să vin să i-l ofer chiar eu, răspunse preotul. Misiunea noastră e s-o luăm înaintea îndatoririlor.

— Moarta e o fată...

— Da, știu. Am aflat de la servitorii pe care i-am văzut fugind din casă. Știu că se numea Valentine. M-am și rugat pentru ea.

— Mulțumesc, mulțumesc, spuse d'Avrigny. Fiindcă ați și început rugăciunile, binevoiți să le continuați. Veniți la căpătîiul moartei și o întreagă familie acoperită de doliu vă va fi recunoscătoare.

— Mă duc, răspunse preotul. Și îndrăznesc să spun că niciodată rugăciunile nu vor fi mai înflăcărate decît ale mele.

D'Avrigny îl luă pe abate de braț și, fără să dea ochi cu Villefort, închis în cabinetul lui, îl conduse pînă lîngă Valentine pe care cioclii aveau să pună stăpînire abia în noaptea următoare.

Cînd intrară în cameră, privirea lui Noirtier întîlni privirea abatelui și fără îndoială i se păru că citește ceva deosebit în ea, căci n-o mai părăsi.

D'Avrigny îi arătă preotului nu numai moarta, dar și pe cel în viață, iar preotul îi făgădui lui d'Avrigny să se roage pentru Valentine și să aibă grijă de Noirtier.

Abatele făgădui în mod solemn și, desigur, pentru a nu fi stingherit în rugăciuni și pentru ca Noirtier să nu fie stînjenit în durerea lui, de îndată ce d'Avrigny părăsi camera, el trase nu numai zăvoarele de la ușa prin care ieșise doctorul, dar și pe cele de la ușa care ducea la doamna de Villefort.

Capitolul XXVII

SEMNATURA DANGLARS

A doua zi vremea fu mohorîtă şi noroasă.

Cioclii îşi îndepliniseră în timpul nopţii funebrele lor treburi şi cususeră corpul depus pe pat în giulgiul lugubru care-i înfăşoară pe răposaţi, dîndu-le — orice s-ar spune despre egalitatea în faţa morţii — o ultimă mărturie a luxului iubit în timpul vieţii.

Giulgiul era o bucată splendidă de batist cumpărată de Valentine abia cu cincisprezece zile înainte.

Seara, nişte oameni chemaţi special îl duseseră pe Noirtier din camera Valentinei în camera lui şi, împotriva tuturor aşteptărilor, bătrînul nu se împotrivi de loc să plece de lîngă corpul nepoatei sale.

Abatele Busoni veghease pînă în zori, cînd plecase acasă, fără să stea de vorbă cu nimeni.

Pe la orele opt dimineaţa, d'Avrigny se reîntorsese. El îl reîntîlni pe Villefort ducîndu-se la Noirtier şi îl însoţi cu gînd să afle cum îşi petrecuse bătrînul noaptea.

Îl găsiră în marele jilţ, care-i servea drept pat, odihnindu-se aproape surîzător, într-un somn blînd

Amîndoi se opriră miraţi în prag.

— Ia te uită ! îi şopti d'Avrigny lui Villefort, care-şi privea tatăl adormit. Vezi cum ştie natura să potolească cele mai vii suferinţe ? Sigur, nu se poate spune că domnul Noirtier nu şi-a iubit nepoata. Şi totuşi, iată-l că doarme.

— Da, ai dreptate, răspunse Villefort mirat. Doarme şi e ciudat, căci de obicei cea mai mică supărare îl ţine treaz, nopţi întregi.

— L-a doborît durerea, răspunse d'Avrigny.

Şi amîndoi porniră gînditori spre cabinetul procurorului regal.

— Iată, eu n-am dormit de loc, spuse Villefort arătîndu-i lui d'Avrigny patul neatins. Pe mine, durerea nu mă doboară. De două nopţi n-am închis ochii, dar în schimb, priveşte-mi biroul: cît am mai scris, Doamne, Doamne, în aceste două zile şi două nopţi!... Ce-am mai răsfoit dosarul şi ce de însemnări am mai făcut pe actul de acuzare al ucigaşului Benedetto! Muncă, muncă! Patimă, bucurie, furia mea, tu îmi nimiceşti toate durerile!

Şi Villefort îi strînse convulsiv mîna doctorului.

— Ai nevoie de mine? întrebă d'Avrigny.

— Nu, răspunse Villefort. Te-aş ruga numai să te întorci pe la ora unsprezece. Ştii, la prînz are loc... plecarea... Doamne! Biata mea copilă! Biata mea copilă!

Şi redevenind om, procurorul regal îşi îndreptă ochii spre cer, suspinînd.

— Ai să stai chiar dumneata în salonul de primire?

— Nu. Am un văr care va lua asupra lui această tristă onoare. Eu voi lucra, doctore; cînd lucrez uit de toate.

Într-adevăr, nici nu ieşise doctorul, cînd procurorul regal îşi şi reîncepuse munca.

Ajungînd pe peron, d'Avrigny întîlni ruda despre care îi vorbise Villefort, un ins neînsemnat şi pentru povestirea noastră şi pentru familie, una din fiinţele hărăzite prin naştere să fie folosite de alţii.

Ruda sosise la ora fixată, îmbrăcat în negru, cu doliu la braţ. Venise cu un chip studiat în oglindă, pe care socotea să-l păstreze atîta cît va fi nevoie şi să-l părăsească apoi.

La orele unsprezece, trăsurile funebre huruiră pe lespezile curţii, iar foburgul Saint Honoré se umplu de glasul mulţimii la fel de dornică de bucuriile ca şi de doliurile bogătaşilor, şi care dă fuga la o înmormîntare pompoasă cu aceeaşi grabă ca la nunta unei ducese.

Puţin cîte puţin, salonul mortuar se umplu. Sosiră mai întîi o parte din vechile noastre cunoştinţe, adică

Debray, Château-Renaud, Beauchamp, apoi toate figurile ilustre ale parchetului, ale literaturii şi ale armatei; căci domnul de Villefort ocupa, mai mult prin meritul său personal decît prin poziţia socială, un loc de frunte în societatea pariziană.

Vărul stătea la uşă şi poftea lumea înăuntru. Trebuie spus că pentru indiferenţi însemna o mare uşurare să vadă la uşă un chip indiferent, care nu le cerea de loc oaspeţilor o înfăţişare mincinoasă sau lacrimi false, cum ar fi făcut un tată, un frate, sau un logodnic.

Cei ce se cunoşteau se chemau din priviri şi se adunau în grupuri.

Unul dintre grupurile acestea era format din Debray, Château-Renaud şi Beauchamp.

— Biata fată! spuse Debray plătindu-şi fără voia lui, ca fiecare de altfel obolul faţă de întîmplarea aceasta dureroasă. Biata fată! Atît de bogată şi de frumoasă! Te-ai fi gîndit că o să moară, Château-Renaud, cînd am văzut-o, acum cîtă vreme? ...Acum trei săptămîni, sau cel mult o lună, la semnarea contractului care n-a fost semnat?

— Pe cinstea mea că nu, răspunse Château-Renaud.

— O cunoşteai?

— Am vorbit cu ea o dată sau de două ori, la balul doamnei de Morcerf. Mi s-a părut încîntătoare, deşi puţin cam melancolică. Dar pe unde o fi mama vitregă? Nu ştii?

— S-a dus să-şi petreacă ziua cu soţia domnului care ne-a primit la intrare.

— Şi ăsta cine mai e?

— Cine?

— Domnul care ne-a primit. E deputat?

— Nu, răspunse Beauchamp. Pe onorabilii noştri deputaţi sînt osîndit să-i văd în fiecare zi, dar pe domnul de la intrare nu l-am văzut niciodată.

— Ai scris despre moartea aceasta în ziarul dumitale?

— Eu n-am scris, dar se pomeneşte despre ea. Chiar nu ştiu dacă o să-i placă domnului de Villefort. După cîte cred, s-a scris că dacă s-ar fi întîmplat patru morţi la rînd în altă parte decît în casa domnului procuror regal, e sigur că domnul procuror regal ar fi fost mai mişcat de ele.

— De altfel — spuse Château-Renaud — doctorul d'Avrigny care e medicul mamei susţine că e deznădăjduit.

— După cine te uiţi, Debray?

— Îl caut pe domnul de Monte-Cristo, răspunse tînărul.

— L-am întîlnit pe bulevard, cînd veneam încoace. Cred că are de gînd să plece, fiindcă se ducea la bancherul său.

— La bancherul său? Nu-i e Danglars bancher? îl întrebă Château-Renaud pe Debray.

— Cred că da, răspunse secretarul ministrului, uşor încurcat, dar nu lipseşte numai domnul de Monte-Cristo. Nu-l văd nici pe Maximilien.

— Morrel? Crezi că o cunoştea? întrebă Château-Renaud.

— Mi se pare că i-a fost prezentat numai doamnei de Villefort.

— Oricum, ar fi trebuit să vină, spuse Debray. Despre ce o să discute diseară? Înmormîntarea asta e ştirea zilei. Dar, tăcere, iată-l pe domnul ministru al justiţiei şi al cultelor; o să se creadă obligat să-i ţină un mic *speech* vărului plîngăreţ.

Şi cei trei tineri se apropiară de uşă ca să audă speech-ul domnului ministru al justiţiei şi al cultelor.

Beauchamp spusese adevărul. Venind spre locul înmormîntării, el îl întîlnise pe Monte-Cristo care, la rîndul lui, se îndrepta spre locuinţa lui Danglars, pe Chaussée d'Antin.

Zărind de la fereastra casei trăsura contelui intrînd în curte, bancherul îi ieşi în întîmpinare cu o înfăţişare tristă, dar binevoitoare.

— Conte — spuse Danglars întinzîndu-i mîna lui Monte-Cristo — ai venit să-mi aduci condoleanţe? Într-adevăr, mi-a intrat nenorocirea în casă. Şi încă într-atîta, încît, atunci cînd te-am zărit, mă întrebam eu însumi dacă nu cumva le-am dorit nenorocirea bieţilor Morcerfi. Vorba proverbului: cine sapă groapa altuia cade singur în ea. Pe cuvîntul meu că nu i-am dorit moartea lui Morcerf! Poate era el cam prea orgolios pentru un om pornit de jos, datorîndu-şi totul sie însuşi, ca şi mine. Dar fiecare cu păcatele lui. Ia seama, conte, oamenii din generaţia noastră... Dar iartă-mă, dumneata nu eşti din generaţia noastră, eşti tînăr încă... Celor din generaţia noastră nu le merge bine anul ăsta: dovadă puritanul de procuror regal, dovadă Villefort, care şi-a mai pierdut acum şi fiica. Aşa că ia seama: Villefort, cum spuneam, şi-a pierdut toată familia într-un chip ciudat: Morcerf şi-a pierdut cinstea şi s-a sinucis; eu m-am făcut de rîs prin ticăloşia lui Benedetto, şi apoi...

— Apoi ce? întrebă contele.

— Vai, nu ştii...

— Vreo nouă nenorocire?

— Fiica mea...

— Domnişoara Danglars?

— Eugénie ne-a părăsit.

— Doamne! Ce vorbeşti!

— Adevărul, dragă conte. Ce fericit eşti că n-ai nici nevastă, nici copil.

— Crezi?

— Şi încă cum!

— Şi spui că domnişoara Eugénie...

— N-a putut să îndure ocara făcută de ticălosul acela şi mi-a cerut voie să plece într-o călătorie.

— Şi a plecat?

— Ieri noapte.

— Cu doamna Danglars?

— Nu, cu o rudă... Dar pentru noi e ca şi pierdută, draga de ea! Căci mă îndoiesc că, avînd firea pe care

l-o știu, o să mai primească vreodată să se reîntoarcă în Franța!

— Ce vrei, dragă baroane — spuse Monte-Cristo — necazuri de familie, necazuri strivitoare pentru un biet om care n-ar avea altă avere în afară de copil, dar nu prea greu de îndurat pentru un milionar. Orice-ar spune filozofii, oamenii practici au să-i contrazică totdeauna în privința asta. Banii te mîngîie la multe necazuri. Iar dumneata ar trebui să te consolezi repede, orice ți s-ar întîmpla, dacă admiți puterea leacului acestuia atotputernic, dumneata, regele finanțelor, punctul de întîlnire al tuturor puterilor...

Danglars se uită piezîș la conte ca să vadă dacă-și bate joc de el sau dacă vorbește serios.

— Așa e! încuviință el. Fapt e că dacă banii consolează, eu trebuie să fiu consolat: sînt bogat.

— Atît de bogat, dragă baroane, încît averea dumitale seamănă cu piramidele. Chiar dacă ar voi cineva să le dărîme, n-ar îndrăzni; și chiar dacă ar îndrăzni, n-ar putea.

Danglars zîmbi de încrezătoarea naivitate a contelui.

— Asta îmi amintește că tocmai eram pe cale să fac cinci bonulețe cînd te-am văzut venind, îi răspunse el. Chiar semnasem două dintre ele. Îmi dai voie să le fac și pe celelalte trei?

— Fă-le, dragă baroane!

Se așternu o clipă de tăcere, în timpul căreia se auzi scîrțîind pana bancherului, pe cînd Monte-Cristo se uita la podoabele aurite ale tavanului.

— Bonuri spaniole, bonuri haitiene sau bonuri napolitane? întrebă Monte-Cristo.

— Nu — răspunse Danglars rîzînd cu rîsul lui înfumurat — sînt bonuri la purtător, bonuri asupra Băncii Franței. Iată, domnule conte — adăugă el — dumneata care ești împăratul finanțelor, așa cum eu sînt regele lor, ai văzut hîrtiuțe ca astea valorînd cîte un milion fiecare?

Monte Cristo luă, ca pentru a le cîntări, cele cinci petice de hîrtie pe care i le întindea Danglars plin de îngîmfare, şi citi:

„Domnul regent al Băncii este rugat să dispună plata la ordinul meu şi din fondurile depuse de mine, a sumei de un milion, în cont."

„Baronul Danglars"

— Unu, doi, trei, patru, cinci — făcu Monte-Cristo. Cinci milioane! Drace! Straşnic lucru, seniore Cresus!

— Aşa-mi fac eu afacerile, răspunse Danglars.

— E minunat, mai cu seamă dacă — după cum îmi închipui — suma e plătibilă în bani gheaţă.

— Aşa va fi! răspunse Danglars.

— E frumos că ai un asemenea credit. Zău că numai în Franţa se pot vedea astfel de lucruri: cinci petice de hîrtie valorînd cinci milioane. Şi trebuie să le vezi ca să crezi.

— Ai cumva vreo îndoială?

— Nu.

— Spui asta cu un ton... Iată, fă-mi plăcerea; du-te împreună cu funcţionarul meu la bancă şi îl vei vedea ieşind cu bonuri de tezaur pentru aceeaşi sumă.

— Zău aşa — spuse Monte-Cristo împăturind cele cinci bilete — pe cinstea mea, e foarte interesant, şi am să fac experienţa eu însumi. Creditul meu la dumneata era de şase milioane. Am luat nouă sute de mii de franci, îmi mai datorezi deci cinci milioane şi o sută de mii. Iau peticele astea de hîrtie pe care le ţin drept bune numai văzîndu-ţi semnătura pe ele, şi poftim o chitanţă generală pentru şase milioane care ne va pune contul în ordine. O pregătisem mai dinainte, căci trebuie să spun că azi am mare nevoie de bani.

Şi Monte-Cristo vîrî cu o mînă cele cinci bilete în buzunar, în timp ce cu cealaltă îi întinse bancherului chitanţa.

Dacă trăsnetul ar fi căzut la picioarele lui Danglars, tot nu l-ar fi îngrozit mai mult.

— Cum? îngăină el. Cum, domnule conte, iei banii? Iartă-mă, iartă-mă, sînt bani pe care-i datorez azilelor, sînt un depozit şi făgăduisem să-i plătesc în dimineaţa asta.

— Imi e totuna, răspunse Monte-Cristo. Nu ţin neapărat la biletele astea. Plăteşte-mi în alte valori. Hîrtiile le luasem numai din curiozitate ca să pot spune întregii lumi că fără nici un aviz, fără să-mi ceară nici măcar cinci minute de răgaz, casa Danglars mi-a plătit cinci milioane bani gheaţă. Ar fi fost un lucru deosebit! Dar poftim valorile. Îţi repet: dă-mi altele în locul lor.

Şi-i întinse cele cinci bonuri lui Danglars, care, livid, întinse mai întîi mîna, aşa cum vulturul îşi întinde ghearele prin gratiile cuştii, ca să oprească bucata de carne ce i se răpeşte.

Deodată Danglars se răzgîndi şi, făcînd o sforţare puternică, reuşi să se stăpînească.

Apoi începu să zîmbească, iar trăsăturile feţei lui tulburate i se destinseră încetul cu încetul.

— Adevărat, chitanţa dumitale înseamnă bani.

— Sigur că da. Dacă am fi la Roma, casa Thompson & French ar plăti la fel de uşor cum ai plăti şi dumneata.

— Iartă-mă, domnule conte, iartă-mă!

— Pot deci să păstrez banii aceştia?

— Sigur! — răspunse Danglars ştergîndu-şi sudoarea care-i brobonea la rădăcina părului — păstrează-i, păstrează-i.

Monte-Cristo vîrî din nou cele cinci bilete în buzunar, în timp ce ochii lui păreau să spună:

„Bagă de seamă! Gîndeşte-te bine! Dacă te căieşti, mai e încă timp."

— Nu — făcu Danglars. Nu! Păstrează semnăturile. Dar ştii, nu există om mai formalist decît bancherul. Pregătisem banii aştia pentru azile şi mi se pare că îi fur dacă dau alţii, ca şi cum banii n-ar avea aceeaşi valoare. Scuză-mă!

Şi începu să rîdă, zgomotos dar nervos.

— Te-am scuzat, răspunse binevoitor Monte-Cristo. Şi iau banii.

Spunînd acestea, el vîrî bonurile în portofel.

— Ar mai rămîne de plată o sută de mii de franci, urmă Danglars.

— O nimica toată! făcu Monte Cristo. Comisionul trebuie să se ridice cam la suma asta. Păstrează-i şi sîntem chit.

— Vorbeşti serios, conte? întrebă Danglars.

— Cu bancherii nu glumesc niciodată, răspunse Monte-Cristo cu o seriozitate aproape necuviincioasă.

Şi se îndreptă spre uşă, tocmai în clipa cînd lacheul anunţa:

— Domnul de Boville, casier general al azilelor.

— Pe cinstea mea — spuse Monte-Cristo — se pare că am sosit la timp ca să mă bucur de semnăturile dumitale, fiindcă se ceartă lumea pentru ele.

Danglars păli încă o dată şi se grăbi să-şi ia rămas bun de la conte.

Contele de Monte-Cristo schimbă un salut ceremonios cu domnul de Boville, care stătea în picioare în salonul de aşteptare. După ce Monte-Cristo plecă, noul sosit fu introdus imediat în cabinetul lui Danglars.

Pe chipul deobicei atît de serios al contelui, flutură un zîmbet uşor cînd dădu cu ochii de portofelul pe care îl ţinea în mînă domnul casier al spitalelor.

Ajuns la poartă, el se urcă în trăsură şi ceru să fie dus de-a dreptul la bancă.

In acest timp, Danglars, stăpînindu-şi emoţia, ieşea în întîmpinarea casierului general.

Se înţelege de la sine că nu-i lipseau de pe buze zîmbetul şi politeţea cea mai adîncă.

— Bună ziua, dragul meu creditor, începu el. Pariez că ai venit în calitate de creditor.

— Ai ghicit, domnule baron, răspunse Boville. Azilele sînt prezente prin mine. Văduvele şi orfanii vin

să-ți ceară, prin mîinile mele, o pomană de cinci milioane.

— Și se mai spune că orfanii sînt de plîns! făcu Danglars preluînd gluma. Bieții copii!

— Iată-mă așadar venit în numele lor, spuse Boville. Ai primit ieri scrisoarea mea, nu?

— Am primit-o.

— Iată chitanța.

— Dragă domnule de Boville — spuse Danglars — văduvele și orfanii dumitale, dacă vei binevoi, să mai aibă bunătatea să aștepte douăzeci și patru de ore, dat fiind că domnul de Monte-Cristo, pe care l-ai văzut ieșind de aici... L-ai văzut, nu-i așa?

— Da. Ei și?

— Domnul de Monte-Cristo le-a luat cele cinci milioane.

— Cum asta?

— Contele avea un credit nelimitat la mine, credit deschis de casa Thmopson & French din Roma. A venit să-mi ceară cinci milioane dintr-o dată. I-am dat un bon pentru bancă: acolo sînt depuși banii mei. Și, înțelegi, mă tem să nu pară ciudat că iau de la bancă zece milioane într-o singură zi. In două zile — adăugă Danglars zîmbind — n-ar fi nimic.

— Ei aș! făcu de Boville ca și cînd n-ar fi crezut nici o boabă din ce i se povestise. Cinci milioane la domnul care a ieșit adineori și care m-a salutat ca și cum l-aș cunoaște?

— Poate că el te cunoaște fără ca dumneata să-l cunoști. Domnul de Monte-Cristo cunoaște pe toată lumea.

— Cinci milioane!?

— Iată-i chitanța. Fă ca Toma-Necredinciosul! Uită-te și pipăie.

De Boville luă hîrtia pe care i-o întindea Danglars și citi:

„Am primit de la domnul baron Danglars suma de cinci milioane o sută de mii de franci, pe care-i va

primi la dorință de la casa „Thompson & French" din Roma".

— Pe cinstea mea, e adevărat! făcu Boville.

— Cunoști casa Thompson & French?

— Da, am făcut pe vremuri cu ea o afacere de douăsute de mii de franci. Dar de atunci nu i-am mai auzit numele.

— E una dintre cele mai serioase firme din Europa, spuse Danglars aruncînd cu nepăsare pe birou chitanța pe care o luase din mîinile lui Boville.

— Și așa, avea cinci milioane, numai la dumneata? Măi, măi! Dar trebuie să fie un nabab contele ăsta de Monte-Cristo.

— Pe cinstea mea că habar n-am ce e; dar avea trei credite nelimitate: unul asupra mea, unul asupra lui Rotschild, unul asupra lui Laffitte. Și, după cum vezi, m-a preferat pe mine, lăsîndu-mi o sută de mii de franci drept comision, adăugă Danglars nepăsător.

De Boville păru cuprins de cea mai mare admirație.

— Va trebui să-i fac o vizită și să capăt o danie pentru noi.

— Da, e ca și cum ai avea dania în mînă. Numai milosteniile lui se ridică la mai mult de douăzeci de mii de franci pe lună.

— Minunat! De altfel cred că am să-i dau ca pildă pe doamna de Morcerf și pe fiul ei.

— De ce?

— Și-au lăsat toată averea azilelor.

— Care avere?

— Averea lor, a răposatului general Morcerf.

— Și de ce?

— Fiindcă nu mai voiau nici un gologan dobîndit prin ticăloșie.

— Dar din ce au să trăiască?

— Mama se retrage la țară iar fiul se angajează în armată.

— Ia te uită! făcu Danglars. Ce mai conştiinţe!
— Am înregistrat ieri actul de danie.
— Şi cît aveau?
— Nu cine ştie ce: un milion două sute, un milion trei sute de mii de franci. Dar să revenim la milioanele noastre.
— Bucuros, spuse Danglars cît putea mai firesc. Aşadar eşti zorit să iei banii?
— Sigur, mîine se face verificarea caselor noastre.
— Mîine? De ce n-ai spus aşa de la început? Păi pînă mîine mai e un veac! La ce oră are loc verificarea?
— La două.
— Trimite la prînz după bani, spuse Danglars zîmbind.
Domnul de Boville nu răspunse mare lucru. Dădu doar din cap şi îşi mişcă portofelul.
— Ştii ce? Mă gîndesc că ai putea să mai faci încă ceva, ca să fie mai bine.
— Ce să fac?
— Chitanţa domnului de Monte-Cristo valorează bani. Trece-o la Rotschild sau la Laffitte. Au să ţi-o primească numaidecît.
— Deşi e plătibilă la Roma?
— Sigur că da. O să te coste numai o diferenţă de scont de cinci-şase mii de franci.
Casierul făcu un salt înapoi.
— Nu, nu! Mai bine aştept pînă mîine. Ce larg eşti la mînă!
— Iartă-mă, făcu Danglars, cu neobrăzare. Credeam că ai de acoperit vreo lipsă.
— Aşa? făcu domnul de Boville.
— Ascultă, s-a mai întîmplat şi altora, şi în cazuri de astea trebuie să faci un sacrificiu.
— Mulţumesc lui Dumnezeu, n-am nevoie, răspunse de Boville.
— Atunci pe mîine, nu-i aşa? dragă domnule casier.

— Dă, pe mîine, dar sigur.

— Ei asta e! Glumeşti? Trimite la prînz şi banca va fi anunţată.

— Am să viu eu însumi.

— Cu atît mai bine, fiindcă o să am plăcerea să te mai văd.

Cei doi îşi strînseră mîinile.

— Ce voiam să-ţi spun? — adăugă Boville. Nu te duci la înmormîntarea bietei domnişoare de Villefort? Am întîlnit cortegiul pe bulevard.

— Nu, răspunse bancherul. M-am făcut niţel de rîs cu afacerea Benedetto şi vreau să rămîn la fund.

— Ei aş! N-ai dreptate. Ce vină ai dumneata în toate astea?

— Ascultă, dragul meu, cînd porţi un nume nepătat ca al meu, îţi pasă de orice.

— Fii sigur că toată lumea te plînge şi mai ales toată lumea o deplînge pe fiica dumitale.

— Biata Eugénie! făcu Danglars oftînd. Ştii că se călugăreşte?

— Nu.

— Vai! Din nenorocire e adevărat. A doua zi după întîmplare, s-a hotărît să plece cu o călugăriţă care-i era prietenă: s-a dus să caute o mănăstire cu o viaţă aspră în Italia sau în Spania.

— E groaznic!

Şi domnul de Boville plecă spunîndu-i tatălui mii de cuvinte bune şi alinătoare.

Dar nu ajunse bine afară, cînd Danglars, cu o energie în mişcări pe care n-o vor înţelege decît cei ce au văzut piesa *Robert Macaire,* de Frédérik, şopti:

— Idiotule!!!

Şi vîrînd chitanţa lui Monte-Cristo într-un mic portofel, adăugă:

— Vino la prînz. Atunci voi fi departe...

Apoi încuie uşa de două ori, îşi goli casa de bani, strînse vreo cincizeci de mii de franci în bancnote,

arse unele hîrtii, puse altele în evidență și începu să scrie o scrisoare pe care, după ce o pecetlui, scrise următoarele cuvinte: „Doamnei baroane Danglars".

— Astă seară — șopti el — i-o voi pune eu însumi pe masa de toaletă.

Apoi, scoțînd un pașaport din sertar, adăugă:

— Bun. Mai e valabil încă pentru două luni.

Capitolul XXVIII

CIMITIRUL PÈRE-LACHAISE

Domnul de Boville întîlnise într-adevăr convoiul funerar care o ducea pe Valentine spre lăcaşul de veci.

Vremea era mohorîtă şi înnorată. Un vînt călduţ încă, dar ucigător pentru frunzele îngălbenite, le zmulgea de pe crengile despuiate încetul cu încetul şi le învîrteja deasupra mulţimii nesfîrşite care umplea bulevardele.

Ca un adevărat parizian, domnul de Villefort privea cimitirul Père-Lachaise drept singurul loc demn să primească rămăşiţele pămînteşti ale unei familii pariziene. Celelalte i se păreau cimitire de ţară, camere mobilate ale morţilor. Un răposat de familie bună putea să se simtă ca acasă numai la Père-Lachaise.

După cum am mai spus, el îşi cumpărase acolo dreptul de veci asupra locului pe care se înălţa cavoul atît de grabnic populat de toţi membrii primei sale familii.

Pe frontispiciul cavoului se putea citi: FAMILIA SAINT MÉRAN ŞI VILLEFORT, căci aceasta fusese ultima dorinţă a sărmanei Renée, mama Valentinei.

Spre Père-Lachaise deci, se îndrepta cortegiul pompos pornit din faubourgul Saint Honoré. El străbătu întregul Paris, merse de-a lungul faubourgului du Temple, apoi de-a lungul bulevardelor exterioare, pînă la cimitir.

Peste cincizeci de trăsuri de casă urmau cele douăzeci de trăsuri de doliu, iar după cele cincizeci de trăsuri mai veneau încă, pe jos, vreo cinci sute de oameni.

Aproape toţi erau tineri pe care moartea Valentinei îi lovise ca un trăsnet. Cu toată atmosfera glacială a

secolului şi cu tot prozaismul epocii, ei suferiseră influenţa poetică a acestei frumoase, curate şi minunate fete, răpită în floarea vîrstei.

La ieşirea din Paris, se văzu venind o trăsură trasă în goană de patru cai. Trăsura se opri, iar caii îşi întepeniră gleznele nervoase ca nişte arcuri de oţel. Sosise contele de Monte-Cristo.

Contele coborî din caleaşcă şi se amestecă printre cei ce urmau pe jos carul funebru.

Zărindu-l, Château-Renaud coborî din cupeu şi veni să-l însoţească. Beauchamp se dădu şi el jos din trăsurica închiriată în care se afla.

Contele privea cu atenţie prin toate golurile din rîndurile mulţimii. Era vădit că se uita după cineva. In sfîrşit, nu se mai abţinu.

— Unde e Morrel ? întrebă el. Ştie cineva dintre dumneavoastră, domnilor, unde este ?

— Asta ne-am întrebat şi noi, încă de la casa răposatei, răspunse Château-Renaud. Nu l-a zărit nimeni.

Contele tăcu dar continuă să privească în jur. In sfîrşit, ajunseră la cimitir.

Privirea pătrunzătoare a lui Monte-Cristo cercetă dintr-o dată tufele de tisă şi de pin şi în curînd neliniştea îi pieri : o umbră se strecura pe sub carpenii negri. Fără îndoială că Monte-Cristo îl recunoscuse pe Maximilien.

Se ştie ce înseamnă o înmormîntare în acest măreţ oraş al morţilor : grupuri negre presărate prin aleile albe, tăcerea cerului şi a pămîntului tulburată de zgomotul cîtorva crengi rupte sau a vreunui gard viu călcat în picioare în jurul vreunui mormînt ; apoi cîntecul trist al preoţilor amestecat ici-colo cu suspinele scăpate din vreun maldăr de flori, sub care se vede vreo femeie, doborîtă, cu mîinile împreunate.

Umbra zărită de Monte-Cristo străbătu repede pîlcul de pomi dinapoia mormîntului Héloïsei şi al lui Abélard, se aşeză alături de ciocli, lîngă caii care

purtau trupul și ajunse odată cu ei la locul ales pentru groapă.

Fiecare privea cîte ceva ; dar Monte-Cristo n-avea ochi decît pentru umbra aceasta abia băgată în seamă de cei din preajma ei.

De două ori ieși contele din mulțime ca să vadă dacă mîinile omului nu căutau vreo armă ascunsă sub veșmînt.

Cînd convoiul se opri, îl recunoscură cu toții pe Morrel care, cu redingota lui neagră, închejată pînă sus, cu fruntea palidă, cu obrajii brăzdați, ținînd pălăria mototolită în mîinile încîrcite, se rezemase de un arbore pe o movilă ceva mai înaltă, ca să nu scape din vedere niciunul din amănuntele ceremoniei ce avea să se îndeplinească.

Totul se petrecu după obicei. Cîțiva rostiră discursuri și, ca întotdeauna, făcură asta tocmai cei mai puțin impresionați. Unii plîngeau moartea prea timpurie ; alții pomeneau de durerea tatălui, ba unii, mai isteți, găseau că fata se rugase de mai multe ori față de Villefort pentru vinovații deasupra cărora el ținea atîrnată spada justiției. Pe scurt, fură folosite în toate felurile metaforele înflorite și imaginile dureroase din versurile lui Malherbe către Dupérier.

Monte-Cristo nu auzea nimic, nu vedea nimic sau, mai bine-zis, nu-l vedea decît pe Maximilien. Calm și neclintit, tînărul prezenta o priveliște înfricoșătoare pentru acela care, numai el, putea citi ce i se petrecea în adîncul inimii.

— Uite-l pe Morrel ! îi spuse pe neașteptate Beauchamp lui Debray. Ce naiba s-o fi vîrît acolo ?

Și i-l arătă și lui Château-Renaud.

— Ce palid e ! spuse acesta, tresărind.

— Îi e frig, răspunse Debray.

— Da' de unde ! rosti Château-Renaud. Eu cred că este emoționat. Maximilien e foarte impresionabil.

— Ei, aș ! făcu Debray. Abia dacă o cunoștea pe domnișoara de Villefort. Chiar dumneata ai spus asta.

— E adevărat. Îmi amintesc, totuşi, că la balul de la doamna Morcerf, el a dansat cu ea de trei ori. Vă amintiţi, conte, balul la care aţi avut atîta succes?

— Nu, nu-mi aduc aminte, răspunse Monte-Cristo, fără să ştie măcar cui şi ce răspunde, ocupat să-l supravegheze pe Maximilien ai cărui obraji se împurpurau, aşa cum li se întîmplă celor ce-şi înăbuşă sau îşi opresc răsuflarea.

— S-au sfîrşit discursurile. Adio, domnilor — spuse Monte-Cristo pe neaşteptate.

Şi dădu semnalul de plecare, dispărînd fără să se ştie pe unde trecuse.

Ceremonia mortuară luase sfîrşit, iar cei ce erau de faţă porniră înapoi spre Paris.

Doar Château-Renaud îl mai căută o clipă cu privirea pe Maximilien. Dar, pe cînd se uita după contele care se depărta, Maximilien îşi părăsise locul şi Château-Renaud, după ce-l căută zadarnic, porni după Debray şi Beauchamp.

Monte-Cristo se vîrîse într-un desiş şi, ascuns înapoia unui mormînt, pîndea pînă şi cele mai mici gesturi ale lui Morrel, care, încet-încet, se apropiase de cavoul părăsit mai întîi de curioşi şi apoi de grupuri.

Maximilien privi în preajmă, abia mişcîndu-şi ochii, fără să deslueşască nimic. În clipa cînd privirea îi ajunse în partea opusă a locului unde se afla, Monte-Cristo se mai apropie cu vreo zece paşi, fără să fie văzut.

Tînărul îngenunche.

Monte-Cristo, cu glasul stins, cu ochii aţintiţi şi măriţi, cu gleznele pregătite ca pentru a se repezi la primul semn, continua să se apropie de Maximilien.

Acesta, încovoindu-se pînă ce atinse lespedea cu fruntea, îmbrăţişă grilajul cu mîinile şi şopti:

— Valentine!

Auzindu-i geamătul, Monte-Cristo simţi că i se frînge inima. El înaintă cu un pas şi atingîndu-l cu mîna pe umăr, spuse:

— Dumneata erai, dragă prietene! Te căutam.

Monte-Cristo se aştepta la o izbucnire, la mustrări, la învinovăţiri. Dar se înşelase.

Maximilien se întoarse şi, părînd liniştit, îi răspunse:

— Vedeţi, mă rugam!

Privirea pătrunzătoare a lui Monte-Cristo îl cercetă cu de-amănuntul.

După aceea, contele păru că se linişteşte.

— Vrei să te duc înapoi în oraş? — întrebă el.

— Mulţumesc, nu.

— Spune-mi dacă doreşti ceva.

— Lăsaţi-mă să mă rog.

Contele se depărtă fără să se împotrivească, dar făcu asta pentru a-şi găsi un nou loc de unde nu-i scăpa nici un gest al lui Maximilien. Tînărul se ridică, îşi şterse genunchii albiţi de lespede şi porni pe drumul spre Paris fără să întoarcă măcar o singură dată capul.

El coborî încet, pe strada Roquette.

Dînd drumul trăsurii care-l aştepta la cimitir, Monte-Cristo îl urmă la vreo sută de paşi. Maximilien trecuse peste canal şi intră în strada Meslay, prin bulevard.

Cinci minute după ce poarta se închisese în urma lui, ea se redeschise pentru Monte-Cristo.

Julie se afla la portiţa grădinii, de unde se uita cu cea mai mare atenţie la bătrînul Pénelon care, luîndu-şi în serios rolul de grădinar, făcea butaşi din trandafiri de Bengal.

— Domnul Conte de Monte-Cristo! strîgă ea cu bucuria pe care o arăta fiecare membru al familiei de cîte ori venea Monte-Cristo în strada Meslay.

— Maximilien s-a întors acasă, nu-i aşa? întrebă contele.

— Cred că l-am văzut trecînd, răspunse Julie. Dar, vă rog, chemaţi-l pe Emmanuel.

— Iartă-mă, însă trebuie să mă urc imediat la Maximilien. Am să-i spun ceva deosebit de important.

— Atunci duceți-vă, spuse Julie, însoțindu-l cu zîmbetul ei pînă ce Monte-Cristo dispăru pe scară.

Contele străbătu îndată cele două etaje care despărțeau parterul de apartamentul lui Maximilien. Ajuns în coridor, el trase cu urechea. Nu se auzea nici un zgomot.

Ca în cea mai mare parte a clădirilor vechi locuite de un singur stăpîn, coridorul nu se închidea decît printr-o ușă de sticlă.

Dar la ușa aceasta nu exista cheie. Maximilien se zăvorîse pe dinăuntru. Din pricina unei perdele de mătase roșie care acoperea sticla, nu se putea vedea dincolo de ușă.

Neliniștea lui Monte-Cristo se trădă printr-o ușoară roșeață, semn de emoție puțin obișnuită la omul acesta de neclintit.

— Ce-i de făcut? șopti el.

Și chibzui o clipă.

— Să sun? Nu, nu. Adesea zgomotul unei sonerii, adică al unei vizite, grăbește hotărîrea celui ce se află în starea în care trebuie să fie acum Maximilien, și atunci, după zgomotul soneriei, se aude încă un zgomot.

Monte-Cristo se cutremură și, pentru că de obicei lua o hotărîre cu iuțeala fulgerului, izbi cu cotul într-unul din carourile ușii de sticlă, care se făcu țăndări. Apoi ridică perdeaua și-l văzu pe Maximilien în fața biroului, cu o pană în mînă. Tînărul sărise de pe scaun la zgomotul geamului spart.

— Nu-i nimic, îl liniști Monte-Cristo. Îți cer iertare, dragă prietene. Am alunecat și m-am lovit cu cotul de geam. Acum, dacă s-a spart, am să profit ca să intru la dumneata. Nu te deranja, nu te deranja!

Și trecîndu-și brațul prin geamul spart, Monte-Cristo trase zăvorul.

Maximilien se ridică cu vădită neplăcere și porni în întîmpinarea lui Monte-Cristo, mai mult ca să-i oprească trecerea decît ca să-l primească.

— Zău că servitorii sînt de vină, spuse Monte-Cristo trecîndu-şi cotul. Podeaua luceşte ca oglinda.

— V-aţi rănit? întrebă rece Maximilien.

— Nu ştiu. Dar ce făceai aici? Scriai?

— Eu?

— Ai degetele pătate de cerneală.

— Adevărat, răspunse Maximilien. Scriam. Mi se întîmplă şi asta cîteodată, oricît de militar aş fi.

Monte-Cristo făcu cîţiva paşi în odaie. Maximilien fu silit să-l lase să treacă, dar îl urmă.

— Scriai? urmă Monte-Cristo cu o privire obositoare prin fixitatea ei.

— Am avut cinstea să vă răspund că da, făcu Morrel.

Contele aruncă o privire în preajmă.

— Ţii pistoalele lîngă călimară? adăugă el, arătînd cu degetul armele puse pe birou.

— Plec într-o călătorie, răspunse Maximilien.

— Prietene! făcu Monte-Cristo cu un glas nespus de blînd.

— Domnule!

— Prietene, dragă Maximilien, nu lua hotărîri pripite, te rog!

— Nu iau nici un fel de hotărîri pripite, răspunse Maximilien înălţînd din umeri. Şi de ce, mă rog, o călătorie vi se pare că ar fi o astfel de hotărîre?

— Maximilien — continuă Monte-Cristo — să lăsăm la o parte măştile pe care le purtăm. Nu mă amăgeşti cu liniştea asta de comandă, după cum nu te amăgesc nici eu cu stăruinţa mea uşuratică. Înţelegi, nu-i aşa, că pentru a face ce-am făcut, pentru a sparge geamul, pentru a viola secretul camerii unui prieten, trebuie să fi fost într-adevăr neliniştit sau să fi fost sigur de ceva îngrozitor. Maximilien, dumneata vrei să-ţi curmi zilele!

— De unde vă vin asemenea gînduri, domnule conte? întrebă Maximilien, tresărind.

— Iţi spun că vrei să-ţi curmi zilele! continuă Monte-Cristo cu acelaşi sunet al glasului. Şi iată dovada!

Apropiindu-se de birou el ridică fila albă pe care tînărul o aruncase deasupra unei scrisori începute şi luă scrisoarea.

Maximilien se repezi să i-o zmulgă din mînă.

Dar Monte-Cristo îi prevăzuse gestul şi-l preveni prinzînd pumnul lui Maximilien şi oprindu-l aşa cum opreşte un lanţ de oţel mişcarea unei maşini.

— Vezi bine că voiai să-ţi curmi zilele, Maximilien! urmă Monte-Cristo. E scris aici!

— Şi chiar dacă ar fi fost aşa — strigă Maximilien trecînd pe neaşteptate de la calmul aparent la furie — şi chiar dacă ar fi aşa, chiar dacă m-aş fi hotărît să întorc spre mine ţeava pistolului, cine m-ar putea împiedica? Cine ar putea avea curajul să mă împiedice? Cînd îi voi spune: „toate nădejdile îmi sînt zdrobite, inima mi-e frîntă, viaţa mi s-a stins, în jurul meu nu văd decît doliu şi dezgust; pămîntul s-a schimbat în cenuşe; orice glas omenesc mă sfîşie." Cînd voi spune: „îţi faci pomană cu mine lăsîndu-mă să mor, căci altfel mi-aş pierde mintile, aş înnebuni!" Iată, domnule, cînd voi spune aşa, cînd se va vedea că o spun cu frămîntările şi cu lacrimile inimii, credeţi că mi se va răspunde: „— N-ai dreptate"? Credeţi că mă va împiedica cineva să nu mai fiu cel mai nefericit dintre nefericiţi? Spuneţi, domnule, spuneţi, oare dumneavoastră aţi avea curajul?

— Da, Maximilien, răspunse Monte-Cristo cu o voce al cărui calm era ciudat de nepotrivit faţă de înflăcărarea tînărului. Da, eu voi fi acela.

— Dumneavoastră! — strigă Morrel cu tot mai multă mînie şi dojană în glas — dumneavoastră care m-aţi ademenit cu o speranţă nesăbuită! Dumneavoastră care m-aţi reţinut, m-aţi legănat, m-aţi adormit cu făgăduieli zadarnice, atunci cînd aş fi putut, prin vreo izbucnire, prin vreo hotărîre supremă, s-o salvez sau cel puţin s-o văd murind în braţele mele! Dum-

neavoastră care spuneaţi că aveţi toate mijloacele puse la îndemînă de inteligenţă, toate puterile materiei, dumneavoastră care jucaţi sau mai bine zis care vă faceţi că jucaţi rolul Ursitei şi care n-aveţi nici măcar puterea să-i daţi o contraotravă unei tinere otrăvite! Într-adevăr, dommule, mi-aţi face milă dacă nu m-aţi îngrozi!

— Maximilien...

— Da, mi-aţi spus să las masca la o parte. Ei bine, fiţi mulţumit, eu am lăsat-o. Da, cînd m-aţi urmărit în cimitir, v-am mai răspuns, fiindcă am inimă bună. Cînd aţi intrat, v-am lăsat să pătrundeţi pînă aici... Dar fiindcă întreceţi măsura, fiindcă veniţi să mă înfruntaţi pînă şi în camera asta unde m-am retras ca într-un mormînt, fiindcă mi-aduceţi o nouă suferinţă, mie, care crezusem că le-am îndurat pe toate, conte de Monte-Cristo, pretinsul meu binefăcător, conte de Monte-Cristo, salvator al tuturor, fiţi mulţumit, o să vă vedeţi prietenul murind!...

Şi Maximilien, cu rîsul nebuniei pe buze, se repezi a doua oară la pistoale.

Monte-Cristo, palid ca un spectru dar cu ochii aruncînd fulgere, întinse mîinile spre arme şi-i zise:

— Iţi repet, că nu-ţi vei curma zilele!

— Atunci opriţi-mă! răspunse Maximilien făcînd o ultimă încercare, înfrîntă, ca şi prima, de braţul de oţel al contelui.

— Am să te opresc!

— Dar la urma urmei, cine sînteţi ca să vă luaţi dreptul acesta tiranic asupra unor fiinţe libere şi cugetătoare? strigă Maximilien.

— Cine sînt? repetă Monte-Cristo. Ascultă: sînt singurul om din lume care are dreptul să spună: Maximilien, nu vreau ca fiul tatălui tău să moară astăzi!

Şi Monte-Cristo, măreţ, transfigurat, sublim, înaintă cu braţele încrucişate spre tînărul care se cutremură şi se dădu înapoi cu un pas, învins fără voie de înfăţişarea aproape divină a omului acestuia.

— De ce-mi vorbiți de tata? îngăimă el. De ce amestecați amintirea tatei în ce mi se întîmplă astăzi?

— Pentru că eu sînt acela care a salvat viața tatălui tău, într-o zi cînd voia să-și ia viața, așa cum tu vrei să ți-o iei astăzi; pentru că eu sînt omul care a trimis punga surioarei tale și *Faraonul* tatălui tău; pentru că eu sînt Edmond Dantès care, cînd erai copil, te juca pe genunchii lui!

Maximilien se mai dădu înapoi cu un pas, clătinîndu-se, sufocat, gîfîind, copleșit. Apoi puterile îl părăsiră și cu un strigăt, căzu în genunchi la picioarele lui Monte-Cristo.

Dintr-o dată firea lui minunată își reveni pe neașteptate și pe deplin: Maximilien se ridică, se năpusti afară din cameră, dădu buzna pe scări, strigînd cît putea mai tare:

— Julie! Julie! Emmanuel! Emmanuel!

Monte-Cristo voi să se năpustească și el, dar Maximilien s-ar fi lăsat mai curînd ucis decît să dea drumul ușii pe care o împingea în fața contelui.

La strigătele lui Maximilien, Julie, Emmanuel, Pénélon și alți cîțiva servitori alergară înspăimîntați.

Maximilien îi luă de mîini și deschizînd ușa le strigă cu o voce înăbușită de suspine:

— În genunchi! În genunchi! E binefăcătorul, e salvatorul tatei! Este...

Era să spună: „Edmond Dantès"!

Dar contele îl opri apucîndu-l de braț.

Julie se repezi la mîna contelui, Emmanuel îl îmbrățișă ca pe un zeu ocrotitor. Maximilien căzu pentru a doua oară în genunchi și lovi podelele cu fruntea.

Atunci omul de bronz simți cum i se topește inima în piept și o văpaie arzătoare îi izbucni din gîtlej în ochi. El își înclină fruntea și plînse!

Și în odaia aceasta, timp de cîteva clipe se auziră lacrimi și gemete sublime care ar fi putut părea ar-

monioase chiar şi îngerilor celor mai scumpi ai lui Dumnezeu.

Julie, abia revenindu-şi din emoţia adîncă pe care o simţise, se şi năpusti afară din cameră, coborî un etaj, dădu fuga în salon, cuprinsă de o bucurie copilărească şi ridică globul de cristal care apăra punga dăruită de necunoscutul din Aleile Meilhan.

In acest timp, Emmanuel îi spunea contelui cu o voce întretăiată de suspine :

— Domnule conte, cum aţi putut, cînd ne-aţi auzit vorbind atît de des despre binefăcătorul nostru necunoscut, cînd ne-aţi văzut înconjurînd o amintire cu atîta recunoştinţă şi adoraţie, cum aţi putut aştepta pînă astăzi ca să ne spuneţi cine sînteţi ? E o cruzime faţă de noi şi aş îndrăzni aproape să spun, domnule conte, că e o cruzime faţă de dumneavoastră înşivă.

— Ascultă, prietene — răspunse Monte-Cristo — prietene, căci pot să-ţi spun aşa, fiindcă, fără să ştii, îmi eşti prieten de unsprezece ani ; descoperirea tainei se datoreşte unui eveniment important pe care nu trebuie să-l cunoşti. Dumnezeu mi-e martor că aş fi vrut s-o ascund toată viaţa în fundul inimii mele — dar fratele vostru, Maximilien, mi l-a smuls printr-o pornire de care sînt sigur că se căieşte acum.

Apoi văzînd că Maximilien se trăsese înapoi spre un fotoliu, rămînînd tot în genunchi, Monte-Cristo adăugă pe şoptite, strîngîndu-i într-un anumit fel mîna lui Emmanuel :

— Aveţi grijă de el !

— De ce ? întrebă Emmanuel mirat.

— Nu pot să vă spun. Dar aveţi grijă de el.

Emmanuel cercetă camera cu privirea şi zări pistoalele.

Ochii i se aţintiră înspăimîntaţi pe arme şi i le arătă lui Monte-Cristo ridicînd degetul la înălţimea lor.

Monte-Cristo înclină capul.

Emmanuel voi să se îndrepte spre pistoale.

— Lasă-le ! spuse contele.

Apoi, ducîndu-se la Maximilien, îi luă mîna. Zbuciumul care frămîntase pentru o clipă inima tînărului se potolise lăsînd în locul lui o stare de uluire adîncă.

Julie se ivi din nou aducînd punga de mătase. Lacrimi de bucurie îi licăreau pe obraji, ca niște stropi de rouă.

— Iată amintirea scumpă, spuse ea. Să nu credeți că mi-e mai puțin scumpă de cînd știu cine e salvatorul nostru.

— Copila mea — răspunse Monte-Cristo roșind — îngăduie-mi să iau punga înapoi. De cînd îmi cunoști chipul, n-aș vrea să-ți mai amintești de mine altfel decît prin prietenia pe care te rog să mi-o dăruiești.

— Nu! spuse Julie apăsîndu-și punga pe inimă; nu! Nu! Vă rog! căci s-ar putea să ne părăsiți într-o zi. Din nenorocire, ne veți părăsi într-o zi, nu-i așa?

— Ai ghicit! răspunse Monte-Cristo zîmbind. Peste opt zile voi părăsi țara aceasta, în care atîția oameni meritînd răzbunarea cerului trăiau fericiți, pe cînd tata pierea de foame și de durere.

Anunțîndu-și plecarea apropiată, Monte-Cristo își aținti ochii asupra lui Maximilien și observă că la cuvintele voi părăsi țara *aceasta*, tînărul nu-și ieșise din amorțeală. Monte-Cristo înțelese că trebuia să dea o ultimă luptă cu durerea prietenului său și luînd mîinile Juliei și ale lui Emmanuel, pe care le reuni strîngîndu-le în ale sale, le spuse, cu blîndă autoritate părintească:

— Prieteni dragi, vă rog să mă lăsați singur numai cu Maximilien.

Pentru Julie aceasta însemna un prilej să ia înapoi prețioasa pungă de care Monte-Cristo uitase să mai pomenească.

Ea îi spuse repede lui Emmanuel:

— Să-i lăsăm!

Contele rămase cu Maximilien, care stătea nemișcat ca o statuie.

— Haide, îi spuse el atingîndu-i umărul cu degetul, ai de gînd să redevii bărbat, Maximilien?

— Da, căci încep iar să sufăr.

Monte-Cristo păru cuprins de o sumbră şovăială; fruntea i se încreţi.

— Maximilien! Maximilien! Gîndurile tale sînt nedemne de un creştin!

— N-aveţi grijă, prietene, răspunse Maximilien ridicînd capul şi zîmbindu-i contelui cu nespusă tristeţe. N-o să-mi mai caut moartea.

— Aşadar s-a isprăvit cu armele, s-a isprăvit cu deznădejdea?

— Da, căci am ceva mai bun decît ţeava pistolului sau vîrful pumnalului, ca să-mi vindec durerea.

— Sărman nebun... Ce altceva ai?

— Însăşi durerea care mă va ucide.

— Prietene — îi spuse Monte-Cristo cu o tristeţe la fel de adîncă — ascultă-mă:

Odată, într-o clipă de deznădejde la fel de mare ca a ta, fiindcă mă împingea la o hotărîre asemănătoare, am vrut şi eu, ca şi tine, să-mi curm zilele. Odată, tatăl tău, la fel de deznădăjduit, a vrut să-şi ia viaţa.

Dacă i s-ar fi spus tatălui tău în clipa cînd îşi îndrepta ţeava pistolului spre frunte; dacă mi s-ar fi spus mie în clipa cînd îndepărtam de lîngă pat pîinea de deţinut, pe care n-o mai atinsesem de trei zile, dacă ni s-ar fi spus la amîndoi, în clipa aceea supremă:

„Trăiţi! Va veni o zi cînd veţi fi fericiţi şi veţi binecuvînta viaţa!" de oriunde ar fi venit glasul, noi l-am fi ascultat cu zîmbetul îndoielii pe buze şi cu zbuciumul neîncrederii. Şi totuşi, de cîte ori, îmbrăţişîndu-te, tatăl tău n-a binecuvîntat viaţa; de cîte ori eu însumi...

— Dumneavoastră nu v-aţi pierdut decît libertatea, strigă Maximilien întrerupîndu-l; tata nu-şi pierduse decît averea; dar eu, eu am pierdut-o pe Valentine!

— Uită-te la mine, Maximilien, spuse Monte-Cristo cu solemnitatea care uneori îl făcea atît de mare şi de convingător; uită-te la mine: n-am nici lacrimi în

ochi, nici febră şi nici bătăi de moarte în inima mea. Şi totuşi, te văd suferind pe tine, Maximilien, pe tine care-mi eşti drag ca un fiu. Asta nu-ţi spune că durerea e ca viaţa şi că dincolo de ea rămîne totdeauna ceva necunoscut? Dacă te rog, dacă-ţi poruncesc să trăieşti, o fac numai cu convingerea că într-o bună zi îmi vei mulţumi că ţi-am păstrat viaţa.

— Doamne! Ce vorbe-s astea, conte! Luaţi seama! N-aţi iubit oare niciodată?

— Copile! răspunse Monte-Cristo.

— Vorbesc de dragoste adevărată, urmă Morrel. Eu am ajuns la douăzeci şi nouă de ani fără să iubesc, căci niciunul dintre simţămintele pe care le-am încercat pînă atunci nu meritau numele de dragoste. Ei bine, la douăzeci şi nouă de ani am văzut-o pe Valentine; deci de aproape doi ani o iubesc, de aproape doi ani am putut citi virtuţile fetei şi ale femeii scrise de însuşi mîna lui Dumnezeu în inima ei deschisă pentru mine ca o carte. Conte, cu Valentine aş fi putut avea o fericire nemărginită, uriaşă, necunoscută, o fericire prea mare, prea deplină, prea sfîntă pentru lumea asta. Şi fiindcă lumea asta nu mi-a dat-o, conte, trebuie să vă spun că fără Valentine, pentru mine nu mai există pe pămînt decît deznădejde şi dezolare.

— Ţi-am spus să nădăjduieşti, Maximilien, repetă Monte-Cristo.

— Atunci voi spune şi eu din nou: luaţi seama! răspunse Morrel. Căci încercaţi să mă convingeţi şi dacă mă convingeţi, mă veţi face să-mi pierd minţile făcîndu-mă să cred că aş putea s-o revăd pe Valentine.

Monte-Cristo zîmbi.

— Prietene! Tată! — strigă Maximilien plin de avînt — luaţi seama! Vă spun asta pentru a treia oară, căci mă înspăimîntă puterea pe care o aveţi asupra mea; luaţi seama la înţelesul cuvintelor rostite căci iată, ochii mi se însufleţesc din nou, inima mi se încălzeşte şi bate iar. Luaţi seama, căci mă

faceți să cred în lucruri supranaturale. Dacă-mi veți porunci să ridic piatra mormîntului care o acoperă pe fiica lui Iair, mă voi supune; dacă îmi veți face un semn doar, cu mîna, să păşesc deasupra valurilor, voi păşi pe valuri ca apostolul. Luați seama, mă voi supune!

— Nădăjduieşte, prietene, repetă contele.

— Rîdeți de mine, oftă Morrel recăzînd de la înălțimea înflăcărării sale pînă la prăpastia tristeții. Faceți cum fac mamele bune sau, mai bine zis, mamele egoiste, care potolesc prin cuvinte mieroase durerea copilului, fiindcă țipetele le obosesc. Nu, prietene. Mă înşelam cînd vă spuneam să luați seama. Nu vă temeți de nimic; îmi voi înmormînta durerea cu atîta grijă în străfundul pieptului, o voi acoperi şi o voi tăinui atîta, încît nu veți mai avea nici măcar grija s-o deplîngeți. Adio, prietene, adio!

— Dimpotrivă — spuse Monte-Cristo — de acum înainte, tu, Maximilien, vei trăi lîngă mine şi cu mine, nu mă vei mai părăsi, iar peste opt zile, vom lăsa departe, în urma noastră, Franța.

— Şi spuneți, totuşi, să nădăjduiesc?

— Da, fiindcă ştiu un mijloc de a te vindeca.

— Conte, mă mîhniți şi mai mult, dacă se poate una ca asta. In lovitura care m-a doborît nu vedeți decît o durere obişnuită pe care credeți că ați putea-o alina printr-un mijloc obişnuit, prin călătorii...

Şi Maximilien clătină din cap, neîncrezător.

— Ce vrei să-ți spun? urmă Monte-Cristo. Eu cred în făgăduielile mele. Lasă-mă să fac încercarea.

— Conte, îmi prelungiți agonia, atîta tot...

— Inimă slabă ce eşti, aşadar n-ai putere să-i dai unui prieten cîteva zile pentru proba pe care o încearcă! Ştii tu de ce e în stare contele de Monte-Cristo? Ştii tu cîtor puteri pămînteşti le porunceşte el? Ştii tu că are atîta credință în Dumnezeu încît poate să obțină minuni de la cel ce a spus că omul poate muta muntele din loc cu credința lui? Ei bine, minunea în care nădăjduiesc, aşteapt-o, sau...

— Sau... repetă Morrel.

— Sau, ia seama, Maximilien; altfel te voi numi nerecunoscător.

— Fie-vă milă de mine, conte!

— Mi-e atîta milă de tine, Maximilien, crede-mă, atîta milă încît dacă nu te voi vindeca într-o lună, zi cu zi, ceas cu ceas, ține bine minte ce-ți spun, te voi așeza eu însumi în fața pistoalelor încărcate și a unei cupe pline cu cea mai sigură otravă, cu o otravă mai sigură și mai puternică decît aceea care a ucis-o pe Valentine.

— Îmi făgăduiți?

— Da, pentru că sînt om, pentru că eu însumi, după cum ți-am spus, am vrut să mor, și chiar adeseori, de cînd m-a părăsit nenorocirea, am visat plăcerile somnului veșnic.

— Îmi făgăduiți, conte? strigă Maximilien amețit.

— Nu-ți făgăduiesc; îți jur, răspunse Monte-Cristo întinzîndu-i mîna.

— Peste o lună, pe onoarea dumneavoastră, că dacă voi mai suferi mă veți lăsa să fac ce vreau cu viața mea? Și orice aș face, nu-mi veți spune că sînt nerecunoscător?

— Peste o lună, zi cu zi, Maximilien. Peste o lună oră cu oră, iar data este sfîntă. Nu știu dacă te-ai gîndit dar astăzi sîntem în cinci septembrie. Se împlinesc zece ani de cînd l-am salvat pe tatăl tău care voia să moară.

Maximilien apucă mîna contelui și o sărută. Monte Cristo îl lăsă în voie, ca și cum ar fi înțeles că adorația asta i se cuvenea.

— Peste o lună — continuă el — vei găsi, pe masa dinaintea căreia ne vom afla și unul și altul, arme bune și o moarte blîndă. Dar, în schimb, îmi făgăduiești să aștepți pînă atunci și să trăiești?

— Vă jur și eu, la rîndul meu! strigă Maximilien.

Monte-Cristo îl îmbrățișă și-l ținu multă vreme strîns lîngă inimă.

— Şi acum, îi spuse el, începînd de astăzi vei locui la mine. Vei lua apartamentul Haydéei. Aşa, fiica mea va fi cel puţin înlocuită de fiul meu.

— Haydée! se miră Morrel. Ce s-a întîmplat cu Haydée?

— A plecat azi noapte.

— V-a părăsit?

— Ca să mă aştepte... Pregăteşte-te deci să vii la mine în Champs-Elysées şi scoate-mă de aici, fără să mă vadă nimeni.

Maximilien plecă fruntea şi se supuse ca un copil sau ca un apostol.

Capitolul XXIX

ÎMPARȚEALA

În clădirea din strada Saint Germain des Prés, aleasă de Albert de Morcerf ca să locuiască împreună cu maică-sa, primul etaj compus dintr-un mic apartament, fusese închiriat de un personaj foarte misterios.

Personajul acesta era un om căruia nici chiar portarul însuși nu putuse să-i vadă chipul cînd intra sau cînd ieșea. Căci iarna își înfunda bărbia într-o cravată roșie cum poartă vizitiii de casă mare care-și așteaptă stăpînii la ieșirile teatrelor, iar vara își ștergea nasul tocmai în clipa cînd putea fi zărit trecînd pe dinaintea căsuței portarului. Trebuie să spunem că, împotriva tuturor obiceiurilor știute, locatarul acesta nu era pîndit de nimeni. Zvonul că sub incognito-ul lui se ascundea o persoană suspusă, *avînd brațul lung,* făcuse ca misterioasele lui apariții să fie respectate.

Vizitele și le făcea de obicei la oră exactă ; doar de puține ori venea mai devreme sau întîrzia ; aproape totdeauna însă, fie iarna, fie vara, el își lua în stăpînire apartamentul cam pe la orele patru și nu-și petrecea niciodată noaptea acolo.

Iarna, la orele trei și jumătate, o servitoare discretă care avea în grijă micul apartament aprindea focul. Vara, la orele trei și jumătate, aceeași servitoare aducea gheață.

După cum am spus, pe la orele patru, misteriosul personaj sosea.

Douăzeci de minute mai tîrziu, în fața clădirii se oprea o trăsură. O femeie învesmîntată în negru sau în albastrul închis, dar totdeauna acoperită cu un văl des, cobora din trăsură, trecea ca o umbră pe dina-

intea odăiței portarului și urca scara, fără ca măcar o singură treaptă să scîrțîie sub pașii ei ușori.

Niciodată nu se întîmplase ca femeia aceea să fie întrebată unde se duce.

Chipul ei, ca și al necunoscutului, era deci cu totul necunoscut celor doi paznici ai intrării, portari model, singurii, poate, capabili de o asemenea discreție în uriașa breaslă a portarilor din capitală.

Se înțelege de la sine că necunoscuta nu urca niciodată mai mult de un etaj. Acolo, ea rîciia într-un anumit fel la o ușă. Ușa se deschidea, apoi se închidea ermetic, și atît.

Ca să iasă din clădire erau luate aceleași măsuri ca și la intrare. Necunoscuta ieșea prima, totdeauna voalată, și se urca în trăsura ei care dispărea numaidecît, cînd printr-un capăt al străzii, cînd prin celălalt. Douăzeci de minute mai tîrziu ieșea la rîndul lui și necunoscutul, acoperindu-și chipul cu cravata sau cu batista, și dispărea și el.

A doua zi după ce contele de Monte-Cristo îl vizitase pe Danglars, zi a înmormîntării Valentinei, locatarul misterios, în loc să intre în casă la orele patru după amiază, intră pe la zece dimineață.

Aproape imediat și fără ca să păstreze răgazul obișnuit, sosi o trăsură de piață, iar femeia voalată urcă repede scara.

Ușa se deschise și se închise iar.

Dar, mai înainte ca ușa să se închidă, femeia strigase:

— Lucien! Dragul meu!

Astfel, fără să vrea, portarul care îi auzise cuvintele știu atunci, pentru prima dată, că locatarul se numea Lucien. Dar cum era un portar model, își făgădui să nu spuie nimănui ce aflase, nici chiar soției.

— Ce s-a întîmplat, draga mea? întrebă cel căruia tulburarea sau graba femeii voalate îi destăinuise numele. Hai, spune.

— Dragul meu, mă pot bizui pe tine?

— Sigur, știi foarte bine. Dar ce s-a întîmplat? Biletul pe care mi l-ai trimis azi dimineață m-a buimăcit. Graba asta, scrisul dezordonat! Hai, liniștește-mă, sau înspăimîntă-mă pe deplin!

— Lucien, s-a întîmplat ceva nemaipomenit! spuse ea privindu-l întrebătoare. Danglars a plecat azi noapte!

— Plecat! Danglars plecat! Și unde s-a dus?

— Nu știu.

— Cum nu știi? Va să zică a plecat pentru totdeauna?

— Fără îndoială. La zece seara trăsura lui l-a dus la bariera Chareton. Acolo a găsit o trăsură de poștă cu caii gata înhămați. S-a urcat în ea împreună cu valetul, spunîndu-i vizitiului său că se duce la Fontainebleau.

— Și ce părere ai?

— Așteaptă puțin. Mi-a lăsat o scrisoare.

— O scrisoare?

— Da. Citește-o...

Și baroana scoase din buzunar un plic desfăcut și-l întinse lui Debray.

Înainte de a citi, Debray șovăi o clipă, ca și cum ar fi căutat să-i ghicească cuprinsul, sau mai curînd ca și cum ar fi vrut să ia dinainte o hotărîre, orice cuprins ar fi avut scrisoarea.

Peste cîteva clipe, șovăiala îi dispăru, fără îndoială, căci începu să citească.

Iată ce cuprindea scrisoarea care-i neliniștise atîta inima doamnei Danglars:

„Doamnă și prea credincioasă soție."

Fără să-și dea seama, Debray se opri și se uită la baroană; ea roși pînă în albul ochilor.

— Citește, șopti doamna Danglars.

Debray continuă:

„Cînd vei primi scrisoarea aceasta, nu vei mai avea *soț! O, nu te speria degeaba; nu vei mai* avea *soț, așa cum nu vei mai avea fiică; cu alte cuvinte*

mă voi afla și eu pe unul din cele treizeci sau patruzeci de drumuri care duc afară din Franța.

Îți datorez lămuriri, și cum tu ești o femeie în stare să le înțelegi pe deplin, ți le voi da.

Ascultă, deci:

Azi dimineață a trebuit să fac o plată de cinci milioane și am făcut-o; aproape imediat după ea a urmat o alta, de aceeași valoare. Am amînat-o pe mîine; plec însă astăzi ca să evit acest mîine care mi-ar fi prea greu de îndurat.

Mă înțelegi, nu-i așa, doamnă și prea prețioasă soție?

Spun:

Mă înțelegi, fiindcă îmi cunoști la fel de bine ca și mine afacerile. Ba chiar le cunoști mai bine decît mine, dat fiind că dacă ar fi fost vorba să răspund unde mi s-a dus jumătate din avere, altădată încă destul de frumoasă, mi-ar fi cu neputință, în timp ce tu, dimpotrivă, sînt sigur că te-ai pricepe cum nu se poate mai bine s-o explici.

Căci femeile au instincte care nu se înșeală niciodată. Ele explică pînă și minunile printr-o algebră pe care au inventat-o ele însile. Eu care nu cunoșteam altceva decît cifrele, n-am știut nimic mai mult în ziua cînd cifrele m-au înșelat.

Ai admirat vreodată viteza căderii mele, doamnă?

Nu te-aa uimit de loc topirea orbitoare a grămezilor mele de aur?

Eu, mărturisesc, n-am văzut decît foc; să nădăjduim că tu ai găsit pufin aur în scrum.

Mîngîindu-mă cu nădejdea asta, mă depărtez, doamnă și prea prevăzătoare soție, fără să mă mustre cît de cît conștiința că te-am părăsit. Îți rămîn prietenii, scrumul despre care îți vorbeam și, ca o culme a fericirii, libertatea pe care mă grăbesc să ți-o redau.

Totuși, doamnă, a sosit momentul să pun aici o vorbuliță de lămurire între noi.

Atîta timp cît am tras nădejde că lucrez pentru bună-starea casei noastre, pentru averea fiicei noas-

tre, am închis ochii ca un filozof. Dar fiindcă ai făcut din casa noastră o paraginâ nemărginită, nu mai vreau să slujesc drept temelie pentru averea altuia.

Te-am luat bogată, dar puțin onorată.

Iartă-mă că-ți vorbesc cu atîta sinceritate : dar cum pesemne că nu vorbesc decît pentru noi doi, nu văd de ce mi-aș sulemeni cuvintele.

Am mărit averea care timp de cincisprezece ani a tot crescut, pînă în clipa cînd niște catastrofe necunoscute și de neînțeles încă pentru mine au venit s-o ia la trîntă și s-o doboare, și pot să spun că eu n-am nici o vină.

Tu ai muncit numai ca să-ți mărești averea ta ; și ai reușit, sînt pe deplin convins.

Te las, deci, așa cum te-am luat, bogată, dar nu prea onorabilă.

Adio !

De azi încolo plec și eu să lucrez pentru mine.

Fii convinsă că-ți sînt pe deplin recunoscător pentru pilda pe care mi-ai dat-o și pe care o voi urma.

Al tău prea devotat soț,

BARON DANGLARS".

Baroana nu-l slăbise nici o clipă din ochi pe Debray în tot timpul lecturii lungi și penibile. Cu toată puterea de stăpînire bine cunoscută a tînărului, ea îl văzu pălind o dată sau de două ori.

Cînd termină de citit, el împături încetișor scrisoarea și-și reluă înfățișarea gînditoare.

— Ce părere ai ? întrebă doamna Danglars cu o nerăbdare ușor de înțeles.

— Ce părere am ? repetă fără voie Debray.

— Ce te face să gîndești scrisoarea asta ?

— E simplu : îmi vine să cred că Danglars a plecat cu bănuieli în suflet.

— Fără îndoială. Dar numai atît ai să-mi spui ?

— Nu înțeleg, răspunse Debray cu o răceală de gheață.

— A plecat! A plecat pentru totdeauna! A plecat ca să nu se mai reîntoarcă.

— Să nu crezi asta! făcu Debray.

— Nu, nu, îţi spun eu că n-o să se mai reîntoarcă. E un om neclintit în toate hotărîrile legate de interesele lui. Dacă m-ar fi crezut folositoare la ceva, m-ar fi luat el. Dar dacă mă lasă la Paris, înseamnă că despărţirea noastră îi e folositoare pentru planurile lui; ea este deci definitivă şi sînt liberă pentru totdeauna — adăugă doamna Danglars cu acelaşi ton de rugă.

Dar în loc să-i răspundă, Debray o lăsă în prada acestei neliniştite întrebări din privire şi din gînd.

— Nu-mi răspunzi nimic? întrebă ea, în cele din urmă.

— N-am decît o întrebare să-ţi spun: ce-ai de gînd să faci?

— Tocmai asta vreau să te întreb şi eu, răspunse baroana cu inima frămîntată.

— Cu alte cuvinte, îmi ceri un sfat?

— Da, îţi cer un sfat, răspunse baroana simţind cum i se strînge inima.

— Atunci, dacă-mi ceri un sfat — răspunse tînărul cu răceală în glas — te sfătuiesc să pleci în călătorie.

— Să plec în călătorie?

— Sigur. Aşa cum spune Danglars, eşti bogată şi pe deplin liberă. După dublul scandal al ruperii căsătoriei Eugéniei şi al dispariţiei lui Danglars, o lipsă din Paris va fi absolut necesară. Aşa cel puţin cred eu. Singurul lucru care contează e ca toată lumea să te ştie părăsită şi să te creadă săracă. Altfel, nu vor ierta nevestei unui falit belşugul şi faptul că ţine o casă mare. Ca să te creadă lumea părăsită, e de ajuns să rămîi numai cincisprezece zile la Paris, repetîndu-le tuturor că ai fost părăsită şi povestind celor mai bune prietene, care vor repeta-o pretutindeni, cum a avut loc părăsirea. Apoi vei lăsa casa, îţi vei lăsa giuvaerurile, vei lăsa parte din averea

cuvenită soției, și toată lumea îți va admira dezinteresarea și te va lăuda. Atunci te vor ști părăsită și te vor crede săracă, căci numai eu îți cunosc starea financiară și sînt gata să-ți dau socoteala ca un asociat cinstit.

Baroana, palidă, doborîtă, îi ascultase cuvintele cu atît mai multă groază și deznădejde, cu cît Debray le rostise mai calm și mai nepăsător.

— Părăsită! repetă ea. Părăsită cu adevărat... Ai dreptate; nimeni nu se va îndoi că sînt părăsită.

Acestea fură singurele cuvinte cu care baroana, atît de mîndră și de puternic îndrăgostită, putu să i le răspundă lui Debray.

— Dar ești bogată, ba chiar foarte bogată, continuă Debray scoțîndu-și portofelul și întinzînd pe masă cîteva hîrtii.

Doamna Danglars îl lăsă în voie, silindu-se să-și înăbușe zvîcnirile inimii și să-și stăpînească lacrimile pe care le simțea atîrnînd pe marginile pleoapelor. Dar pînă la urmă sentimentul demnității învinse în sufletul ei. Și dacă nu reuși să-și potolească inima, ajunse cel puțin să nu verse nici o lacrimă.

— Doamnă — spuse Debray — s-au împlinit aproape șase luni de cînd sîntem asociați.

Dumneata ai adus un prim capital de o sută de mii de franci.

Asociația noastră a luat ființă în luna aprilie a anului acestuia.

În mai ne-am început operațiile.

În mai am cîștigat patru sute cincizeci de mii de franci.

În iunie, cîștigul s-a urcat la nouă sute de mii.

În iulie, am mai adăugat un milion șapte sute de mii de franci. După cum știi, iulie a fost luna bonurilor spaniole.

În august, la începutul lunii, am pierdut trei sute de mii de franci. Dar la cincisprezece ale lunii ne refăcuserăm, iar la sfîrșitul lunii ne reluaserăm revanșa. Conturile noastre, socotite de la începutul asocierii

și pînă cînd le-am oprit, ne dau un cîștig de două milioane patru sute de mii de franci, adică un milion două sute de mii de franci pentru fiecare din noi.

Acum — continuă Debray, cercetîndu-și carnetul cu grija și cu liniștea unui agent de schimb — găsim opt zeci de mii de franci ca dobîndă la suma aceasta rămasă în mîinile mele.

— Dar despre ce dobîndă poate fi vorba? îl întrerupse baroana. Din moment ce n-ai folosit niciodată banii...

— Îți cer iertare — răspunse rece Debray — dar aveam împuternicirea dumitale să-i folosesc, și i-am folosit.

Deci, patruzeci de mii de franci dobîndă partea dumitale, plus suta de mii de franci adusă la început, înseamnă un milion trei sute patruzeci de mii de franci, partea dumitale.

Și am avut prevederea să-ți string banii alaltăieri, nu mai demult, după cum vezi, ca și cum m-aș fi așteptat să fiu chemat să-ți dau socoteală. Banii dumitale sînt aici, jumătate în bancnote, jumătate în bonuri la purtător.

Am spus că sînt aici și e adevărat: căci, fiindcă nu-mi credeam casa destul de sigură, după cum nu-i găseam nici pe notari destul de discreți, și din pricină că proprietățile vorbesc încă și mai tare decît notarii, în sfîrșit, din pricină că n-ai dreptul să cumperi și nici să posezi în afara comunității conjugale, am păstrat suma aceasta, astăzi singura dumitale avere, într-o casă de bani cimentată în fundul dulapului de colo. Și, ca să fiu mai sigur, am făcut eu însumi pe zidarul.

Acum — continuă Debray, deschizînd mai întîi dulapul și apoi casa de bani — iată opt sute de bilete de cîte o mie de franci fiecare. După cum vezi, ele se asemănă cu un album gros legat în fier. Am adăugat și un cupon de rentă de douăzeci și cinci de mii de franci; pentru rest, care cred că trebuie să se ridice

cam la o sută zece mii de franci, iată o chitanță pentru bancherul meu. Și cum bancherul meu nu este Danglars, fii fără grijă, va plăti chitanța.

Doamna Danglars luă, fără să-și dea seama, chitanța, cuponul de rentă și teancul de bancnote.

Averea asta uriașă părea o nimica toată, întinsă acolo, pe o masă.

Doamna Danglars, cu ochii uscați dar cu pieptul plin de suspine, adună banii, închise bancnotele împreună cu învelitoarea lor de oțel în geantă, puse cuponul de rente și chitanța în portofel, și rămase în picioare, palidă, fără să spună nimic, așteptînd un cuvînt blînd care s-o consoleze că e atît de bogată.

Dar așteptă zadarnic.

— Acum — spuse Debray — ai asigurată o viață minunată, cu un venit cam de șaizeci de mii de livre, sumă uriașă pentru o femeie care nu va putea să țină casă mare cel puțin un an de acum încolo. Îți vei putea îndeplini toate toanele care-ți vor trece prin minte. Și nu mai puțin la socoteală că dacă partea dumitale ți se va părea insuficientă față de ce-ai avut pînă acum, poți să iei dintr-a mea. Sînt gata să-ți ofer, bineînțeles cu titlu de împrumut, tot ce am, adică un milion șase sute de mii de franci.

— Mulțumesc, mulțumesc, răspunse baroana. Înțelegi că am mai mult decît i-ar trebui unei biete femei care n-o să se mai poată gîndi, multă vreme încă, să iasă în lume.

Debray se miră o clipă, dar își veni în fire și făcu un gest care putea fi tălmăcit drept o formă politicoasă de a exprima ideea aceasta:

„Fă cum îți place".

Doamna Danglars poate mai nădăjduise ceva. Dar cînd văzu gestul nepăsător scăpat de Debray și privirea piezișă ce însoțea gestul, ca și plecăciunea adîncă și privirea semnificativă care urmă, își ridică fruntea, deschise ușa și fără mînie, fără grabă, dar și fără șovăială, porni pe scară, neluîndu-și nici

măcar un ultim rămas bun de la cel ce o lăsa să plece astfel.

— Atîta pagubă! — făcu Debray, după plecarea baroanei. Toate astea nu sînt decît planuri frumoase. O să rămînă acasă, o să citească romane şi o să joace cărţi, fiindcă n-o să mai poată juca la bursă.

Apoi îşi reluă carnetul, trăgînd cu cea mai mare grijă o linie peste sumele plătite.

— Îmi mai rămîne un milion şase sute de mii de franci. Ce nenorocire că a murit domnişoara de Villefort! Mi-ar fi convenit din toate punctele de vedere şi m-aş fi însurat cu ea.

Apoi, calm, după cum îi era obiceiul, mai aşteptă să treacă vreo douăzeci de minute de la plecarea doamnei Danglars ca să se hotărască să plece şi el.

În timpul minutelor acestora, Debray făcu socoteli, cu ceasul pus lîngă el.

Personajul diabolic pe care orice imaginaţie aventuroasă l-ar fi putut crea mai mult sau mai puţin bine de n-ar fi dobîndit întîietatea Le Sage în capodopera lui, în care a creiat pe Asmodeu care ridica învelişurile caselor ca să privească înăuntru, s-ar fi bucurat de o priveliştе neobişnuită dacă ar fi înlăturat învelişul căsuţei din rue Saint Germain des Prés, în clipa cînd Debray îşi făcea socotelile.

Deasupra camerei unde Debray împărţise două milioane şi jumătate cu doamna Danglars, se mai afla o cameră, locuită de cunoştinţe de-ale noastre, care au jucat un rol destul de important în întîmplările povestite pînă acum, ca să le putem privi cu interes.

În camera aceasta se aflau Mercédès şi Albert.

Mercédès se schimbase mult de cîteva zile. Şi asta nu din pricină că în timpul cînd fusese în culmea bogăţiei s-ar fi fălit cu fastul trufaş care înlătură în mod vădit urmele stării sociale şi face să nu mai recunoşti femeia de îndată ce-ţi apare sub veşminte mai simple. Şi nici pentru că ar fi căzut în starea jalnică de a fi silită să poarte veşmintele sărăciei. Nu. Mercédès

părea schimbată pentru că nu-i mai străluceau ochii, pentru că gura nu-i mai zîmbea, pentru că, în sfîrşit, o stingherire necurmată îi oprea pe buze cuvintele pe care altădată mintea ei ageră o făcea să le rostească fără zăbavă.

Nu sărăcia îi veştejise mintea lui Mercédès şi nici lipsa de curaj nu făcuse ca sărăcia să i se pară apăsătoare.

Cobonită din lumea unde trăise, pierdută în lumea pe care şi-o alesese acum, asemenea acelora ce ies dintr-un salon iluminat feeric, ca să păşească dintr-o dată în beznă, Mercédès părea o regină descinsă din palat într-o colibă, o regină avînd doar cît îi trebuia ca să nu moară de foame, nerecunoscîndu-şi nici vasele de lut pe care era silită să le aducă ea însăşi la masă, şi nici culcuşul sărăcăcios care îi înlocuise patul.

Într-adevăr, frumoasa catalană sau nobila contesă nu mai avea nici privirea mîndră, nici zîmbetul fermecător, pentru că uitîndu-se în preajmă nu vedea decît lucruri întristătoare: o cameră tapetată cu hîrtie gri pe gri, aşa cum aleg de obicei proprietarii economi pentru că se murdăreşte mai greu; o podea fără covor; mobile care sileau ochiul să zăbovească asupra sărăciei unui lux falş; în sfîrşit, numai lucruri care prin tonurile lor ţipătoare rupeau armonia atît de necesară unor ochi obişnuiţi cu lucăperi elegante.

Doamna de Morcerf trăia aici de cînd îşi părăsise locuinţa. În faţa tăcerii acesteia veşnice, simţea că ameţeşte aşa cum simte călătorul ajuns la marginea unei prăpăstii. Dîndu-şi seama că Albert o privea într-una cu toată atenţia ca să-i înţeleagă starea sufletească, ea se silea să-şi păstreze un zîmbet monoton pe buze, iar zîmbetul lipsit de focul blînd al zîmbetului privirii părea doar o oglindire a focului, adică o lumină fără căldură.

Cît priveşte pe Albert, el era îngrijorat, stingherit din pricina unor rămăşiţe de lux care îl împiedicau să se simtă nestînjenit în noua lui stare. El ar fi vrut să

iasă fără mănuşi, dar găsea că mîinile îi sînt prea albe; ar fi vrut să umble pe jos, dar găsea că încălţămintea îi e prea lăcuită.

Totuşi, fiinţele acestea două, atît de nobile şi de inteligente, strîns legate prin dragostea de mamă şi de fiu, izbutiseră să se înţeleagă fără să vorbească şi să ajungă să stabilească adevărul material de care depinde viaţa, fără toate pregătirile de care, în asemenea cazuri, au nevoie prietenii între ei.

Albert putuse să-i spună în sfîrşit mamei sale, fără s-o facă să pălească:

— Mamă, nu mai avem nici un ban.

Mercédès nu cunoscuse niciodată adevărata mizerie. În tinereţea ei, ea vorbise adeseori despre sărăcie, dar asta e cu totul altceva; nevoia şi necesitatea sînt două cuvinte asemănătoare şi care totuşi sînt tare depărtate unul de altul.

La catalani, Mercédès avusese nevoie de o mie de lucruri, dar nu-i lipsiseră niciodată altele. Atîta timp cît plasele erau bune, se prindea peşte; atîta timp cît se vindea peştele, se puteau cumpăra fire pentru întreţinut plasele.

Şi-apoi, lipsită de prieteni, neavînd decît o dragoste care n-avea nimic a face cu amănuntele materiale ale situaţiei, se gîndea la sine, numai la sine.

Din puţinul pe care-l avusese, Mercédès împărţise cu cea mai mare mărinimie: astăzi trebuia să împartă în două şi n-avea ce.

Se apropia iarna. În camera goală şi rece, Mercédès n-avea foc, ea, căreia altădată un calorifer cu o mie de ţevi îi încălzea casa din anticameră şi pînă în buduar. Nu mai avea nici măcar o biată floare, ea, al cărei apartament fusese o seră caldă costînd bani grei.

Dar îşi avea fiul...

Înflăcărarea unei îndatoriri poate exagerate o susţinuse pînă acum la înălţime.

Înflăcărarea e aproape entuziasm, iar entuziasmul te face să uiţi de cele lumeşti.

Dar entuziasmul se potolise şi Mercédès trebuise să se coboare încetul cu încetul din ţara viselor în lumea realităţilor.

După ce idealul fusese secătuit, trebuia vorbit despre realitate.

— Mamă, spunea Albert, chiar în clipa cînd doamna Danglars cobora scara, să ne socotim puţin bogăţiile, dacă vrei. Am nevoie de un total, ca să-mi întocmesc planurile.

— Total : nimic, răspunse Mercédès cu un zîmbet îndurerat.

— Ba nu, mamă. Total : mai întîi trei mii de franci, şi cu aceşti trei mii de franci pretind că vom duce amîndoi o viaţă minunată.

— Copilule ! suspină Mercédès.

— Măicuţă, din nefericire ţi-am cheltuit prea mulţi bani ca să-i pot preţui. Trei mii de franci, ştii, e foarte mult, şi cu suma asta mi-am clădit un viitor asigurat pe veci.

— Tu vorbeşti, dragul meu, dar mai întîi se cuvine oare să primim cele trei mii de franci ? întrebă Mercédès roşind.

— Dar mi se pare că ne-am înţeles, răspunse Albert, hotărît. Îi primim, cu atît mai mult cu cît nu-i avem, căci, după cum ştii, sînt îngropaţi în grădina căsuţei din Aleile Meilhan, la Marsilia. Cu două sute de franci, ajungem amîndoi la Marsilia.

— Cu două sute de franci ! spuse Mercédès. Aşa crezi, Albert.

— În privinţa asta m-am informat la diligente şi la vapoarele cu aburi şi mi-am făcut socotelile. Dumneata îţi iei locurile pentru Châlons, în cupeu. Vezi, mamă, te tratez ca pe o regină. Asta costă treizeci şi cinci de franci.

Albert luă o pană şi scrise :

Cupeu, treizeci şi cinci de franci, adică . . 35 fr.
De la Châlons la Lyon, vei merge cu vaporul cu abur, şase franci, adică . . . . . 6 fr.

De la Lyon la Avignon, vaporul cu aburi costă şasesprezece franci, adică . . . . 16 fr.
De la Avignon la Marsilia, şapte franci, adică . . . . . 7 fr.
Cheltuieli de drum, cincizeci de franci, adică . . . . . 50 fr.

TOTAL . . . 114 fr.

— Să punem o sută douăzeci, adăugă Albert zîmbind — vezi că sînt mărinimos, nu-i aşa, mamă ?

— Dar tu, bietul meu copil ?

— Eu ? Nu ştii că-mi opresc optzeci de franci pentru mine ? Un tînăr se poate lipsi de anumite lucruri. De altfel, eu sînt obişnuit să călătoresc.

— Cu trăsura ta de călătorie şi împreună cu lacheul tău !

— Oricum, mamă.

— Fie ! spuse Mercédès. Dar cele două sute de franci ?

— Iată-le. Şi mai iată încă două sute. Ştii, mi-am vîndut ceasul cu o sută şi brelocurile cu trei sute. Ce fericire ! Brelocuri care preţuiesc de trei ori cît ceasul ! Aceeaşi poveste cu lucrurile astea nefolositoare. Iată-ne bogaţi, aşadar, fiindcă în loc de o sută patruzeci de franci necesari pentru călătorie, vei avea două sute cincizeci.

— Dar aici datorăm ceva ?

— Treizeci de franci, însă îi plătesc din cei o sută cincizeci de franci ai mei. Ne-am înţeles. Şi fiindcă la urma urmei n-am nevoie decît de optzeci de franci pentru drum, vezi că mă scald în lux. Dar asta nu-i tot. Ia spune, ce părere ai, mamă ?

Şi Albert scoase un carneţel cu închizătoare de aur, păstrat dintre vechile lui toane sau poate chiar de la vreuna din femeile misterioase şi voalate care-i bătuseră la portiţă. Iar din carnet Albert scoase o bancnotă de o mie de franci.

— Ce-i asta ? întrebă Mercédès.

— O mie de franci, mamă. E întreagă, nu-i lipseşte nici un colţişor.

— Dar de unde o ai?

— Ascultă şi nu te emoţiona prea mult.

Şi Albert, ridicîndu-se, îşi sărută mama pe amîndoi obrajii, apoi se opri ca s-o privească.

— N-ai idee, mamă, cît de frumoasă îmi pari! spuse tînărul cuprins de un adînc simţămînt de dragoste filială. Eşti într-adevăr cea mai frumoasă, după cum eşti şi cea mai nobilă femeie pe care am văzut-o vreodată!

— Dragul meu copil! făcu Mercédès încercînd zadarnic să-şi oprească o lacrimă care-i umezise pleoapa.

— Într-adevăr, nu-ţi lipsea decît nefericirea ca să-mi schimbi dragostea în adoraţie.

— Atîta timp cît îmi am fiul, nu sînt nefericită, răspunse Mercédès. Şi nu voi fi nefericită cît timp îl voi avea.

— Bine, mamă, dar iată că tocmai vei fi pusă la încercare. Ştii ce ne-am înţeles?

— Ne-am înţeles noi ceva? întrebă Mercédès.

— Da. Ne-am înţeles că vei locui la Marsilia şi că eu voi pleca în Africa unde în locul numelui părăsit, mi-l voi face pe cel pe care mi l-am luat.

Mercédès suspină.

— De ieri m-am angajat la spahii, adăugă tînărul plecînd privirea oarecum ruşinat, fiindcă nu-şi dădea nici el seama cît de sublimă era înjosirea aceasta. De ieri m-am angajat sau, mai curînd, mi-am zis că trupul meu îmi aparţine şi că-l puteam vinde. De ieri ţin locul altuia. M-am vîndut, cum se spune, şi m-am vîndut mai scump decît credeam că preţuiesc, adică pentru două mii de franci, adăugă Albert, încercînd să zîmbească.

— Atunci mia aceasta... tresări Mercédès.

— E jumătate din sumă. Cealaltă mi se va da peste un an.

Mercédès își înălță ochii spre cer cu o expresie de nedescris, și cele două lacrimi oprite în colțurile ochilor îi picară tăcute de-a lungul obrajilor, împinse de tulburarea ei lăuntrică.

— Prețul sîngelui! șopti ea.

— Da, dacă voi fi ucis, adăugă Albert rîzînd. Dar te asigur, măicuță, că dimpotrivă, am de gînd să-mi apăr pielea cum nu se poate mai bine. N-am simțit niciodată mai multă poftă de viață decît acum.

— Doamne! Doamne! oftă Mercédès.

— De altminteri, pentru ce aș fi ucis, mamă? Oare Lamoricière, acest Ney al Sudului, a fost ucis? Oare Changarnier a fost ucis? Oare Bedeau a fost ucis? Oare Morrel, pe care-l cunoaștem, a fost ucis? Gîndește-te așadar la bucuria cînd mă vei vedea revenind cu o frumoasă uniformă brodată! Te asigur că o să-mi stea cum nu se poate mai bine și că mi-am ales regimentul acesta din cochetărie.

Mercédès suspină, încercînd totodată să zîmbească. Mama aceasta sfîntă înțelegea că nu se cade să lase întreaga povară a jertfei pe umărul copilului ei.

— Așadar, continuă Albert, vezi că ți-am asigurat mai mult de patru mii de franci. Și cu acești patru mii de franci vei putea trăi liniștită timp de doi ani.

— Așa crezi? întrebă Mercédès.

Cuvintele îi scăpaseră și cuprindeau în ele o durere atît de vie, încît Albert le pricepu înțelesul.

El simți cum i se strînge inima și prinzînd mîna mamei o strînse cu duioșie în mîinile lui.

— Da, vei trăi, răspunse el.

— Voi trăi! exclamă Mercédès, dar tu nu vei pleca, nu-i așa, fiul meu?

— Voi pleca, mamă, spuse Albert cu glas calm și hotărît. Îți sînt prea drag ca să mă lași să duc o viață trîndavă și nefolositoare. De altfel, am și semnat angajamentul.

— Fă cum vrei, fiul meu, iar eu voi face cum va vrea Dumnezeu.

— Nu mă împinge numai voința, ci și judecata, și necesitatea. Noi sîntem două ființe deznădăjduite, nu-i așa? Ce înseamnă astăzi viața pentru tine? Nimic! Ce e viața pentru mine? Fără tine nu e mare lucru, mamă, crede-mă; căci fără tine, îți jur, viața mea ar fi încetat din ziua cînd m-am îndoit de tata și i-am lepădat numele! În sfîrșit, trăiesc, dacă îmi făgăduiești să mai nădăjduiești încă. Iar dacă îmi lași grija fericirii tale viitoare, îmi sporești puterile. Atunci mă voi duce acolo să-l găsesc pe guvernatorul Algeriei. El are un suflet cinstit și mai cu seamă o inimă în întregime de soldat. Îi voi spune groaznica mea poveste, îl voi ruga să-și întoarcă din cînd în cînd privirea spre locul unde mă voi afla și, dacă-și va ține cuvîntul, dacă se va uita cum îmi fac datoria, în cel mult șase luni, sau voi fi ofițer sau voi muri. Dacă voi fi ofițer, viața ta e asigurată, mamă, căci voi avea bani pentru amîndoi, și în plus voi avea un nume nou cu care ne vom mîndri și unul și altul, pentru că va fi adevăratul tău nume. Iar de voi muri... de voi muri, atunci vei muri și tu, dacă vei vrea, iar nenorocirile noastre vor lua sfîrșit.

— Bine, răspunse Mercédès cu privirea ei nobilă și grăitoare. Ai dreptate, fiul meu. Să dovedim unor oameni care ne privesc și ne așteaptă faptele ca să ne judece, să le dovedim că sîntem cel puțin demni de a fi plînși.

— Nu trebuie să-ți faci idei negre, mamă! rosti Albert. Îți jur că sîntem, sau că măcar putem fi, foarte fericiți. Tu ești în același timp și inteligentă și resemnată. Eu sper să fi căpătat gusturi simple și nepătimașe. Odată intrat în armată, iată-mă bogat. Iar tu, în clipa cînd te vei afla în casa domnului Dantès, vei fi liniștită. Să încercăm, mamă, te rog, să încercăm!

— Da, să încercăm, fiule, căci tu trebuie să trăiești și să fii fericit, răspunse Mercédès.

— Așadar, iată că am făcut împărțeala, adăugă Albert cu tonul unui mare bogătaș. Putem să plecăm

chiar astăzi. Am să-ți reţin locul, după cum ţi-am spus.

— Dar locul tău ?

— Eu sînt nevoit să mai rămîn vreo două-trei zile. E un început de despărţire şi e bine să ne obişnuim cu el. Îmi trebuiesc vreo cîteva recomandaţii şi cîteva informaţii despre Africa ; voi veni să te reîntîlnesc la Marsilia.

— Atunci să plecăm ! spuse Mercédès acoperindu-se cu singurul şal pe care-l luase cu ea şi care, din întîmplare, era un şal de cașmir negru, foarte preţios ! Să plecăm !

Albert îşi strînse în grabă hîrtiile, sună ca să plătească cei treizeci de franci datoraţi proprietarului şi, dîndu-i mamei sale braţul, coborî scara.

Cineva cobora în faţa lor. Acest cineva, auzind foşnetul unei rochii de mătase, întoarse capul.

— Debray ! murmură Albert.

— Dumneata, Morcerf ! răspunse secretarul ministrului, oprindu-se pe treptele unde se afla.

Curiozitatea fu pentru Debray mai tare decît dorinţa de a-şi păstra incognito-ul. De altfel, fusese recunoscut.

I se părea ciudat, într-adevăr, să-l întîlnească în clădirea aceasta neştiută, pe tînărul a cărei nefericită aventură făcuse atîta vîlvă în Paris.

— Morcerf, repetă Debray.

Apoi, zărind în semi obscuritate silueta încă tînără şi vălul negru al doamnei de Morcerf, el adăugă zîmbind :

— Iertaţi-mă. Te părăsesc, Albert.

Albert înţelese la ce se gîndea Debray.

— Mamă — spuse el întorcîndu-se spre Mercédès — e domnul Debray, secretar al ministrului de interne, un fost prieten de-al meu.

— Cum fost prieten ? întrebă Debray. Ce vrei să zici ?

— Ce-am spus, domnule Debray, urmă Albert. Astăzi nu mai am prieteni şi nu trebuie să mai am. Îţi mulţumesc că ai binevoit să mă recunoşti.

Debray urcă două trepte şi veni să-i strîngă mîna cu putere.

— Crede-mă, dragul meu Albert — spuse el cu emoţia pe care putea să o aibă — crede-mă că iau parte din toată inima la nenorocirea ce vă loveşte şi că îţi stau la dispoziţie pentru orice ai avea nevoie.

— Mulţumesc — răspunse Albert zîmbind — dar în mijlocul nenorocirii am rămas destul de bogat ca să n-am nevoie de ajutorul nimănui. Părăsim Parisul şi, după ce ne vom plăti călătoria, tot ne mai rămîn cinci mii de franci.

Debray, care avea un milion în portofel, simţi că roşeşte. Şi oricît de puţin poetică ar fi fost firea lui calculată, el nu se putu împiedica să se gîndească la faptul că, în aceeaşi casă, se aflaseră mai adineauri două femei dintre care una, dezonorată pe drept, pleca săracă, avînd un milion şi jumătate de franci sub cutele mantiei ei, iar cealaltă, lovită pe nedrept, dar măreaţă în nenorocire, era bogată avînd doar cîţiva gologani.

Comparaţia aceasta îl făcu să nu mai ştie cum să se poarte, iar greutatea filozofică a exemplului îl copleşi. El îngăimă cîteva cuvinte banale şi coborî grăbit.

În ziua aceea, funcţionarii ministerului, subalternii lui Debray, avură de suferit din pricina proastei lui dispoziţii.

Dar seara el îşi cumpără o clădire foarte frumoasă, situată pe bulevardul Madeleine şi aducînd un venit de cincizeci de mii de livre.

A doua zi, la ora cînd Debray semna actul de cumpărare, adică pe la cinci după amiază, doamna de Morcerf, după ce îşi îmbrăţişase cu duioşie fiul şi după ce şi el o îmbrăţişase cu aceeaşi duioşie, se urcă în diligenţă.

In curtea de unde pornea diligența, la una din ferestrele boltite ale clădirii, se ascundea un bărbat. El o văzu pe Mercédès urcîndu-se în trăsură, văzu diligența plecînd și-l văzu pe Albert depărtîndu-se.

Atunci bărbatul își trecu mîna pe fruntea umbrită de îndoieli și spuse:

— Vai! Cum voi putea oare să le redau acestor doi nevinovați fericirea pe care le-am răpit-o? Dumnezeu mă va ajuta.

Capitolul XXX

GROAPA LEILOR

Una din aripile închisorii Force, rezervată deținuților celor mai deocheați și mai periculoși, poartă numele de curtea Sfîntului Bernard.

Dar cei închiși au poreclit-o, în limbajul lor aspru, Groapa Leilor, pesemne fiindcă deținuții au dinți care mușcă adeseori gratiile, iar uneori îi mușcă și pe paznici.

Groapa Leilor e un fel de închisoare într-o închisoare. Zidurile ei sînt de două ori mai groase decît celelalte ziduri. În fiecare zi un gardian cercetează cu grijă gratiile masive și se vede cît de colo, după statura uriașă și după privirile reci și tăioase ale paznicilor, că au fost aleși ca să domnească asupra poporului lor prin teroare și iscusință.

Curtea clădirii e împrejmuită de ziduri uriașe pe care soarele lunecă pieziș atunci cînd se hotărăște să pătrundă în prăpastia aceasta de josnicie morală și fizică. Acolo, pe lespezi, rătăcesc încă din zori, îngrijorați, bîiimăciți, gălbejiți, ca niște umbre, oamenii pe care justiția îi ține încovoiați sub satîrul pe care ea îl ascute.

Deținuții sînt văzuți lipindu-se, ghemuindu-se, de-a lungul zidurilor care absorb și păstrează ceva mai multă căldură. Ei rămîn acolo, vorbind cîte doi, sau singuri de cele mai multe ori, cu privirea atrasă într-una de poarta care se deschide ca să cheme vreun locuitor al lugubrului lăcaș sau ca să zvîrle în prăpastie o nouă pleavă a societății.

Curtea Sfîntului Bernard își are vorbitorul ei aparte, un fel de careu alungit, împărțit în două, prin două grilajuri înfipte paralel, la trei pași unul de altul, în așa fel încît vizitatorul să nu poată nici să

strîngă mîna deţinutului şi nici să-i dea ceva pe ascuns. Vorbitorul e întunecos, umed şi groaznic din toate punctele de vedere, mai ales dacă te gîndeşti la înspăimîntătoarele destăinuiri care s-au strecurat prin grilajuri şi au ruginit fierul gratiilor.

Şi totuşi, locul acesta, aşa îngrozitor cum este, e raiul în care vin să se călească într-o lume dorită şi de care ar vrea să se agaţe oamenii cu zilele numărate. Rareori se întîmplă să iasă cineva din Groapa Leilor ca să meargă în altă parte decît la bariera Saint Jacques, la ocnă sau în celelalte temniţe.

In curtea pe care am descris-o, plină de o umezeală rece, se plimba cu mîinile în buzunare un tînăr, privit cu multă curiozitate de locuitorii Gropii.

Tînărul, datorită croielii veşmintelor sale, ar fi putut trece drept un bărbat elegant, dacă veşmintele acestea n-ar fi fost zdrenţuite. Şi totuşi, ele nu fuseseră purtate prea mult: stofa, fină şi mătăsoasă în locurile neatinse, îşi recăpăta cu uşurinţă lustrul sub mîna mîngîietoare a deţinutului care încerca să facă din ea un costum nou.

El îşi mai dădea toată silinţa să-şi încheie cămaşa de batist a cărei culoare se schimbase pe de-a-ntregul de cînd intrase în închisoare. Deţinutul îşi ştergea încălţămintea lăcuită cu colţul unei batiste brodate, avînd deasupra iniţialelor o coroană heraldică.

Cîţiva pensionari ai Gropii Leilor se uitau cu deosebit interes la încercările de eleganţă ale deţinutului.

— Ia te uită, prinţul se găteşte ! spuse unul dintre tîlhari.

— Păi e frumos de felul lui, spuse un altul. Dacă ar avea măcar un pieptene şi niţică unsoare, i-ar face praf pe toţi domnii cu mănuşi albe.

— Se vede că ţoalele i-au fost noi nouţe iar ghetele îi lucesc al naibii. Ne putem mîndri că se află printre noi unul aşa de înţolit. Scîrboşi mai sînt banditii ăştia de jandarmi ! Invidioşii ! Să-i sfîşie nişte ţoale ca astea !

— Se zice că e vestit, adăugă un altul. A făcut de toate ... şi în stil mare... şi a ajuns aici de la vîrsta asta! E grozav!

Deţinutul care era ţinta admiraţiei acesteia hidoase părea că soarbe cu plăcere laudele, sau aburii lor, căci nu auzea cuvintele.

După ce îşi termină toaleta, el se apropie de gemuleţul cantinei, unde stătea rezemat un paznic.

— Domnule — începu el — împrumută-mi douăzeci de franci. O să ţi-i înapoiez curînd. Cu mine nu ciştigi nimic. Gîndeşte-te că mă trag din nişte oameni care au mai multe milioane decît ai dumneata gologani... Hai, scoate douăzeci de franci, te rog, ca să-mi iau o cameră separată şi un halat. Nu pot să sufăr să stau mereu îmbrăcat şi încălţat. Asta e îmbrăcăminte pentru un prinţ Cavalcanti?

Paznicul îi întoarse spatele şi înălţă din umeri. El nici măcar nu rîse de cuvintele care ar fi descreţit toate frunţile, fiindcă auzise multe altele, sau mai curînd fiindcă auzise mereu acelaşi lucru.

— Ei — făcu Andrea — se vede că eşti un om fără glagore şi o să te fac să-ţi pierzi postul.

Auzindu-l vorbind astfel, paznicul se întoarse şi izbucni într-un hohot de rîs zgomotos.

Atunci deţinuţii se apropiară şi făcură cerc în jurul lor.

— Îţi spun că aş putea, cu suma asta nenorocită, să-mi fac rost de o haină şi de o odaie, ca să primesc cum trebuie vizita ilustră pe care o aştept de la o zi la alta, continuă Andrea.

— Are dreptate! Are dreptate! spuseră deţinuţii... Ce naiba! Se vede cît de colo că nu-i un fitecine.

— Atunci împrumutaţi-i voi douăzeci de franci, răspunse gardianul sprijinindu-se pe celălalt din umerii lui uriaşi. Ce, nu puteţi să faceţi atîta lucru pentru unul de-al vostru?

— Eu nu sînt unul de-al lor! răspunse cu trufie Andrea. Nu mă insulta. N-ai dreptul.

Tîlharii se priviră bombănind, iar deținutul aristocrat simți mugind o furtună iscată mai mult de provocarea paznicului decît de cuvintele pe care le rostise.

Paznicul, fiind sigur că va putea face *quos ego* atunci cînd valurile s-ar înteți prea mult, le lăsă să se înalțe încetul cu încetul ca să joace o festă celui care-l plictisise cerîndu-i și să-și mai găsească o distracție în timpul îndelungatei zile de gardă.

Tîlharii și începuseră să se apropie de Andrea. Unii dintre ei spuneau:

— Să-l bumbăcim! Să-l bumbăcim!

Ceea ce în limba pușcăriașilor înseamnă să stîlcească pe vreunul căzut în dizgrația dumnealor, cu lovituri, nu date cu vreun obiect din bumbac, cum s-ar putea crede, ci cu un bocanc țintuit.

Alții propuneau să i se facă armașul, un alt soi de distracție formată din umplerea cu nisip, cu pietricele și cu bani de metal, atunci cînd se găsesc, a unei batiste răsucite pe care călăul o pocnește cu nemiluita în umerii și în țeasta vinovatului.

— Să-l biciuim pe ferchețul ăsta! spuseră vreo cîțiva. Să-l biciuim pe domnișorul ăsta prea cinstit!

Dar Andrea, întorcîndu-se spre ei, clipi din ochi, își umflă obrazul cu limba și pocni din buze, ceea ce egala cu o mie de semne de înțelegere pentru tîlharii siliți la tăcere.

Semnul acesta masonic, Andrea îl știa de la Caderousse.

Tîlharii își dădură seama că aveau de-a face cu unul de-al lor.

Batistele căzură îndată. Bocancul țintuit încălță din nou piciorul principalului călău. Se auziră cîteva voci declarînd că domnul avea dreptate, că domnul putea fi cinstit în felul lui și că deținuții voiau să dea o pildă de libertate a conștiinței.

Răscoala se potoli. Gardianul fu atît de uluit, încît îl apucă pe Andrea de mîini și începu să-l scotocească, convins că schimbarea neașteptată a locuito-

rilor din Groapa Leilor se datora vreunei manifestări mai grăitoare decît simplul fapt că îi fermecase pe ceilalți.

Andrea nu se lăsă cu una cu două.

Deodată se auzi o voce dinspre poartă:

— Benedetto!

Striga un inspector. Paznicul își lăsă prada.

— M-a strigat cineva? întrebă Andrea.

— La vorbitor! răspunse vocea.

— Vedeți că mi se face o vizită? Ei, dragă domnule, o să-ți dai curînd seama dacă poți să te porți cu un Cavalcanti așa cum te porți cu un om de rînd!

Și Andrea, strecurîndu-se ca o umbră neagră prin curte, se repezi prin portița întredeschisă, lăsîndu-și confrații, și chiar pe gardian, muți de admirație.

Într-adevăr, era chemat la vorbitor și nu trebuie să fie nimeni mai mirat decît Andrea însuși, căci vicleanul tînăr de cînd intrase la Force, în loc să folosească dreptul de a scrie cuiva ca să vină să întrebe de el, așa cum făceau ceilalți deținuți, păstrase cea mai stoică tăcere.

„Nici vorbă că mă ocrotește vreo persoană suspusă" — își spunea el. „Toate îmi dovedesc asta. Și averea neașteptată, și ușurința cu care am înlăturat toate piedicile, și familia improvizată, și numele faimos pe care mi l-am însușit, și aurul avut din belșug, și legăturile cele mai măreț făgăduite ambiției mele. Numai o nenorocită uitare a sorții sau vreo lipsă de-a ocrotitorului meu m-a dus la pierzare. Da, dar nu pe deplin și nu pentru totdeauna! Mîna s-a retras pentru o clipă, dar trebuie să se întindă iarăși spre mine și să mă apuce din nou în clipa cînd mă voi crede gata să cad în prăpastie.

De ce aș face o încercare nesăbuită? Poate că mi-aș pierde ocrotitorul! El are două mijloace să mă scoată cu fața curată: evadarea misterioasă, cumpărată cu aur, și forțarea mîinii judecătorilor ca să capete o grațiere. Pînă să deschid gura, pînă să fac

ceva, să aştept mai întîi ca să-mi dovedească el că nu m-a părăsit cu totul. Şi atunci..."

Andrea îşi clădise un plan care ar putea părea dibaci. Ticălosul era îndrăznet în atac şi dîrz în apărare. Mizeria închisorii, lipsurile de toate felurile, le putuse îndura. Totuşi, încetul cu încetul, firea lui, sau mai de grabă obişnuinţa, i-o luase înainte. Andrea suferea că e gol, că e murdar, că e flămînd. Timpul i se părea prea lung.

Şi tocmai în clipa aceasta de plictiseală, vocea inspectorului îl chemase la vorbitor.

Andrea simţi cum îi tresaltă inima de bucurie. Era prea devreme ca să se gîndească la vizita vreunui judecător de instrucţie şi prea tîrziu ca să fie vreo chemare de-a directorului închisorii sau de-a medicului. Nu putea fi deci decît vizita neaşteptată.

Dinapoia grilajului vorbitorului unde fusese introdus, Andrea zări cu ochi măriţi de o curiozitate lacomă, chipul sumbru şi inteligent al lui Bertuccio, care privea şi el, cu o mirare îndurerată, zăbrelele, porţile zăvorîte şi umbra ce se mişca pe după gratiile încrucişate.

— Dumneata erai? făcu Andrea, emoţionat.

— Bună ziua, Benedetto, răspunse Bertuccio cu glas adînc şi răsunător.

— Dumneata! Dumneata! continuă Andrea uitîndu-se îngrozit în preajmă.

— Copil nenorocit, nu mă mai recunoşti? întrebă Bertuccio.

— Taci! Taci odată! făcu Andrea care ştia ce auz ascuţit au zidurile închisorii. Doamne, Doamne, vorbeşte mai încet!

— Ai vrea să stai de vorbă cu mine între patru ochi, nu-i aşa? întrebă Bertuccio.

— Da, da! răspunse Andrea.

— Bine.

Şi Bertuccio, căutîndu-se prin buzunare, făcu semn unui paznic care se zărea pe după geamul unei ferestrui.

— Citeşte!

— Ce e asta? întrebă Andrea.

— Ordinul de a te duce într-o cameră, de a te instala acolo şi de a mă lăsa să stau de vorbă cu tine.

— Oh! făcu Andrea, sărind în sus de bucurie.

Apoi, venindu-şi în fire, îşi zise:

„Tot ocrotitorul meu necunoscut trebuie să fie! Nu mă uită! Din moment ce vor să stea de vorbă cu mine într-o cameră izolată, înseamnă că vor ca totul să rămînă secret. Îl am la mînă... Bertuccio a fost trimis de ocrotitorul meu!"

Paznicul schimbă cîteva cuvinte cu superiorul său, apoi deschise cele două porţi zăbrelite şi-l conduse pe Andrea, beat de bucurie, într-o cameră de la primul etaj, cu vedere spre curte.

Camera era văruită, aşa cum se obişnuieşte în închisori. Ea avea un aspect de voioşie care i se păru strălucitor deţinutului. O sobă, un pat, un scaun şi o masă formau somptuosul mobilier.

Bertuccio se aşeză pe scaun. Andrea se trînti în pat. Paznicul ieşi.

— Hai — spuse Bertuccio — ce-ai să-mi spui?

— Dar dumneata? făcu Andrea.

— Mai întîi vorbeşte...

— Nu, nu. Dumneata îmi aduci mai multe veşti, fiindcă ai venit să mă cauţi.

— Bine! Fie! Ai mers mai departe cu ticăloşiile tale: ai furat, ai ucis...

— Dacă m-ai adus într-o cameră separată numai ca să-mi spui lucrurile astea, mai bine nu te osteneai degeaba. Le ştiu pe toate. Dar sînt şi unele pe care nu le ştiu. Să vorbim despre ele, dacă vrei. Cine te-a trimis?

— Grăbit mai eşti, domnule Benedetto.

— Nu-i aşa? Drept la ţintă! Şi mai cu seamă, să nu pălăvrăgim de pomană. Cine te-a trimis?

— Nimeni.

— De unde ştiai că sînt la închisoare?

— E multă vreme de cînd te-am recunoscut în tineretul elegant şi obraznic care mîna cu atîta graţie un cal pe Champs Elysées.

— Pe Champs Elysées !... Aha ! Arde, cum se spune în jocul de-a focul şi de-a apa... Champs-Elysées !... Nu vrei să vorbim niţeluş despre tata ?

— Dar eu cine sînt atunci ?

— Dumneata, omule cumsecade, eşti tatăl meu adoptiv... Îmi închipui însă că nu dumneata mi-ai pus la îndemînă o sută de mii de franci pe care i-am păpat în patru sau cinci luni. Nu dumneata mi-ai făcut rost de un tată italian şi gentilom. Nu dumneata m-ai scos în lume şi m-ai poftit la o anumită masă la care mănînc parcă şi acum, la Auteuil, cu cele mai suspuse persoane din Paris, cu un oarecare procuror regal cu care rău am făcut că n-am căutat prietenia, fiindcă mi-ar fi folosit acum. Şi, în sfîrşit, nu dumneata m-ai garantat pentru un milion sau două, atunci cînd mi s-a întîmplat accidentul fatal şi cînd am fost prins cu miţa-n sac... Hai, vorbeşte, stimabile corsican, vorbeşte...

— Ce vrei să-ţi spun ?

— Am să te ajut. Vorbeai despre Champs-Elysées mai adineaori, vrednicule tată adoptiv.

— Ei şi ?

— Pe Champs Elysées locuieşte un domn foarte, foarte bogat.

— În a cărui casă ai furat şi ai ucis, nu-i aşa ?

— Mi se pare că da.

— Domnul conte de Monte-Cristo ?

— Dumneata i-ai rostit numele, cum zice Racine. Trebuie să mă arunc în braţele lui, să-l string la piept strigînd : „Tată ! Tată !" cum zice Pixérécourt ?

— Lasă gluma ! răspunse Bertuccio serios. Un astfel de nume nu trebuie rostit aici, aşa cum îndrăzneşti tu să-l rosteşti.

— Ei, aş ! făcu Andrea puţin buimăcit de seriozitatea ţinutei lui Bertuccio. De ce nu ?

— Pentru că acela care îl poartă e prea ocrotit de cer ca să fie tatăl unui ticălos ca tine.

— Vorbe mari...

— Şi cu urmări mari, dacă n-o să-ţi bagi minţile în cap!

— Ameninţări!... Nu mă tem de ele... Am să spun...

— Crezi că ai de-a face cu nişte pigmei de soiul tău? — întrebă Bertuccio cu glas atît de calm şi cu o privire atît de hotărîtă, încît Andrea se simţi tulburat pînă în adîncul măruntaielor. Crezi că ai de-a face cu ticăloşii obişnuiţi ai oconelor sau cu naivii pe care i-ai dus de nas prin lume?... Benedetto, te găseşti ţinut de o mînă cumplită şi mîna asta vrea să se deschidă pentru tine: nu scăpa prilejul. Nu te juca cu trăsnetul pe care ea îl lasă o clipă la o parte, dar pe care îl poate relua oricînd dacă vei încerca să-i stinghereşti libera mişcare.

— Tata... vreau să ştiu cine îmi e tată!... Dacă e nevoie, îmi voi da şi viaţa, dar tot am să aflu. Ce îmi poate aduce mie scandalul? Numai bine... Faimă... *Reclamă*... cum spune ziaristul Beauchamp. Dar voi ăştia, oamenii din lumea mare, voi aveţi totdeauna ceva de pierdut de pe urma scandalului cu toate milioanele şi blazoanele voastre... Ei, cine e tatăl meu?

— Am venit să-ţi spun...

— Aha! strigă Benedetto cu ochii scînteind de bucurie.

. In clipa aceea uşa se deschise şi paznicul i se adresă lui Bertuccio:

— Iertaţi-mă, domnule, dar judecătorul de instrucţie îl aşteaptă pe deţinut.

— E pentru încheierea interogatorului meu, explică Andrea. Să-l ia naiba de nepoftit!

— Am să mă reîntorc mîine, spuse Bertuccio.

— Buun! făcu Andrea. Domnilor jandarmi, sînt al dumneavoastră... Dragă domnule, lasă vreo zece taleri la grefă ca să mi se aducă aici lucrurile de care am nevoie.

— S-a făcut, răspunse Bertuccio.

Andrea îi întinse mîna. Bertuccio şi-o păstră pe a sa în buzunar şi nu făcu altceva decît să sune cu ea nişte mărunţiş.

— Chiar asta voiam să-ţi spun, făcu Andrea încercînd să zîmbească, dar subjugat totodată de ciudata linişte a lui Bertuccio.

„Să mă fi înşelat oare? se întrebă el urcîndu-se în trăsura lungăreaţă şi zăbrelită căreia ocnaşii îi spun *coşul cu salată*. O să vedem!"

— Aşadar, pe mîine! adăugă el întorcîndu-se spre Bertuccio.

— Pe mîine, răspunse intendentul.

Capitolul XXXI

JUDECĂTORUL

Ne amintim că abatele Busoni rămăsese singur cu Noirtier în camera mortuară şi că bătrînul şi preotul vegheaseră lîngă moartă.

Poate că îndemnurile creştineşti ale abatelui, poate că blînda lui milă sau cuvîntul lui convingător îi reddăuseră curaj bătrînului. Căci, din clipa cînd putuse să stea de vorbă cu preotul, în locul deznădejdii care-l cuprinsese la început, totul vădea în Noirtier o resemnare deplină, o linişte uimitoare pentru cei ce-şi aminteau dragostea adîncă pe care i-o purta Valentinei.

Domnul de Villefort nu-l mai revăzuse pe bătrîn din dimineaţa morţii Valentinei. Intreaga casă fusese reînnoită : un alt valet fusese angajat pentru procuror, un alt servitor pentru Noirtier ; două femei intraseră în serviciul doamnei de Villefort : toţi, pînă şi portarul şi vizitiul, înfăţişau chipuri noi ce se ridicaseră, ca să zicem aşa, între diferiţii stăpîni ai casei acesteia blestemate, între relaţiile lor destul de reci şi pînă acum. De altfel, sesiunea juraţilor avea să se deschidă peste trei zile, şi Villefort, închis în cabinetul lui, urmărea cu deosebită rîvnă rechizitoriul început împotriva ucigaşului lui Caderousse. Afacerea aceasta — ca şi toate cele în care se găsea amestecat contele de Monte-Cristo — făcuse mare vîlvă în lumea pariziană. Dovezile nu erau convingătoare, pentru că se compuneau din cîteva cuvinte scrise în agonie de un ocnaş, care stătuse în lanţuri împreună cu acuzatul şi putuse fi îmboldit să scrie din ură sau din răzbunare. Dar convingerea magistratului se formase. Procurorul regal sfîrşise prin a-şi impune lui însuşi cumplita convingere că Benedetto era vinovat şi trebuia să scoată

din izbînda aceasta anevoioasă, una din bucuriile amorului propriu care mai puteau să-i înviorеze puţin inima îngheţată.

Aşadar, procesul îşi urma cursul, datorită muncii neîncetate a lui Villefort care voia să înceapă cu el apropiata sesiune a Curţii cu Juri. De aceea, procurorul fusese forţat să stea mai retras decît oricînd ca să nu fie silit să răspundă uriaşului număr de cereri ce i se adresau pentru obţinerea învoirii de a fi de faţă la proces.

Şi apoi se scursese atît de puţină vreme de cînd sărmana Valentine fusese înmormîntată, iar durerea familiei era încă atît de recentă, încît nimeni nu se mira să-l vadă pe tată atît de adîncit în muncă, adică în singura distracţie care putea să-i mai alunge mîhnirea.

O singură dată, a doua zi după ce Benedetto primise cea de a doua vizită a lui Bertuccio, cînd trebuia să afle numele tatălui său, Villefort îl zări pe Noirtier. In ziua acea era duminică şi magistratul, hărţuit de oboseală, coborîse în grădină. Posomorît, încovoiat sub apăsarea gîndurilor, semănînd cu Tarquinius care dobora cu nuiaua capetele cele mai înalte ale macilor, domnul de Villefort dobora cu bastonul tulpinele lungi şi veştejite ale nalbelor ce creşteau de-a lungul aleilor, biete spectre ale florilor atît de strălucitoare din anotimpul trecut.

Procurorul ajunsese de cîteva ori pînă în fundul grădinii, adică pînă la faimoasa poartă dînd spre terenul părăsit, şi se reîntoarse pe aceeaşi alee, reluîndu-şi plimbarea cu acelaşi pas şi cu acelaşi gest, cînd se uită fără voie spre casa în care îl auzea pe fiul său jucîndu-se zgomotos. Edouard fusese adus de la pension ca să-şi petreacă zilele de duminică şi luni lîngă maică-sa.

In clipa aceea, procurorul regal îl văzu la una din ferestrele deschise pe Noirtier. Bătrînul ceruse să fie împins cu jilţul pînă acolo ca să se bucure de ultimele raze călduţe ale unui soare ce saluta florile ofilite ale

zorelelor şi frunzele ruginii ale viţei sălbatice care îmbrăca balconul.

Bătrînul privea spre un punct abia zărit de Villefort. Privirea lui cuprindea atîta ură şi sălbăticie, în ea ardea atîta nerăbdare, încît procurorul regal obişnuit să-i citească pe faţă gîndurile se abătu din drum ca să vadă către cine se îndrepta privirea aceasta nimicitoare.

Şi atunci procurorul regal o văzu sub un desiş de tei, cu crengile aproape desfrunzite, pe doamna de Villefort, stînd aşezată cu o carte în mînă şi întrerupîndu-şi din cînd în cînd lectura ca să-i zîmbească fiului ei sau să arunce înapoi mingea pe care el o azvîrlea cu încăpăţînare din salon în grădină.

Villefort păli căci înţelegea ce voia bătrînul.

Noirtier se uita ţintă într-acolo. Dar deodată privirea i se mută de la soţie la soţ şi de data aceasta trebui să îndure Villefort atacul ochilor fulgerători care, schimbîndu-şi ţinta, îşi schimbaseră totodată şi limbajul, fără să piardă însă ceva din expresia lor ameninţătoare.

Neavînd habar de pasiunile ale căror focuri încrucişate treceau pe deasupra capului ei, doamna de Villefort tocmai prinsese mingea şi-i făcea semn copilului să vină s-o ia cu o sărutare. Dar Edouard se lăsă multă vreme rugat. Pesemne mîngîierea mamei nu i se părea că răsplăteşte îndeajuns osteneala dată. În sfîrşit, el se hotărî, sări pe fereastră în mijlocul unei tufe de heliotrop şi de crizanteme şi dădu fuga cu fruntea brobonită de sudoare, spre maică-sa. Doamna de Villefort îi şterse fruntea, i-o sărută, apoi îl lăsă să plece cu mingea într-o mînă şi cu un pumn de bomboane în cealaltă.

Atras ca printr-o putere de neînvins, aşa cum e pasărea atrasă de şarpe, Villefort se apropie de casă. Şi cu cît se apropia mai mult, cu atît privirea lui Noirtier se pleca urmărindu-l, iar focul ei părea că dogoreşte într-atîta încît Villefort simţea cum îl arde pînă în fundul sufletului. Într-adevăr, în privirea aceasta se

putea citi o mustrare sîngeroasă şi totodată o ameninţare cumplită. Apoi pleoapele şi ochii lui Noirtier se ridicară spre cer ca şi cum ar fi vrut să-i amintească fiului un jurămînt uitat.

— Bine, bine — spuse Villefort de jos, din curte — bine, bine! Mai ai răbdare o zi. Ce-am spus, e bun spus!

Noirtier păru liniştit la auzul acestor cuvinte şi îşi întoarse privirea nepăsător.

Villefort îşi descheie enervat redingota care-l înăbuşea, îşi trecu o mînă pe frunte şi reintră în cabinet.

Noaptea se scurse rece şi liniştită. În casă toată lumea se culcă şi dormi, ca de obicei. Singur, şi tot ca de obicei, Villefort nu se culcă o dată cu ceilalţi şi lucră pînă la cinci dimineaţa, revăzînd ultimele interogatorii luate în ajun de către magistraţii instructori, comparînd depoziţiile martorilor şi limpezindu-şi actul de acuzare, unul dintre cele mai aspre şi mai iscusite din cîte întocmise vreodată.

A doua zi, luni, trebuia să aibă loc prima şedinţă a juraţilor. Ziua aceea, Villefort o văzu mijind pală şi sinistră, iar lumina ei albăstruie făcu să lucească rîndurile scrise cu cerneală roşie. Magistratul aţipise o clipă, în timp ce lampa abia mai ardea. Pilpîirile ei îl treziră. Degetele lui Villefort erau umede şi înroşite ca şi cum le-ar fi muiat în sînge.

Procurorul deschise fereastra. O fîşie portocalie străbătea zarea şi tăia în două plopii subţiri care se profilau negri, pe cer. În cîmpul de lucernă, dincolo de gardul castanilor, o ciocîrlie se înălţă cîntîndu-şi cîntul limpede şi matinal.

Aerul jilav al zorilor învălui fruntea lui Villefort şi-i împrospătă mintea.

— Astăzi trebuie ca omul care ţine spada justiţiei în mînă să lovească pretutindeni unde sînt vinovaţi — îşi spuse el.

Şi privirile i se îndreptară fără voie spre fereastra boltită a lui Noirtier, unde în ajun îl zărise pe bătrîn.

Perdeaua era trasă.

Şi totuşi, imaginea tatălui său i se părea atît de

prezentă, încît el vorbi spre fereastra închisă ca şi cum ar fi fost deschisă şi ca şi cum ar mai fi văzut încă prin ea privirea ameninţătoare a bătrînului.

— Da — şopti el — fii liniştit!

Apoi îşi coborî fruntea în piept şi făcu astfel de cîteva ori ocolul camerei. După aceea se întinse pe o canapea, îmbrăcat cum era, nu atît ca să doarmă, cît ca să-şi dezmorţească membrele înţepenite de oboseală şi de înfrigurarea muncii care-i pătrunsese pînă în măduva oaselor.

Incetul cu încetul se treziră şi ceilalţi. Din cabinetul său, Villefort auzi răsunînd unul după altul zgomotele care înfăţişau viaţa casei: uşi mişcîndu-se, soneria doamnei de Villefort chemînd camerista, primele strigăte ale copilului care se trezea voios, cum se trezesc de obicei copiii de vîrsta lui.

Sună şi Villefort. Noul valet intră şi-i aduse ziarele. O dată cu ziarele el aduse şi o ceşcuţă cu ciocolată.

— Ce mi-ai adus? întrebă Villefort.

— O ceşcuţă cu ciocolată.

— N-am cerut-o. Cine s-a îngrijit de mine?

— Doamna. Mi-a spus că domnul va vorbi astăzi mult, fără îndoială, în afacerea asasinatului, şi că are nevoie să prindă forţe. Şi valetul lăsă pe măsuţa de lîngă canapea, încărcată cu hîrtii ca şi toate celelalte mese, ceaşca argintată.

Apoi ieşi.

Villefort privi o clipă ceaşca, posomorît. Deodată o apucă cu o mişcare nervoasă şi înghiţi dintr-o singură sorbitură ciocolata. S-ar fi spus că nădăjduia ca băutura să fie ucigătoare şi că îşi chema moartea să-l elibereze de o datorie ce-i poruncea să facă un lucru mai anevoios decît moartea însăşi. Apoi se ridică şi se plimbă prin cabinet cu un soi de zîmbet care ar fi părut îngrozitor oricui l-ar fi privit.

Dar ciocolata nu fusese otrăvită şi domnul de Villefort nu simţi nimic.

La ora dejunului, Villefort nu veni la masă. Valetul reintră în cabinet.

— Doamna vă anunță că e ora unsprezece și că ședința are loc la prînz.

— Ei și ? făcu Villefort.

— Doamna e gata și întreabă dacă să vă însoțească.

— Unde ?

— La Palatul Justiției.

— Ce să facă acolo ?

— Doamna spune că ar vrea foarte mult să asiste la proces.

— Aha ! Ar vrea foarte mult, făcu Villefort cu un ton înfricoșător.

Valetul se dădu înapoi, spunînd :

— Dacă domnul dorește să meargă singur, am să-i spun doamnei.

Villefort tăcu o clipă. El își brăzdă cu unghiile obrazul palid încadrat de o barbă neagră ca abanosul.

— Spune-i doamnei că vreau să-i vorbesc și că o rog să mă aștepte la ea, spuse el apoi.

— Bine, domnule.

— Să te reîntorci ca să mă bărbierești și să mă îmbraci.

— Îndată.

Valetul dispăru într-adevăr și se reîntoarse. Îl bărbieri pe Villefort și-l ajută să se îmbrace cu un costum negru, ceremonios.

După ce termină, valetul spuse :

— Doamna vă așteaptă de îndată ce veți fi gata.

— Mă duc.

Și Villefort, cu dosarele sub braț, cu pălăria în mînă, se îndreptă spre apartamentul soției sale.

La ușă, el se opri o clipă și-și șterse cu batista sudoarea care-i șiroia pe fruntea lividă.

Apoi deschise.

Doamna de Villefort stătea întinsă pe un divan, răsfoind cu nerăbdare ziarele și broșurile cu care Edouard se distra făcîndu-le bucăți mai înainte chiar ca maică-sa să-și poată sfîrși lectura. Ea era gata îmbrăcată pentru oraș. Pălăria o aștepta alături, pe un fotoliu. Își pusese pînă și mănușile.

— Ai venit ? întrebă ea cu vocea firească şi calmă. Doamne ! Cît eşti de palid ! Iar ai lucrat toată noaptea ? De ce n-ai venit să iei masa cu noi ? Ia spune, mă iei sau mă duc singură, cu Edouard ?

După cum se vede, doamna de Villefort pusese multe întrebări, ca să obţină un singur răspuns. Dar Villefort rămase rece şi mut ca o statuie, la toate întrebările ei.

— Edouard — spuse Villefort privindu-şi poruncitor copilul — du-te de te joacă în salon, dragul meu. Trebuie să vorbesc cu maică-ta.

Văzîndu-i înfăţişarea rece, auzindu-i tonul hotărît şi introducerea ciudată, doamna de Villefort tresări.

Edouard ridicase capul şi-şi privise mama. Apoi, văzînd că ea nu se supune poruncii lui Villefort, începu din nou să taie capetele soldaţilor de plumb.

— Edouard ! strigă Villefort atît de aspru încît copilul sări în sus. Nu m-auzi ? Du-te !

Edouard, neobişnuit cu asemenea purtare, se ridică în picioare şi păli. Cu greu s-ar fi putut spune dacă pălise de mînie sau de teamă.

Taică-său îl luă de braţ, îl sărută pe frunte şi-i spuse :

— Hai, băieţaş, du-te !

Edouard ieşi.

Domnul de Villefort zăvorî uşa în urma lui.

— Doamne ! făcu doamna de Villefort, privindu-şi soţul pînă în fundul sufletului şi încercînd să schiţeze un zîmbet pe care neclintirea lui Villefort i-l îngheţă pe buze. Doamne ! Ce s-a întîmplat ?

— Unde ţii otrava pe care o foloseşti de obicei ? rosti răspicat şi fără altă introducere magistratul, stînd între soţia sa şi uşă.

Doamna de Villefort simţi ce trebuie să simtă ciocîrlia cînd vede şoimul strîngîndu-şi cercurile ucigaşe deasupra ei.

Un fel de sunet răguşit, frînt, care nu era nici ţipăt şi nici geamăt, îi scăpă din piept. Obrajii i se învineţiră.

— Nu... nu înțeleg!

Și cum se ridicase împinsă de groază, ea se prăbuși pe pernele sofalei împinsă de un imbold fără îndoială și mai puternic decît cel dintîi.

— Te întrebam — continuă Villefort cu glasul pe deplin liniștit — unde ascunzi otrava cu ajutorul căreia i-ai ucis pe socrul meu, domnul de Saint-Méran, pe soacra mea, pe Barrois și pe fiică mea, Valentine?

— Vai, ce spui? strigă doamna de Villefort împreunîndu-și mîinile.

— Datoria dumitale nu este să mă întrebi, ci să-mi răspunzi.

— Să răspund soțului sau judecătorului? îngăimă doamna de Villefort.

— Judecătorului!

Paloarea femeii, teama din privirea ei, tremurul corpului, înfățișau o priveliște înspăimîntătoare.

— Vai!... Vai!... — atîta putu ea să spună.

— Nu-mi răspunzi? întrebă magistratul.

Apoi adăugă, cu un geamăt mai înspăimîntător încă decît mînia lui:

— Adevărat, nu negi!

Ea făcu o mișcare.

— Și nici n-ai putea nega — adăugă Villefort întinzînd brațul ca pentru a o înșfăca în numele justiției. Ai săvîrșit aceste crime cu o iscusință nerușinată, dar care totuși nu-i putea înșela decît pe oamenii gata să se lase orbiți din pricina afecțiunii ce-ți purtau. Știam că există un otrăvitor în casă încă de cînd a murit doamna de Saint Méran: d'Avrigny mă prevenise. După moartea lui Barrois, Dumnezeu să mă ierte! bănuielile mele au căzut pe cineva, pe un înger! Bănuielile mele care, chiar cînd nu s-a săvîrșit o crimă, veghează, mereu treze în adîncul inimii. Dar după moartea Valentinei nu mai există îndoială pentru mine că tu ești ucigașa; și nu numai pentru mine, dar și pentru alții. De aceea crima ta, cunoscută acum numai de două persoane, dar bănuită de mai mulți, va de-

veni publică. Şi, cum îţi spuneam mai adineauri, nu-ţi vorbesc ca soţ, ci ca judecător!

Doamna de Villefort îşi ascunse faţa în palme.

— Vai! — îngăimă ea — te rog, nu te lua după aparenţe!

— Oi fi cumva laşă? strigă Villefort cu dispreţ în glas. E adevărat, am observat că otrăvitorii sînt totdeauna laşi. Oi fi cumva laşă, tu, care ai avut groaznicul curaj să vezi cum îşi dau sufletul în faţa ta doi bătrîni şi o fată, ucişi de tine?

— Vai!

— Oi fi cumva laşă — continuă Villefort ieşindu-şi tot mai mult din fire — tu, care ai numărat una cîte una clipele celor patru agonii, tu care ţi-ai întocmit planurile drăceşti şi ţi-ai preparat băuturile ticăloase cu o dibăcie şi o iscusinţă atît de miraculoasă; tu care ai plănuit atît de bine toate, ai uitat oare să calculezi un singur lucru, adică unde putea să te ducă destăinuirea crimelor tale? Asta e cu neputinţă. Ţi-ai păstrat o otravă mai blîndă, mai pătrunzătoare, mai ucigătoare decît celelalte, ca să scapi de pedeapsa meritată... Cel puţin aşa nădăjduiesc...

Doamna de Villefort îşi împreună mîinile şi căzu în genunchi.

— Ştiu... ştiu că mărturiseşti, urmă procurorul. Dar mărturisirea făcută judecătorilor, mărturisirea făcută în ultima clipă, mărturisirea făcută atunci cînd nu mai poţi să negi nu uşurează cu nimic pedeapsa care i se dă vinovatului.

— Pedeapsa! — strigă doamna de Villefort — pedeapsa! De două ori ai rostit cuvîntul acesta.

— Fără îndoială. Oare fiindcă eşti de patru ori vinovată ai crezut că ai să scapi de ea? Oare fiindcă eşti soţia aceluia care cere pedepsirea ai crezut că n-o vei primi? Nu, nu! Oricine ai fi, eşafodul o aşteaptă pe otrăvitoare mai ales dacă — după cum spuneam mai adineori — otrăvitoarea n-a avut grijă să păstreze pentru ea vreo picătură din cea mai sigură otravă a ei.

Doamna de Villefort scoase un răcnet și groaza hidoasă și nestăpînită îi acoperi trăsăturile descompuse ale feții.

— Nu-ți fie teamă de eșafod, urmă magistratul. Nu vreau să te dezonorez, fiindcă asta ar însemna să mă dezonorez pe mine însumi. Nu. Dimpotrivă, dacă m-ai ascultat cu atenție, ar trebui să fi înțeles că nu poți muri pe eșafod.

— Nu, n-am înțeles. Ce vrei să fac? bolborosi nefericita cu desăvîrșire doborîtă.

— Vreau să spun că soția primului magistrat al capitalei n-o să păteze prin ticăloșia ei un nume curat și n-o să-și necinstească dintr-o singură lovitură și soțul și copilul.

— Nu! Nu!

— Ei bine, atunci ar fi o faptă bună din partea ta, și pentru fapta asta bună, îți mulțumesc.

— Îmi mulțumești? Pentru ce?

— Pentru ce-ai spus.

— Ce-am spus? Mi-am pierdut mințile, nu mai înțeleg nimic. Doamne! Doamne!

Și ea se ridică cu părul răvășit, cu buzele acoperite de spume.

— Mi-ai răspuns la întrebarea pusă cînd am intrat aici: unde este otrava pe care o folosești de obicei?

Doamna de Villefort își înălță brațele spre cer și-și strînse cu putere mîinile.

— Nu, nu — strigă ea — nu asta vrei!

— Ceea ce vreau eu, este să nu pieri pe eșafod, mă auzi? răspunse Villefort.

— Iertare!

— Ceea ce vreau, e să se facă dreptate. Eu exist ca să pedepsesc, adăugă el cu o privire înflăcărată. Oricărei alte femei, chiar și unei regine, i-aș trimite călăul. Dar față de tine voi fi milostiv. Ție îți spun: nu-i așa că ai mai păstrat cîteva picături din otrava ta cea mai blîndă, cea mai fulgerătoare și cea mai sigură?

— Iartă-mă, lasă-mi viața!

— Ești lașă!

— Gîndeşte-te că îţi sînt soţie!
— Eşti o otrăvitoare!
— În numele cerului!...
— Nu!
— În numele dragostei pe care mi-ai purtat-o!...
— Nu! Nu!
— În numele copilului nostru! Lasă-mi viaţa, pentru copilul nostru!
— Nu, nu, nu! Îţi spun: dacă ţi-aş lăsa viaţa într-o bună zi poate l-ai ucide cum i-ai ucis şi pe ceilalţi.
— Eu? Să-mi ucid fiul! strigă mama aceasta sălbatică repezindu-se spre Villefort. Eu! Să-l ucid pe Edouard al meu!... Ha, ha!
Şi un hohot înfricoşător, un rîs drăcesc, un rîs de nebună, sfîrşi fraza şi se pierdu într-un horcăit sîngeros.
Doamna de Villefort se prăbuşise la picioarele soţului ei.
Villefort se apropie de ea.
— Să ştii — îi spuse el — că dacă pînă mă reîntorc nu s-a făcut dreptate, atunci te denunţ cu propria mea gură şi te arestez cu propriile mele mîini.
Ea îl ascultă gîfîind, doborîtă, strivită. Doar ochii îi mai erau vii şi în ei mocnea un foc cumplit.
— Mă auzi? urmă Villefort. Mă duc acolo să cer pedeapsa cu moartea pentru un ucigaş... Dacă te regăsesc în viaţă, deseară vei dormi în temniţă.
Doamna de Villefort gemu, nervii i se destinseră şi ea se prăbuşi frîntă pe covor.
Procurorul regal păru o clipă cuprins de milă. El o privi cu mai puţină asprime, şi înclinîndu-se uşor în faţa ei, şopti:
— Adio, adio!
Cuvintele de despărţire căzură ca un pumnal ucigător asupra doamnei de Villefort. Ea leşină.
Procurorul regal plecă şi, ieşind, răsuci de două ori cheia în broască.

Capitolul XXXII

CURTEA CU JURI

Afacerea Benedetto — cum era denumită atunci la Palatul Justiției și în lume — stîrni o vîlvă nemaipomenită. Obișnuit să meargă la Café de Paris, pe bulevardul de Gand și la Bois de Boulogne, în vremea cînd locuise la Paris, timp de două sau trei luni cît fusese în splendoare, falsul Cavalcanti legase o mulțime de cunoștințe.

Ziarele povestiră despre feluritele popasuri ale acuzatului în viața elegantă ca și în viața de ocnă. Ele stîrniseră astfel cea mai vie curiozitate, mai ales printre cei ce-l cunoscuseră personal pe prințul Andrea Cavalcanti. Aceștia erau hotărîți să încerce orice ca să-l vadă pe banca acuzaților pe Benedetto, ucigașul unui ocnaș cu care împărțise lanțurile.

Multora, Benedetto li se părea, dacă nu o victimă, cel puțin o eroare judiciară. Cavalcanti tatăl fusese văzut la Paris și ei așteptau să-l vadă ivindu-se ca să-și apere ilustra odraslă. Mulți dintre cei ce n-auziseră niciodată vorbindu-se despre faimoasa tunică militară cu care debarcase la contele de Monte-Cristo se simțiseră mișcați de aerul demn, de purtările alese și de priceperea lui de a se înfățișa în lume. Bătrînul patrician — trebuie spus — părea un senior desăvîrșit de cîte ori nu vorbea sau nu făcea aritmetică.

Cît despre acuzat, mulți își aminteau că-l văzuseră atît de plăcut, de frumușel și de risipitor, încît mai curînd le venea să creadă în uneltirile vreunui dușman cum se găsesc atîția în lumea asta în care averile mari ridică mijloacele de a face binele și răul la înălțimi nebănuite și puterea la înălțimi uluitoare.

Se grăbiră deci cu toții să asiste la ședința Curții cu juri, unii ca să guste spectacolul, alții ca să-l dis-

cute. Încă de la orele șapte dimineața se făcuse, coadă la poartă, iar cu o oră înainte de deschiderea ședinței, sala se umplu cu privilegiați.

În zilele marilor procese, înainte de intrarea juraților și adeseori chiar și după, sălile Palatului de Justiție se aseamănă foarte mult cu saloanele în care o mulțime de oameni se recunosc, își vorbesc unii altora cînd stau destul de aproape ca să nu-și piardă locurile și-și fac semne cînd sînt despărțiți prin prea mult public, avocați și jandarmi.

Era una din acele minunate zile de toamnă care ne despăgubesc uneori de o vară absentă sau prea scurtă. Norii, pe care domnul de Villefort îi văzuse de dimineață dungînd răsăritul, se împrăștiaseră ca prin farmec lăsînd să lucească în toată curățenia ei una din ultimele și cele mai blînde zile ale lui septembrie.

Beauchamp, ca ziarist de frunte și prin urmare ca unul ce-și avea locul pretutindeni, privea în dreapta și în stînga. El îi zări pe Château-Renaud și pe Debray, care, cîștigînd bunăvoința unui polițai, îl hotărîseră pe acesta să treacă în spatele lor în loc să-i acopere, după cum avea dreptul. Vrednicul agent simțise că are de-a face cu secretarul ministrului și cu un milionar. De aceea se arătă foarte binevoitor față de nobilii săi vecini, îngăduindu-le chiar să meargă pînă la Beauchamp și făgăduindu-le să le păstreze locurile.

— Ei, făcu Beauchamp, va să zică am venit să ne vedem prietenul?

— Din păcate, da, răspunse Debray. Nobil prinț! Să-i ia naiba pe toți prinții italieni!

— Un om despre a cărui spiță vorbise Dante și care se înălța pînă la *Divina Comedie!*

— Noblețe de streang! făcu Château-Renaud, nepăsător.

— O să fie osîndit, nu-i așa? îl întrebă Debray pe Beauchamp.

— Păi, dragul meu, mi se pare că pe dumneata ar trebui să te întrebi asta, răspunse ziaristul. Dumneata știi mai bine decît mine ce fel de vînt bate pe aici. L-ai întîlnit pe președinte la ultima serată a ministrului?

— Da.

— Ce ți-a spus?

— Un lucru care o să te mire.

— Spune-l repede atunci. De mult n-am mai auzit asemenea lucruri.

— Ei bine, mi-a spus că Benedetto, care e privit ca un Phenix al subtilității, ca un gigant al vicleniei, nu e decît un pungaș de rînd, un nătărău, cu totul nevrednic de experiențele ce se vor face după moarte pe organele lui frenologice.

— Ei aș! făcu Beauchamp. Își juca totuși destul de bine rolul de prinț.

— Pentru dumneata, Beauchamp, care nu poți să-i suferi pe prinții aceștia nefericiți și ești încîntat de cîte ori le găsești cusururi. Dar nu pentru mine care simt din instinct gentilomul și adulmec o familie aristocratică, oricare ar fi ea, ca un adevărat copoi al nobilimii.

— Va să zică dumneata n-ai crezut niciodată că ar avea o moșie de prinț?

— Că ar avea moșie de prinț? — Da... Că este prinț? — Nu.

— Nu-i rău spus, făcu Debray. Te asigur, totuși, că pentru oricare altul, în afară de dumneata, pulea trece drept prinț... L-am văzut la miniștri.

— Da — spuse Château-Renaud — însă ar trebui ca și miniștrii dumitale să se priceapă la prinți!

— Nu-i rău ce-ai spus, Château-Renaud, răspunse Beauchamp, izbucnind în rîs. Fraza e scurtă dar plăcută. Îți cer îngăduința s-o folosesc în articolul meu.

— Ia-o, dragă domnule Beauchamp, răspunse Château-Renaud. Ia-o, ți-o dau așa cum este.

— Dacă eu am vorbit cu preşedintele, dumneata trebuie să fi vorbit cu procurorul regal, nu-i aşa? — îl întrebă Debray pe Beauchamp.

— A fost cu neputinţă. De opt zile domnul de Villefort s-a zăvorît. Şi e şi firesc: cu atîtea necazuri familiare, iar la urmă şi cu moartea ciudată a fiicei sale?...

— Moarte ciudată! Ce spui, Beauchamp?

— Da; te faci că nu ştii, sub motiv că toate astea se petrec în înalta magistratură, răspunse Beauchamp, punîndu-şi monoclul la ochi şi silindu-se să-l ţină acolo.

— Dragul meu — se amestecă Château-Renaud — dă-mi voie să-ţi spun că Debray te întrece în privinţa monoclului. Debray, ia dă-i o lecţie domnului de Beauchamp.

— Ia te uită! făcu Beauchamp. Nu cumva mă înşel?

— Ce e?

— Ea e!

— Care ea?

— Se zicea că a plecat!

— Domnişoara Eugénie? întrebă Château-Renaud. S-a şi întors?

— Nu, maică-sa...

— Doamna Danglars?

— Haida-de'! făcu Château-Renaud. Nu se poate! La zece zile după ce i-a fugit fata şi la trei zile după ce soţul i-a dat faliment?

Debray se înroşi uşor şi se uită în direcţia privirii lui Beauchamp.

— De unde! — făcu el — e o femeie voalată, o doamnă necunoscută, vreo prinţesă străină, poate mama prinţului Cavalcanti. Dar mi se pare că spuneai sau voiai să spui ceva foarte interesant, Beauchamp.

— Eu?

— Da. Vorbeai despre moartea ciudată a Valentinei.

— Adevărat! Dar de ce n-o fi venit doamna de Villefort?

— Biata femeie! — făcu Debray. Fără doar şi poate că la ora asta distilează apă de melisă pentru spitale şi face cosmetice pentru ea şi pentru prietenele ei. Ştiţi că distracţia asta o costă două-trei mii de taleri pe an, după cîte se spune. Dar într-adevăr, ai dreptate, de ce n-o fi aici doamna de Villefort? Aş fi revăzut-o cu plăcere. Mie îmi place mult.

— Iar eu nu pot s-o sufăr! spuse Château-Renaud.

— De ce?

— Habar n-am. De ce iubeşti? De ce ţi-e silă de cineva? Pur şi simplu nu pot s-o sufăr pentru că îmi e antipatică.

— Din instinct, desigur.

— Se prea poate... Dar să ne reîntoarcem la ce spuneai, Beauchamp.

— N-aţi fi curioşi, domnilor, să ştiţi de ce se moare cu atita spor în familia Villefort? urmă Beauchamp.

— Cu spor, e frumos spus, făcu Château-Renaud.

— De, dragă, şi Saint-Simon foloseşte cuvîntul ăsta.

— Dar faptul îl găsim în familia domnului de Villefort, aşa că să ne reintoarcem la el.

— Pe cinstea mea — spuse Debray — mărturisesc că nu pierd din vedere casa asta îndoliată de trei luni. Ba chiar alaltăieri, venind vorba despre Valentine, doamna mi-a pomenit despre ea.

— Cine-i „doamna"?... întrebă Château-Renaud.

— Soţia ministrului, ce naiba!

— Iartă-mă, făcu Château-Renaud. Dar eu nu mă duc pe la miniştri. Asta o fac prinţii.

— Erai numai frumos, dar acum devii sclipitor, baroane. Fie-ţi milă de noi, altfel o să ne arzi ca un Jupiter.

— N-am să mai spun nimic — răspunse Château-Renaud — dar ce naiba, fie-vă milă de mine, nu-mi mai tot daţi replici.

— Hai, Beauchamp, să încercăm să ne reîntoarcem la subiectul nostru. Îţi spuneam deci că doamna îmi cerea alaltăieri informaţii despre ea. Dă-mi-le ca să i le pot da şi eu, la rîndul meu.

— Ei bine, domnilor, dacă se moare cu atîta spor în familia procurorului (observaţi că mi-am menţinut expresia), pricina e că în casa lui se află un ucigaş.

Cei doi tineri tresăriră, fiindcă şi lor le venise nu odată ideea asta.

— Şi cine crezi că e ucigaşul? întrebară ei.

— Micuţul Edouard.

Hohotul de rîs al celor doi nu-l descurajă de loc pe orator. El continuă:

— Da, domnilor, micuţul Edouard, copil fenomenal, care ucide de pe acum, ca şi tăticul şi mămica.

— Glumeşti?

— Ba de loc, ieri am angajat un servitor plecat de la domnul de Villefort. Ascultaţi-mă cu atenţie.

— Te ascultăm.

— Pe servitor o să-l dau afară mîine, fiindcă mănîncă nemaipomenit de mult, ca să se refacă de pe urma postului pe care şi l-a impus acolo pentru că-i era groază să mai mănînce ceva. Ei bine, se pare că drăguţul de copil a pus mîna pe vreo sticluţă de doctorie şi o foloseşte din cînd în cînd împotriva celor ce nu-i sînt pe plac. Mai întîi i-au displăcut bunicuţul şi bunica de Saint Méran, şi le-a turnat trei picături din elixirul lui: trei picături sînt de ajuns. Apoi a venit rîndul vrednicului Barrois, servitor bătrîn al bunicului Noirtier, care îl bruftuluia din cînd în cînd pe strengarul nostru. Poznaşul i-a turnat şi lui trei picături de elixir. Şi la fel s-a întîmplat şi cu biata Valentine. Ea nu-l certa de loc, dar el era invidios: i-a turnat şi ei trei picături din elixir, ca şi celorlalţi, şi totul s-a terminat.

— Ce naiba ne tot povesteşti? întrebă Château-Renaud.

— Da, răspunse Beauchamp — vă spun o poveste de pe tărîmul celălalt, nu-i aşa?

— E absurdă făcu Debray.

— Aha! urmă Beauchamp. Iată că ai şi început să cauţi mijloace de tărăgănat lucrurile! Întreabă-mi servitorul, adică omul care mîine nu-mi va mai fi servitor: aşa se zvonea prin casă.

— Dar elixirul unde este? Şi despre ce fel de elixir e vorba?

— Băieţaşul îl ascunde.

— De unde l-a luat?

— Din laboratorul maică-si.

— Va să zică maică-sa are otrăvuri în laborator?

— De unde pot să ştiu? Mi-ai pus o întrebare ca de procuror regal. Repet şi eu ce-am auzit, atîta tot. Îţi citez şi autorul celor spuse; mai mult nu pot face. Bietul om nu mai mînca de spaimă.

— E de necrezut!

— Da' de unde, nu-i de loc de necrezut. Doar l-ai văzut acum un an pe băiatul din strada Richelieu care se juca ucigîndu-şi fraţii şi surorile înfigîndu-le un ac în ureche, în timp ce ei dormeau. Noua generaţie e foarte precoce.

— Dragul meu — vorbi Château-Renaud — pun rămăşag că nu crezi un cuvînt măcar din basmele astea... Dar nu-l văd pe contele de Monte-Cristo. Cum de nu-i aici?

— E dezgustat, făcu Debray. Şi-apoi n-o fi vrînd să apară în faţa lumii de cînd l-au înşelat toţi Cavalcantii, veniţi la el — după cîte se pare — cu scrisori de credit false. După cum am auzit, principii l-au costat o ipotecă de vreo sută de mii de franci asupra moşiei lor princiare.

— Ia spune — îl întrerupse Beauchamp — cum o mai duce Morrel?

— Am fost pe la el de trei ori şi nici urmă de Morrel. Totuşi, sora lui mi s-a părut destul de liniştită şi mi-a spus că nici ea nu l-a văzut de vreo două sau trei zile, dar e sigură că e sănătos.

— Acum ştiu de ce nu poate contele de Monte-Cristo să vină aici, făcu Beauchamp.

— De ce ?

— Fiindcă are şi el un rol în drama asta.

— A ucis pe cineva ? întrebă Debray.

— Da' de unde. Dimpotrivă, pe el au vrut să-l ucidă. Doar ştiţi foarte bine că pe bietul Caderousse l-a asasinat prietenul său Benedetto, pe cînd ieşea din casa contelui. Ştiţi foarte bine că domnul de Monte-Cristo a găsit faimoasa vestă cu scrisoarea care a întrerupt semnarea contractului. O vedeţi ? E acolo, plină de sînge, pe birou, ca mărturie.

— O văd.

— Sst, iată juraţii. Să trecem la locurile noastre!

Într-adevăr, în sală se iscă un mare freamăt. Poliţaiul îi chemă pe cei doi protejaţi printr-un *hm!* energic, iar aprodul, ivindu-se în pragul sălii de deliberare, strigă cu o voce chelălăitoare, aşa cum au aprozii încă de pe vremea lui Beaumarchais :

— Curtea, domnilor !

Capitolul XXXIII

ACTUL DE ACUZARE

Judecătorii intrară, în mijlocul celei mai adînci tăceri. Jurații se așezară la locurile lor. Domnul de Villefort, pe care toți îl priveau cu atenție, ba, am putea spune, chiar cu admirație, se așeză în jilțul său, uitîndu-se liniștit la cei din jur.

Fiecare se uita cu mirare la înfățișarea lui gravă și severă, pe care durerea de părinte părea că n-o tulburase de loc și toată lumea simțea un fel de groază în fața omului acestuia străin de simțămintele omenești.

— Jandarmi — glăsui președintele, — aduceți-l pe acuzat!

Auzind cuvintele președintelui, publicul deveni mai atent și toți ochii se ațintiră asupra ușii pe unde trebuia să intre Benedetto.

Curînd ușa se deschise și acuzatul intră.

El le făcu tuturor aceeași impresie și nimeni nu se înșelă asupra înfățișării lui.

Pe chip nu i se vedea nici urmă din adînca tulburare care îți îngheață sîngele în vine și-ți albește fruntea și obrajii. Mîinile lui, puse cu grație, una pe pălărie, cealaltă în deschizătura vestei de pichet alb, nu tremurau de loc. Privirea îi era calmă și chiar strălucitoare. Abia intrat în sală, Andrea îi cercetă din ochi pe toți judecătorii și jurații, îi privi mai cu stăruință pe președinte și mai cu seamă pe procurorul regal.

Alături de Andrea se așeză avocatul, numit din oficiu, (căci Andrea nu voise de loc să se ocupe de amănunte cărora păruse că nu le dă nici o însemnătate). Avocatul era un tînăr cu părul blond spălăcit,

cu fața înroșită de o emoție mult mai simțită decît a acuzatului.

Președintele ceru să fie citit actul de acuzare, redactat, după cum se știe, de pana atît de iscusită și neînduplecată a lui Villefort.

În timpul lecturii, care ținu multă vreme și ar fi putut fi copleșitoare pentru oricine altul, publicul se uită cu atenție la Andrea. Dar el susținu greutatea acuzării cu voioșia sufletească a unui spartan.

Poate că niciodată Villefort nu fusese atît de concis și de elocvent. Crima era înfățișată în culorile cele mai vii. Antecedentele acuzatului, schimbarea lui la față, șirul faptelor sale de la cea mai fragedă vîrstă erau deduse cu talentul pe care practica vieții și cunoașterea sufletului omenesc o puteau pune la îndemîna unei minți atît de înalte ca aceea a procurorului regal.

Ar fi fost de ajuns numai introducerea pentru ca Benedetto să fie pierdut pe totdeauna în ochii publicului, pînă cînd legea l-ar fi pedepsit într-un fel mai simțitor.

Andrea nu dădu însă nici cea mai mică atenție acuzațiilor care urmau una după alta și cădeau asupra lui. Domnul de Villefort îl privea adesea și fără îndoială că își continua asupra lui studiile psihologice pe care avusese de multe ori prilejul să le facă pe acuzați. Dar nu putu să-l silească măcar o dată să-și plece ochii, oricît de atîntită și de pătrunzătoare i-ar fi fost privirea.

În sfîrșit lectura fu terminată.

— Acuzat — rosti președintele — spune-ți numele și pronumele.

Andrea se ridică.

— Iertați-mă, domnule președinte — răspunse el cu vocea pe deplin liniștită — dar mi se pare că ați pornit pe o cale pe care n-am să vă pot urma. Pretind că voi dovedi mai tîrziu că nu sînt un acuzat obișnuit. Îngăduiți-mi, deci, vă rog, să răspund la întrebări

într-o altă ordine. Fiți sigur că am să vă răspund la toate.

Președintele, mirat, se uită la jurați care, la rîndul lor, îl priviră pe procuror.

Întreaga adunare fu uimită. Dar Andrea nu păru de loc emoționat.

— Ce vîrstă ai? glăsui președintele. La întrebarea asta vrei să răspunzi?

— La întrebarea asta, ca și la altele, am să răspund, domnule președinte, dar cînd le-o veni rîndul.

— Ce vîrstă ai? repetă magistratul.

— Am douăzeci și unu de ani, adică am să-i împlinesc abia peste cîteva zile, fiind născut în noaptea de 27 spre 28 septembrie 1817.

Auzind data aceasta, Villefort, care nota ceva, ridică ochii.

— Unde te-ai născut? — continuă președintele.

— La Auteuil, lîngă Paris, răspunse Benedetto.

Villefort mai ridică o dată capul și se uită la Benedetto așa cum s-ar fi uitat la capul Meduzei, apoi deveni livid.

Cît despre Benedetto, el își trecu peste buze, cu multă grație, colțul brodat al unei batiste fine.

— Ce profesiune ai? întrebă președintele.

— La început am fost falsificator, răspunse Andrea cît se poate mai liniștit. Apoi am devenit hoț și de curînd m-am făcut ucigaș.

Un freamăt sau mai curînd o furtună de indignare și de uimire izbucni în întreaga sală. Pînă și judecătorii se priviră uluiți. Jurații arătară cel mai mare dezgust pentru cinismul la care se așteptau atît de puțin din partea unui om bine îmbrăcat.

Villefort își sprijini de o mînă fruntea, care, din palidă i se făcu roșie și clocotitoare. Apoi se ridică deodată, privind în jurul lui ca un rătăcit: se sufoca.

— Căutați ceva, domnule procuror regal? întrebă Benedetto surîzînd cît putea mai curtenitor.

Domnul de Villefort nu răspunse. Se așeză din nou, sau, mai bine zis, se prăbuși în jilțul său.

— Acuzat, vrei să spui acum cum te numeşti? întrebă preşedintele. Grosolănia arătată cînd ţi-ai enumerat feluritele crime pe care le numeşti profesiuni, faptul că te mîndreşti într-un fel cu ceea ce curtea trebuie să dezaprobe cu toată asprimea în numele moralei şi al respectului faţă de omenire, iată pesemne motivul care te-a împins să nu-ţi spui de la început numele: voiai să faci ca numele să-ţi reiasă din titlurile înşirate mai dinainte.

— E de necrezut, domnule preşedinte, ce bine mi-aţi putut citi pînă în fundul creierului! făcu Benedetto cu glasul cel mai graţios şi cu gesturile cele mai politicoase pe care le putea face. Tocmai ăsta era motivul pentru care v-am rugat să schimbaţi ordinea întrebărilor.

Uluirea ajunse la culme. În cuvintele acuzatului nu mai era nici pic de lăudăroşenie sau de cinism. Publicul, emoţionat, simţea că din norul întunecos avea să izbucnească vreun trăsnet.

— Spune-ţi numele! glăsui preşedintele.

— Numele nu pot să mi-l spun, fiindcă nu-l ştiu. Dar îl ştiu pe cel al tatălui meu şi vi-l pot spune.

O orbire dureroasă îi luă vederile lui Villefort. De pe obrajii lui se văzură căzînd picături de sudoare acră şi chinuită pe hîrtiile pe care le frămînta cu mîna tremurătoare şi înţepenită de spaimă.

— Atunci spune numele tatălui dumitale! urmă preşedintele.

În adunarea aceasta uriaşă, nu se mai auzi nici suflul unei respiraţii măcar: toată lumea aştepta.

— Tata e procuror regal, răspunse Andrea liniştit.

— Procuror regal! făcu preşedintele uluit, fără să observe zbuciumul ce se zugrăvise pe chipul lui Villefort. Procuror regal!

— Da. Şi fiindcă vreţi să-i ştiţi numele, am să vi-l spun: tata se numeşte de Villefort!

Explozia, reţinută atîta vreme din pricina respectului faţă de justiţie, izbucni, ca un tunet, din fundul

tuturor piepturilor. Magistraţii uitară pînă şi ei s-o stăvilească.

Strigătele, insultele adresate lui Benedetto, care rămînea nepăsător, gesturile energice, mişcarea jandarmilor, rînjetele acelei părţi mîloase a mulţimii care, în toate adunările iese la suprafaţă în clipele de tulburare şi de scandal, toate acestea ţinură vreme de cinci minute, pînă cînd magistraţiii şi uşierii reuşiră să facă din nou linişte.

Şi în mijlocul gălăgiei, se auzi vocea preşedintelui strigînd :

— Iţi baţi joc de justiţie, acuzat ! Indrăzneşti să dai concetăţenilor dumitale spectacolul unei stricăciuni fără seamăn şi fără egal chiar pentru vremuri care n-ar lăsa nimic de dorit în privinţa asta !

Zece inşi se grăbiră să dea fuga la procurorul regal, pe jumătate strivit în fotoliul său. Ei începură să-l consoleze, să-l încurajeze, să-i arate protestele şi simpatia lor.

Calmul fu restabilit în sală, cu excepţia, totuşi, a unui punct unde un grup destul de numeros se agita şi şuşotea.

Se spunea că o femeie leşinase. Dar i se dăduseră săruri şi-şi revenise în simţiri.

In tot timpul tumultului acestuia, Andrea îşi întorsese chipul zîmbitor spre adunare. Apoi, sprijinindu-se cu o mînă de marginea de stejar a băncii, el spuse cît putu mai graţios :

— Domnilor, Dumnezeu mi-e martor că nu încerc să insult Curtea şi să stîrnesc un scandal zadarnic în faţa onoratei adunări. Am fost întrebat cîţi ani am, şi am spus. Am fost întrebat unde m-am născut şi am răspuns. Mi s-a cerut numele şi nu pot să-l spun, fiindcă părinţii mei m-au lepădat. Dar pot foarte bine, fără să-mi spun numele, fiindcă eu n-am nume, să-l spun pe acela al tatei. Şi vă repet că tata se numeşte domnul de Villefort şi că sînt gata oricînd s-o dovedesc.

În glasul tînărului răsuna o siguranţă, o convingere, o energie, care puse capăt zgomotului din sală. O clipă toate privirile se îndreptară spre procurorul regal, care, stînd neclintit în jilţul său, părea ucis de trăsnet.

— Domnilor — continuă Andrea poruncind să se facă tăcere cu gestul şi cu glasul — vă datorez dovada şi explicaţia cuvintelor mele.

— Dar la anchetă ai declarat că te numeşti Benedetto, că eşti orfan şi că patria dumitale este Corsica, strigă preşedintele mînios.

— La anchetă am spus ce mi-a convenit să spun atunci, fiindcă nu voiam să fie înăbuşit sau stăvilit răsunetul solemn pe care voiam să-l dau cuvintelor mele, aşa cum s-ar fi întîmplat dacă vorbeam.

Acum, vă repet că m-am născut la Auteuil, în noaptea de 27 spre 28 septembrie 1817, şi că sînt fiul domnului procuror regal de Villefort. Dacă mai vreţi alte amănunte, vi le pot da.

M-am născut la primul etaj al casei cu numărul 28 în strada La Fontaine, într-o cameră tapisată cu damasc roşu. Tata m-a luat în braţe spunîndu-i mamei că eram mort, m-a înfăşurat într-un şervet însemnat cu un H şi cu un N, şi m-a dus în grădină, unde m-a îngropat de viu.

Un fior străbătu mulţimea care văzu crescînd siguranţa acuzatului odată cu groaza lui Villefort.

— De unde ştii toate amănuntele acestea ? întrebă preşedintele.

— Am să vă spun, domnule preşedinte. În grădina unde tata mă îngropase, pătrunsese chiar în aceeaşi noapte un om care-l ura de moarte şi-l pîndea de multă vreme ca să-şi ducă la capăt o răzbunare corsicană. Omul se ascunsese într-un desiş. El îl văzu pe tata îngropînd ceva în pămînt, şi-l lovi cu cuţitul tocmai pe cînd făcea treaba asta. Apoi, crezînd că tata îngropase vreo comoară, el descoperi groapa şi mă găsi încă în viaţă. Omul mă duse la Azilul de copii găsiţi unde am fost înscris sub numărul 57. Peste trei

luni, soră-sa veni de la Rogliano la Paris ca să mă caute, mă ceru spunînd că sînt fiul ei și mă luă de acolo.

Iată cum, deși născut la Auteuil, am fost crescut în Corsica.

O clipă se făcu tăcere, dar tăcere atît de adîncă, încît dacă n-ar fi fost neliniștea care părea că respiră din mii de piepturi, s-ar fi putut crede că sala era goală.

— Continuă, glăsui președintele.

— Sigur — continuă Benedetto — aș fi putut fi fericit la oamenii aceia cumsecade. Ei mă iubeau nebunește. Dar firea mea perversă o luă înaintea tuturor virtuților pe care încerca să mi le toarne în inimă mama mea adoptivă. Răul a crescut în mine și am ajuns la crimă. În sfîrșit, într-o zi, pe cînd îl blestemam pe Dumnezeu că m-a făcut atît de rău și că mi-a dat o ursită atît de scîrnavă, tatăl adoptiv îmi spuse:

„Nu blestema, nefericitule! căci Dumnezeu ți-a dat viața fără mînie. Crima ți se trage de la taică-tău și nu de la tine, de la taică-tău care te-a hărăzit iadului dacă ai fi murit și mizeriei dacă o minune ți-ar fi redat viața!"

De atunci nu l-am mai blestemat pe Dumnezeu și mi-am blestemat tatăl. Și iată de ce am rostit aici cuvintele pentru care m-ați mustrat, domnule președinte. Iată pentru ce am stîrnit scandalul de care mai freamătă încă adunarea. Dacă am săvîrșit o crimă mai mult, pedepsiți-mă, dar dacă v-am convins că încă din ziua nașterii mele ursita mi-a fost fatală, dureroasă, amară, de plîns, plîngeți-mă!

— Dar mama dumitale? întrebă președintele.

— Mama mă credea mort. Ea nu e vinovată. Numele mamei n-am vrut să-l aflu și nu-l cunosc.

În clipa aceea, un țipăt ascuțit care se sfîrși printr-un geamăt răsună în mijlocul grupului ce înconjura, după cum am spus, o femeie.

Femeia aceasta fu cuprinsă de un atac puternic de nervi și trebui să fie scoasă din sală. În timp ce o

duceau, vălul des care îi acoperea obrazul se dădu la o parte şi cei de faţă o recunoscură pe doamna Danglars.

Villefort, cu toţi nervii săi istoviţi, cu tot zumzetul care-i fremăta în urechi, cu toată nebunia care-i zăpăcea creierul, o recunoscu şi se ridică.

— Dovezi! Dovezi! glăsui preşedintele. Acuzat, adu-ţi aminte că toată ţesătura asta de grozăvii are nevoie să fie susţinută prin dovezile cele mai sigure.

— Dovezi? — întrebă Benedetto rîzînd — vreţi dovezi?

— Da.

— Atunci uitaţi-vă la domnul de Villefort şi mai cereţi-mi apoi vreo dovadă!

Toate privirile se întoarseră spre procurorul regal care, sub povara miilor de ochi aţintiţi asupra lui, ieşi din incinta tribunalului, clătinîndu-se, cu părul zbîrlit şi cu faţa învineţită de apăsarea unghiilor.

Intreaga adunare scoase un murmur de uimire, îndelung.

— Mi se cer dovezi, tată, spuse Benedetto. Vrei să le dau?

— Nu, nu, îngăimă Villefort cu o voce strangulată. Nu. E zadarnic!

— Cum zadarnic? strigă preşedintele. Ce vreţi să spuneţi?

— Vreau să spun că m-aş zbate zadarnic sub cleştele ucigător care mă striveşte, domnilor, răspunse procurorul regal. Recunosc că mă găsesc în mîna lui Dumnezeu răzbunătorul. Nici o dovadă! Nu e nevoie de ele. Tot ce a spus tînărul acesta e adevărat.

O tăcere mohorîtă şi apăsătoare, ca înaintea unui cataclism, îi învălui în mantia ei de plumb pe toţi cei de faţă. Publicul se simţea înfiorat.

— Cum, domnule de Villefort — strigă preşedintele — nu cumva sînteţi în prada unei năluciri? Cum, sînteţi în toate minţile? S-ar putea crede că o învinovăţire atît de ciudată, de neaşteptată, de cumplită v-a tulburat minţile! Hai, veniţi-vă în fire!

Procurorul regal clătină din cap. Dinții îi clănțăneau cu putere, ca unui om ars de febră. Și totuși, fața îi era palidă, ca de mort.

— Sînt în toate mințile, domnule — răspunse el. Doar trupul mă doare și asta e de înțeles. Mă recunosc vinovat de tot ce a rostit tînărul acesta împotriva mea, și din clipa de față stau la dispoziția domnului procuror regal care va fi numit în locul meu.

Spunînd aceste cuvinte, cu o voce înceată și aproape înăbușită, Villefort se îndreptă clătinîndu-se spre ușă. Ușierul de serviciu îi deschise, din obișnuință.

Intreaga adunare rămase mută și încremenită, din pricina destăinuirii și a mărturisirii care aduceau un deznodămînt atît de cumplit întîmplărilor ce frămîntau de cincisprezece zile înalta societate pariziană.

— Să mai spună acum cineva că drama nu există în natură! — spuse Beauchamp.

— Pe cinstea mea — făcu Château-Renaud — mi-ar plăcea mai mult să-mi sfîrșesc zilele ca domnul de Morcerf: un glonte pare mai blînd decît o asemenea catastrofă.

— Ș-apoi, glontele ucide, adăugă Beauchamp.

— Și eu care mă gîndisem o clipă să mă însor cu fiică-sa! — spuse Debray. Bine a făcut că a murit, biata copilă!

— Ședința e ridicată, domnilor, rosti președintele. Procesul se amînă pentru sesiunea viitoare. Afacerea trebuie instruită din nou și încredințată unui alt magistrat.

Andrea, la fel de liniștit, și cu mult mai interesant, părăsi sala sub paza jandarmilor, care, fără voia lor, îi arătau un oarecare respect.

— Ce părere ai, dragul meu? îl întrebă Debray pe polițai strecurîndu-i un ludovic în mînă.

— O să aibă circumstanțe atenuante, răspunse acesta.

Capitolul XXXIV

ISPAŞIREA

Villefort văzuse deschizîndu-se în faţa lui rîndurile mulţimii, oricît de strînse fuseseră ele. Marile dureri sînt atît de respectate, încît nu există vreun exemplu, char în timpurile cele mai nefericite, în care prima mişcare a mulţimii adunate laolaltă să nu fie o mişcare de simpatie faţă de o mare nenorocire. Mulţi oameni urîţi au fost ucişi într-o răscoală. Rareori însă un nefericit, fie el chiar criminal, a fost insultat de cei ce asistau la osîndirea lui la moarte.

Villefort străbătu deci zidurile de spectatori, de paznici, de slujbaşi ai Palatului Justiţiei, şi se depărtă, recunoscut drept vinovat prin propria lui mărturisire, dar ocrotit prin suferinţa sa.

Există situaţii pe care oamenii le simt din instinct, dar nu le pot discuta cu mintea. In asemenea cazuri, cel mai mare poet este cel ce scoate strigătul cel mai nestăvilit şi mai firesc. Mulţimea îi ia strigătul drept o întreagă povestire şi are dreptate să se mulţumească cu el şi are încă şi mai multă dreptate să-l găsească sublim atunci cînd este adevărat.

De altminteri, ar fi greu de spus în ce stare de năucire se găsea Villefort la ieşirea din Palat; ar fi greu de zugrăvit febra care-i zgîlţîia fiecare arteră, îi înţepenea fiecare fibră, îi umfla aproape să-i crape fiecare vînă şi-i diseca fiecare punct al trupului muritor în milioane de chinuri.

Villefort se tîrî de-a lungul coridoarelor, mînat numai de obişnuinţă. El îşi zvîrli de pe umăr toga de magistrat, nu fiindcă s-ar fi gîndit s-o lepede de ochii lumii, ci pentru că i se părea o povară istovitoare pentru umeri, o cămaşă a lui Nessus, dătătoare de chinuri.

Villefort ajunse clătinîndu-se pînă la curtea Dauphine, își zări trăsura, își trezi vizitiul deschizînd el însuși portiera și se trînti pe perne arătînd cu degetul în direcția foburgului Saint Honoré. Vizitiul dădu bici cailor.

Toată greutatea fericirii surpate i se prăvălise pe cap. Greutatea aceasta îl strivea dar nu-și dădea seama de urmările ei. Nu le măsurase, dar le simțea, fără să le judece însă după lege cum ar fi făcut un ucigaș cu sînge rece care ar fi discutat un paragraf al codului penal.

Caii înaintau repede. Frămîntîndu-se pe bancheta trăsurii, Villefort simți că îl stinjenește ceva.

Căută cu mîna și găsi un evantai uitat de doamna Villefort între perne și speteaza trăsurii. Evantaiul îi trezi o amintire, iar amintirea fu ca un fulger în mijlocul beznei.

Villefort se gîndi la soție...

— Vai! gemu ca și cum un fier roșu i-ar fi străbătut inima.

Într-adevăr, de un ceas încoace, nu mai avusese dinaintea ochilor decît o latură a nenorocirii sale și iată că pe neașteptate îi venise în minte o altă latură, nu mai puțin cumplită.

Față de soție, el se purtase ca un judecător neînduplecat, o osîndise chiar la moarte. Și ea, cuprinsă de groază, strivită de remușcări, prăbușită sub rușinea pe care el i-o făcuse în numele virtuții lui nepătate, ea, sărmană femeie slabă și fără apărare împotriva unei puteri absolute și supreme, ea poate chiar în clipa aceea se pregătea să moară!

Se scursese o oră de cînd o osîndise. Fără îndoială că acum ea își retrăia în minte toate crimele, îi cerea iertare lui Dumnezeu, scria o scrisoare ca să implore în genunchi iertarea virtuosului ei soț, iertare plătită cu moartea.

Villefort scoase încă un răcnet de durere și de furie.

— Vai — gemu el rostogolindu-se pe mătasea trăsurii — femeia asta n-a devenit criminală decît fiindcă a trăit lîngă mine. De crimă eu sînt infectat, eu, eu! Și ea a căpătat crima așa cum capeți tifosul, cum capeți holera, cum capeți ciuma!... Iar eu o pedepsesc!... Eu am îndrăznit să-i spun: „Pocăiește-te și mori!"... Eu! Nu! Nu! Ea va trăi!... mă va urma... o să fugim amîndoi, o să părăsim Franța, să mergem tot înainte, cît ne va putea îndura pămîntul. Îi vorbeam despre eșafod! Dumnezeule bun, cum de-am îndrăznit să rostesc cuvîntul ăsta! Doar și pe mine mă așteaptă tot eșafodul!... O să fugim... Da, am să-i mărturisesc totul. Da, îi voi spune în fiecare zi, umilindu-mă, că și eu am săvîrșit o crimă... Vai! Unirea tigrului și a șarpelui! Soție vrednică de un soț ca mine!... Trebuie să trăiască, trebuie ca ticăloșia mea s-o facă să pălească pe a ei!

Și Villefort sparse gemulețul din față al cupeului, încercînd să-l deschidă cît mai grabnic.

— Mai repede, mai repede! strigă el cu o voce care-l făcu pe vizitiu să sară în sus.

Caii, îmboldiți de spaimă, sburară pînă acasă.

— Da, da — își repetă Villefort cu cît se apropia de casă — trebuie ca femeia aceasta să trăiască, trebuie să se pocăiască și să-mi crească fiul, bietul meu copil, singurul împreună cu vajnicul bătrîn, care a supraviețuit nimicirii familiei! Ea îl iubea. Pentru el a făcut toate. Trebuie să ai totdeauna încredere în inima unei mame care își iubește copilul. Ea se va pocăi; și nimeni nu va ști că a fost vinovată. Crimele săvîrșite în casa mea, despre care lumea a început să se neliniștească de pe acum, vor fi uitate cu timpul, sau, dacă vreun dușman își va aminti de ele, atunci va trece și crima aceasta pe seama mea. Una, două sau trei, mai mult, ce importanță au! Soția mea

va fugi ducînd cu ea aurul şi mai ales ducîndu-şi fiul, departe de prăpastia unde se pare că lumea se va prăbuşi odată cu mine. Ea va trăi, va fi fericită încă, fiindcă toată dragostea şi-a strîns-o în copil şi fiindcă copilul ei n-o va părăsi. Voi face o faptă bună şi asta îmi va uşura inima.

Şi procurorul regal respiră uşurat, cum nu mai respirase de multă vreme.

Trăsura se opri în curtea locuinţei.

Villefort se repezi de pe scăriţă pe peron. Îşi văzu servitorii miraţi că s-a reîntors atît de repede. Altceva nu putu să le citească pe chip. Nimeni nu-i spunea nici un cuvînt. Se opreau doar în faţa lui, ca de obicei, să-i facă loc, şi atîta tot.

Villefort trecu pe dinaintea camerei lui Noirtier şi, prin uşa întredeschisă, zări ceva semănînd cu două umbre, dar nu-l nelinişti persoana care era împreună cu tatăl său. Neliniştea îl atrăgea în altă parte.

— Hai — se îndemnă el urcînd scara care ducea spre apartamentul soţiei sale şi spre camera goală a Valentinei. Nimic nu s-a schimbat aici.

Înainte de toate, el închise uşa de la capătul scării.

— Trebuie să nu ne deranjeze nimeni — îşi spuse el. Trebuie să-i pot vorbi liber, să mă pot învinovăţi în faţa ei, să-i spun totul...

Villefort se apropie de uşă, puse mîna pe mînerul de cristal şi uşa se deschise.

— Nu-i închisă ! Bine, foarte bine ! — şopti el.

Şi intră în salonaşul unde seara i se aşternea patul lui Edouard. Căci, deşi la pension, Edouard se reîntorcea în fiecare seară : maică-sa nu voise niciodată să se despartă de el.

Villefort îmbrăţişă dintr-o privire întregul salonaş.

„Nimeni ! îşi spuse el. Ea trebuie să fie, fără îndoială, în dormitor."

Villefort se repezi spre uşă. Acolo, zăvorul fusese pus. El se opri cutremurat.

— Héloïse ! strigă el.

I se păru că aude ceva mişcîndu-se.

— Héloïse! repetă el.

— Cine mă strigă? întrebă glasul soției sale.

Lui Villefort i se păru că glasul ei era mai slab decît de obicei.

— Deschide! Deschide! Eu sînt!

Dar cu toată porunca dată, cu toată îngrijorarea care-i suna în glas, ușa nu se deschise.

Villefort sparse ușa cu o lovitură de picior.

La intrarea încăperii ce dădea în budoar, doamna de Villefort stătea în picioare, palidă, cu obrazul schimonosit, și îl privea cu ochi înfricoșători de ficși.

— Héloïse! Héloïse! strigă el. Ce ai? Vorbește!

Tînăra îi întinse mîna țeapănă și lividă.

— S-a făcut, răspunse cu un horcăit care părea că-i sfîșie gîtlejul. Ce mai vrei acum?

Și se prăbuși pe covor.

Villefort dădu fuga spre ea și-i prinse mîna. Mîna aceasta ținea încleștat un flacon de cristal cu dop de aur.

Doamna de Villefort murise.

Villefort, amețit de groază, se dădu înapoi pînă în pragul camerii și privi cadavrul.

— Fiul meu! strigă el dintr-o dată. Unde-mi este fiul? Edouard! Edouard!

Apoi se năpusti afară din apartament strigînd: Edouard! Edouard!

Rostise numele cu atîta neliniște în glas, încît servitorii dădură fuga.

— Fiul meu! Unde e fiul meu? întrebă Villefort. Duceți-l de acasă, să nu vadă..

— Domnișorul Edouard nu e jos, domnule, îi răspunse valetul.

— Trebuie că se joacă prin grădină. Căutați-l! Căutați-l!

— Nu, domnule. Doamna și-a chemat fiul acum aproape o jumătate de oră. Domnișorul Edouard a intrat la doamna și de atunci n-a mai coborît.

O sudoare înghețată îi năpădi fruntea lui Villefort. Picioarele i se clătinară pe podele, gîndurile începură

să i se învolbure în cap, asemeni rotiţelor învălmăşite ale unui ceas sfărîmat.

— La ea! îngăimă. La ea!

Şi se reîntoarse încet, ştergîndu-şi fruntea cu o mînă şi sprijinindu-se cu cealaltă de pereţi.

Reintrînd în cameră, ar fi fost silit să dea cu ochii de trupul nefericitei femei.

Ca să-l cheme pe Edouard ar fi trebuit să redeştepte ecoul apartamentului transformat în sicriu. Să vorbească ar fi însemnat să profaneze tăcerea mormîntului.

Villefort simţi cum i se înţepeneşte limba în gură.

— Edouard nu răspunse. Unde putea fi copilul care, după spusele servitorilor, intrase la maică-sa şi nu mai ieşise de acolo?

Villefort mai înaintă cu un pas.

Cadavrul doamnei de Villefort zăcea de-a lungul uşi buduarului unde trebuia neapărat să se afle Edouard. Cadavrul părea că veghează în prag cu ochii ficşi şi deschişi, cu o ironie înfricoşătoare şi misterioasă pe buze.

Înapoia cadavrului draperia ridicată lăsa să se vadă o parte din buduar, o pianină şi capătul unui divan de mătase albastră.

Villefort mai înaintă cu trei paşi şi-şi zări copilul culcat pe canapea.

Fără îndoială că Edouard dormea.

Nefericitul se simţi cuprins de un avînt de bucurie nespusă. O rază de lumină curată coborî în iadul în care se zbătea.

N-avea decît să treacă pe deasupra cadavrului, să pătrundă în buduar, să-şi ia copilul în braţe şi să fugă cu el, departe, departe de tot.

Villefort nu mai era omul pe care ticăloşia de soi îl face să pară tipul omului civilizat; era un tigru rănit de moarte, lăsîndu-şi dinţii fărîmaţi în ultima rană făcută.

Nu mai avea teamă de prejudecăți, ci de năluciri. El își luă avînt și sări pe deasupra cadavrului ca și cum ar fi fost vorba să treacă peste cărbuni aprinși.

Își ridică fiul în brațe, strîngîndu-l, zgîlțiindu-l, strigîndu-l. Dar copilul nu răspunse. Își lipi buzele lacome de obrajii lui, dar obrajii erau vineți și înghețați. Îi pipăi trupul înțepenit, îi puse mîna pe inimă. Dar inima copilului nu mai bătea.

Edouard era mort.

O hîrtie împăturită în patru căzu de la pieptul copilului.

Năucit, Villefort începu să se tîrască în genunchi. Copilul îi scăpă din brațele fără vlagă și se rostogoli spre maică-sa.

Villefort ridică hîrtia, recunoscu scrisul soției sale și citi pe nerăsuflate.

Iată ce era scris:

„Știi că eram o mamă bună, fiindcă am devenit ucigașă pentru fiul meu!

O mamă bună nu pleacă lăsîndu-și fiul!"

Lui Villefort nu-i venea să-și creadă ochilor. I se părea că și-a pierdut mințile. Se tîrî spre trupul lui Edouard și-l cercetă încă o dată, cu atenția amănunțită cu care leoaica își privește puiul mort.

Apoi un țipăt sfîșietor îi izbucni din piept.

— Doamne! strigă el. Dumnezeule!

Cele două victime îl înspăimîntau. Simțea cum îl cuprinde groaza singurătății acesteia în care se aflau două cadavre.

Mai adineaori îl întărise mînia, însușire uriașă a oamenilor puternici, îl întărise deznădejdea, virtute supremă a agoniei, care i-a împins pe Titani să asalteze cerul și pe Ajax să le arate zeilor pumnii.

Sub greutatea durerilor, Villefort își plecă fruntea, se ridică în genunchi, își scutură părul ud de sudoare, zbîrlit de groază. Și el, căruia nu-i fusese niciodată milă de nimeni, se duse să-l vadă pe bătrînul său

tată, ca să aibă, în slăbiciunea sa, cui să-i povestească nenorocirea, să aibă pe cineva lîngă care să plîngă.

Villefort coborî scara şi intră la Noirtier.

Cînd Villefort intră, Noirtier părea că-l ascultă cu atenţie şi cu toată duioşia pe care i-o îngăduia neclintirea sa, pe abatele Busoni, la fel de calm şi de rece ca de obicei.

Zărindu-l pe abate, Villefort îşi duse mîna la frunte. Trecutul îi reveni în minte, ca unul dintre valurile a căror mînie face să se înalţe mai multă spumă decît celelalte valuri.

El îşi aminti de vizita pe care i-o făcuse abatelui îndată după dineul de la Auteuil şi despre vizita făcută de abatele însuşi în ziua morţii Valentinei.

— Dumneata aici? întrebă el. Văd că nu te iveşti niciodată decît ca să însoţeşti Moartea.

Busoni îşi îndreptă spinarea.

Văzînd faţa răvăşită a magistratului, văzîndu-i licărirea sălbatecă din ochi, el înţelese sau crezu că înţelege că scena de la juraţi fusese dusă la capăt. Despre rest nu ştia nimic.

— Am venit să mă rog lîngă trupul fiicei dumneavoastră, răspunse Busoni.

— Şi astăzi, ce-ai venit să faci?

— Am venit să vă spun că mi-aţi plătit îndeajuns datoria şi că începînd din clipa de faţă am să-l rog pe Dumnezeu să se mulţumească, asemeni mie.

— Doamne! făcu Villefort trăgîndu-se înapoi cu spaimă în ochi. Vocea asta nu e a abatelui Busoni!

— Nu!

Abatele îşi smulse peruca falsă, îşi clătină capul, şi lungul lui păr negru, nemaifiind strîns, îi căzu pe umeri, încadrîndu-i figura bărbătească.

— E chipul contelui de Monte-Cristo! strigă Villefort cu privirea rătăcită.

— N-aţi ghicit, domnule procuror regal. Căutaţi mai bine şi mai departe.

— Vocea asta! Vocea asta! Unde am auzit-o prima dată?

— Prima dată ați auzit-o la Marsilia, acum douăzeci și trei de ani, în ziua nunții cu domnișoara de Saint Méran! Căutați în dosarele dumneavoastră.

— Nu ești Busoni? Nu ești Monte-Cristo? Doamne, ești dușmanul acela ascuns, neclintit, ucigător! Ți-am făcut vreun rău la Marsilia? Nefericitul de mine!

— Da, ai dreptate, chiar asta e, răspunse contele încrucișîndu-și brațele pe largul său piept. Caută, caută!

— Ce ți-am făcut? strigă Villefort a cărui minte plutea la limita unde judecata și nebunia se confundă, în ceața care nu este nici vis și nici trezie. Ce ți-am făcut? Spune! Spune! Vorbește!

— M-ai osîndit la o moarte înceată și înfiorătoare, mi-ai ucis tatăl, mi-ai răpit dragostea odată cu libertatea, și norocul odată cu dragostea!

— Cine ești? Cine ești? Doamne!

— Sînt spectrul unui nefericit pe care l-ai înmormîntat în celulele castelului d'If. Spectrului acestuia, ieșit în sfîrșit din mormînt, Dumnezeu i-a pus o mască pe obraji și l-a făcut conte de Monte-Cristo, acoperindu-l de giuvaeruri și de aur ca să nu-l poți recunoaște decît astăzi.

— Ah! Te recunosc! Te recunosc! strigă procurorul regal. Tu ești...

— Sînt Edmond Dantès!

— Ești Edmond Dantès! strigă procurorul regal prinzînd încheietura mîinii contelui. Atunci, vino!

Și-l duse de-a lungul scării unde Monte-Cristo îl urmă mirat, neștiind încotro îl conduce procurorul regal și presimțind vreo nouă nenorocire.

— Iată, Edmond Dantès! spuse Villefort arătîndu-i cadavrul soției și trupul fiului său. Iată! Privește! Te-ai răzbunat îndeajuns?...

In fața privelиștei acesteia înfiorătoare, Monte-Cristo păli.

El își dădu seama că depășise drepturile răzbunării. Înțelese că nu mai putea să spună:

„Dumnezeu e pentru mine și cu mine".

Cuprins de o neliniște de nedescris, Monte-Cristo se repezi spre trupul copilului, îi deschise ochii, îi pipăi pulsul și alergă, cu el în brațe, în camera Valentinei, a cărei ușă o încuie de două ori.

— Copilul meu! strigă Villefort. A luat cadavrul copilului meu! Blestem! Nenorocire! Moarte ție!

Și voi să se repeadă spre Monte-Cristo. Dar ca într-un vis, își simți picioarele prinzînd rădăcini, ochii i se măriră aproape ieșiți din orbite, degetele încovoiate pe carnea pieptului i se înfundară treptat pînă ce unghiile i se înroșiră de sînge. Vinele tîmplelor i se umflară și sîngele clocotitor îi năvăli încercînd să ridice bolta prea strîmtă a țestei și înnecîndu-i creierul într-un potop de foc.

Împietrirea aceasta dură mai multe minute, pînă ce groaznica zdruncinare a minții fu desăvîrșită.

Atunci Villefort scoase un răcnet urmat de un hohot de rîs și se năpusti pe scări.

Peste un sfert de oră, camera Valentinei se redeschise și contele de Monte-Cristo reapăru.

Era palid, cu privirea întunecată, cu inima grea, cu toate trăsăturile chipului său, de obicei atît de calm și de nobil, răvășite de durere.

Monte-Cristo ducea în brațe copilul, căruia nici un ajutor nu-i mai putuse reda viața.

El se lăsă într-un genunchi, și-l depuse cu religiozitate lîngă maică-sa, cu capul pe pieptul ei.

Apoi, ridicîndu-se, plecă și, întîlnind un servitor pe scară, îl întrebă:

— Unde este domnul de Villefort?

Servitorul, fără să răspundă, arătă cu mîna spre grădină.

Monte-Cristo coborî peronul, înaintă spre locul arătat și-l văzu pe Villefort cu o cazma în mînă, răscolind cu furie pămîntul, în mijlocul servitorilor care-l înconjurau.

— Nu-i nici aici! strigă el. Nu-i nici aici!

Și scormonea mai departe.

Monte-Cristo se apropie şi-i şopti cu un glas aproape umil :

— Domnule, v-aţi pierdut un copil, dar...

Villefort îl întrerupse. El nici nu-l auzise, nici nu-l înţelesese.

— Am să-l regăsesc, spunea procurorul. Degeaba pretindeţi că nu-i aici, am să-l regăsesc, chiar de-ar fi să caut pînă în ziua de apoi !

Monte-Cristo se dădu înapoi, îngrozit.

— Vai ! — spuse el — a înnebunit !

Şi ca şi cum s-ar fi temut că zidurile casei blestemate să nu se prăvălească peste el, Monte-Cristo se năpusti în stradă, îndoindu-se pentru prima dată că avusese dreptul să facă ce făcuse.

— Ajunge ! Nu mai vreau aşa — spuse el. Să-l salvăm pe cel din urmă !

Reîntorcîndu-se acasă, Monte-Cristo îl întîlni pe Maximilien care rătăcea prin locuinţa din Champs-Elysées, tăcut ca o umbră care aşteaptă momentul fixat de Dumnezeu ca să reintre în mormînt.

— Pregăteşte-te, Maximilien — îi spuse el zîmbind. Mîine părăsim Parisul.

— Nu mai aveţi nimic de făcut aici ? întrebă Morrel.

— Nu, răspunse Monte-Cristo. Şi dea Domnul să nu fie prea mult ce am făcut.

Capitolul XXXV

PLECAREA

Evenimentele petrecute preocupau întregul Paris. Emmanuel şi soţia sa şi le povesteau, cu o uimire firească, în salonaşul lor din strada Mesley. Ei făceau o legătură între cele trei nenorociri, tot atît de năprasnice pe cît de neaşteptate, care se abătuseră asupra lui Morcerf, a lui Danglars şi a lui Villefort.

Maximilien, venit să le facă o vizită, îi asculta sau, mai bine zis, asista la discuţia lor, cufundat în nepăsarea lui obişnuită.

— Într-adevăr — spunea Julie — s-ar zice, dragă Emmanuel, că toţi bogătaşii aceştia, atît de fericiţi ieri, uitaseră partea Duhului rău, în calculul pe care îşi întemeiaseră bogăţia, fericirea şi respectul cuvenit. Iar Duhul, ca o zînă rea din poveştile lui Perrault, nepoftită la vreo nuntă sau la vreun botez, s-a ivit pe neaşteptate ca să se răzbune pentru uitarea aceasta.

— Cîte nenorociri! spunea Emmanuel gîndindu-se la Morcerf şi la Danglars.

— Cîte suferinţe! spunea Julie aducîndu-şi aminte de Valentine, căreia din instinct femeiesc nu voia să-i pomenească numele în faţa lui Maximilien.

— Dacă Dumnezeu i-a lovit — spunea Emmanuel — asta e doar fiindcă Dumnezeu, care este bunătatea supremă, n-a găsit în trecutul lor nimic vrednic să le micşoreze pedeapsa. Înseamnă că toţi oamenii aceştia erau blestemaţi.

— Nu cumva eşti prea îndrăzneţ în judecata ta, Emmanuel? întrebă Julie. Cînd tata, cu pistolul în mînă, era gata să-şi zboare creierii, dacă cineva ar fi spus aşa cum spui tu acum: „Omul acesta şi-a meritat pedeapsa", acel cineva nu s-ar fi înşelat oare?

Monte-Cristo se apropie şi-i şopti cu un glas aproape umil :

— Domnule, v-aţi pierdut un copil, dar...

Villefort îl întrerupse. El nici nu-l auzise, nici nu-l înţelesese.

— Am să-l regăsesc, spunea procurorul. Degeaba pretindeţi că nu-i aici, am să-l regăsesc, chiar de-ar fi să caut pînă în ziua de apoi!

Monte-Cristo se dădu înapoi, îngrozit.

— Vai! — spuse el — a înnebunit!

Şi ca şi cum s-ar fi temut că zidurile casei blestemate să nu se prăvălească peste el, Monte-Cristo se năpusti în stradă, îndoindu-se pentru prima dată că avusese dreptul să facă ce făcuse.

— Ajunge! Nu mai vreau aşa — spuse el. Să-l salvăm pe cel din urmă!

Reîntorcîndu-se acasă, Monte-Cristo îl întîlni pe Maximilien care rătăcea prin locuinţa din Champs-Elysées, tăcut ca o umbră care aşteaptă momentul fixat de Dumnezeu ca să reintre în mormînt.

— Pregăteşte-te, Maximilien — îi spuse el zîmbind. Mîine părăsim Parisul.

— Nu mai aveţi nimic de făcut aici? întrebă Morrel.

— Nu, răspunse Monte-Cristo. Şi dea Domnul să nu fie prea mult ce am făcut.

Capitolul XXXV

PLECAREA

Evenimentele petrecute preocupau întregul Paris. Emmanuel şi soţia sa şi le povesteau, cu o uimire firească, în salonaşul lor din strada Mesley. Ei făceau o legătură între cele trei nenorociri, tot atît de năprasnice pe cît de neaşteptate, care se abătuseră asupra lui Morcerf, a lui Danglars şi a lui Villefort.

Maximilien, venit să le facă o vizită, îi asculta sau, mai bine zis, asista la discuţia lor, cufundat în nepăsarea lui obişnuită.

— Intr-adevăr — spunea Julie — s-ar zice, dragă Emmanuel, că toţi bogătaşii aceştia, atît de fericiţi ieri, uitaseră partea Duhului rău, în calculul pe care îşi întemeiaseră bogăţia, fericirea şi respectul cuvenit. Iar Duhul, ca o zînă rea din poveştile lui Perrault, nepoftită la vreo nuntă sau la vreun botez, s-a ivit pe neaşteptate ca să se răzbune pentru uitarea aceasta.

— Cîte nenorociri! spunea Emmanuel gîndindu-se la Morcerf şi la Danglars.

— Cîte suferinţe! spunea Julie aducîndu-şi aminte de Valentine, căreia din instinct femeiesc nu voia să-i pomenească numele în faţa lui Maximilien.

— Dacă Dumnezeu i-a lovit — spunea Emmanuel — asta e doar fiindcă Dumnezeu, care este bunătatea supremă, n-a găsit în trecutul lor nimic vrednic să le micşoreze pedeapsa. Inseamnă că toţi oamenii aceştia erau blestemaţi.

— Nu cumva eşti prea îndrăzneţ în judecata ta, Emmanuel? întrebă Julie. Cînd tata, cu pistolul în mînă, era gata să-şi zboare creierii, dacă cineva ar fi spus aşa cum spui tu acum: „Omul acesta şi-a meritat pedeapsa", acel cineva nu s-ar fi înşelat oare?

— Da, dar Dumnezeu n-a îngăduit ca tata să-şi dea sufletul, după cum n-a îngăduit ca Abraham să-şi jertfească fiul. Şi patriarhului, şi nouă, ne-a trimis un înger care a tăiat, la jumătatea drumului, aripile morţii.

Abia terminase Emmanuel de rostit aceste cuvinte, cînd se auzi soneria.

Semnalul dat de portar, arăta că sosise un oaspete.

Aproape în aceeaşi clipă, uşa salonului se deschise şi în prag se ivi contele de Monte-Cristo.

Cei doi tineri scoaseră un strigăt de bucurie.

Maximilien îşi înălţă capul şi apoi îl coborî iar.

— Maximilien, spuse Monte-Cristo fără să pară că observă feluritele impresii pe care venirea lui le producea asupra gazdelor, am venit să te iau.

— Să mă luaţi ? întrebă Morrel ca trezindu-se dintr-un vis.

— Da, răspunse Monte-Cristo. Nu ne înţeleseserăm să te iau şi nu te prevenisem să fii gata ?

— Iată-mă, spuse Maximilien. Venisem doar să le spun rămas bun la ai mei.

— Dar unde plecaţi, domnule conte ? întrebă Julie.

— Mai întîi la Marsilia, doamnă.

— La Marsilia ? repetară împreună cei doi tineri.

— Da. Şi vă iau fratele cu mine.

— Vai, domnule conte — se rugă Julie — să ni-l aduceţi înapoi vindecat !

Maximilien se întoarse ca să nu se vadă că se înroşise.

— Va să zică v-aţi dat seama că e suferind ? întrebă contele.

— Da, răspunse Julie. Şi mă tem să nu-i fie urît cu noi.

— Am să-l distrez, făgădui contele.

— Sînt gata, domnule, spuse Maximilien. Adio, dragii mei : adio, Emmanuel, adio Julie !

— Cum adio ? strigă Julie. Pleci aşa, în grabă, fără pregătiri, fără paşaport ?

— Amînările sporesc mîhnirea despărţirilor, spuse Monte-Cristo. Cred că Maximilien a avut grijă de toate: îl sfătuisem să nu le uite.

— Îmi am paşaportul, iar bagajele sînt pregătite, răspunse Maximilien cu liniştea lui monotonă.

— Foarte bine, zîmbi Monte-Cristo. După asta se cunoaşte exactitatea unui vrednic ostaş.

— Şi dumneavoastră ne părăsiţi aşa, pe dată? întrebă Julie. Nu ne mai dăruiţi măcar o zi, măcar o oră?

— Trăsura mă aşteaptă la poartă, doamnă. Peste cinci zile trebuie să fiu la Roma.

— Dar Maximilien nu merge la Roma? întrebă Emmanuel.

— Merg oriunde îi va place contelui să mă ducă, răspunse Morrel, zîmbind trist. Îi aparţin pentru încă o lună.

— Vai, cum vorbeşte, domnule conte!

— Maximilien mă însoţeşte — răspunse contele cu blîndeţea lui convingătoare. Să n-aveţi nici o grijă!

— Adio, surioară! repetă Maximilien. Adio, Emmanuel!

—Îmi răneşte inima cu nepăsarea lui, spuse Julie. Maximilien, Maximilien, tu ne ascunzi ceva!

— Ba de loc! făcu Monte Cristo. O să-l vedeţi revenind vesel, rîzînd voios.

Maximilien se uită la conte, pe jumătate dispreţuitor, pe jumătate aţîţat.

— Hai! îl îndemnă Monte-Cristo.

— Înainte de a pleca, domnule conte — spuse Julie îngăduiţi-mi să vă spun tot ce în ziua aceea...

— Doamnă, răspunse Monte-Cristo, apucîndu-i amîndouă mîinile — tot ce-mi veţi spune nu va preţui niciodată cît preţuieşte ce vă citesc în ochi, ce v-a gîndit sufletul şi ce a simţit inima mea. Ar fi trebuit să plec fără să vă revăd, ca binefăcătorii din romane. Dar virtutea aceasta ar fi fost peste puterile mele, fiindcă sînt un om slab şi vanitos şi fiindcă privirea umedă, voioasă şi duioasă a semenilor mei îmi face

bine. Acum plec, ducînd egoismul pînă la a vă spune: Nu mă uitați, prieteni, căci pesemne nu mă veți mai revedea niciodată.

— Să nu vă mai revedem ? — exclamă Emmanuel în timp ce două lacrimi mari se scurgeau pe obrajii Juliei. Să nu vă mai revedem ? Așadar nu un om, ci un zeu ne părăsește, și zeul acesta se va înălța la ceruri după ce s-a ivit pe pămînt ca să facă binele !

— Nu vorbi așa, răspunse repede Monte-Cristo. Să nu spuneți niciodată asta, prieteni. Zeii nu fac niciodată rău ; ei se opresc acolo unde vor să se oprească. Nu e mai puternică întîmplarea decît ei, ci, dimpotrivă, ei o stăpînesc. Nu, Emmanuel, eu sînt un om, iar admirația dumitale e la fel de nedreaptă pe cît îți sînt de profanatoare cuvintele.

Și apăsîndu-și buzele pe mîna Juliei, în timp ce tînăra i se aruncă la piept, el îi întinse cealaltă mînă lui Emmanuel. Apoi, smulgîndu-se din casa aceasta, cuib plăcut al cărui oaspete era fericirea, el îl făcu să-l urmeze, cu un semn, pe Maximilien, fără voință, nepăsător și deznădăjduit, cum era de cînd murise Valentine.

— Redați-i bucuria fratelui meu ! îi șopti Julie la ureche.

Monte-Cristo îi strînse mîna așa cum i-o strînsese cu unsprezece ani mai înainte pe scara ce ducea la cabinetul lui Morrel.

— Tot mai ai încredere în Simbad Marinarul ? o întrebă el zîmbind.

— Da ! Da !

— Atunci dormi liniștită și încrede-te în Domnul !

După cum am spus, diligența aștepta. Patru cai viguroși își zbîrleau coamele și loveau cu nerăbdare pavajul.

La capătul peronului, Ali aștepta și el, cu obrazul lucind de sudoare. Nubianul părea că făcuse o cursă lungă.

— Ia spune — îl întrebă Monte-Cristo în limba arabă — ai fost la bătrîn ?

Ali făcu semn că da.

— Şi i-ai desfăcut scrisoarea sub ochi aşa cum îţi poruncisem ?

— Da, făcu sclavul plin de respect.

— Şi ce-a spus, sau mai bine zis, ce-a făcut ?

Ali se aşează în lumină, aşa fel ca stăpînul său să-l poată vedea, şi, imitînd cu inteligenţa lui devotată înfăţişarea bătrînului, închise ochii cum făcea Noirtier cînd voia să spună : Da.

— Bine. Inseamnă că primeşte, spuse Monte-Cristo. Să plecăm !

Abia lăsă să-i scape cuvintele acestea, că trăsura şi porni, iar caii făcură să izbucnească o sumedenie de scîntei pe pavaj. Maximilien se aşează în colţul său fără să spună un cuvînt.

Astfel trecu o jumătate de ceas. Apoi, caleaşca se opri pe neaşteptate. Monte-Cristo trăsese şnurul de mătase legat de degetul lui Ali.

Nubianul coborî şi deschise uşiţa.

Noaptea scînteia de stele. Ajunseseră la înălţimea de la Villejuif, pe platoul de unde Parisul, ca o mare întunecată, îşi frămîntă milioanele de lumini care par nişte talazuri fosforescente. Talazuri cu adevărat, mai zgomotoase, mai pătimaşe, mai mişcătoare, mai furioase, mai lacome decît ale oceanului mîniat, valuri care nu cunosc liniştea ca şi cele ale uriaşei mări, valuri care se izbesc mereu, spumegă mereu şi înghit mereu !...

Monte-Cristo rămase singur şi, la un semn al mîinii lui, trăsura se depărtă cu vreo cîţiva paşi.

Atunci Monte-Cristo priyi multă vreme, cu braţele încrucişate pe piept, cuptorul acesta unde se topiseră, se răsuciseră şi se modelaseră toate gîndurile ce se năpustesc din hăul clocotitor ca să frămînte o lume. Apoi, pe cînd îşi aţintise pivirea puternică asupra Babilonului acestuia care îi face să viseze şi pe poeţii religioşi ca şi pe materialiştii ironici, el murmură, înclinîndu-şi capul şi împreunîndu-şi mîinile ca pentru rugăciune :

— Cetate uriașă! Iată mai puțin de șase luni de cînd ți-am trecut pragul. Cred că duhul lui Dumnezeu mă adusese aici și mă ia acum, triumfător. Taina prezenței mele între zidurile tale i-am încredințat-o lui Dumnezeu. El singur mi-a putut citi în inimă. Numai el știe că plec fără ură și fără trufie, dar nu fără păreri de rău. Numai el știe că n-am folosit nici pentru mine, nici pentru scopuri zadarnice, puterea pe care mi-a încredințat-o. Cetate uriașă! În sînul tău fremătător am găsit ce căutam. Ca un miner nerăbdător ți-am răscolit măruntaiele ca să scot răul la iveală. Acum opera mea e îndeplinită, misiunea mea e sfîrșită. Acum tu nu-mi mai poți oferi nici bucurii și nici dureri. Adio, Paris! Adio!

Privirea lui se mai plimbă un timp peste cîmpia netedă, nesfîrșită, asemenea privirii unui duh al nopții. Apoi, trecîndu-și mîna pe frunte, Monte-Cristo se urcă din nou în trăsura care se închise în urma lui și pieri curînd de cealaltă parte a înălțimii, într-un vîrtej de praf și de zgomote.

Mai făcură două leghe fără să rostească un singur cuvînt. Morrel visa, Monte-Cristo îl privea visînd.

— Maximilien — întrebă Monte-Cristo — îți pare rău că m-ai urmat?

— Nu, domnule conte! Dar să părăsesc Parisul...

— Dacă aș fi crezut că fericirea te așteaptă la Paris, te-aș fi lăsat acolo.

— La Paris se odihnește Valentine. A părăsi Parisul însemnează a o pierde încă o dată...

— Maximilien — spuse Monte-Cristo — prietenii pe care i-am pierdut nu se odihnesc în țărînă. Ei sînt înmormîntați în inima noastră, și Dumnezeu a voit așa, ca să-i putem avea veșnic lîngă noi. Și eu am doi prieteni care mă însoțesc astfel, întotdeauna: unul dintre ei este cel ce mi-a dat viața, celălalt este cel ce mi-a dat inteligența. Duhul lor, al amîndurora, trăiește în mine. În clipele de îndoială le cer sfatul, iar dacă fac vreun bine, asta se datorește numai sfaturilor lor. Întreabă-ți inima, Maximilien, dacă tre-

buie să-mi arăţi mai departe un chip atît de răutăcios.

— Prietene — răspunse Maximilien — glasul inimii mele e cu desăvîrşire trist şi nu-mi făgăduieşte decît nenorociri.

— Numai cei slabi văd totul ca printr-o pînză neagră. Sufletul îşi deschide singur orizonturile. Pentru că sufletul îţi e întunecat, el îţi arată un cer noros.

— Asta s-ar putea să fie adevărat, răspunse Maximilien.

Şi recăzu în visare.

Călătoria urmă cu viteza aceea minunată care era una dintre puterile contelui. Oraşele treceau ca nişte umbre de-a lungul drumului lor, arborii, scuturaţi de primele răbufniri ale toamnei, păreau că le ies înainte ca nişte uriaşi cu părul vîlvoi şi o luau la goană de îndată ce-i întîlneau. In dimineaţa celei de a doua zile ei sosiră la Châlons, unde îi aştepta vaporul cu aburi al contelui. Fără să piardă o clipă, trăsura fu dusă pe bord. Cei doi călători fură astfel îmbarcaţi.

Vaporul era croit pentru curse. S-ar fi zis că e o pirogă indiană. Cele două roţi ale sale păreau două aripi care atingeau apa ca păsările călătoare. Pînă şi Maximilien simţea un fel de beţie a vitezei şi uneori vîntul care-i juca prin păr părea gata să-i alunge pentru o clipă norii de pe frunte.

Cît despre Monte-Cristo, pe măsură ce se depărta de Paris, o seninătate aproape supraomenească părea că-l învăluie ca o aureolă. S-ar fi zis că e un exilat care se reîntoarce în patrie.

Curînd, Marsilia, albă, călduţă, vie, Marsilia, soră mai mică a Tyrului şi a Cartaginei şi care le-a urmat la domnia asupra Mediteranei, Marsilia, cu atît mai tînără cu cît îmbătrîneşte mai mult, li se ivi în faţa ochilor. Pentru amîndoi ea însemna o priveliştе plină de amintiri, cu turnul ei rotund, cu fortul Saint Nicolas, cu primăria lui Puget, cu portul pe ale cărui cheiuri de cărămizi se jucaseră amîndoi în copilărie.

De aceea, de comun acord, se opriră amîndoi la Cannebière.

O corabie pleca spre Alger. Lăzile, pasagerii îngrămădiți pe punte, mulțimea rudelor și prietenilor care își spuneau adio, strigau sau plîngeau, privelişte emoționantă chiar pentru cei ce o văd zilnic, mişcarea aceasta nu putu să-i scoată lui Maximilien din cap o idee care-i venise încă din clipa cînd pusese piciorul pe lespezile largi ale cheiului.

— Iată — spuse el apucîndu-l pe Monte-Cristo de braț — iată locul unde s-a oprit tata cînd *Faraonul* a intrat în port. Aici, bietul om pe care l-ați salvat de la moarte și de la dezonoare s-a aruncat în brațele mele. Simt încă și acum urma lacrimilor lui pe obrazul meu. Și nu plîngea numai el, plîngea o mulțime de oameni văzîndu-ne.

Monte-Cristo zîmbi.

— Eram și eu, colo, spuse el arătîndu-i lui Maximilien colțul unei străzi.

Pe cînd spunea aceasta, și în direcția arătată de conte se auzi un geamăt și văzură o femeie care făcea semne unui călător urcat pe o corabie gata de plecare. Femeia era voalată. Monte-Cristo o urmări din ochi cu o tulburare pe care Maximilien ar fi observat-o lesne dacă, spre deosebire de conte, el nu și-ar fi ațintit privirile asupra corăbiei.

— Doamne, strigă Maximilien — nu mă înșel! Tînărul care face semne de bun rămas, tînărul acela în uniformă e Albert de Morcerf!

— Da — spuse Monte-Cristo — îl recunoscusem și eu.

— Cum oare? Doar vă uitați în partea cealaltă?

Monte-Cristo zîmbi, așa cum zîmbea cînd nu voia să răspundă, și ochii lui se îndreptară din nou spre femeia voalată care dispărea după colțul străzii.

— Dragă prietene — spuse el întorcîndu-se spre Maximilien — n-ai nimic de făcut pe meleagurile astea?

— Am doar să plîng pe mormîntul tatălui meu, răspunse Maximilien cu glasul sugrumat.

— Bine. Du-te şi aşteaptă-mă acolo. Am să viu şi eu.

— Mă părăsiţi ?

— Da... Şi eu am o datorie pioasă de îndeplinit.

Maximilien îşi lăsă mîna să-i cadă în mîna pe care i-o întindea Monte-Cristo. Apoi, cu o mişcare a capului de o tristeţe cu neputinţă de redat, el se despărţi de Monte-Cristo şi se îndreptă spre partea răsăriteană a oraşului.

Monte-Cristo îl lăsă să se depărteze, rămînînd locului pînă ce nu-l mai zări, apoi porni spre Aleile Meilhan, cu gîndul să revadă căsuţa pe care cititorii o cunosc încă de la începutul povestirii.

Clădirea se mai înalţa încă pe umbroasele alei de tei, unde obişnuiesc să se plimbe marsiliezii neocupaţi. Zidurile din piatră, îngălbenite de soarele arzător al Sudului, erau acoperite cu perdele lungi de viţă care îşi încrucişau braţele înnegrite şi ciopîrţite de vreme. Două trepte de piatră, tocite de paşi, duceau la poarta făcută din trei scînduri care, deşi în fiecare an, pe vremea căldurilor, se depărtau una de alta, nu fuseseră niciodată chituite sau vopsite şi aşteptau cu răbdare vremea umedă ca să se apropie din nou.

Casa, frumoasă cu toată vechimea ei, veselă cu toată aparenta ei sărăcie, era aceeaşi în care locuise altădată bătrînul Dantès. Dar bătrînul locuise la mansardă, iar Monte-Cristo îi pusese acum la dispoziţie lui Mercédès întreaga clădire.

Acolo intră femeia cu văl lung pe care Monte-Cristo o văzuse plecînd de lîngă corabia gata să pornească în larg. Ea închise uşa tocmai în clipa cînd el se ivea în colţul unei străzi, aşa încît o văzu dispărînd aproape de îndată ce dădu cu ochii de ea.

Pentru Monte-Cristo, treptele tocite erau cunoştinţe de demult. El ştia mai bine decît oricine să

deschidă poarta veche a cărei clanță era prinsă pe dinăuntru cu un cui cu floarea mare.

De aceea Monte-Cristo intră fără să bată, fără să se anunțe, ca un prieten, ca unul de-al casei.

La capătul unei alei pavate cu cărămizi se întindea o grădiniță plină de căldură, de soare și de lumină. Aici, la locul arătat, Mercédès găsise banii pe care, din delicatețe, Monte-Cristo spusese că-i pusese acolo încă de acum douăzeci și patru de ani. Din pragul porții se zăreau primii arbori ai grădinii.

Ajuns în prag, Monte-Cristo auzi un suspin care semăna a geamăt. Își îndreptă privirile spre locul de unde auzise geamătul și sub o boltă de iasomie cu frunze dese și cu flori lungi, purpurii, el o zări pe Mercédès stînd aplecată și plîngînd.

Mercédès își ridicase vălul. Singură în fața cerului, cu obrajii ascunși în palme, ea dăduse frîu liber suspinelor și gemetelor pe care și le stăpînise atîta vreme față de fiul ei.

Monte-Cristo înaintă cu cîțiva pași; nisipul îi scîrțîi sub tălpi.

Mercédès înălță privirea și, văzînd un bărbat în fața ei, țipă speriată.

— Doamnă — spuse Monte-Cristo — n-am puterea să-ți aduc fericire, dar îți dăruiesc alinare: vrei s-o primești ca venind din partea unui prieten?

— Sînt cu adevărat tare nefericită, răspunse Mercédès. Singură pe lume... Nu-l mai aveam decît pe Albert și el m-a părăsit.

— A făcut bine, doamnă, și e un om de inimă. A înțeles că toți datorează un tribut patriei: unii îi datorează talentul lor, alții munca lor. Unii îi datorează truda, alții sîngele. Rămînînd cu dumneata și-ar fi tocit viața devenită nefolositoare și n-ar fi putut să se obișnuiască cu suferințele mamei sale. Ar fi devenit dușmănos din pricina neputinței. Așa va deveni mare și puternic, luptînd împotriva restriștii pe care și-o va schimba în noroc. Lasă-l să re-

dobîndească iar viitorul, pentru amîndoi. Îmi îngădui să-ți făgăduiesc că va fi în mîini sigure...

— Vai! — răspunse Mercédès clătinînd cu mîhnire din cap — de norocul despre care vorbești, și pentru care îl rog din adîncul sufletului pe Dumnezeu să i-l dăruiască, eu n-am să mă bucur. S-au frînt atîtea lucruri în mine și în jurul meu, încît îmi simt mormîntul aproape. Ai făcut bine, domnule conte, apropiindu-mă de locul unde am fost atît de fericită: acolo unde ai fost fericită, acolo trebuie să mori.

— Toate cuvintele dumitale, doamnă, îmi mîhnesc și îmi ard inima, cu atît mai mult cu cît ai dreptate să mă urăști. Eu ți-am cauzat tot răul. De ce oare nu mă plîngi în loc să mă învinovățești? Așa mi-ai spori nefericirea...

— Să te urăsc, să te învinovățesc pe dumneata, Edmond... Să-l urăsc, să-l învinovățesc pe omul care a salvat viața fiului meu, căci ai avut gîndul sîngeros, nu-i așa, să-i ucizi lui Morcef fiul cu care se mîndrea atît? Uită-te la mine și ai să vezi dacă am măcar vreo umbră de dojană.

Monte-Cristo își ridică privirea și o opri asupra lui Mercédès, care, ridicîndu-se pe jumătate, îi întindea amîndouă brațele.

— Privește-mă, continuă ea cuprinsă de o tristețe adîncă. Astăzi poate oricine să-mi îndure lucirea ochilor: nu mai e timpul cînd îi zîmbeam lui Edmond Dantès care mă aștepta sus, la fereastra mansardei acesteia, unde locuia bătrînul lui tată... S-au scurs de atunci multe zile dureroase și ele au săpat o prăpastie între mine și vremea aceea. Nu te învinovățesc, Edmond, nu, nu te urăsc, prietene! Pe mine mă învinovățesc și mă urăsc! Nemernică ce sînt! — strigă ea împreunîndu-și mîinile și înălțîndu-și ochii spre cer. Am fost pedepsită!... Aveam credință, nevinovăție, dragoste, aceste trei haruri îngerești, și, netrebnica de mine, m-am îndoit de Dumnezeu.

Monte-Cristo înaintă cu un pas și îi întinse mîna tăcut.

— Nu, spuse ea retrăgîndu-și mîna cu blîndețe, nu, prietene, nu mă atinge. M-ai cruțat, și totuși, dintre toți cei pe care i-ai lovit, eu eram cea mai vinovată. Toți ceilalți au fost îmboldiți de ură, de lăcomie, de egoism, numai eu m-am purtat așa din lașitate. Ei doreau, eu mă temeam. Nu, nu-mi strînge mîna, Edmond. Te gîndești să-mi spui vreun cuvînt de alinare, simt asta. Nu mi-l spune: păstrează-l pentru alta. Eu nu sînt vrednică de el. Iată... (ea își descoperi fața pe deplin). Iată, suferința mi-a albit părul, ochii mei au vărsat atîtea lacrimi încît s-au înconjurat de cearcăne vinete, fruntea mi s-a brăzdat. Tu, dimpotrivă, Edmond, ai rămas tot tînăr, tot frumos, tot mîndru. Și asta din pricină că ți-ai păstrat credința, că ai avut putere, că te-ai încrezut în Dumnezeu și că Dumnezeu te-a sprijinit. Eu am fost lașă, mi-am renegat dragostea, iar Dumnezeu m-a părăsit, și iată-mă!

Mercédès izbucni în lacrimi. Inima ei de femeie se frîngea în fața amintirilor.

Monte-Cristo îi luă mîna și i-o sărută cu respect. Dar ea simți că sărutul îi e rece, asemănător sărutului depus pe mîna de marmură a statuii unei sfinte.

— Există vieți predestinate, cărora o primă greșeală le zdrobește tot viitorul, continuă ea. Eu te-am crezut mort și ar fi trebuit să mor și eu, căci la ce mi-a folosit să port veșnic în inimă doliul după tine? Doar ca să fac o femeie de cincizeci de ani dintr-o femeie de treizeci și nouă, și atîta tot. La ce mi-a folosit că recunoscîndu-te numai eu, dintre toți, n-am putut decît să-mi salvez fiul? N-ar fi trebuit să-mi salvez de asemenea bărbatul pe care mi-l luasem drept soț, oricît de vinovat ar fi fost el? Și totuși, l-am lăsat să moară. Doamne! Ce spun! Am ajutat la moartea lui prin lașa mea lipsă de simțire, prin disprețul meu, neamintindu-mi, nevoind să-mi amintesc că pentru mine se făcuse el sperjur și trădător!

Şi la ce foloseşte că mi-am însoţit fiul pînă aici, dacă aici l-am părăsit, dacă l-am lăsat să plece singur, dacă l-am lăsat pradă pămîntului nesăţios al Africei! Îţi spun că am fost laşă. Mi-am renegat dragostea şi, ca toţi renegaţii, aduc nenorocire tuturor celor din preajma mea!

— Nu, Mercédès — spuse Monte-Cristo, — nu! Trebuie să te crezi mai bună. Nu! Eşti o femeie nobilă şi sfîntă şi m-ai dezarmat prin suferinţa ta. Dar înapoia mea, nevăzut, necunoscut, mîniat, se afla Dumnezeu. Eu n-am fost decît trimisul lui, iar el n-a voit să oprească fulgerul pe care îl aruncasem. Îl iau ca martor pe Dumnezeu, la picioarele căruia mă prosternez în fiecare zi de zece ani încoace, îl iau ca martor că ţi-am jertfit viaţa mea şi că odată cu ea ţi-am jertfit şi toate planurile pe care le aveam. Dar îţi spun cu mîndrie, Mercédès, că Dumnezeu avea nevoie de mine, şi am trăit. Cercetează trecutul, cercetează prezentul, încearcă să ghiceşti viitorul şi vezi dacă eu nu sînt o unealtă a lui Dumnezeu. Cele mai groaznice nenorociri, cele mai cumplite suferinţe, părăsirea de către toţi cei ce mă iubeau, persecutarea din partea celor ce nu mă cunoşteau, iată care a fost prima parte a vieţii mele. Apoi, pe neaşteptate, după captivitate, singurătate şi mizerie, aerul, libertatea, o avere atît de orbitoare, de uluitoare şi de nemărginită, încît numai dacă aş fi fost orb aş fi putut să nu-mi dau seama că Dumnezeu mi-o trimitea pentru nişte scopuri atît de măreţe. De atunci bogăţia aceasta mi s-a părut că are o menire sfîntă. De atunci nu m-am mai gîndit nici o clipă la viaţa căreia tu, biată femeie, i-ai gustat uneori dulceaţa; n-am mai avut nici un ceas de linişte: mă simţeam mînat ca norul de foc coborînd prin cer ca să ardă cetăţile blestemate.

Asemenea căpitanilor aventuroşi ce se îmbarcă pentru o călătorie primejdioasă sau plănuiesc o expediţie periculoasă, îmi pregăteam merindele, îmi încărcam armele, îmi adunam mijloacele de atac şi de

apărare, deprinzîndu-mi trupul cu încercările cele mai cumplite, deprinzîndu-mi sufletul cu loviturile cele mai aspre, obișnuindu-mi brațul să ucidă, ochii să privească suferința, gura să zîmbească la priveliștea cea mai îngrozitoare. Din bun, încrezător și uitător cum eram, m-am făcut răzbunător, prefăcut, rău, sau mai curînd nepăsător ca surda și oarba ursită. Atunci m-am năpustit pe calea ce-mi era deschisă, am străbătut spațiul și am ajuns la țintă. Nenorocire celor întîlniți în drum!

— Ajunge! — spuse Mercédès — ajunge, Edmond! Fii sigur că aceea care te-a putut recunoaște, singura din toată lumea, tot ea te-a putut și înțelege. Dar, Edmond, femeia care a știut să te recunoască, aceea care te-a putut înțelege, femeia aceasta, chiar dacă ai întîlnit-o în cale și ai sfărîmat-o ca pe un ciob, tot a trebuit să te admire! După cum între mine și trecut s-a căscat o prăpastie, și între tine și ceilalți oameni există o prăpastie, iar cel mai groaznic chin pentru mine, îți spun, este să fac o comparație. Căci nimic în lume nu prețuiește cît tine, nimic nu ți se aseamănă. Și acum, spune-mi adio, Edmond, și să ne despărțim!

— Înainte de a te părăsi, spune-mi ce dorești, Mercédès? — întrebă Monte-Cristo.

— Nu doresc decît un lucru, Edmond: fericirea fiului meu.

— Roagă-te Domnului, care ține viețile oamenilor în mîinile sale, să înlăture moartea din preajma lui. De rest voi avea eu grijă.

— Mulțumesc, Edmond!

— Dar pentru tine, Mercédès?

— Eu n-am nevoie de nimic. Trăiesc între două morminte: unul este al lui Edmond Dantès, mort de atîta vreme. Îl iubeam. Cuvîntul nu se mai potrivește pe buzele mele veștejite, dar inima își mai amintește încă și pentru nimic în lume n-aș voi să pierd amintirea aceasta a inimii. Celălalt este mormîntul omu-

lui pe care Edmond Dantès l-a ucis. Aprob uciderea, dar trebuie să mă rog pentru mort.

— Fiul tău va fi fericit, repetă contele.

— Atunci şi eu voi fi, atît cît mai pot fi fericită.

— Dar... în sfîrşit... ce-ai să faci?

Mercédès zîmbi cu tristeţe.

— Dacă ţi-aş spune că voi trăi aici ca Mercédès de altădată, adică muncind, nu m-ai crede. Nu mai ştiu decît să mă rog, dar n-am nevoie să muncesc. Banii pe care i-ai îngropat au fost găsiţi acolo unde mi-ai spus. Oamenii vor cerceta cine sînt eu, se vor întreba ce fac, nu vor şti cum trăiesc, dar ce-are a face? Asta ne priveşte numai pe Dumnezeu, pe tine şi pe mine.

— Mercédès — spuse Monte-Cristo — nu te dojenesc, dar ai exagerat jertfa lepădînd toată averea strînsă de Morcerf. Jumătate din ea se datora economiei şi străduinţei tale.

— Înţeleg ce-mi propui, dar nu pot să primesc, Edmond. Nu m-ar lăsa fiul meu.

— Şi eu mă voi feri să fac ceva pentru dumneata fără voia lui Albert de Morcerf. Am să aflu ce are de gînd şi am să mă supun planurilor lui. Dar dacă primeşte ce vreau eu să fac, ai să-i urmezi pilda, fără silă?

— Ştii, Edmond, că eu nu mai gîndesc. Nu mai am altă hotărîre decît aceea de a nu lua nici o hotărîre. Dumnezeu m-a zgîlţîit atît în furtunile lui, încît mi-am pierdut voinţa. Mă simt în mîinile lui ca o pasăre în ghearele unui vultur. Dacă trăiesc, înseamnă că El nu vrea să mor. Dacă-mi va trimite ajutoare, înseamnă că El va voi şi le voi primi.

— Ia seama — spuse Monte-Cristo — nu aşa trebuie să-l iubeşti pe Dumnezeu! El vrea să-i înţelegi şi să-i discuţi puterea. De asta ne-a lăsat liberul arbitru.

— Nefericitule! — strigă Mercédès — nu vorbi aşa! Dacă aş crede că Dumnezeu mi-a dat puterea

de a lua hotărîri, ce mi-ar mai rămîne ca să pot scăpa de deznădejde ?

Monte-Cristo păli uşor şi îşi plecă fruntea, zdrobit de izbucnirea aceasta a durerii.

— Nu vrei să-mi spui la revedere ? făcu el întinzîndu-i mîna.

— Dimpotrivă, îţi spun la revedere, răspunse Mercédès, arătîndu-i solemnă cerul. Şi asta ca să dovedesc că încă mai sper.

Şi după ce atinse mîna lui Monte-Cristo cu mîna ei tremurătoare, Mercédès urcă în grabă scara şi dispăru din ochii contelui.

Atunci Monte-Cristo ieşi cu paşi înceţi în stradă şi porni spre port.

Dar Mercédès nu-l văzu depărtîndu-se, deşi se afla la fereastra odăiţei bătrînului Dantès. Ochii ei căutau în zare corabia ce-i ducea fiul pe întinderea mării.

E adevărat că glasul ei, fără voie parcă, şoptea încet de tot :

— Edmond, Edmond, Edmond !

Capitolul XXXVI

TRECUTUL

Monte-Cristo ieşi cu sufletul adînc mîhnit din casa unde o lăsa pe Mercédès, pe care, după toate probabilităţile, nu avea s-o mai revadă niciodată.

De la moartea lui Edouard o mare schimbare se săvîrşise în el. Ajuns la culmea răzbunării, pe povîrnişul domol şi întortocheat pe unde urcase, zărise de cealaltă parte a crestei prăpastia îndoielii.

Mai mult decît atît: convorbirea cu Mercédès îi trezise atîtea amintiri în inimă, încît amintirile acestea aveau ele însile nevoie să fie înfrînte.

Un om cu firea lui Monte-Cristo nu putea pluti multă vreme în melancolia care poate face să trăiască minţile obişnuite dîndu-le o aparenţă de originalitate, dar care ucide sufletele superioare. Contele îşi spuse că din moment ce ajunsese aproape pînă la a se mustra singur, trebuia să i se fi strecurat o greşeală în calcule.

„Nu privesc bine trecutul şi pesemne că nu mă înşel chiar într-atîta.

Cum — continuă el — scopul meu să fi fost oare nesăbuit? Să fi mers oare de zece ani pe o cale greşită? O oră să fie de ajuns ca să-i dovedească arhitectului că opera tuturor nădejdilor lui era dacă nu imposibilă, cel puţin nelegiuită?

Nu vreau să mă obişnuiesc cu ideea asta. Ea m-ar putea înnebuni. Judecăţii mele de acum îi lipseşte cîntărirea exactă a trecutului, fiindcă revăd trecutul de la celălalt capăt al zării. Într-adevăr, cu cît înaintez, trecutul, asemănător peisajului pe care-l străbaţi, se şterge pe măsură ce se depărtează. Mi se întîmplă şi mie ce li se întîmplă oamenilor care se rănesc în vis: ei îşi văd şi-şi simt rana, dar nu-şi amintesc cînd şi-au făcut-o.

Hai, omule renăscut, bogătaș plin de ciudățenii, om care dormi cu ochii deschiși, vizionarule atotputernic, milionarule de neînvins, mai uită-te o dată pe drumul funest al vieții nenorocite și flămînde, mai treci din nou pe căile unde te-a împins ursita, te-a mînat nenorocirea și te-a primit deznădejdea. Prea multe diamante, prea mult aur și prea multă fericire lucesc acum în apele oglinzii în care Monte-Cristo îl privește pe Dantès. Înlătură diamantele, mînjește aurul, șterge razele. Bogatule, regăsește-l pe cel sărac. Omule liber, regăsește-l pe deținut. Reînviatule, regăsește cadavrul."

Și tot spunîndu-și astfel, Monte-Cristo mergea de-a lungul străzii Caisserie. Era aceeași stradă pe unde, cu douăzeci și patru de ani înainte, fusese dus de paznicii tăcuți și nocturni. Casele cu aspect voios și însuflețit, în noaptea aceea fuseseră întunecate, mute și închise.

— Și totuși, sînt aceleași, murmură Monte-Cristo. Atîta doar că atunci era noapte, iar acum e ziua în amiaza mare. Soarele e cel ce le luminează și le înveselește pe toate.

Monte-Cristo coborî cheiul din strada Saint Laurent și înaintă spre depozitul portului. Din locul acesta fusese îmbarcat atunci. O luntre de plimbare, cu un baldachin de pînză, trecea pe aproape. Monte-Cristo îl strigă pe cîrmaci, care vîsli îndată spre el cu graba luntrașilor cînd simt că e rost de parale bune.

Vremea era minunată. Călătoria fu o adevărată plăcere. La orizont, soarele roșu și învăpăiat cobora în valurile care se împurpurau în apropierea lui. Marea, netedă ca o oglindă, se încrețea uneori sub salturile peștilor care, urmăriți de vreun dușman ascuns, se zvîrleau din apă ca să-și găsească scăparea în aer. În sfîrșit, în zare se văzură trecînd luntrile pescarilor, albe și grațioase ca niște pescăruși, îndreptîndu-se spre Martigues, sau corăbiile de comerț încărcate cu mărfuri pentru Corsica sau pentru Spania.

Dar cu tot cerul senin, cu toate bărcile grațioase, cu toată lumina aurie care inunda privelișteа, Monte-

Cristo, înfăşurat în mantie, îşi amintea rînd pe rînd, toate amănuntele groaznicei sale călătorii; lumina mică şi singuratică lucind la catalani, priveliştea castelului d'If, care-i arătase unde-l duceau, lupta cu jandarmii atunci cînd voise să se arunce în mare, deznădejdea cînd se simţise învins şi ţeava rece a carabinei, simţită pe tîmplă ca un inel de gheaţă.

Încetul cu încetul, asemenea izvoarelor secate de arşiţă care atunci cînd se adună norii toamnei se umezesc puţin cîte puţin şi încep să ţîşnească picătură cu picătură, simţi şi contele de Monte-Cristo cum îi ţîşneşte în piept vechea fiere revărsată, care pe timpuri îi înecase inima lui Edmond Dantès.

Din clipa aceea dispăru pentru el şi cerul senin, dispărură şi bărcile graţioase, pieri şi lumina învăpăiată. Cerul se acoperi cu pînze funerare, iar ivirea gigantului negru numit castelul d'If îl făcu să tresară ca şi cum i s-ar fi ivit pe neaşteptate fantoma unui duşman de moarte.

Ajunseră acolo.

Monte-Cristo se trase instinctiv pînă la marginea bărcii. Degeaba îi spusese luntraşul cu o voce cît se poate mai mieroasă:

— Tragem la mal, domnule.

Monte-Cristo îşi aminti că în acelaşi loc, pe aceeaşi stîncă, fusese tîrît fără milă de jandarmi şi fusese silit să se urce de-a lungul rampei, fiind împuns în şale de ascuţişul unei baionete.

Drumul i se păruse pe atunci lui Dantès nespus de lung. Acum Monte-Cristo îl găsi foarte scurt. Fiecare lovitură a vîslei făcuse să izbucnească din mare, odată cu stropii umezi, nenumărate gînduri şi amintiri.

La castelul d'If, încă din timpul revoluţiei din iulie, nu mai existau deţinuţi. În corpul de gardă se mai afla doar un post împotriva contrabandei. Un portar îi aştepta pe curioşi la intrare ca să le arate monumentul acesta al groazei, devenit monument al curiozităţii.

Şi totuşi, deşi ştia toate aceste amănunte, cînd intră sub boltă, cînd coborî scara neagră, cînd fu condus în

celulele pe care ceru să le vadă, paloarea îi acoperi fruntea lui Monte-Cristo căruia sudoarea înghețată îi pătrunse pînă în inimă.

El întrebă dacă se mai găsește pe acolo vreun fost paznic, de pe vremea Restaurației. I se răspunse că toți fuseseră scoși la pensie sau trecuți în alte slujbe.

Portarul care-l conducea se afla acolo abia din anul 1830.

Monte-Cristo fu condus în propria lui celulă.

El revăzu lumina nedesluşită pătrunzînd prin deschizătura îngustă, revăzu locul unde fusese patul, scos afară acum. În perete văzu tunelul scobit de abatele Faria, tunel, care, deşi fusese astupat, era încă vizibil din pricina pietrelor mai noi.

Simțind că i se moaie picioarele, Monte-Cristo luă un scăunel şi se aşeză.

— Se mai povesteşte ceva în legătură cu castelul, în afară de întemnițarea lui Mirabeau? — întrebă contele. Există vreo legendă cu privire la locuințele acestea lugubre în care nu-ți vine să crezi că oamenii au putut închide vreodată un om viu?

— Da, domnule, răspunse portarul. Temnicerul Antoine mi-a povestit ceva chiar despre celula asta.

Monte-Cristo tresări. Temnicerul Antoine fusese paznicul lui. Aproape uitase cum îl chema şi cum arăta, dar auzindu-i numele rostit, îl revăzu aşa cum era, cu obrazul acoperit de barbă, cu haina cafenie şi cu legătura de chei al căror clinchet părea că-l mai aude încă.

Monte-Cristo se întoarse şi i se păru că îl revede în umbra culoarului, umbră mai întunecată parcă din pricina luminii torței, care ardea în mîna portarului.

— Doriți să vă spun povestea? întrebă portarul.

— Da — făcu Monte-Cristo — spune.

Şi-şi duse mîna la piept ca să-şi oprească bătăile prea puternice ale inimii, temîndu-se să audă povestindu-i-se propria-i poveste.

— Spune! repetă el.

— E mult de-atunci, începu portarul. Celula asta era locuită de un deținut, un om foarte primejdios după

cîte părea, şi cu atît mai primejdios cu cît era tare iscusit. În acelaşi timp cu el se mai afla în castel şi un alt om. Dar ăsta nu era rău, era un biet popă nebun.

— Nebun ! repetă Monte-Cristo. Şi ce nebunie avea ?

— Oferea milioane în schimbul libertăţii.

Monte-Cristo îşi înălţă privirea, dar nu văzu cerul : între boltă şi el se afla un văl de pietre. Se gîndi că un văl nu mai puţin des se afla şi între ochii oamenilor cărora abatele Faria le oferise comori şi comorile ce li se ofereau.

— Deţinuţii puteau să se vadă ? întrebă Monte-Cristo.

— Da de unde, domnule. Asta era oprit cu toată străşnicia. Dar ei zădărnicîră opreliştea, scobind o galerie care ducea de la o celulă la alta.

— Şi care din doi a scobit galeria ?

— Cel mai tînăr, sigur, răspunse portarul. Cel mai tînăr era dibaci şi puternic, pe cînd bietul abate era bătrîn şi slab. De altfel abatele era şi prea şovăielnic ca să poată urmări o idee.

— Orbilor !... murmură Monte-Cristo.

— Vorba e — continuă portarul — că tînărul scobi o galerie. Dar cu ce credeţi ? Nici acum nu se ştie. Dar a scobit-o şi dovadă e că i se mai văd încă urmele. Ia uitaţi-vă, o vedeţi ?

Şi îşi apropie torţa de perete.

— Adevărat, făcu Monte-Cristo cu voce înăbuşită de emoţie.

— Aşa s-a făcut că amîndoi deţinuţii putură să comunice între ei. Cît timp a durat asta ? Nu se ştie. Dar într-o bună zi, deţinutul cel bătrîn căzu la pat şi muri. Şi ce credeţi că a făcut cel tînăr ? întrebă portarul întrerupîndu-se.

— Spune.

— L-a luat pe mort, l-a culcat în patul lui, cu faţa la zid, apoi s-a reîntors în celula goală, a astupat gaura şi s-a strecurat în sacul mortului. V-a trecut vreodată prin minte una ca asta ?

Monte-Cristo închise ochii și se simți retrăind toate impresiile simțite când pînza grosolană, păstrînd încă în ea răceala cadavrului, îi atinsese fața.

Paznicul continuă :

— Și să vedeți ce plan a avut : își închipuia că morții sînt îngropați în castelul d'If și cum se îndoia că o să se facă cheltuieli pentru coșciugele deținuților, socotea să poată ridica pămîntul cu umerii. Dar din nenorocire exista un obicei la castel, și obiceiul ăsta îi dădu peste cap tot planul : morții nu erau îngropați. Se mulțumeau doar să le lege o ghiulea de picioare și să-i arunce în mare. Și așa s-a și întîmplat. Omul nostru a fost zvîrlit în apă de la înălțimea galeriei. A doua zi adevăratul mort a fost găsit în patul lui și totul a fost ghicit, căci groparii au spus atunci ce nu îndrăzniseră să spună, și anume că în clipa cînd corpul fusese aruncat în gol, ei auziseră un strigăt înfiorător, înăbușit într-o clipă de apa în care dispăruse.

Monte-Cristo abia respira. Sudoarea îi șiroia pe frunte, neliniștea îi strîngea inima.

„Nu ! gîndi el. Nu ! Îndoiala pe care am simțit-o era un început de uitare, dar aici inima mi se ațină din nou și devine iar flămîndă de răzbunare."

— Și deținutul ? întrebă el. Nu s-a mai auzit nimic despre el ?

— Nimic, niciodată. Înțelegeți ? Din două una : sau a căzut pe lat, și cum cădea de la vreo cincizeci de picioare, o fi murit din pricina izbiturii...

— Ai spus că i se legase o ghiulea de picioare. Trebuie să fi căzut cu picioarele în jos.

— Sau a căzut cu picioarele în jos, urmă portarul, și atunci ghiuleaua l-o fi tras la fund, iar bietul de el o fi rămas acolo.

— Îl plîngi ?

— Pe cinstea mea că da, deși se găsea în apele lui.

— Cum așa ?

— Se zvonea că nefericitul fusese pe vremuri ofițer de marină, închis pentru bonapartism.

„Adevăr ! gîndi Monte-Cristo. Dumnezeu te-a făcut să pluteşte deasupra valurilor şi a flăcărilor. Şi astfel bietul marinar trăieşte în amintirea cîtorva povestitori. I se spune povestea cumplită la gura sobei, iar cei ce-o ascultă se înfioară cînd aud cum a străpuns spaţiul ca să se afunde în adîncurile mării."

— Şi nu s-a aflat cum îl chema ? întrebă Monte-Cristo cu glas tare.

— Ba cum să nu, răspunse paznicul. Păi doar era cunoscut sub numele de numărul 34.

„Villefort ! Villefort ! — gîndi Monte-Cristo — iată ce trebuie să-ţi fi spus tu de atîtea ori, cînd spectrul meu îţi stingherea însomniile."

— Domnul vrea să meargă mai departe ? întrebă paznicul.

— Da, mai ales dacă vrei să-mi arăţi celula bietului abate.

— Aha ! Numărul 27 ?

— Da, numărul 27, repetă Monte-Cristo.

Şi i se păru că mai aude încă vocea abatelui Faria, răsunînd ca atunci cînd îl întrebase cum îl cheamă, şi cînd el îi strigase prin zid : Douăzeci şi şapte !

— Poftiţi !

— Mai stai, să mai privesc o dată din toate părţile celula asta, îl opri Monte-Cristo.

— Se nimereşte bine, spuse ghiduI. Am uitat cheia celeilalte celule.

— Du-te de o caută.

— Vă las torţa.

— Nu, ia-o.

— Dar o să rămîneţi pe întuneric.

— Nu-i nimic, văd şi pe întuneric.

— Ia te uită ! Întocmai ca el.

— Care el ?

— Numărul 34. Se spune că era într-atît de obişnuit cu întunericul, încît ar fi putut vedea şi un ac în colţul cel mai întunecat al celulei.

„I-au trebuit zece ani ca s-o poată face" — gîndi contele.

Ghidul se depărtă luînd torţa cu el.

Monte-Cristo spusese adevărul. Abia rămase cîteva secunde în întuneric că şi văzu totul ca în plină zi.

Atunci el privi în preajmă şi îşi recunoscu într-adevăr celula.

„Da, — îşi spuse el — iată piatra pe care stăteam. Iată urma umerilor mei, întipărită în zid. Iată urma sîngelui care mi s-a scurs din frunte într-o zi cînd am vrut să-mi sfărîm capul de pereţi... Şi cifrele astea... Îmi aduc aminte... Le-am scris într-o zi cînd socoteam vîrsta tatii, ca să ştiu dacă-l voi mai găsi în viaţă, şi vîrsta lui Mercédès ca să ştiu dacă o voi mai găsi liberă. După ce am făcut socoteala, am avut o clipă de nădejde... Nu mă gîndisem la foame şi la necredinţă!"

Şi un rîs amar scăpă din gîtlejul lui Monte-Cristo. Îl văzuse, ca într-un vis, pe taică-său dus la groapă... O văzuse pe Mercédès mergînd spre altar!

O inscripţie de pe celălalt perete îi izbi vederea. Ea se desluşea, încă albă, pe zidul verzui:

„Doamne! — citi Monte-Cristo — *ajută-mi să nu uit!"*

„Da — îşi spuse el. Iată singura mea rugăciune din ultimele zile. Nu mai ceream libertate, ci ţinerea de minte. Mă temeam să nu înnebunesc şi să uit. Doamne! Mi-ai păstrat memoria şi mi-am amintit. Îţi mulţumesc, îţi mulţumesc!"

În clipa aceea lumina torţei se prelinse pe ziduri. Venea paznicul.

Monte-Cristo îi ieşi înainte.

— Urmează-mă, spuse el.

Şi fără să aibă nevoie să iasă la lumină, îl duse de-a lungul unui coridor subteran care răspundea la o altă uşă.

Şi acolo, Monte-Cristo fu năpădit de o sumedenie de gînduri.

Primul lucru care-i izbi ochii fu meridianul desenat pe zid, cu ajutorul căruia Faria socotea orele. Apoi

resturile patului pe care își dăduse sufletul bietul bătrîn...

Văzîndu-le, în locul neliniștii adînci resimțite în celula lui, un simțămînt blînd și duios, un simțămînt de recunoștință, îi umplu inima lui Monte-Cristo. Două lacrimi i se rostogoliră pe obraji.

— Aici stătea abatele nebun, spuse ghidul. Pe aici venea tînărul la el. (Și-i arătă lui Monte-Cristo gura galeriei, care, în partea aceea, rămăsese căscată). După culoarea pietrei — continuă el — un om cu carte a recunoscut, că trebuie să se fi scurs vreo zece ani în care timp cei doi deținuți se întîlneau unul cu altul. Bieții oameni, rău trebuie să se mai fi plictisit vreme de zece ani!

Dantès scoase cîțiva taleri din buzunar și-i întinse omului care, pentru a doua oară, îl plîngea fără să-l cunoască.

Paznicul îi primi crezînd că i s-a dat ceva mărunțiș. Dar recunoscînd la lumina torței valoarea sumei pe care i-o dăduse vizitatorul, îi spuse:

— Domnule, v-ați înșelat.

— Cum adică?

— Mi-ați dat aur.

— Știu.

— Cum! Știți?

— Da.

— Va să zică ați vrut să-mi dați aur?

— Da.

— Și vreți să-i păstrez fără mustrări?

— Da.

Paznicul se uită mirat la Monte-Cristo.

— *Și în deplină cinste!* făcu Monte-Cristo asemeni lui Hamlet.

— Domnule — urmă paznicul nevenindu-i să creadă în norocul lui — nu vă înțeleg mărinimia.

— Totuși, nu-i greu de înțeles, prietene, răspunse Monte-Cristo. Am fost și eu marinar, iar povestea pe care mi-ai spus-o m-a mișcat mai mult decît oricare alta.

— Atunci, domnule, dacă sînteţi atît de mărinimos, meritaţi să vă dau ceva, spuse ghidul.

— Ce-ai putea să-mi dai, prietene? Scoici, împletituri de paie? Mulţumesc.

— Nu, domnule. Ceva în legătură cu povestea de adineaori.

— Adevărat? întrebă Monte-Cristo repede. Şi ce anume?

— Ascultaţi ce s-a întîmplat, urmă paznicul. M-am gîndit că într-o celulă unde un deţinut a stat cincisprezece ani, poţi să găseşti totdeauna ceva. Şi am început să cercetez zidurile.

— Aha! făcu Monte-Cristo, amintindu-şi de cele două ascunzători ale abatelui.

— Şi tot căutînd — continuă paznicul — am descoperit că la căpătîiul patului şi lîngă vatră suna a gol.

— Da — spuse Monte-Cristo — da...

— Am ridicat lespezile, şi am găsit...

— O scară împletită şi nişte unelte? întrebă Monte-Cristo.

— De unde ştiţi? se miră paznicul.

— Nu ştiu, dar bănuiesc. În celulele deţinuţilor se găsesc de obicei numai lucruri din astea.

— Da, domnule, urmă ghidul. O scară împletită şi nişte unelte...

— Şi le mai ai încă? întrebă Monte-Cristo.

— Nu. Am vîndut lucrurile astea care erau tare ciudate. Le-am vîndut vizitatorilor. Dar tot mi-a mai rămas ceva.

— Ce anume? întrebă nerăbdător Monte-Cristo.

— Mi-a rămas un fel de carte scrisă pe fîşii de pînză.

— Cum? exclamă Monte-Cristo. Mai ai cartea?

— Nu ştiu dacă e chiar o carte, făcu paznicul. Dar mai am ce v-am spus.

— Du-te şi adu-o, prietene, du-te, îl îndemnă Monte-Cristo. Iar dacă e ce-mi închipui eu, fii fără grijă...

— Dau fuga ș-o aduc.

Și ghidul ieși.

Atunci Monte-Cristo îngenunche pios înaintea rămășițelor patului din care moartea făcuse pentru el un altar.

— Tu, care mi-ai fost al doilea tată — spuse el — tu care mi-ai dat libertatea, știința, bogăția, tu care, asemeni ființelor superioare nouă, aveai știința binelui și a răului; dacă în fundul mormîntului mai rămîne ceva din noi ca să tresalte la glasul celor rămași pe pămînt, dacă în schimbarea suferită de cadavru mai plutește ceva însuflețit prin locurile pe unde am iubit mult și am suferit mult, inimă nobilă, spirit înalt, suflet adînc, te conjur, în numele dragostei părintești pe care mi-ai dăruit-o, și al respectului de fiu pe care ți l-am închinat, întăturăă-mi prin vreun semn, prin vreo revelație oarecare, restul acesta de îndoială care, dacă nu se schimbă în convingere, va deveni remușcare.

Monte-Cristo plecă fruntea și își împreună mîinile.

— Iată, domnule! spuse un glas în spatele lui.

Monte-Cristo tresări și se întoarse.

Paznicul îi întinse fîșiile de pînză pe care abatele Faria își revărsa toată comoara științei lui. Manuscrisul era marea lucrare a abatelui Faria asupra regalității în Italia.

Monte-Cristo îl luă cu grabă și ochii îi căzură mai întîi asupra inscripției de la început. El citi:

„Vei zmulge dinții balaurului și vei călca în picioare leii, zis-a Domnul".

— Iată răspunsul! gîndi Monte-Cristo. Îți mulțumesc, tată, îți mulțumesc!

Și scoțînd din buzunar un mic portofel în care se aflau zece bilete de cîte o mie de franci fiecare, i-l întinse paznicului

— Ia-l, îi spuse el.

— Mi-l dați mie?

— Da. Dar cu condiția să nu te uiți în el decît după ce voi pleca eu.

Punînd la piept sfintele rămășițe regăsite, care prețuiau pentru el mai mult decît cea mai scumpă comoară, Monte-Cristo fugi din subterană și, urcîndu-se în luntre, îi spuse luntrașului:

— La Marsilia.

Apoi, pe cînd se depărta ațintindu-și privirea asupra sumbrei închisori, își zise:

„Nenorocire celor care m-au închis în bezna temniței și celor ce au uitat că mă aflam acolo."

Trecînd pe dinaintea catalanilor, Monte-Cristo se întoarse și, acoperindu-și fața cu mantia, șopti numele unei femei.

Izbînda fusese deplină. Monte-Cristo își doborîse de două ori șovăielile.

Numele rostit cu o expresie de duioșie ce se asemăna cu dragostea era numele Haydéei.

Coborînd pe țărm, Monte-Cristo se îndreptă spre cimitirul unde știa că-l regăsește pe Maximilien.

Și el, deasemenea, cu zece ani mai înainte, căutase plin de pioșenie un mormînt în cimitirul acesta, dar îl căutase zadarnic. El care se reîntorcea în Franța cu milioane, nu putuse regăsi mormîntul tatălui său mort de foame.

Degeaba îi pusese Morrel o cruce, căci crucea căzuse și groparii își aprinseseră focul cu ea, așa cum fac ei cu toate lemnele putrezite ce zac prin cimitire.

Negustorul fusese mai fericit: murind în brațele copiilor săi, fusese adus de ei și înmormîntat lîngă soția care pornise cu doi ani înaintea lui pe căile veșniciei.

Două lespezi de piatră largi, cu numele scrise pe ele, stăteau una lîngă alta într-o îngrăditură închisă cu un grilaj de fier și umbrită de patru chiparoși.

Maximilien, sprijinit de unul din arborii aceștia, își ațintise privirea pierdută pe cele două morminte.

Durerea adîncă aproape că-i luase mințile.

— Maximilien — îi spuse Monte-Cristo — nu acolo trebuie să privești, ci dincolo!

Și-i arătă cerul.

— Morții sînt pretutindeni, răspunse Maximilien. Nu mi-ați spus chiar dumneavoastră asta cînd m-ați făcut să plec din Paris?

— Maximilien — continuă Monte-Cristo — în timpul călătoriei mi-ai cerut să te oprești pentru cîteva zile la Marsilia. Mai ai și acum dorința asta?

— Nu mai am nici o dorință, conte. Dar aici mi se pare că aș putea aștepta mai ușor decît în altă parte.

— Cu atît mai bine, Maximilien. Eu te părăsesc. Mi-ai dat cuvîntul tău, nu-i așa?

— Îl voi uita, răspunse Maximilien.

— Nu! N-ai să-l uiți, fiindcă mai înainte de orice ești om de onoare. Ai jurat și vei jura din nou!

— Aveți milă de mine, conte! sînt atît de nefericit!

— Am cunoscut un om și mai nefericit decît tine, Maximilien.

— Cu neputință!

— Vai! — spuse Monte-Cristo — trufia bietei noastre firi omenești face ca fiecare să se creadă mai nefericit decît un alt nefericit care plînge și geme alături de el.

— Cine poate fi mai nefericit oare decît omul care și-a pierdut singurul bun iubit și dorit pe lume?

— Ascultă, Maximilien — spuse Monte-Cristo — și fixează-ți o clipă atenția asupra spuselor mele. Am cunoscut un om care, ca și dumneata, își întemeiase toate nădejdile de fericire pe o femeie. Omul acela era tînăr, avea un tată bătrîn și-l iubea, avea o logodnică și o adora. Trebuia să se însoare cu ea, cînd, pe neașteptate, una dintre toanele destinului care ne-ar putea face să ne îndoim de bunătatea lui Dumnezeu — dacă Dumnezeu nu ni s-ar arăta mai tîrziu destăinuindu-ne că pentru el totul e un mijloc de a conduce la unitatea sa nemărginită — i-a răpit pe neașteptate, iubita, viitorul, pe care-l visa și-l credea

al său (căci, orbul de el, nu putea citi decît în prezent) și l-a aruncat în fundul unei temnițe.

— Din temniță poți scăpa peste opt zile, peste o lună, peste un an...

— El a rămas acolo paisprezece ani, Maximilien — glăsui Monte-Cristo, punîndu-i mîna pe umăr.

Maximilien tresări.

— Paisprezece ani! șopti el.

— Paisprezece ani, repetă contele. Și pe el, în acești paisprezece ani, l-a cuprins de multe ori deznădejdea, și el, ca și dumneata, crezîndu-se cel mai nefericit om din lume, a vrut să-și ia viața.

— Și ce-a făcut? întrebă Maximilien.

— În clipa de pe urmă Dumnezeu i s-a arătat printr-un mijloc omenesc. Căci Dumnezeu nu mai face minuni. Poate că la început de tot (fiindcă ochilor acoperiți de lacrimi le trebuie timp ca să se deschidă pe deplin), n-a înțeles milostenia nemărginită a Domnului. Dar mai apoi, a avut răbdare și a așteptat. Într-o zi el a ieșit ca prin minune din mormînt, schimbat la față, bogat, puternic, aproape ca un zeu. Primul lui gînd a fost la taică-său; dar taică-său murise!

— Și mie mi-a murit tatăl, spuse Maximilien.

— Da, dar tatăl dumitale a murit în brațele voastre, iubit, onorat, fericit, bogat, atunci cînd i-a sunat ceasul. Iar tatăl lui murise sărac, deznădăjduit, îndoindu-se de Dumnezeu. Și cînd, la zece ani după moarte, fiul i-a căutat mormîntul, pînă și mormîntul dispăruse și nimeni n-a putut să-i spună: „Aici odihnește întru Domnul inima care te-a iubit atîta".

— Vai! suspină Maximilien.

— El era deci un fiu mai nefericit decît dumneata, Maximilien, fiindcă nici nu știa măcar unde să regăsească mormîntul tatălui său.

— Dar cel puțin îi mai rămăsese femeia pe care o iubea.

— Te înșeli. Femeia aceasta...

— Murise?

— Mai rău încă: fusese necredincioasă. Se măritase cu unul dintre dușmanii logodnicului ei. Vezi deci că omul acela a fost mai nefericit în dragoste decît dumneata.

— Și Dumnezeu i-a trimis alinare?

— I-a trimis măcar liniște.

— Și va putea el să mai aibă zile fericite de-acum înainte?

— Așa speră, Maximilien.

Tînărul își plecă fruntea în piept.

— Vă făgăduiesc, spuse el după o clipă de tăcere. Apoi, întinzîndu-i mîna lui Monte-Cristo, adăugă: numai să nu uitați că...

— La 5 octombrie, Maximilien, te aștept pe insula Monte-Cristo. La 4 octombrie, un iacht te va aștepta în portul Bastia. Iachtul se va numi *Eurus*. Îi vei spune cum te cheamă șefului de echipaj și el te va aduce la mine. Ne-am înțeles, nu-i așa, Maximilien?

— Ne-am înțeles, conte. Voi face ce-am spus. Dar amintiți-vă că la 5 octombrie...

— Copile care încă nu știi ce însemnează făgăduiala unui om!... Ți-am spus de douăzeci de ori că în ziua aceea, dacă tot îți vei mai dori moartea, te voi ajuta să mori. Adio!

— Mă părăsiți?

— Da. Am treburi în Italia. Te las singur, singur în luptă cu suferința, singur împreună cu vulturul acesta cu aripi puternice pe care Domnul îl trimite aleșilor săi ca să-i aducă la picioare. Povestea lui Ganimede nu-i un basm, Maximilien, ci o alegorie.

— Cînd plecați?

— Chiar acum vaporul cu aburi mă așteaptă. Peste o oră voi fi departe de tine. Vrei să mă însoțești pînă în port?

— Sînt cu totul al dumneavoastră.

— Îmbrățișează-mă!

Maximilien îl însoți pe Monte-Cristo pînă în port. Fumul, ca o panglică uriașă începuse să iasă din coșul negru, înălțîndu-se spre cer. Curînd, vaporul porni. Peste un ceas, așa cum spusese Monte-Cristo, aceeași dîră de fum albicioasă dunga zarea spre răsărit, abia zărindu-se printre primele cețuri ale nopții.

Capitolul XXXVII

PEPPINO

Chiar în clipa cînd vasul contelui de Monte-Cristo dispărea pe după capul Morgion, un bărbat, gonind într-o diligență pe drumul dintre Florența și Roma, trecuse dincolo de orășelul Aquapendente. El mergea destul de repede ca să străbată cît mai mult drum, fără a deveni totuși suspect.

Înveșmîntat într-o redingotă sau, mai bine zis, într-un surtuc mototolit de drum, pe care se mai zărea încă o panglică strălucitoare și proaspătă de-a Legiunii de Onoare, bărbatul acesta se putea vedea că este francez nu numai după panglica decorației, ci și după accentul cu care îi vorbea vizitiului. Încă o dovadă că se născuse în țara limbii universale era faptul că nu știa alte cuvinte italienești decît cele folosite în muzică și care pot, ca și *goddam*-ul lui Figaro, să înlocuiască toate finețele unei limbi aparte.

— *Allegro* — îi spunea el vizitiului de cîte ori diligența urca.

— *Moderato* — făcea el la fiecare coborîre.

Și Dumnezeu știe cîte urcușuri și coborîșuri există cînd mergi de la Florența la Roma, trecînd prin Aquapendente!

Altminteri, aceste două cuvinte îi făceau să rîdă cu hohote pe oamenii de treabă cărora erau adresate.

În fața orașului etern, adică la Storta, punct de unde se zărește Roma, călătorul nu vădi simțămîntul curiozității entuziaste care îl împinge pe fiecare străin să se ridice de pe scaun ca să încerce să zărească faimosul Dom al Sfîntului Petru, deslușindu-se înaintea tuturor celorlalte clădiri. El își scoase doar portofelul din buzunar, iar din portofel trase o hîrtie împăturită în patru pe care o dezdoi și o îndoi

cu o grijă ce aducea a respect. Apoi se mulțumi să spună:

— Bun! Tot o mai am!

Trăsura străbătu Poarta del Popolo, porni spre stînga și se opri la hotelul din piața Spaniei.

Jupîn Pastrini, vechea noastră cunoștință, îl primi pe călător în prag și cu pălăria în mînă.

Călătorul coborî, porunci să i se pregătească o masă bună și se interesă de adresa casei Thompson & French, care îi fu spusă pe dată, firma aceasta fiind una dintre cele mai cunoscute din Roma.

Ea se afla pe Via dei Banchi, lîngă Sfîntul Petru.

La Roma, ca pretutindeni, sosirea unei diligențe e un eveniment. Zece tineri urmași de-ai lui Marius și ai Grachilor, desculți, cu coatele goale, dar cu un pumn în șold și cu brațul celălalt îndoit în mod pitoresc deasupra capului, se uitau la călător, la diligență și la cai. Lîngă strengarii aceștia ai orașului propriu zis, se mai adăugase o grămadă de pierde-vară din statele Sanctității Sale, dintre cei ce hoinăresc scuipînd în Tibru de pe înălțimea podului San Angelo, atunci cînd Tibrul are apă.

Și, cum strengarii și pierde-vară din Roma, mai fericiți decît cei din Paris, înțeleg toate limbile și mai cu seamă limba franceză, ei îl auziră pe călător cerînd un apartament, cerînd demîncare și, în sfîrșit, cerînd adresa firmei Thompson & French.

Așa se făcu că, pe cînd noul sosit ieșea din hotel condus de nelipsitul ghid, un om se desprinse din grupul privitorilor și fără să fie observat de călător, fără să pară că e observat de ghid, merse ceva mai departe de străin, urmărindu-l cu aceeași dibăcie cu care l-ar fi urmărit un agent al poliției pariziene.

Francezul se grăbea atît de mult să ajungă la firma Thompson & French, încît nici nu mai stătu să se schimbe caii. Trăsura trebuia să-l ajungă pe drum sau să-l aștepte la poarta bancherului.

Dar sosi acolo fără ca trăsura să-l ajungă din urmă.

Francezul intră, lăsîndu-şi ghidul în anticameră. Ghidul începu de îndată o discuţie cu vreo doi sau trei dintre meseriaşii fără meserie, sau mai bine-zis cu o mie de meserii, care la Roma aşteaptă la uşile bancherilor, ale bisericilor, ale ruinelor, ale muzeelor, sau ale teatrelor.

Odată cu francezul intră şi omul plecat din grupul de privitori. Francezul sună la uşa birourilor şi pătrunse în prima încăpere. Urmăritorul lui făcu acelaşi lucru.

— Domnii Thompson & French ? întrebă străinul.

Un fel de lacheu se ridică la semnul unui funcţionar de încredere, paznic solemn al primului birou.

— Pe cine să anunţ ? întrebă lacheul, pregătindu-se să pornească înaintea străinului.

— Pe domnul baron Danglars, răspunse călătorul.

— Poftiţi, spuse lacheul.

O uşă se deschise. Lacheul şi baronul dispărură prin ea. Omul care intrase în urma lui Danglars se aşeză pe o bancă de aşteptare.

Funcţionarul continuă să mai scrie încă vreo cinci minute. In tot acest timp omul care stătea jos păstră cea mai deplină tăcere şi cea mai adîncă neclintire.

Apoi pana funcţionarului încetă să mai scîrţîie pe hîrtie. El îşi ridică privirea, se uită atent de jur împrejur şi, după ce se asigură că nu e nimeni prin preajmă, spuse :

— Tu erai, Peppino ?

— Da, răspunse acesta scurt.

— Ai mirosit ceva bun la grăsanul care a intrat ?

— N-am făcut mare lucru, fiindcă am fost anunţat dinainte.

— Va să zică ştii ce caută aici ?

— Pe naiba ! A venit să încaseze. Rămîne numai de văzut cît o să ia.

— O să afli numaidecît, prietene.

— Foarte bine. Numai să nu te apuci, ca alaltăieri, să-mi dai informaţii false.

— Ce vrei să spui şi de cine vorbeşti ? Oare despre englezul care a luat de aici, alaltăieri, trei mii de taleri ?

— Nu, acela a luat într-adevăr trei mii de taleri, şi i-am găsit la el. Vorbesc despre prinţul rus.

— Ei şi ?

— Ei şi ! Mi-ai spus că are treizeci de mii de livre, dar n-am găsit la el decît douăzeci şi două.

— N-aţi căutat bine.

— Chiar Luigi Vampa în persoană l-a percheziţionat.

— În cazul ăsta şi-o fi plătit datoriile.

— Oare ?

— Sau şi-o fi cheltuit banii.

— Tot ce se poate, la urma urmei...

— E sigur. Dar lasă-mă să mă duc la postul meu de observaţie, că altfel francezul o să-şi facă afacerile fără să pot afla cifra exactă.

Peppino făcu un semn de încuviinţare şi scoţîndu-şi nişte mătănii din buzunar începu să mormăie o rugăciune, în timp ce funcţionarul dispăru prin aceeaşi uşă pe unde trecuseră lacheul şi baronul.

Peste vreo zece minute, funcţionarul se reîntoarse voios.

— Ce se aude ? întrebă Peppino.

— Păzea, păzea ! făcu funcţionarul. E o sumă grasă.

— Cinci sau şase milioane, nu-i aşa ?

— Da. Ştii cifra ?

— Pe o chitanţă a excelenţei sale contele de Monte-Cristo.

— Îl cunoşti pe conte ?

— Şi care a fost creditată la Roma, Veneţia şi Viena.

— Aşa e ! strigă funcţionarul. Cum de eşti atît de bine informat ?

— Ţi-am spus că am fost anunţat dinainte.

— Atunci ce, ce mă mai întrebi pe mine ?

— Ca să fiu sigur că e omul nostru.

— El e!... Cinci milioane. O sumă frumușică, nu-i așa, Peppino?

— Da.

— Noi n-o să mai avem niciodată atîta.

— Cel puțin o să avem cîteva fărîme din ea — răspunse Peppino cu filozofie.

— Sstt! Iată omul nostru...

Funcționarul își reluă pana și Peppino își reluă mătăniile. Cînd ușa se deschise, unul scria, iar celălalt se ruga.

Danglars apăru, radios, însoțit de bancher, care-l conduse pînă la ușă.

În urma lui Danglars coborî Peppino.

După cum se înțeleseseră, trăsura care trebuia să-l ajungă din urmă pe Danglars aștepta în fața casei Thompson & French. Ghidul ținea ușa deschisă: ghidul e o ființă foarte binevoitoare și poate fi folosită la orice.

Danglars sări în trăsură, ușor ca un tînăr de douăzeci de ani.

Ghidul închise ușița și se urcă lîngă vizitiu.

Peppino sări pe scaunul din spate.

— Excelența sa dorește să vadă Sfîntul Petru? întrebă ghidul.

— De ce? se miră baronul.

— Păi, de! Ca să-l vedeți.

— N-am venit la Roma să văd — se răsti Danglars. Apoi adăugă șoptind, cu un zîmbet lacom pe buze: Am venit să pun mîna...

Și într-adevăr își puse mîna pe portofelul în care vîrîse o scrisoare.

— Atunci excelența sa merge la...?

— La hotel.

— Casa Pastrini! îi spuse ghidul vizitiului.

Și diligența porni repede, ca o trăsură de casă.

Zece minute mai tîrziu, baronul se afla în apartamentul său iar Peppino se instalase pe banca din fața hotelului, după ce-i șoptise cîteva cuvinte la ureche unuia dintre urmașii aceia ai lui Marius și ai Gra-

chilor despre care am mai pomenit, şi care, coborînd, porni cît îl ţineau picioarele pe drumul Capitoliului.

Danglars era ostenit, satisfăcut şi somnoros. El se culcă, punîndu-şi portofelul sub pernă şi adormi.

Peppino avea timp de prisos. El jucă *morra* cu nişte pierde-vară, pierdu trei taleri şi, ca să se consoleze, bău o butelie cu vin de Orvietto.

A doua zi, Danglars se sculă tîrziu, deşi se culcase devreme. De vreo cinci sau şase nopţi dormise foarte prost, atunci cînd apucase să doarmă.

El mîncă din belşug şi nepăsîndu-i — după cum spusese — de frumuseţile oraşului etern, ceru să-i fie gata înhămaţi caii la diligenţă în timpul prînzului.

Dar Danglars îşi făcuse socotelile fără să ţină seama de formalităţile poliţiei şi de lenea celor de la serviciul diligenţelor.

Caii sosiră abia la orele două, iar ghidul nu-i aduse paşaportul vizat, decît pe la trei.

Toate aceste pregătiri atraseseră în faţa porţii lui jupîn Pastrini un mare număr de gură-cască.

Nu lipseau dintre ei nici urmaşii Grachilor şi ai lui Marius.

Baronul străbătu grupurile care îi spuneau excelenţă ca să capete vreun bacşiş.

Fiindcă Danglars — om foarte popular după cum ştim — se mulţumise pînă acum să ceară să i se spună baron şi nu fusese încă numit excelenţă, noul titlu îl măguli şi el împărţi vreo duzină de gologani mojicimii aceleia, gata oricînd, pentru alţi gologani, să-i spună alteţă.

— Ce drum? întrebă vizitiul în italieneşte.

— Spre Ancona, răspunse baronul.

Jupîn Pastrini traduse întrebarea şi răspunsul, iar diligenţa porni în galop.

Danglars voia de fapt să treacă pe la Veneţia şi să ridice de acolo o parte din avere, apoi de la Veneţia să meargă la Viena de unde să ia restul banilor.

El avea de gînd să se stabilească la Viena despre care auzise că e un oraş al plăcerilor.

Abia făcuseră vreo trei leghe prin cîmpia Romei, cînd începu să se înnopteze. Danglars nu crezuse că va pleca atît de tîrziu ; altfel ar fi rămas la Roma. El îl întrebă pe vizitiu cît mai era pînă la cel mai apropiat oraş.

— *Non capisco* — răspunse vizitiul.

Danglars clătină capul ca şi cum ar fi vrut să spună :

— Foarte bine.

Diligenţa îşi continuă drumul.

„La primul popas de poştă mă voi opri" — se gîndi Danglars.

Danglars mai simţea încă o rămăşiţă din fericirea resimţită în ajun şi care-l făcuse să-şi petreacă o noapte atît de plăcută. Stătea tolănit într-o caleaşcă englezească bună, cu arcuri duble, se simţea dus în galop de doi cai buni. Ştia că locul de schimbare al cailor se afla la distanţă de şapte leghe. Ce să faci cînd eşti bancher şi cînd ai dat un faliment norocos ?

Danglars se gîndi timp de zece minute la nevasta rămasă în Paris, se gîndi alte zece minute la fiică-sa care străbătea lumea împreună cu domnişoara d'Armilly, dărui alte zece minute datornicilor săi şi felului cum le va folosi banii, apoi, nemaiavînd la ce să se gîndească, închise ochii şi adormi

Totuşi, din cînd în cînd, zgîlţîit de vreo zdruncinătură mai puternică decît celelalte, Danglars deschidea pentru o clipă ochii. Şi atunci se simţea iarăşi purtat cu aceeaşi viteză de-a lungul aceleiaşi cîmpii a Romei presărată cu apeducte sparte, care semănau cu nişte giganţi de granit împietriţi în timpul goanei. Dar noaptea era rece, întunecoasă, ploioasă şi era mai plăcut pentru un om pe jumătate adormit să rămînă tolănit în fundul trăsurii, cu ochii închişi, decît să scoată capul prin uşă ca să-l întrebe unde se aflau pe vizitiul care nu ştia să răspundă altceva decît : *Non capisco.*

Danglars dormi deci mai departe, spunîndu-şi că va avea destul timp să se trezească la popas.

Trăsura se opri. Danglars își zise că ajunsese în sfîrșit la ținta atît de dorită.

El își redeschise ochii și se uită prin geam, așteptîndu-se să se găsească în mijlocul vreunui oraș, sau măcar a vreunui sat oarecare. Dar nu văzu decît un fel de cocioabă izolată și vreo trei sau patru oameni care umblau de colo-colo, ca niște umbre.

Danglars așteptă o clipă ca vizitiul care-și terminase cursa să vină să-i ceară plata. Se gîndea să folosească prilejul și să ceară cîteva informații noului vizitiu. Dar caii fură deshămați și înlocuiți fără ca nimeni să vină să-i ceară călătorului bani. Danglars, mirat, deschise ușa, dar o mînă puternică îl împinse numaidecît la loc și diligența porni.

Uluit, baronul se trezi pe deplin.

— Ei! strigă el către vizitiu, ei! *Mio caro!*

Italieneasca aceasta de romanță Danglars o prinsese în timp ce fiică-sa cînta vreun duet cu prințul Cavalcanti.

Dar, *mio caro* nu răspunse nimic.

Danglars se mulțumi atunci să deschidă fereastra.

— Ei, prietene! Încotro mergem? întrebă el trecîndu-și capul prin deschizătură.

— *Dentro la testa!* îi strigă un glas grav și poruncitor, însoțit de un gest amenințător.

Danglars înțelese că *dentro la testa* însemna să-și tragă capul înăuntru. După cum se vede, învăța destul de repede limba italiană.

Neliniștit, el se supuse. Și cum neliniștea îi creștea din clipă în clipă, în minte, în locul golului despre care am spus că-l avea cînd pornise la drum și care îl făcuse să dormiteze, i se iscară în cîteva clipe nenumărate gînduri, unele mai potrivite decît altele ca să țină trează atenția unui călător, și mai cu seamă a unui călător în situația lui Danglars.

În întuneric, ochii lui căpătară agerimea pe care o dau în primele clipe emoțiile puternice, și care mai apoi — după ce devine prea puternică — se tocește.

înainte de a ți se face teamă, vezi exact ; cînd te temi, vezi dublu ; iar după ce te-ai temut, vezi tulbure.

Danglars văzu un om învăluit într-o mantie, galopînd lîngă portiera din dreapta a diligenței.

— Vreun jandarm, gîndi el. Să fi fost oare semnalat prin telegraful francez, autorităților papale ?

Bancherul se hotărî să-și înlăture neliniștea.

— Unde mă duceți ? întrebă el.

— *Dentro la testa !* repetă același glas, cu același ton amenințător.

Danglars se întoarse spre portiera din stînga.

Un alt om călare galopa și în partea aceea.

— Fără îndoială că sînt prins ! gîndi Danglars simțind că-l trec sudorile.

Și se trînti în fundul caleștii, de data aceasta însă nu ca să doarmă, ci ca să se gîndească.

Peste o clipă răsări luna.

Din fundul caleștii, Danglars privi cîmpia. Revăzu atunci marile apeducte ca niște fantome de piatră pe care le zărise în treacăt. Numai că, în loc să le aibă în dreapta, acum le avea în stînga.

Danglars înțelese că trăsura fusese întoarsă din drum și-l ducea spre Roma.

— Nenorocitul de mine ! îngăimă el. Or fi obținut extrădarea ?

Trăsura continua să gonească cu o viteză înfricoșătoare. Se scurse astfel o oră cumplită, căci după fiecare indiciu întîlnit în drum, fugarul își dădea seama, fără putință de îndoială, că îl aduceau înapoi. În sfîrșit, el revăzu un morman întunecat de care trăsura părea că se va ciocni. Dar caii se întoarseră și porniră de-a lungul mormanului care nu era altceva decît meterezele ce înconjoară orașul.

— Vai ! Nu ne reîntoarcem în oraș ! șopti Danglars. Atunci nu m-a arestat poliția. Doamne ! Altă idee... nu cumva or fi...

Părul i se zburli pe cap.

Bancherul își aminti atunci de interesantele povești cu bandiți romani, cărora li se dădea atît de puțină

crezare la Paris și pe care Albert de Morcerf le povestise doamnei Danglars și Eugéniei în vremea cînd era vorba ca tînărul viconte să devină fiul uneia și soțul celeilalte.

— Or fi tîlharii! își spuse Danglars.

Pe neașteptate trăsura trecu peste ceva mai tare decît un drum așternut cu nisip. Danglars îndrăzni să arunce o privire spre cele două margini ale drumului. Zări niște statui cu forme ciudate și gîndindu-se într-una la povestea lui Morcerf care acum îi revenea în minte cu toate amănuntele ei, el își spuse că trebuie să fie pe Via Appia.

La stînga trăsurii, într-un fel de viroagă, se vedea o scobitură rotundă.

Era circul lui Caracalla.

La o poruncă a călărețului din dreapta, trăsura se opri.

În același timp portiera din stînga se deschise.

— *Scendi*[1]*!* — porunci un glas.

Danglars coborî în aceeași clipă. Încă nu vorbea italienește, dar și începuse să înțeleagă.

Mai mult mort decît viu, baronul se uită în preajmă.

Patru oameni, fără să mai socotim vizitiul, îl înconjurau.

— *Di qua*[2] — spuse unul dintre oameni coborînd pe o potecuță ce ducea de la Via Appia spre unul din acele ogoare neregulate care brăzdează cîmpia Romei.

Danglars își urmă ghidul fără să scoată o vorbă și n-avu nevoie să se întoarcă pentru a-și da seama că era urmat de ceilalți trei bărbați.

Totuși, i se păru că oamenii se opreau pentru a rămîne de strajă, la distanțe aproape egale.

După vreo zece minute de mers în care timp nu schimbă nici un cuvînt cu ghidul, bancherul se pomeni între un colnic și o tufă cu ierburi înalte. Trei bărbați,

---

[1] Coboară (n.r.).
[2] Pe aici (n.r.).

stînd în picioare şi părînd muţi, formau un triunghi în al cărui centru se afla el.

Danglars voi să vorbească, dar i se împletici limba.

— *Avanti*[1] *!* — spuse acelaşi glas cu un ton scurt şi poruncitor.

De data aceasta Danglars înţelese de două ori: înţelese şi din cuvînt şi din gest, căci omul din urmă îl împinse cu atîta grosolănie înainte, încît era cît p-aci să se ciocnească de ghid.

Ghidul era Peppino şi el se înfundă în bălăriile înalte, printr-o întortocheturăpe care numai un guşter sau o şopîrlă ar fi putut-o recunoaşte drept potecă.

Peppino se opri dinaintea unei stînci, unde creştea un tufiş des. Stînca aceasta, întredeschisă ca o pleoapă, îl lăsă să treacă şi să dispară aşa cum dispar în trapele lor diavolii din feerii.

Glasul şi gestul celui ce venea în urma lui Danglars îl siliră pe bancher să facă acelaşi lucru. Nu mai încăpea nici un fel de îndoială: falitul francez avea de-a face cu bandiţi romani.

Danglars se supuse ca un om aflat între două primejdii cumplite şi pe care spaima l-ar face curajos. Cu tot pîntecul lui destul de nepotrivit ca să se strecoare prin crăpăturile presărate pe cîmpia romană, el se strecură în urma lui Peppino şi, dîndu-şi drumul cu ochii închişi, căzu în picioare.

Cînd atinse pămîntul, Danglars deschise ochii.

Drumul era larg, dar întunecos. Peppino, necăutînd să se ascundă acum cînd era acasă, scăpără cremenea şi aprinse o torţă.

Încă doi bărbaţi coborîră în urma lui Danglars, formînd ariergarda şi împingîndu-l atunci cînd din întîmplare el se oprea. Astfel, îl făcură să ajungă de-a lungul unei pante line pînă la o răspîntie cu aspect sinistru.

Într-adevăr, pereţii dinăuntrul zidurilor, scobiţi în formă de sicrie puse unele peste altele, păreau că des-

[1] Înainte (n.r.).

chid în mijlocul lespezilor albe niște ochi negri și găunoși, așa cum se văd la cranii.

O santinelă lovi cu mîna stîngă în inelele de metal ale carabinei.

— Cine e acolo? făcu santinela.

— Prieteni! răspunse Peppino. Unde e căpitanul?

— Acolo! spuse santinela arătînd pe deasupra umărului un fel de încăpere largă scobită în stîncă și ale cărei lumini se reflectau în coridor prin ușile boltite.

— Pradă bună, căpitane, pradă bună! spuse Peppino în italienește.

Și apucîndu-l pe Danglars de gulerul redingotei, îl duse spre o deschidere a stîncii semănînd cu o ușă, prin care se putea pătrunde în sala unde căpitanul părea că își avea locuința.

— Asta-i omul? întrebă căpitanul care citea foarte atent *Viața lui Alexandru*, de Plutarc.

— El e.

— Foarte bine. Arată-mi-l!

La porunca aceasta destul de neobrăzată, Peppino își apropie torța atît de brusc de obrazul lui Danglars, încît acesta se trase repede înapoi ca să nu-i pîrlească sprîncenele.

Înfățișarea lui tulburată vădea o spaimă groaznică.

— Omul ăsta e obosit, spuse căpitanul. Duce-ți-l la patul lui.

— Vai! — gîndi Danglars — pesemne că patul e vreunul din sicriile scobite în zid, iar somnul e moartea pe care mi-o va aduce vreunul din pumnalele ce licăresc în umbră.

Într-adevăr, în beznele adînci ale încăperii uriașe se vedeau ridicîndu-se de pe culcușurile lor de ierburi uscate sau de piei de lup, oamenii aceluia pe care Albert de Morcerf îl găsise citind *Comentariile* lui Cezar și pe care Danglars îl regăsise citind *Viața lui Alexandru*.

Bancherul scoase un geamăt înăbușit și-și urmă călăuza. El nu încercă nici să se roage, nici să strige.

Nu mai avea nici putere, nici voință, nici simțire; mergea fiindcă era dus.

Danglars se lovi de o treaptă și înțelese că se găsea în fața unei scări. Ca să nu-și spargă capul, se plecă instinctiv și se pomeni într-o celulă scobită în stîncă.

Celula era curată, deși goală, era uscată, deși se afla la o adîncime de nemăsurat, sub pămînt.

Într-un colț al celulei se afla întins un așternut făcut din ierburi uscate, acoperit cu piei de capră. Zărindu-l, Danglars crezu că vede simbolul luminos al salvării.

— Domnul fie lăudat! îngăimă el. E un pat în toată puterea cuvîntului.

Era pentru a doua oară, de un ceas încoace, de cînd pomenea numele lui Dumnezeu. Și asta nu i se mai întîmplase de vreo zece ani.

— *Ecco,*[1] spuse călăuza.

Și împingîndu-l pe Danglars în celulă, închise ușa în urma lui.

Un zăvor scrîșni. Danglars era prizonier.

De altfel, chiar dacă n-ar fi existat zăvor, ar fi trebuit să fie sfîntul Petru și să aibă drept ghid un înger din cer ca să poată trece prin mijlocul garnizoanei care ocupa catacombele Sfîntului Sebastian și își făcuse tabăra împrejurul șefului ei. Fără îndoială că în șeful acesta, cititorii l-au recunoscut pe faimosul Luigi Vampa.

Și Danglars îl recunoscuse pe tîlharul în a cărui existență nu voise să creadă atunci cînd Morcerf încercase să-l înfățișeze, în Franța. Nu numai că-l recunoscuse pe șef, dar recunoscuse și celula unde fusese închis Morcerf, și care, după toate probabilitățile, era destinată străinilor.

Amintirile, de loc triste pentru Danglars, îl liniștiră. Din moment ce tîlharii nu-l uciseseră imediat, poate că nu aveau de gînd să-l ucidă.

---

[1] Iată (n.r.).

Îl prinseseră ca să-l jefuiască şi cum n-avea la el decît cîţiva ludovici, îl vor opri drept zălog.

Danglars îşi aminti că Morcerf fusese vămuit de vreo patru mii de taleri. Şi cum îşi dădea mai multă însemnătate decît Morcerf, îşi fixă el însuşi în minte răscumpărarea la opt mii de taleri.

Opt mii de taleri însemnau patruzeci şi opt de mii de livre.

Astfel, tot îi mai rămîneau vreo cinci milioane şi cincizeci de mii de franci.

Cu banii aceştia putea s-o scoată la capăt oriunde.

Deci, aproape sigur că are să iasă cu faţa curată dat fiind că nu s-a mai pomenit să i se ceară unui om o răscumpărare de cinci milioane şi cincizeci de mii de livre, Danglars se tolăni în pat. Apoi după ce se întoarse de două sau de trei ori, adormi cu liniştea eroului a cărui istorie o studia Luigi Vampa.

Capitolul XXXVIII

LISTA DE BUCATE A LUI LUIGI VAMPA

Orice somn, în afară de cel de care se temea Danglars, are un sfîrşit.

Danglars se trezi.

Unui parizian, obişnuit cu perdele de mătase, cu pereţi catifelaţi, cu mireasma care urcă din butucii arzînd în foc şi coboară din bolţile îmbrăcate în mătase, trezirea într-o grotă de piatră trebuie să i se pară ca un vis rău.

Atingînd perdelele patului făcut din piei de ţap, lui Danglars trebuia să i se pară că se visa printre samoiezi sau laponi.

Dar în astfel de împrejurări o secundă e de ajuns ca să schimbe îndoiala în certitudinea cea mai neclintită.

— Da, da — gîndi el. Mă aflu în mîinile banditilor despre care vorbea Albert de Morcerf.

Mai întîi de toate Danglars respiră, ca să se încredinţeze că nu era rănit: învăţase asta din *Don Quijote*, singura carte nu pe care o citise, ci din care reţinuse cîte ceva.

— Nu — îşi spuse el — nu m-au ucis şi nici nu m-au rănit. Dar te pomeneşti că m-or fi jefuit!

Îşi duse repede mîinile la buzunare. Buzunarele îi erau neatinse: cei o sută de ludovici opriţi pentru călătoria de la Roma la Veneţia se aflau în buzunarul pantalonilor, iar portofelul în care ţinea scrisoarea de credit pentru cinci milioane de franci era în buzunarul redingotei.

— Ciudaţi tîlhari! — îşi spuse el. Mi-au lăsat şi punga şi portofelul! După cum îmi spuneam ieri, înainte de a mă culca, au să ceară o răscumpărare. Ia te uită! Mi-au lăsat şi ceasul! Ia să vedem, cît arată?

Ceasul lui Danglars — o capodoperă a lui Bréguet — întors cu grijă în ajun înainte de a porni la drum, arătă ora cinci și jumătate dimineața. Fără el, Danglars n-ar fi putut ști ce oră e, fiindcă lumina nu pătrundea în celulă.

Trebuia oare să le ceară socoteală tîlharilor? Trebuia să aștepte cu răbdare ca să-l cheme ei? Ultimul gînd i se păru mai prudent. Danglars așteptă.

Și așteptă pînă la amiază.

În tot acest timp, o santinelă veghease la ușă. Santinela fusese schimbată la opt dimineața.

Atunci pe Danglars îl prinse dorința să vadă cine-l păzește.

El observase că razele, nu de la soare ci de la o lampă, străbăteau prin scîndurile prost îmbinate ale ușii. Se apropie de una din crăpături tocmai în clipa cînd banditul bea cîteva înghițituri de rachiu. Burduful de piele din care sorbea răspîndea un miros care-l făcu pe Danglars să strîmbe din nas.

— Pff! — făcu el retrăgîndu-se pînă în fundul celulei.

La amiază, omul cu rachiul fu înlocuit de un alt slujbaș. Danglars avu curiozitatea să-și vadă noul paznic și se apropie iar de crăpătură.

Noul paznic era un tîlhar cu o statură atletică, un Goliat cu ochii cît cepele, cu buze groase și cu nasul turtit. Părul roșcovan îi atîrna pe umeri în șuvițe încolăcite ca năpîrcile.

— Asta seamănă mai mult a căpcăun decît a ființă omenească, își spuse Danglars. În orice caz, eu sînt bătrîn și am carnea tare ca pielea tăbăcită: bătrînul alb nu e bun de mîncat.

După cîte se vede, Danglars își mai păstrase firea îndeajuns ca să-i ardă de glumă.

În aceeași clipă, și ca pentru a-i dovedi că nu era un căpcăun, paznicul se așeză în fața ușii celulei, scoase din desagi niște pîine neagră, brînză și ceapă și începu să mănînce cu poftă.

— Să mă ia naiba dacă înţeleg cum se pot mînca asemenea scîrnăvii ! — făcu Danglars aruncînd prin crăpăturile uşii o privire spre merindele banditului.

Şi se aşeză din nou pe pieile de ţap care-i reaminteau de mirosul rachiului primei santinele.

Dar orice ar fi tăcut Danglars, tainele naturii sînt de neînţeles : unele invitaţii materiale pe care cele mai grosolane substanţe le adresează stomacurilor flămînde sînt foarte grăitoare.

Danglars simţi deodată că avea stomacul gol. Şi omul i se păru mai puţin urît, pîinea mai puţin neagră, iar brînza mai proaspătă.

În sfîrşit, ceapa crudă, mîncare îngrozitoare a sălbaticului, îi reaminti unele sosuri Robert şi unele tocăniţe pe care bucătarul i le prepara într-un fel de neîntrecut, atunci cînd Danglars îi spunea : „Dragă domnule Deniseau, să-mi găteşti pentru astăzi o mîncărică ţărănească".

Danglars se ridică şi bătu în uşă.

Tîlharul ridică privirea.

Danglars îşi dădu seama că l-a auzit şi bătu iar.

— *Chè cosa*[1] ? întrebă tîlharul.

— Ia ascultă, ascultă prietene — făcu Danglars bătînd cu degetele în uşă — mi se pare că ar fi timpul să vă gîndiţi să mă hrăniţi şi pe mine.

Dar fie din pricină că nu-l înţelese, fie din pricină că n-avea ordine în legătură cu hrănirea lui Danglars, uriaşul reîncepu să mănînce mai departe.

Danglars îşi simţi mîndria umilită, dar, nevoind să se facă de rîs faţă de bruta asta, se culcă iar pe pieile de ţap şi nu mai scoase nici un cuvînt.

Astfel se mai scurseră încă vreo patru ore. Uriaşul fu înlocuit de alt bandit. Danglars, care simţea nişte cîrcei groaznici în pîntece, se ridică încetişor, îşi lipi iarăşi ochiul de crăpătura uşii şi recunoscu figura inteligentă a călăuzei.

Într-adevăr, era Peppino. El tocmai se pregătea să

[1] Ce e ? (n.r.).

facă paza cea mai blîndă cu putință, așezîndu-se în fața ușii și punîndu-și între genunchi o oală de lut plină cu năut cald și parfumat, prăjit în slănină.

Lîngă năut, Peppino mai pusese și un coșuleț frumușel cu struguri de Belletri și o sticlă pîntecoasă cu vin de Orvietto.

Hotărît lucru, Peppino era un om cărula îi plăceau mîncările alese.

Văzîndu-i pregătirile gastronomice, lui Danglars i se umplu gura de apă.

— Ia să vedem dacă ăsta o fi mai de înțeles decît celălalt — își spuse el.

Și bătu încetișor în ușă.

— *On y va*[1] ! făcu banditul care, tot umblînd prin hotelul lui jupîn Pastrini, ajunsese să învețe pînă și expresiile franțuzești.

Și într-adevăr, deschise ușa.

Danglars își dădu seama că el era cel ce-i strigase atît de furios : „Trage capul". Dar nu era timp pentru mustrări. Dimpotrivă, luă o înfățișare cît putu mai plăcută și zîmbind grațios, îi spuse :

— Iartă-mă, domnule, dar mie oare nu mi se va da demîncare ?

— Cum se poate ! se miră Peppino. Nu cumva excelenței voastre îi e foame ?

— Nu cumva, e bine-zis ! bodogăni Danglars. N-am mai mîncat de douăzeci și patru de ore. Sigur că da, domnule — adăugă el cu glas tare — mi-e foame, ba chiar mi-e tare foame.

— Și excelența voastră vrea să mănînce ?

— Chiar acum, dacă se poate.

— Nimic mai lesne ! răspunse Peppino. Aici se găsește tot ce doriți, bineînțeles pe bani, așa cum fac toți creștinii cumsecade.

— Se înțelege de la sine — strigă Danglars — deși la urma urmei oamenii care te prind și te închid ar trebui măcar să-și hrănească prizonierii.

---

[1] Vine ! (în limba franceză) (n.r.).

— Vai, excelență, un astfel de obicei nu avem!

— Motivarea e destul de slabă — răspunse Danglars care socotea să-și ademenească paznicul prin bunăvoință. Și totuși, mă mulțumesc cu ea. Dar pînă una-alta, dați-mi demîncare.

— Indată, excelență. Ce doriți?

Și Peppino își lăsă blidul jos în așa fel încît mireasma se înălță drept spre nările lui Danglars.

— Poruncîți! spuse el.

— Aveți o bucătărie aici? întrebă bancherul.

— Cred și eu! Avem niște bucătării grozave.

— Și bucătari?

— Neîntrecuți!

— Atunci să mi se aducă un pui, un pește, niște vînat sau orice, numai să mănînc.

— Cum dorește excelența voastră. Să zicem un pui, nu-i așa?

— Da, un pui.

Peppino, înălțîndu-se, strigă din toate puterile:

— Un pui pentru excelența sa!

Glasul lui Peppino mai răsuna încă pe sub bolți, cînd se și ivi un flăcău, frumos, zvelt, pe jumătate gol, ca purtătorii de pești din vechime. El aducea un pui pe o tavă de argint și-l purta cu deosebită dibăcie.

— Parc-am fi la *Café de Paris*! șopti Danglars.

— Iată, excelență, spuse Peppino luînd puiul din mîinile tînărului bandit și punîndu-l pe masa roasă de cari, obiect care, împreună cu un scăunaș și cu patul din piei de țap forma tot mobilierul celulei.

Danglars ceru un cuțit și o furculiță.

— Poftiți, excelență — spuse Peppino oferindu-i un cuțitaș cu vîrful tocit și o furculiță de lemn.

Danglars luă cuțitul cu o mînă, furculița cu cealaltă, și începu să taie pasărea.

— Iertați-mă, excelență, spuse Peppino punîndu-i o mînă pe umăr. Aici se plătește înainte de a mînca. S-ar putea să nu fiți mulțumit la plecare...

„Aha! își spuse Danglars. Nu mai e ca la Paris, fără să mai pun la socoteală că probabil au să mă

jupoaie. Dar să fac pe nobilul pînă la capăt. Am auzit mereu vorbindu-se despre ieftinătatea vieții în Italia. Un pui trebuie să coste vreo doisprezece gologani la Roma "

— Iată, spuse el, aruncîndu-i un ludovic lui Peppino.

Peppino ridică ludovicul, iar Danglars duse cuțitul spre pui.

— O clipă, excelență, spuse Peppino, ridicîndu-se. O clipă ! Excelența voastră îmi mai datorează ceva.

„Am spus eu că au să mă jupoaie", gîndi Danglars.

Apoi, hotărît să se resemneze, întrebă :

— Ia spune, cît cereți pe pasărea asta jigărită ?

— Excelența voastră a dat un ludovic acont.

— Un ludovic acont pentru un pui ?

— Nici vorbă că acont.

— Bine... Haide ! Haide !

— Așa că excelența voastră mai îmi datorează doar patru mii nouă sute nouăzeci și nouă de ludovici.

Auzind gluma asta de necrezut, Danglars căscă niște ochi cît toate zilele.

— Foarte nostim, într-adevăr ! bombăni el.

Și voi să reînceapă să taie puiul, dar Peppino îi opri mîna dreaptă cu mîna stîngă și-i întinse cealaltă mînă.

— Plata, ceru el.

— Cum ! Nu glumiți ? făcu Danglars.

— Noi nu glumim niciodată, excelență, răspunse Peppino serios ca un quaker.

— Cum, o sută de mii de franci puiul ăsta ?

— Excelență, nici nu vă închipuiți ce greu e de crescut pui în peșterile astea blestemate.

— Nu zău ! — spuse Danglars — găsesc asta foarte caraghios, foarte distractiv, într-adevăr. Dar mi-e foame, așa că lasă-mă să mănînc. Ține, mai na încă un ludovic pentru dumneata, prietene.

— Atunci mai rămîn patru mii nouă sute nouăzeci și opt de ludovici, spuse Peppino păstrîndu-și același sînge rece. Cu răbdare, o să ne înțelegem.

— Niciodată! făcu Danglars revoltat că stăruiau să-şi bată joc de el. Duceţi-vă dracului! Nu ştiţi cu cine aveţi de-a face.

Peppino făcu un semn. Flăcăul întinse mîinile şi luă cît ai clipi tava cu puiul. Danglars se trînti pe patul de piei de ţap. Peppino închise uşa şi începu să mănînce din nou boabele cu slănină.

Danglars nu putea să vadă ce făcea Peppino, dar clămpănitul fălcilor nu-i lăsa prizonierului nici urmă de îndoială asupra ocupaţiei banditului.

Era vădit că mînca, ba chiar că mînca zgomotos şi ca un om prost crescut.

— Bădăran! bombăni Danglars.

Peppino se făcu că nu-l aude şi, fără să-şi întoarcă măcar capul, continuă să mănînce cu o încetineală înţeleaptă.

Lui Danglars i se păru că are stomacul găurit ca butoiul Danaidelor şi nu-i venea să creadă că va mai ajunge să şi-l umple vreodată.

Totuşi, el mai răbdă o jumătate de ceas. Dar trebuie spus că jumătatea asta de ceas i se păru un veac.

Apoi se ridică şi se îndreptă iar spre uşă.

— Ia ascultă, domnule, nu mă mai lăsaţi să tînjesc multă vreme şi spuneţi-mi ce vreţi de la mine.

— Mai bine spuneţi-ne dumneavoastră ce doriţi de la noi, excelenţă... Porunciţi şi vă vom îndeplini poruncile.

— Atunci mai întîi deschide-mi uşa.

Peppino deschise.

— Ce naiba să vreau — făcu Danglars — vreau să mănînc!

— Vă e foame?

— Parcă n-ai şti!

— Ce doreşte să mănînce excelenţa voastră?

— O bucată de pîine uscată, fiindcă puii sînt nepreţuiţi în beciurile astea blestemate.

— Pîine? Fie! spuse Peppino. Pîine! — strigă el imediat.

Același flăcău care mai fusese și înainte să îvi iar, aducînd o pîine mică.

— Poftiți! — spuse Peppino.

— Cît costă? — întrebă Danglars.

— Patru mii nouă sute nouăzeci și opt de ludovici. Doi ludovici i-ați plătit dinainte.

— Cum! O pîine costă o sută de mii de franci?

— O sută de mii de franci, răspunse Peppino.

— Păi o sută de mii de franci îmi cereai pentru un pui!

— Nu servim după listă, ci numai la preț fix. Dacă mănînci puțin, dacă mănînci mult, dacă ceri zece feluri de mîncare sau numai unul, tot atîta costă.

— Iar gluma asta, dragă prietene! îți spun că e absurdă, e prostească. Mai bine spune-mi de la început că vreți să mor de foame și o s-o fac fără zăbavă

— Ba nu, excelență. Dumneavoastră vreți să vă sinucideți. Plătiți și mîncați.

— Și cu ce să plătesc, viță încălțată? strigă Danglars deznădăjduit. Nu cumva crezi că am o sută de mii de franci în buzunare?

— Aveți cinci milioane cincizeci de mii de franci la dumneavoastră, excelență, răspunse Peppino; asta face cincizeci de pui a o sută de mii de franci bucata și o jumătate de pui a cincizeci de mii.

Danglars se cutremură. Vălul îi căzu de pe ochi: era într-adevăr o glumă. Dar acum o înțelegea, în sfîrșit.

Ba chiar trebuie să spunem că n-o mai găsea la fel de nesărată ca mai înainte.

— Ia să vedem — spuse el — dacă vă dau suta asta de mii de franci, o să socotiți că v-am plătit și am să pot mînca în voie?

— Nici vorbă că da, răspunse Peppino.

— Dar cum să vi-i dau? făcu Danglars, respirînd mai ușurat.

— Nimic mai lesne. Aveți un credit deschis la domnii Thompson & French, via dei Banchi, din Roma.

Dați-mi un bon de patru mii nouă sute nouăzeci și opt de ludovici pe numele acestor domni și bancherul nostru îi va lua.

Danglars voi să pară cel puțin binevoitor. Luă pana și hîrtia pe care i le dădea Peppino, scrise chitanța și o semnă.

— Iată, spuse el. Poftim chitanța.

— Iar dumneavoastră, poftim puiul.

Danglars tăie pasărea, suspinînd: pentru o sumă atît de mare, i se părea prea slabă.

Cît despre Peppino, el citi cu atenție hîrtia, o puse în buzunar și continuă să-și mănînce boabele.

Capitolul XXXIX

IERTAREA

A doua zi, Danglars flămînzi din nou. Aerul peşterii îi stîrnea o poftă de mîncare neobişnuită. Prizonierul îşi închipui că pentru ziua aceea nu va trebui să plătească nimic : ca un om econom ce era, ascunsese jumătate din pui şi o bucată de pîine într-un colţ al celulei.

Dar nu terminase bine de mîncat, cînd i se făcu sete : la asta nu se gîndise.

El luptă împotriva setei pînă cînd îşi simţi limba uscată lipindu-i-se de cerul gurii.

Atunci, nemaiputînd să îndure focul care-l ardea, el chemă.

Santinela deschise uşa. Era o figură nouă.

Danglars se gîndi că-i mai bine să aibă de-a face cu o cunoştinţă veche. El îl chemă pe Peppino.

— Iată-mă, excelenţă, spuse banditul, venind cu o grabă care i se păru lui Danglars semn bun. Ce doriţi ?

— Să beau, spuse prizonierul.

— Excelenţă, spuse Peppino, ştiţi că vinul e nepreţuit în împrejurimile Romei.

— Atunci dă-mi apă, făcu Danglars căutînd să înlăture cursa.

— Vai, excelenţă, apa e şi mai rară decît vinul. E o secetă nemaipomenită !

— Mi se pare că iar ai de gînd să începi ! făcu Danglars.

Şi tot zîmbind ca să pară că glumeşte, nefericitul simţi sudoarea muindu-i tîmplele.

— Hai, prietene, stărui Danglars văzînd că Peppino rămîne nepăsător. Ţi-am cerut un pahar cu vin. Nu vrei să mi-l dai ?

— V-am spus, excelenţă, răspunse Peppino serios. Noi nu vindem cu bucata.

— Atunci, dă-mi o sticlă.

— Din care?

— Din cel mai ieftin.

— Toate au acelaşi preţ.

— Şi ce preţ au?

— Douăzeci şi cinci de mii de franci sticla.

— Spune că vreţi să mă jefuiţi şi o să fie mai bine decît să mă înghiţiţi aşa, fărîmă cu fărîmă! strigă Danglars cu o amărăciune pe care numai Harpagon ar fi putut-o pune în sunetele glasului omenesc.

— S-ar putea ca ăsta să fie planul stăpînului, răspunse Peppino.

— Şi cine mai e şi stăpînul ăsta?

— Acela în faţa căruia aţi fost dus cînd aţi sosit la noi.

— Unde e?

— Aici.

— Daţi-mi putinţa să-l văd.

— Nu-i greu de loc.

Peste o clipă, Luigi Vampa se afla în faţa lui Danglars.

— M-aţi chemat? întrebă el.

— Dumneata, domnule, eşti şeful persoanelor care m-au adus aici?

— Da, excelenţă.

— Şi ce răscumpărare cereţi ca să-mi daţi drumul?

— Numai cele cinci milioane pe care le aveţi.

Danglars simţi o zvîcnire groaznică strivindu-i inima.

— Atîta am pe lume, domnule, şi e tot ce mi-a mai rămas dintr-o avere imensă: dacă mi-i luaţi, luaţi-mi şi viaţa.

— Ne este oprit să vărsăm sîngele excelenţei voastre.

— Cine vă opreşte?

— Acela faţă de care ne supunem.

— Va să zică vă supuneţi cuiva?

— Da. Unui șef...
— Credeam că dumneata ești șeful.
— Eu sînt șeful acestor oameni. Dar un alt om este șeful meu.
— Șeful ăsta se supune cuiva?
— Da.
— Cui?
— Lui Dumnezeu.
Danglars rămase o clipă pe gînduri.
— Nu te înțeleg, spuse el.
— Se prea poate.
— Și șeful ăsta ți-a spus să te porți așa cu mine?
— Da.
— Ce scop are?
— Habar n-am.
— Dar punga o să mi se golească...
— Tot ce se poate.
— Ascultă — spuse Danglars — vrei un milion?
— Nu.
— Două milioane?
— Nu.
— Trei milioane?... Patru?... Vrei patru? Ți-i dau, cu condiția să mă lăsați liber, să plec.
— De ce ne oferiți numai patru milioane din ceea ce prețuiește cinci? întrebă Vampa. Asta ori e camătă, ori nu mă pricep eu, seniore bancher.
— Luați tot! Luați tot, vă spun, și ucideți-mă!
— Hai, potoliți-vă, excelență. O să vă ațițați sîngele și asta vă va face o poftă de mîncare de un milion pe zi. Fiți mai econom, ce naiba!
— Dar cînd nu voi mai avea bani ca să vă plătesc? strigă Danglars deznădăjduit.
— Atunci o să vă fie foame.
— O să-mi fie foame? făcu Danglars pălind.
— Probabil, răspunse Vampa calm.
— Dar parcă spuneai că nu vreți să mă ucideți?
— Nu.
— Și vreți să mă lăsați să mor de foame?
— Nu e același lucru.

— Ei bine, ticăloşilor! — strigă Danglars — am să vă dejoc eu socotelile voastre mîrşave. Moarte pentru moarte! Mai bine să pier numaidecît. Faceţi-mă să sufăr, chinuiţi-mă, ucideţi-mă, dar semnătura mea tot n-o veţi avea!

— Cum doriţi, excelenţă, spuse Vampa.

Şi ieşi din celulă.

Danglars se trînti răcnind peste pieile de ţap.

Cine erau oamenii aceştia? Cine era invizibilul lor şef? Ce planuri aveau cu el? Şi cînd toată lumea se putea răscumpăra, de ce oare numai el nu putea s-o facă?

Sigur că moartea — o moarte grabnică şi violentă — era cel mai bun mijloc să-şi înşele duşmanii înverşunaţi care păreau că urmăresc o răzbunare de neînţeles asupra lui.

Da, dar să moară!

Poate pentru prima dată în cariera lui atît de îndelungată, Danglars se gîndi la moarte cu dorinţă şi cu teamă totodată de a muri. Pentru el sosise clipa să-şi oprească privirile asupra spectrului neîndurător care trăieşte înăuntrul tuturor fiinţelor, spunîndu-le la fiecare bătaie a inimii: Vei muri!

Danglars se asemăna sălbăticiunilor pe care hărţuiala vînătorului le însufleţeşte, apoi le deznădăjduieşte şi care, tot deznădăjduind, reuşesc uneori să scape.

Danglars se gîndi la o evadare.

Dar zidurile erau stînca însăşi, iar în dreptul singurei ieşiri care ducea afară din celulă, un om citea, şi în spatele lui se vedeau trecînd, de colo-colo, umbre înarmate cu puşti.

Hotărîrea de a nu semna ţinu două zile, după care Danglars ceru demîncare şi oferi un milion.

I se aduse o cină îmbelşugată, şi i se luă un milion.

De atunci, viaţa nefericitului prizonier fu o aiurare neîntreruptă. Suferise atîta, încît nu mai voia să se lase pradă suferinţei şi se supunea tuturor cerinţelor. Peste douăsprezece zile, într-o după amiază, după ce

mîncase ca pe vremea cînd fusese mare bogătaș, el își făcu socotelile și-și dădu seama că dăduse atîtea chitanțe, încît nu-i mai rămăseseră decît cincizeci de mii de franci.

Atunci se petrecu în Danglars o schimbare ciudată: el, care se lepădase de cele cinci milioane, încercă să salveze cei cincizeci de mii de franci rămași. Se hotărî ca decît să dea cei cincizeci de mii de franci, mai bine să îndure lipsuri. Avu o licărire de nădejde aproape nebunească. Danglars, care de atîta vreme uitase de Dumnezeu, se gîndi la el, spunîndu-și că Dumnezeu făcuse uneori minuni, că peștera se putea nărui, că gărzile papale puteau să descopere ascunzătoarea asta blestemată și să-i vină în ajutor, că atunci i-ar mai rămîne cincizeci de mii de franci și că cincizeci de mii de franci îi puteau ajunge unui om ca să nu moară de foame. El se rugă lui Dumnezeu să-i păstreze cei cincizeci de mii de franci, și rugîndu-se, plînse.

Trei zile se scurseră astfel, și în tot acest timp numele lui Dumnezeu, dacă nu i se afla în inimă, i se afla cel puțin pe buze. Din cînd în cînd, Danglars avea năluciri în timpul cărora i se părea că vede, prin fereastră, o cămăruță sărăcăcioasă și un bătrîn dîndu-și sufletul pe un pat de zdrențe.

Și bătrînul acela, de asemenea, murea de foame.

A patra zi, bancherul nu mai era un om, ci un cadavru viu. Adunase pînă și ultimele fărîmituri căzute de la mesele dinainte și începuse să roadă rogojina de pe jos.

Atunci Danglars îl rugă pe Peppino, așa cum și-ar fi rugat îngerul păzitor, să-i dea ceva de mîncare. Îi oferi o mie de franci pentru o îmbucătură de pîine.

Peppino nu răspunse.

A cincea zi, Danglars se tîrî pînă la ușa celulei.

— Oare nu ești creștin? întrebă el ridicîndu-se în genunchi. Vrei să ucizi un om care ți-e frate întru Domnul? Vai! prietenii mei de altă dată, prietenii mei

de altă dată ! îngăimă el şi se prăbuşi cu faţa la pămînt.

Apoi, ridicîndu-se cuprins de un fel de deznădejde, strigă :

— Şeful ! Şeful !

— Iată-mă ! spuse Vampa ivindu-se pe neaşteptate. Ce mai doreşti ?

— Luaţi-mi şi ultimul aur care mi-a mai rămas, bolborosi Danglars întinzîndu-i portofelul. Luaţi-l şi lăsaţi-mă să trăiesc aici, în peştera asta. Nu mai cer libertate, cer numai să trăiesc.

— Aşadar, suferi ? întrebă Vampa.

— Da, sufăr, sufăr cumplit.

— Şi totuşi, sînt oameni care au suferit mai mult decît tine.

— Nu cred.

— Ba aşa e ! Cei ce au murit de foame.

Danglars se gîndi la bătrînul pe care în orele de năluciri îl văzuse prin fereastra bietei sale cămăruţe, gemînd pe pat. El îşi izbi fruntea de pămînt şi gemu.

— Da, e adevărat, sînt unii care au suferit mai mult decît mine, dar aceia cel puţin erau martiri.

— Te căieşti măcar ? întrebă o voce sumbră şi solemnă, care-l făcu pe Danglars să simtă cum i se zbîrleşte părul pe cap.

Ochii lui slăbiţi încercară să desluşească lucrurile şi zăriră, înapoia banditului, un om acoperit cu o mantie, pierdut în umbra unui stîlp de piatră.

— Pentru ce trebuie să mă căiesc ? — întrebă Danglars.

— Pentru răul pe care l-ai săvîrşit, spuse aceeaşi voce.

— Da, mă căiesc, mă căiesc ! strigă Danglars.

Şi-şi izbi pieptul cu pumnii lui slăbiţi.

— Atunci te iert ! spuse omul, lepădîndu-şi mantia şi făcînd un pas spre lumină.

— Contele de Monte-Cristo ! strigă Danglars mai palid de groază decît fusese cu o clipă înainte din pricina foamei şi a mizeriei.

— Te înșeli. Nu sînt contele de Monte-Cristo.

— Atunci cine ești ?

— Sînt acela pe care l-ai vîndut, l-ai prădat, l-ai dezonorat. Sînt acela pe a cărui logodnică ai prostituat-o. Sînt acela peste care ai călcat ca să te înalți pînă la bogăție. Sînt acela pe al cărui tată l-ai făcut să moară de foame, acela care te-a osîndit să mori de foame și totuși te iartă, fiindcă are el însuși nevoie să fie iertat. Sînt Edmond Dantès !

Danglars scoase numai un strigăt și se prăbuși cu fruntea la pămînt.

— Ridică-te, îi spuse Monte-Cristo. Ți-a rămas viața. Ceilalți doi complici ai tăi n-au avut norocul ăsta : unul a înnebunit, celălalt a murit ! Păstrează-ți cei cincizeci de mii de franci care-ți mai rămîn. Ți-i dăruiesc. Cît despre cele cinci milioane furate de la azile, ele au și fost înapoiate păgubașilor de către un necunoscut. Și acum, mănîncă și bea. În seara asta ești oaspetele meu. Vampa, cînd omul acesta se va sătura, va fi liber.

Danglars rămase prosternat pînă ce Monte-Cristo se depărtă. Cînd își ridică privirea, nu mai văzu decît un fel de umbră dispărînd în culoar. Dinaintea umbrei aceștia, banditii se înclinau.

După cum poruncise Monte-Cristo, Danglars fu servit de Vampa, care-i aduse cei mai bun vin și cele mai frumoase fructe italienești. Apoi, urcîndu-l în diligență, Vampa îl lăsă pe drum, rezemat de un arbore.

Danglars rămase acolo pînă în zori, neștiind unde se afla.

În zori, zărind un izvor în apropiere și fiindu-i sete, se tîrî pînă la el.

Și aplecîndu-se să bea, Danglars văzu în oglinda izvorului că îi albise părul.

Capitolul XL

CINCI OCTOMBRIE

Era pe la orele șase seara. O zi de culoarea opalului, în care frumosul soare al toamnei își strecura razele de aur, se cobora din cer în marea albăstrie.

Arșița zilei se stinsese cu încetul și începuse să se simtă ușoara adiere care pare respirația naturii trezindu-se după odihna arzătoare a amiezii. Adierea plăcută răcorea coastele Mediteranei și ducea din țărm în țărm miresmele arborilor, amestecate cu miresmele sărate ale mării.

Pe lacul acesta uriaș care se întinde de la Gibraltar la Dardanele și de la Tunis la Veneția, aluneca printre primele neguri ale serii, un iaht ușor, cu o formă elegantă și pură. Mișcarea lui părea asemănătoare cu a lebedei care-și desface aripile în vînt, părînd că lunecă pe apă. Iahtul înainta, rapid și grațios totodată, lăsînd în urma lui o dîră fosforescentă.

Puțin cîte puțin, soarele ale cărei ultime raze le-am salutat, dispăruse spre zarea apuseană. Dar, parcă pentru a îndreptăți strălucitoarele vise ale mitologiei, licăririle lui indiscrete reapăreau pe coama fiecărui val, părînd să arate că zeul flăcărilor se ascunsese la sînul Amphitritei, care încerca zadarnic să-și acopere iubitul cu falduriie mantiei ei azurii.

Iahtul înainta repede, deși părea împins de un vînt atît de slab încît abia ar fi putut răsfira părul buclat al unei fete.

În picioare, la prova, stătea un bărbat înalt, cu fața arsă de soare, cu ochi mărițl, privind cum se apropie de el țărmul sub forma unei stînci întunecate și conice, înălțîndu-se din mijlocul valurilor asemenea unei imense pălării de catalan.

— Acolo e Monte-Cristo ? întrebă cu o voce gravă și plină de tristețe călătorul la ale cărui ordine părea că se supune pentru moment micul iaht.

— Da, excelență — răspunse șeful echipajului — Sosim.

— Sosim ! murmură călătorul cu un glas nespus de melancolic.

Apoi, adăugă în șoaptă :

— Da, acolo va fi portul.

Și se adînci iar în gînduri care se vădeau printr-un zîmbet mai trist decît ar fi putut fi chiar lacrimile.

Peste cîteva minute se zări pe țărm pîlpîirea unei flăcări care se stinse îndată, și cei de pe iaht auziră detunătura unei arme.

— Iată semnalul de pe țărm, excelență — spuse șeful echipajului. Doriți să-i răspundeți chiar dumneavoastră ?

— Ce semnal ? întrebă călătorul.

Celălalt întinse mîna spre insula pe ale cărei poale se înalță, singuratic și albicios, un norișor de fum, destrămîndu-se pe măsură ce se mărea.

— Da — răspunse călătorul, ca trezindu-se dintr-un vis — dați-mi arma.

Marinarul îi întinse o carabină gata încărcată. Călătorul o luă, o ridică încet și trase în aer.

Peste zece minute echipajul strîngea pînzele și arunca ancora la cinci sute de pași depărtare de un mic port.

Luntrea și fusese lăsată în mare împreună cu patru vîslași și un pilot. Călătorul coborî și în loc să se așeze la pupa acoperită pentru el cu un covor albastru, rămase în picioare, cu brațele încrucișate pe piept.

Vîslașii așteptau, cu vîslele pe jumătate ridicate, ca niște păsări care își zvîntă aripile.

— Dați-i drumul ! — spuse călătorul.

Cele opt vîsle căzură dintr-o dată în mare fără să facă să țîșnească nici un strop de apă. Apoi luntrea, supunîndu-se îmboldului lor, alunecă repede.

În cîteva clipe ajunseră într-un golfuleț format de o scobitură naturală. Luntrea atinse un fund de nisip fin.

— Excelență — spuse pilotul — urcați-vă pe umerii a doi dintre oamenii noștri și ei vă vor duce la țărm.

Tînărul răspunse invitației acesteia printr-un gest de totală nepăsare, își scoase picioarele din luntre și se lăsă să alunece în apa care-i ajungea pînă la brîu.

— Nu faceți bine, excelență, șopti pilotul. Stăpînul o să ne certe.

Tînărul continuă să înainteze spre țărm, urmat de doi marinari care alegeau fundul cel mai potrivit.

După vreo treizeci de pași, ieșiră din apă. Tînărul își scutură picioarele pe un loc uscat și căută cu ochii, în preajmă, drumul probabil care trebuia să i se arate, căci se înnoptase de-a binelea.

În clipa cînd întorcea capul, o mînă i se așeză pe umăr și un glas îl făcu să tresară.

— Bun venit, Maximilien, îi spuse glasul. Ești punctual. Mulțumesc!

— Dumneavoastră sînteți, conte! strigă tînărul cu o mișcare ce semăna a bucurie, strîngînd cu amîndouă mîinile, mîna lui Monte-Cristo.

— Da. După cîte vezi, am sosit la fel de punctual ca și dumneata. Dar ești ud leoarcă, dragă prietene: trebuie să te schimbi, cum îi spunea Calypso lui Telemac. Vino deci, aici se găsește o locuință gata pregătită pentru dumneata și înăuntru vei uita și oboseala și frigul.

Monte-Cristo, văzînd că Maximilien se reîntoarce, îl așteptă.

Într-adevăr, tînărul văzuse cu mirare că marinarii care-l aduseseră nu rostiseră nici un cuvînt măcar și că, deși nu le plătise, ei plecaseră totuși. Începuseră să se audă chiar și bătăile vîslelor care se reîntorceau spre iaht.

— Îți cauți marinarii? întrebă Monte-Cristo.

— Fără îndoială. Nu le-am dat nimic și totuși au plecat.

— N-avea nici o grijă, Maximilien, rise Monte-Cristo. M-am înțeles cu marina ca toate venirile în insula mea să fie scutite de orice taxă de transport și de călătorie. Sînt abonat, cum se spune în țările civilizate.

Maximilien îl privi mirat.

— Conte — îi spuse el — nu mai sînteți același ca la Paris.

— Cum asta?

— Da. Aici rîdeți.

Fruntea lui Monte-Cristo se întunecă deodată.

— Bine faci că-mi amintești de mine însumi, Maximilien. A fost o fericire pentru mine să te văd, și uitasem că orice fericire e trecătoare.

— Nu, nu, conte! strigă Maximilien, apucînd din nou mîinile prietenului său. Dimpotrivă, rîdeți, fiți fericit și dovediți-mi prin nepăsarea pe care o aveți că viața nu e prea rea decît pentru cei ce suferă. Sînteți milos, sînteți bun, sînteți mare, prietene, și numai ca să-mi dați curaj v-ați prefăcut vesel.

— Te înșeli, Maximilien, răspunse Monte-Cristo. Eram cu adevărat fericit.

— Atunci pe mine m-ați uitat. Cu atît mai bine!

— Cum asta?

— Da, căci știți, prietene, vă spun și eu așa cum spuneau gladiatorii către împărat, cînd intrau în circ: „Acei ce vor muri, te salută".

— Tot nu te-ai consolat? întrebă Monte-Cristo cu o privire ciudată.

— Ați crezut, într-adevăr, că m-aș putea consola? întrebă Maximilien privindu-l cu amărăciune.

— Ascultă — spuse Monte-Cristo — înțelege-mi bine cuvintele, Maximilien! Să nu mă iei drept un om de rînd, drept un guraliv care dă drumul la vorbe fără noimă. Cînd te întreb dacă te-ai consolat, îți vorbesc ca un om pentru care inimile omenești nu au taine. Hai, Maximilien, să coborîm împreună

în fundul inimii tale şi să o cercetăm. Simţi încă nerăbdarea aprinsă a durerii care te face să sări în sus aşa cum sare leul pişcat de ţînţar? Simţi tot setea aceea mistuitoare ce nu se stinge decît în mormînt? Eşti tot în prada idealizării părerii de rău care îl zvîrle pe cel viu în afara vieţii, în urmărirea morţii? Sau simţi numai nepăsarea aceea a nervilor istoviţi, plictiseala care înăbuşă raza nădejdii care ar vrea să lucească? Simţi oare pierderea memoriei, aducînd neputinţa lacrimilor? Dragă prietene, dacă astă simţi, dacă nu poţi plînge, dacă îţi crezi moartă inima amorţită, dacă nu mai ai altă putere decît în Dumnezeu, dacă nu mai ai priviri decît pentru cer, atunci, prietene, să lăsăm la o parte cuvintele prea strîmte pentru înţelesul pe care li-l dă sufletul nostru. Maximilien, eşti consolat, nu te mai plînge.

— Conte — răspunse Maximilien cu glasul lui blînd şi hotărît totodată — ascultaţi-mă, aşa cum e ascultat un om care vorbeşte cu degetul întins spre pămînt şi cu ochii înălţaţi spre cer: am venit aici să mor în braţele unui prieten. Sigur că mai există oameni pe care-i iubesc: îmi iubesc sora, pe Julie, îmi iubesc cumnatul, pe Emmanuel. Dar am nevoie să mi se deschidă braţe puternice şi să mi se zîmbească în clipele de pe urmă. Soră-mea ar izbucni în lacrimi şi ar leşina. Aş vedea-o suferind, şi am suferit destul. Emmanuel mi-ar smulge arma din mîini şi ar umple casa de strigăte. Dumneavoastră, conte, care mi-aţi dat cuvîntul dumneavoastră, care sînteţi mai mult decît un om, dumneavoastră pe care v-aş numi zeu dacă n-aţi fi muritor, mă veţi conduce cu blîndeţe şi cu duioşie, nu-i aşa, pînă la porţile morţii!

— Prietene — răspunse Monte-Cristo — îmi mai rămîne o îndoială: oare ai atît de puţină putere încît ai nevoie de trufie ca să-ţi înfăţişezi durerea?

— Nu. Vedeţi, sînt un om simplu — spuse Maximilien întinzîndu-i mîna. Pulsul nu-mi bate nici mai tare nici mai încet decît de obicei. Nu. Mă simt la

capătul drumului. Şi n-am să merg mai departe. Mi-aţi spus să aştept şi să nădăjduiesc. Ştiţi ce-aţi făcut, nefericit înţelept ce sînteţi? Am aşteptat o lună, adică am suferit o lună! Am nădăjduit! (Omul e o fiinţă sărmană şi nenorocită), am nădăjduit, ce? Nu ştiu. Ceva necunoscut, absurd, nesăbuit! O minune... Care? Numai Dumnezeu poate spune. El care ne-a amestecat în minte nebunia aceasta numită nădejde. Da, am aşteptat. Da, am nădăjduit, conte, şi de un sfert de ceas de cînd vorbim amîndoi, de o sută de ori, fără să ştiţi, mi-aţi frînt, mi-aţi chinuit inima, căci fiecare cuvînt pe care l-aţi rostit mi-a dovedit că nu mai există nădejde pentru mine. Cît de plăcută şi de voluptoasă îmi va fi odihna în moarte!

Maximilien rosti aceste ultime cuvinte cu o izbucnire de energie care-l făcu pe conte să tresară.

— Prietene — continuă Maximilien văzînd că Monte-Cristo tace — mi-aţi spus că ziua de 5 octombrie va fi termenul răgazului cerut... Prietene, astăzi este 5 octombrie...

Maximilien îşi scoase ceasul.

— E ora nouă. Mai am încă trei ore de trăit.

— Fie! răspunse Monte-Cristo. Vino!

Maximilien îl urmă fără să se gîndească şi ajunse în grotă fără măcar să-şi dea seama.

Deodată simţi covoare sub tălpi, o uşă se deschise, miresme îl împresurară, o lumină puternică îi izbi ochii.

Maximilien se opri, şovăind să mai înainteze. Îl enervau toate aceste impresii şi lucruri plăcute care îl înconjurau.

Monte-Cristo îl împinse cu blîndeţe.

— Nu e mai bine să folosim cele trei ceasuri rămase, ca vechii romani care, osîndiţi de Neron, împăratul şi moştenitorul lor, se aşezau la masă încununaţi cu flori şi aspirau moartea odată cu mirosmele heliotropilor şi ale trandafirilor? întrebă el.

Maximilien zîmbi.

— Cum vreți — răspunse el. Moartea rămîne tot moarte, adică uitare, odihnă, lipsă de viață și, prin urmare, de suferință.

El se așeză. Monte-Cristo luă loc în fața lui.

Se aflau în minunata sufragerie pe care am mai descris-o și unde statuile de marmură purtau pe capete coșuri totdeauna pline de flori și de fructe.

Maximilien abia dacă privise totul și pesemne că nu văzuse nimic.

— Să vorbim ca între bărbați, spuse el ațintindu-l pe Monte-Cristo cu privirea.

— Vorbește ! răspunse acesta.

— Conte — urmă Maximilien — sînteți rezumatul tuturor cunoștințelor omenești și-mi păreți coborît dintr-o lume mai înaintată și mai savantă decît a noastră.

— E ceva adevărat în tot ce spui, Maximilien — răspunse Monte-Cristo cu un zîmbet melancolic care-l prindea de minune. Sînt coborît dintr-o planetă numită Durere.

— Cred tot ce-mi spuneți, fără să caut să adîncesc sensul, conte; dovadă e că mi-ați spus să trăiesc și am trăit, dovadă e că mi-ați spus să nădăjduiesc, și aproape că am nădăjduit. Cutez deci să vă întreb, fiindcă ați murit o dată : e bine sau e rău să mori ?

Monte-Cristo îl privi cu o duioșie de nespus.

— Da — spuse el — fără îndoială că e rău dacă îți fărîmi cu brutalitate învelișul muritor care-ți cere cu înverșunare să trăiești. Dacă îți faci să țipe carnea în dinții nevăzuți ai unui pumnal, dacă cu un plumb neinteligent și gata oricînd să-și rătăcească drumul, îți găurești creierul pe care cea mai mică ciocnire îl doare, atunci sigur că vei suferi și că vei părăsi cu silă viața, găsind-o, în mijlocul agoniei deznădăjduite, mai bună decît o odihnă plătită atît de scump.

— Înțeleg, spuse Morrel. Moartea, ca și viața, își are tainele ei de durere și de voluptate ; totul e să le cunoști.

— Intocmai, Maximilien. Ai spus ce trebuie spus. Moartea este — după cum ne pricepem să ne punem bine sau rău cu ea — o prietenă care ne leagănă la fel de blînd ca o doică, sau un dușman care ne smulge cu violență sufletul din corp. Intr-o zi, cînd lumea noastră va mai fi trăit o mie de ani, cînd oamenii vor deveni stăpîni ai tuturor forțelor destructive ale naturii ca să le facă să slujească binelui trai al omenirii, într-o zi cînd omul va cunoaște — așa cum dumneata spuneai mai adineauri — tainele morții, moartea va deveni la fel de blîndă, la fel de voluptoasă ca și somnul gustat în brațele iubitei.

— Și dacă ați vrea să muriți, conte, ați ști să muriți așa?

— Da.

Maximilien îi întinse mîna.

— Acum înțeleg de ce mi-ați dat întîlnire aici, în insula aceasta dezolată, în mijlocul unui ocean, în palatul acesta subteran, în mormîntul acesta pe care și l-ar putea dori chiar și un faraon: fiindcă vă sînt drag, nu-i așa, conte? Fiindcă mă iubiți îndeajuns ca să-mi dăruiți una din morțile despre care îmi vorbeați adineaori, o moarte fără agonie, o moarte care să-mi îngăduie să mă sting rostind numele Valentinei și strîngîndu-vă mîna.

— Da, ai ghicit, Maximilien, răspunse Monte-Cristo cu simplitate. Chiar așa înțeleg.

— Mulțumesc. Gîndul că mîine nu voi mai suferi îi e nespus de plăcut bietei mele inimi.

— Nu regreți nimic? întrebă Monte-Cristo.

— Nu, răspunse Maximilien.

— Nici pe mine? întrebă Monte-Cristo adînc mișcat.

Maximilien se opri. Ochii lui atît de limpezi se cerniră deodată, apoi licăriră cu o strălucire neobișnuită. O lacrimă mare izbucni din ei și se rostogoli săpîndu-i o brazdă argintie pe obraz.

— Cum? se miră Monte-Cristo. Mai există ceva pe pămînt pentru care-ți pare rău și vrei să mori?

— Vă rog — spuse Morrel cu glasul înăbuşit — nu mai rostiţi nici un cuvînt, conte. Nu-mi mai prelungiţi chinul.

Monte-Cristo crezu că Morrel şovăie.

Părerea aceasta de o clipă renăscu în el groaznica şovăială care-l doborîse odată la castelul d'If.

„Eu caut să-i redau omului acestuia fericirea, gîndi el. Şi redarea ei o privesc ca pe o greutate aruncată în cumpănă faţă în faţă cu răul pe care l-am aruncat mai înainte. Dar dacă mă înşel,- dacă el nu e destul de nefericit ca să merite fericirea ? Vai ! Ce se va întîmpla cu mine care nu pot uita răul decît amintindu-mi binele ?"

— Ascultă, Maximilien — adăugă el cu glas tare — văd că durerea ta e nesfîrşită. Totuşi, mai crezi în Dumnezeu şi nu vrei să-ţi dai sufletul pierzării.

Maximilien zîmbi cu tristeţe.

— Conte, răspunse el, ştiţi foarte bine doar că nu fac poezie la rece ; vă jur însă că sufletul nu-mi mai este al meu.

— Ascultă, Maximilien — continuă Monte-Cristo — tu ştii că eu n-am nici o rudă pe lume. M-am obişnuit să te privesc ca pe fiul meu ; ca să-mi salvez fiul, mi-aş jertfi viaţa şi cu atît mai mult averea.

— Ce vreţi să spuneţi ?

— Vreau să spun că te gîndeşti la moarte fiindcă nu cunoşti bucuriile vieţii pe care ţi le îngăduie o mare avere. Maximilien, am aproape o sută de milioane şi ţi le dăruiesc ţie. Cu o asemenea bogăţie vei putea ajunge la orice ai dori. Eşti ambiţios ? Toate carierele îţi vor fi deschise. Mişcă lumea, schimbă-i faţa, fă lucruri nesăbuite, fii criminal dacă trebuie, dar trăieşte !

— Conte, am cuvîntul dumneavoastră, răspunse rece Maximilien. Şi apoi e ora unsprezece şi jumătate, adăugă el scoţîndu-şi ceasul.

Şi se ridică.

— Bine, făcu Monte-Cristo al cărui chip se însenină la auzul acestor cuvinte. Tu vrei aşa, Maximi-

lien, şi eşti de neclintit. Da, eşti pe deplin nefericit şi, după cum ai spus, doar o minune te-ar mai putea vindeca. Stai jos, Maximilien, şi aşteaptă.

Maximilien se supuse. Monte-Cristo se ridică la rîndul lui şi scoase dintr-un dulap încuiat cu grijă, ale cărui chei le purta atîrnate de un lănţişor de aur, un mic cufăraş de argint sculptat şi cizelat deosebit de frumos. Colţurile cufăraşului înfăţişau patru figuri încordate, asemănătoare cariatidelor cu avînturi deznădăjduite, chipuri de femei, simboluri de îngeri care visează cerul.

El puse cufăraşul pe masă.

Apoi, deschizîndu-l, scoase din el o cutiuţă de aur al cărui capac se ridica prin apăsarea unui buton secret.

In cutiuţa aceasta se afla o substanţă unsuroasă şi pe jumătate solidă, de o culoare nedesluşită datorită reflectării aurului lucios şi a rubinelor şi smaraldelor ce împodobeau cutia.

Totul părea o sclipire de azur, de purpură şi de aur.

Monte-Cristo scoase, cu o linguriţă de argint, o picătură din substanţa aceea şi i-o oferi lui Maximilien, privindu-l stăruitor.

Atunci se putu vedea că substanţa aceasta era verzuie.

— Iată ce mi-ai cerut, îi spuse el. Iată ce ţi-am făgăduit.

— Cît mai sînt în viaţă, vă mulţumesc din adîncul inimii, răspunse tînărul luînd linguriţa din mîinile lui Monte-Cristo.

Contele mai luă o linguriţă şi mai scoase încă o dată din cutia de aur.

— Ce vreţi să faceţi? întrebă Maximilien oprindu-i mîna.

— Pe cinstea mea — răspunse Monte-Cristo zîmbind — Dumnezeu să mă ierte dar cred că şi eu sînt la fel de plictisit de viaţă ca şi dumneata, şi cum mi s-a ivit prilejul...

— Stați ! strigă tînărul. Dumneavoastră care iubiți și sînteți iubit, dumneavoastră care aveți credință și nădejde, nu faceți ce fac eu, fiindcă ar fi o crimă. Adio, nobilul și mărinimosul meu prieten. Am să-i spun Valentinei tot ce-ați făcut pentru mine.

Și încet, fără nici o altă șovăială în afară de apăsarea mîinii stîngi pe care i-o întinsese contelui, Maximilien înghiți, sau mai bine zis savură, misterioasa substanță dăruită de Monte-Cristo.

Apoi nimeni nu mai vorbi. Ali, tăcut și atent, aduse tutunul și narghilelele, servi cafeaua, apoi dispăru.

Încetul cu încetul lămpile păliră în mîinile statuilor de marmoră care le susțineau și mireazma împrăștiată în cameră i se păru mai puțin pătrunzătoare lui Maximilien.

Stînd în fața lui, Monte-Cristo îl privea din umbră, și Maximilien nu-i vedea lucind decît ochii.

O durere nesfîrșită îl cuprinse pe Maximilien și el simți că-i scapă narghileaua din mîini. Obiectele își pierdeau pe nesimțite forma și culoarea, privirea lui tulbure vedea deschizîndu-se în ziduri ceva asemănător cu niște porți sau niște draperii.

— Prietene — șopti el — simt că mor. Îți mulțumesc.

Și mai făcu o sforțare ca să-i întindă mîna pentru ultima oară. Dar brațul îi căzu fără vlagă.

Atunci i se păru că Monte-Cristo zîmbește, nu cu rîsul lui straniu și înfricoșător care-l făcuse să întrevadă tainele acestui suflet adînc, ci cu binevoitoarea milă pe care părinții o au pentru copilașii lor care bat cîmpii.

În același timp, i se părea că Monte-Cristo crește neîncetat. Talia lui, aproape dublă, se profila pe draperiile roșii. Monte-Cristo își aruncase pe spate pletele negre și, stînd mîndru în picioare, părea unul dintre îngerii care-i amenință pe cei răi în ziua judecății de apoi.

Maximilien doborît, subjugat, se răsturnă în fotoliu. O moleşeală catifelată i se strecură în vine. O schimbare a gîndurilor îi umplu, ca să zicem aşa, fruntea, aşa cum o nouă aşezare a desenelor ar umple un caleidoscop.

Culcat, nervos, gîfîind, Maximilien nu mai simţea nimic viu în el, în afară de visul acesta. I se părea că intră din plin în delirul nedesluşit care precedă celălalt necunoscut, numit moartea.

El mai încercă o dată să-i întindă mîna contelui, dar de data aceasta mîna nici nu i se clinti măcar. Voi să mai rostească un ultim adio, dar limba i se învîrti greoi în gură, ca o lespede ce acoperă un mormînt.

Ochii moleşiţi i se închiseră fără voie: şi totuşi, în dosul pleoapelor se frămîntă o imagine pe care o recunoscu, deşi se credea învăluit în beznă.

Era Monte-Cristo care deschisese o uşă.

Indată, o lumină imensă se răspîndi într-o cameră învecinată, sau mai bine-zis într-un palat minunat, şi inundă încăperea unde Maximilien se lăsase în prada dulcei lui agonii.

Atunci el văzu în pragul încăperii, la întretăierea celor două camere, o femeie nespus de frumoasă.

Palidă şi surîzînd blînd, ea părea îngerul milostenirii înlăturînd îngerul răzbunării.

„Oare s-au deschis cerurile pentru mine? — se gîndi muribundul. Îngerul acesta seamănă cu cel pe care l-am pierdut."

Monte-Cristo îi arătă tinerei femei, cu degetul, sofaua pe care se odihnea Maximilien.

Ea înaintă spre el cu mîinile împreunate şi cu surîsul pe buze.

— Valentine! Valentine! strigă Maximilien din străfundul sufletului.

Dar gura lui nu scoase nici un sunet. Şi, ca şi cum toate forţele i s-ar fi strîns în tulburarea aceasta lăuntrică, el suspină şi închise ochii.

Valentine alergă spre el.

Buzele lui Maximilien se mișcară iar.

— Te cheamă — spuse Monte Cristo — te cheamă din fundul somnului, cel căruia i-ai încredințat destinul tău, iar moartea a voit să vă despartă; dar din fericire eram și eu acolo și am învins moartea! Valentine, de acum înainte, nu trebuie să vă mai despărțiți cît veți trăi, căci pentru a te regăsi, el era în stare să se arunce în mormînt. Fără mine, ați fi murit amîndoi. Vă redau unul altuia. Fie ca Domnul să țină seamă de aceste două vieți pe care le salvez!

Valentine apucă mîna lui Monte-Cristo și, într-un elan de bucurie nestăpînită, o duse la buze.

— Mulțumește-mi din toată inima — spuse Monte-Cristo. Mai spune-mi o dată, spune-mi mereu, spune-mi că te-am făcut fericită! Nici nu știi cîtă nevoie am să fiu sigur de asta.

— Da, da, vă mulțumesc din toată inima — spuse Valentine. Iar dacă vă îndoiți că mulțumirile mele sînt sincere, atunci întrebați-o pe Haydée, întrebați-o pe scumpa mea soră Haydée, care de la plecarea noastră din Franța m-a făcut să aștept răbdătoare, vorbindu-mi despre dumneavoastră și despre fericita zi care strălucește acum pentru mine.

— O iubești pe Haydée? întrebă Monte-Cristo cu o tulburare pe care zadarnic încerca s-o ascundă.

— Din tot sufletul.

— Atunci, ascultă, Valentine: vreau să te rog ceva.

— Pe mine? Pot să am eu oare fericirea asta?...

— Da. I-ai spus Haydéei sora dumitale: să-ți fie cu adevărat soră, Valentine. Dăruiește-i ei tot ce crezi că-mi datorezi mie. Ocrotiți-o, Maximilien și dumneata, căci (vocea lui Monte-Cristo aproape i se stinsese în gîtlej), căci de acum va rămîne singură pe lume...

— Singură pe lume? repetă o voce în spatele lui. De ce?

Monte-Cristo se întoarse.

Haydée se afla acolo, în picioare, palidă și înghețată, privindu-l uluită.

— Pentru că mîine, copila mea, vei fi liberă — răspunse Monte-Cristo. Pentru că îți vei relua în lume locul ce ți se cuvine, pentru că nu mai vreau ca soarta mea s-o întunece pe a ta. Fiică de prinț! Îți redau bogățiile și numele tatălui tău!

Haydée păli, își desfăcu mîinile diafane așa cum fac fecioarele în fața lui Dumnezeu și cu o voce înecată de lacrimi spuse:

— Așadar, stăpîne, mă părăsești?

— Haydée! Haydée! Tu ești tînără, ești frumoasă, uită-mi pînă și numele și fii fericită.

— Bine, răspunse Haydée. Poruncile tale vor fi îndeplinite, stăpîne. Îți voi uita pînă și numele și voi fi fericită.

Și, dîndu-se un pas înapoi, ea se pregăti să plece.

— Doamne! strigă Valentine sprijinind pe umăr capul toropit al lui Maximilien. N-o vedeți cît e de palidă, nu înțelegeți cît suferă?

Haydée îi spuse cu glas sfîșietor:

— De ce vrei să mă înțeleagă, surioară? El îmi e stăpîn, iar eu îi sînt sclavă. Are dreptul să nu vadă nimic.

La auzul glasului acestuia care-i trezi pînă și fibrele cele mai tainice ale inimii, Monte-Cristo se înfioră. Ochii lui întîlniră privirea fetei și nu putură să le suporte lucirea.

— Doamne! Doamne! — spuse Monte-Cristo — așadar ar putea fi adevărat ce m-ai lăsat să bănuiesc? Haydée, ai fi fericită dacă nu m-ai părăsi?

— Sînt tînără — răspunse ea cu blîndețe — iubesc viața pe care tu mi-ai făcut-o întotdeauna atît de plăcută. Și mi-ar părea rău să mor...

— Asta înseamnă că dacă te-aș părăsi, Haydée...

— Aș muri, stăpîne. Da!

— Deci, mă iubești?

— Auzi, Valentine, mă întreabă dacă îl iubesc! Spune-i tu dacă-l iubești pe Maximilien!

Monte-Cristo simți cum i se umflă pieptul și cum îi crește inima. El își desfăcu brațele, iar Haydée se repezi la pieptul lui, strigînd:

— Da, te iubesc! Te iubesc, cum mi-aș iubi un tată, un frate, un soț! Te iubesc cum îmi iubesc viața, cum îl iubesc pe Dumnezeu, căci tu ești pentru mine mai frumos, mai bun și mai mare decît toate ființele!

— Atunci, facă-se voia ta, îngerul meu drag! răspunse Monte-Cristo. Dumnezeu care m-a înviat și m-a făcut să-mi învinș dușmanii, Dumnezeu, văd bine că nu vrea să pună căinţa la capătul izbînzii mele. Voiam să mă pedepsesc, dar Dumnezeu vrea să mă ierte. Iubește-mă, Haydée! Cine știe, poate că dragostea ta mă va face să uit ceea ce trebuie să uit.

— Ce tot spui, stăpîne? întrebă Haydée.

— Spun că un cuvînt de-al tău, Haydée, m-a luminat mai mult decît douăzeci de ani din înceata mea înțelepciune. Nu te am decît pe tine în lume. Prin tine mă simt iar legat de viață, prin tine pot să sufăr, prin tine pot să fiu fericit.

— Îl auzi, Valentine? strigă Haydée. Spune că ar putea să sufere prin mine! Prin mine care mi-aș da și viața pentru el!

Monte-Cristo se reculese o clipă.

— Am întrezărit oare adevărul? întrebă el. Doamne! Ce-are a face! Răsplată sau pedeapsă, îmi primesc destinul. Vino, Haydée, vino!...

Și trecîndu-și brațul pe după mijlocul fetei, îi strînse mîna Valentinei și dispăru.

Se scurse aproape o oră în decursul căreia, cu respirația îngreunată, fără glas, cu privirea fixă, Valentine rămase lîngă Maximilien. În sfîrșit, ea simți inima bătîndu-i, simți un suflu nespus de ușor deschizîndu-i buzele și slabul fior care anunță reîntoarcerea la viață trecu prin trupul tînărului.

În sfîrșit, el deschise ochii, la început ficși și privind în gol. Apoi vederea îi reveni, precisă, reală. Și odată cu vederea îi reveni simțămîntul durerii.

— Vai — strigă el deznădăjduit — tot mai trăiesc! Contele m-a înşelat!

Şi întinzîndu-şi mîna spre masă, apucă un cuţit.

— Dragul meu — spuse Valentine cu zîmbetul ei încîntător — trezeşte-te şi priveşte spre mine.

Maximilien scăpă un strigăt şi, aproape nebun, nevenindu-i să creadă, orbit ca de o viziune cerească, se prăbuşi în genunchi...

A doua zi, la lumina primelor raze ale soarelui, Maximilien şi Valentine se plimbau, la braţ, pe ţărm. Valentine îi povestea lui Maximilien cum Monte-Cristo apăruse în camera ei, cum îi destăinuise totul, cum o făcuse să atingă crima cu degetul şi, în sfîrşit, cum o salvase ca prin minune de la moarte, lăsînd să se creadă că murise.

Ei găsiseră deschisă uşa peşterii şi ieşiseră. Cerul mai păstra în albăstrimea lui ultimele stele ale nopţii.

Atunci Maximilien zări la umbra unui grup de stînci un om care aştepta un semn ca să se apropie. El i-l arătă Valentinei.

— E Jacopo — spuse ea — căpitanul iahtului.

Şi-i făcu semn să se apropie.

— Ai să-mi spui ceva? întrebă Maximilien.

— Am să vă dau scrisoarea aceasta din partea contelui.

— Din partea contelui? şoptiră împreună cei doi tineri.

— Da, citiţi.

Maximilien deschise scrisoarea şi citi:

„Dragul meu Maximilien,

O corăbioară a ancorat pentru voi. Jacopo vă va conduce la Livorno unde domnul de Noirtier îşi aşteaptă nepoata pe care vrea s-o binecuvînteze înainte de a te urma la altar.

Tot ce se găseşte în peştera aceasta, dragă prietene, ca şi casa mea din Champs-Elysées şi micul meu castel din Tréport, sînt darurile de nuntă pe care le

face Edmond Dantès fiului patronului său Morrel. Domnişoara de Villefort va binevoi să primească o jumătate din ele, căci o rog să dăruiască săracilor din Paris toată averea care-i rămîne de pe urma tatălui ei, ajuns nebun, şi de pe urma fratelui ei, mort în septembrie împreună cu mama ei vitregă.

Spune-i îngerului care va veghea asupra vieţii dumitale, Maximilien, să se roage uneori pentru un om care, asemenea Satanei, s-a crezut o clipă egalul lui Dumnezeu şi care a recunoscut apoi — cu toată umilinţa unui creştin — că puterea supremă şi înţelepciunea nemărginită sînt numai în mîinile lui Dumnezeu. Rugăciunile ei vor îndulci poate remuşcările pe care el le poartă în fundul sufletului.

În ceea ce te priveşte, Maximilien, iată tot secretul purtării mele faţă de dumneata: nu există nici fericire, nici nenorocire în lume; există doar compararea unei stări cu cealaltă şi — atîta tot. Doar cel care a simţit nefericirea cea mai cumplită e în stare să simtă cea mai mare fericire. Ca să-ţi dai seama cît de bine este să trăieşti, trebuie să fi dorit să mori.

Trăiţi deci şi fiţi fericiţi, copii dragi ai inimii mele. Nu uitaţi niciodată că pînă în ziua cînd Dumnezeu va binevoi să-i destăinuiască omului viitorul, toată înţelepciunea omenească va fi cuprinsă în aceste două cuvinte:

„Aşteaptă şi nădăjduieşte!"

„Prietenul vostru,
EDMOND DANTÈS
Conte de Monte-Cristo"

Cînd citi scrisoarea care îi anunţa nebunia tatălui şi moartea fratelui ei, moarte şi nebunie despre care nu ştia nimic, Valentine păli. Un geamăt dureros îi scăpă din piept şi lacrimi îndurerate, deşi tăcute, i se rostogoliră pe obraji. Fericirea o costase scump de tot.

Maximilien privi neliniştit în preajmă.

— Oricum, contele îşi exagerează mărinimia, spuse el. Valentine se va mulţumi cu modesta mea avere. Unde este contele, prietene? Condu-mă la el.

Jacopo întinse mîna spre orizont.

— Cum! Ce vrei să spui? îl întrebă Valentine. Unde este contele? Unde este Haydée?

— Priviţi, spuse Jacopo.

Ochii celor doi tineri se aţintiră pe zarea arătată de marinar şi, pe linia de un albastru închis care despărţea la orizont cerul de Mediterana, ei zăriră o pînză albă, mare cît o aripă de pescăruş.

— Plecat! exclamă Maximilien. Plecat! Adio, prietene, tată!

— Plecată! şopti Valentine. Adio, prietenă! Adio, surioară!

— Cine ştie dacă-i vom mai revedea vreodată, adăugă Maximilien ştergîndu-şi o lacrimă.

— Dragul meu — îi răspunse Valentine — nu ne-a spus oare contele că toată înţelepciunea omenească e cuprinsă în aceste două cuvinte:

Aşteaptă şi *nădăjduieşte!*

SFIRŞIT

CUPRINS

			Pag.
Cap.	I	NI SE SCRIE DIN IANINA . . .	5
Cap.	II	LIMONADA	28
Cap.	III	INVINUIREA	42
Cap.	IV	LOCUINȚA BRUTARULUI RETRAS DIN AFACERI	49
Cap.	V	SPARGEREA	71
Cap.	VI	MINA LUI DUMNEZEU	88
Cap.	VII	BEAUCHAMP	96
Cap.	VIII	CALATORIA	105
Cap.	IX	JUDECATA	119
Cap.	X	PROVOCAREA	136
Cap.	XI	INSULTA	144
Cap.	XII	NOAPTEA	156
Cap.	XIII	INTILNIREA	166
Cap.	XIV	MAMA ȘI FIUL	181
Cap.	XV	SINUCIDEREA	189
Cap.	XVI	VALENTINE	200
Cap.	XVII	MARTURISIREA	209
Cap.	XVIII	TATAL ȘI FIICA	224
Cap.	XIX	CONTRACTUL DE CASATORIE . .	235
Cap.	XX	DRUMUL BELGIEI	248
Cap.	XXI	HANUL „LA CLOPOTUL ȘI CLONDIRUL	256
Cap.	XXII	LEGEA	271
Cap.	XXIII	APARIȚIA	283
Cap.	XXIV	LOCUSTA	292
Cap.	XXV	VALENTINE	299

			Pag.
Cap.	XXVI	MAXIMILIEN	307
Cap.	XXVII	SEMNATURA DANGLARS	319
Cap.	XXVIII	CIMITIRUL PERE-LACHAISE . . .	333
Cap.	XXIX	IMPARŢEALA	350
Cap.	XXX	GROAPA LEILOR	370
Cap.	XXXI	JUDECATORUL	380
Cap.	XXXII	CURTEA CU JURI	391
Cap.	XXXIII	ACTUL DE ACUZARE	399
Cap.	XXXIV	ISPAŞIREA	408
Cap.	XXXV	PLECAREA	419
Cap.	XXXVI	TRECUTUL	435
Cap.	XXXVII	PEPPINO	451
Cap.	XXXVIII	LISTA DE BUCATE A LUI LUIGI VAMPA	465
Cap.	XXXIX	IERTAREA	474
Cap.	XL	CINCI OCTOMBRIE	481

În colecția „Cutezătorii" *au apărut următoarele cărți:*

ORIGINALE

Aderca F.	In valea Marelui Fluviu
Almaș D.	Alei, codrule fîrtate !
Chiriță C.	Cireșarii
Hobana I.	Ultimul văl
Mușat I. D.	Războiul iobagilor — 3 vol.
Popa V. I.	Sfîrlează cu fofează
Popper I.	Taina albă
Petrescu L.	Cearta furtunilor
Ștefan M.-Nor R.	Drum printre aștri — ed. a II-a
Tican-Rumano M.	Lacul cu elefanți
Tudoran R.	Toate pînzele sus — ed. a II-a
Zincă H.	Atac la obiectivul 112

TRADUCERI

Conan Doyle A.	Cîinele din Baskerville
Cooper F.	Ultimul mohican
Defoe D.	Robinson Crusoe — ed. a II-a
Dumas Al.	Cei trei mușchetari — 2 vol.

Efremov I.	Lacul duhurilor de munte
Kaverin V.	Doi căpitani
Markov S.	Corbul Iukonului
Obrucev V. A.	Ţara lui Sannikov
„	Plutonia
Polevoi B.	Aurul
Quednau W.	Prizonierii din Murano
Ribakov A.	Stiletul — ed. a II-a
Scott W.	Ivanhoe
Tuşkan G.	Djura
Verne J.	Cinci săptămîni în balon
„	Copiii căpitanului Grant
„	Insula misterioasă — ed. a II-a
„	Ocolul pămîntului în optzeci de zile
„	20.000 de leghe sub mări
„	Mathias Sandorf
Voynich E. L.	Tăunul — ed. a III-a

Nr. 4165

Redactor de carte: E. Sişmanian
Tehnoredactor: G. Tănase

Dat la cules 3.IV.959. Bun de tipar 8.IV.959. Tiraj 38.100 ex. broşate pe tipar de 50 gr. m.p. şi 2.000 ex. cartonate pe semivelină de 65 gr. m.p. Coli de tipar 35. Coli de editură 27,7. Format 32/84×108. Com. editurii 3145. Editia II. A. 0374. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 (A)=R

Tiparul executat sub com. nr. 90.427 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN", Bucureşti — R.P.R.

3 VOL.
15

Vol. I,II,III Lei 27.—

EDITURA TINERETULUI